Tweede Kamer der Staten-Generaal

Donderdag 19 januari 2023

Staat van de rechtsstaat

Staat van de rechtsstaat

Aan de orde is het **debat** over **de staat van de rechtsstaat**.

De **voorzitter**:
Aan de orde is het debat over de staat van de rechtsstaat. Ik heet de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van harte welkom, de woordvoerders, de mensen op de publieke tribune en de mensen die op een andere manier dit debat volgen. Ik geef als eerste even het woord aan de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Dank u wel, voorzitter. Ik zou graag twee punten van orde maken. Samen met collega Leijten heb ik vragen gesteld aan de premier en een aantal andere ministers over de stand van zaken van toezeggingen over de verbetering van de rechtsstaat. Wat is er gedaan met de buikpijndossiers van rechters? Waar zijn wetten die te hard waren, aangepast? Welke moeten nog aangepast worden? Tot onze spijt zijn die vragen nog niet beantwoord door de premier. Ze werden aan een aantal ministers gesteld, waaronder ook die van Binnenlandse Zaken, maar we hebben zeer expliciet gevraagd om antwoorden vóór dit debat. Ik zou willen vragen wanneer de antwoorden dan wel komen en ik zou aan u willen vragen om bij de premier toch onder de aandacht te brengen ervoor te zorgen dat als wij dit soort dingen vragen, we ze dan ook tijdig hier hebben. Daar hebben ze nu twee jaar de tijd voor gehad.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Ik geef even het woord aan de minister, zodat zij een reactie kan geven en zeggen of het lukt om de vragen te beantwoorden.

Minister **Bruins Slot**:
Voorzitter. Ik kan me heel goed indenken dat het gewoon vervelend is, zoals de heer Omtzigt aangeeft. Ik voel er natuurlijk ook ongemak bij. De andere kant is dat het vragen zijn die uiteindelijk aan zes bewindspersonen zijn gesteld, over een veelheid aan onderwerpen, en dat men het echt heel inhoudelijk, keurig en zorgvuldig wil beantwoorden. De vragen zijn begin januari, of 9 januari, gesteld; dat geeft ons dan net te weinig tijd om dat goed te doen. Daarom voelde ik mij ook genoodzaakt om een uitstelbericht te sturen, om te zeggen dat de interdepartementale afstemming en de goede voorbereiding en beantwoording van die vragen gewoon meer tijd kosten. Ik zet er als minister natuurlijk wel op in dat we dit binnen de normale termijn van drie weken beantwoorden.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Nou ja, ik hoop dat u dat met de premier opneemt. Een aantal van deze vragen waren vier maanden geleden al bij de regeling gesteld. Daar waren geen antwoorden op gekomen, zoals op de vraag over die buikpijndossiers van de rechters. Dan hoop je toch dat ze bij de ministers van Justitie gewoon klaarliggen, omdat het dingen zijn die de rechtsstaat raken.

De **voorzitter**:
Ik merk aan de minister dat ze er nu bovenop zit en dat de vragen beantwoord zullen worden binnen de normale tijd die er voor beantwoording van vragen staat.

Minister **Bruins Slot**:
Het zijn meerdere ministeries die dit moeten doen, onder coördinatie. Het is in ieder geval wel mijn inzet als minister van Binnenlandse Zaken dat we dit voor elkaar krijgen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Meneer Omtzigt, uw tweede punt.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ik hoop dat u dat ook in uw gesprek met de premier aan de orde stelt.

Voorzitter. Dan mijn tweede punt. Dit debat heb ik als rapporteur voorbereid samen met collega's Khadija Arib en Renske Leijten. Als u hoort dat die eerste meedeed, weet u al hoelang dit debat in voorbereiding is. Ik ben niet de aanvrager van het debat. Dat betekent dat ik slechts twee minuten spreektijd heb, waar bijna alle andere collega's vier minuten spreektijd hebben. Ik vraag dus toch wat coulance bij de spreektijden vandaag. Ik heb dit punt een jaar voorbereid en er is nogal wat mis met de rechtsstaat.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Helaas kan ik daar geen souplesse in betrachten. We hebben met elkaar een aantal regels afgesproken en die zijn ook nog een keer bekrachtigd door het Presidium en ook de Tweede Kamer. Ik stel wel voor — dit punt komt vaker ter sprake — om dit punt ook een keer in de commissie voor de Werkwijze te bespreken, om daar met elkaar eens goed naar te kijken. Nogmaals, een paar seconden ... Maar ik heb helaas niet de souplesse om de spreektijd uit te breiden.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Dat spijt me, voorzitter, want het staat niet in het Reglement van Orde en ik had daar graag enige souplesse in gezien, ook omdat er in het kader van het dossier van de rechtsstaat wel wat dingen zijn gebeurd waarbij ik betrokken ben geweest. De Kamer kan dit besluiten of niet besluiten. Ik neem daar nota van, maar ik vind er wat van.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dan zou ik willen voorstellen dat we onze spreektijden verdubbelen. Ik heb het niet nodig, maar dan heeft de heer Omtzigt vier minuten. Het is wel waar: dit debat is er gekomen naar aanleiding van een motie van de Kamer. Het is voorbereid. We zouden het eigenlijk voor de zomer hebben, maar de agenda van onze Kamer is druk. In die voorbereiding zit wel tijd. Kunnen we dan niet de handreiking doen dat we de spreektijden verdubbelen en dat niemand daar gebruik van maakt, maar de heer Omtzigt daardoor wel vier minuten heeft?

De **voorzitter**:
Dat is een creatieve oplossing. Desondanks is dit wel een punt dat we ook echt in de commissie voor de Werkwijze met elkaar moeten bespreken. Dat zal mevrouw Leijten begrijpen.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ik ben op zich voorstander van de manier waarop we als Tweede Kamer de afgescheidenen behandelen. Dat vind ik juist. Maar de heer Omtzigt is rapporteur, dus ik weet zeker dat u een beetje coulant met de tijd zult omgaan.

De heer **Van Baarle** (DENK):
De fractie van DENK was altijd al fervent tegenstander van het feit dat we Kamerleden die zich om welke reden dan ook genoodzaakt voelen om af te splitsen van hun oude fractie duperen qua ondersteuning en spreektijd. Wij zijn er in alle gevallen voor om die Kamerleden gewoon de volle spreektijd te geven. Wij steunen dus het ordevoorstel van de heer Omtzigt. Wat ons betreft geldt dat ook voor de heer Ephraim; die zou wat ons betreft ook gewoon de

volle spreektijd mogen krijgen. Maar we steunen ook de creatieve oplossing van mevrouw Leijten.

De **voorzitter**:
U steunt heel veel vandaag. Dat is mooi om te horen. Ik heb u gehoord. We gaan gewoon het debat starten en we kijken even waar we op uitkomen. Maar nogmaals, de vergadering van de commissie voor de Werkwijze is echt de plaats om dit soort dingen te bespreken.

Ik geef als eerste het woord aan de heer Ephraim van de Groep Van Haga. Omdat we nog andere debatten hebben, wil ik wel met u afspreken dat we zes vragen aan elkaar stellen en acht aan het kabinet, ook gezien het feit dat het een belangrijk debat is. Als ze kort en krachtig kunnen zijn, komen we een heel eind vandaag. Het woord is aan de heer Ephraim, Groep Van Haga.

De heer **Ephraim** (Groep Van Haga):
Dank u, voorzitter. Ik zal niks zeggen over afsplitsers, want dan word ik beschuldigd van belangenverstrengeling.

Voorzitter. Wat is de staat van onze rechtsstaat, een groot te koesteren goed? We kunnen enkele actuele gevaren onderscheiden voor onze rechtsstaat. Ondermijnende criminaliteit blijft een groot probleem. De mondiale drugsmarkt groeit en Nederland heeft daarin helaas een grote rol door onder meer de import via de Rotterdamse haven. Ook het geweld lijkt steeds wreder van aard, met minachting voor het menselijk leven door vaak zeer jonge criminelen. De dreiging jegens politici, ministers, advocaten en journalisten neemt toe. Criminelen achter slot en grendel hebben nog steeds contact met hun criminele organisatie. Misschien kan de minister van Binnenlandse Zaken vanuit haar invalshoek ingaan op de laatste ontwikkelingen rondom ondermijnende criminaliteit en hoe zij de dreiging hiervan ziet voor de rechtsstaat. Ik weet dat we daar natuurlijk ook het debat over voeren met de minister van JenV. Daarbij zien we een relatief lage pakkans en strafmaat als een groot probleem. Maar misschien valt het mee; dat is moeilijk in te schatten.

Ook polarisatie vormt een ernstige dreiging. Bedreiging van zorgpersoneel, politieagenten en advocaten neemt toe. "Fatsoen moet je doen" — wie kent hem nog? — wordt tegenwoordig op hoongelach getrakteerd. Maar ik plaats wel een kanttekening. Het stellen van kritische vragen, zoals over de onpartijdigheid van media en rechters, is niet gelijk aan het verdacht maken van deze instituties en is geen ondermijning, of die nu door links of rechts geschiedt. Laten wij, de politiek, maar ook de media, alsjeblieft stoppen met elkaar framen en demoniseren. Het is eten van een leeg bord.

Voorzitter, tot slot. Ik houd me keurig aan de twee minuten. De doorlooptijden van rechtszaken moeten aanzienlijk worden verlaagd. De rechterlijke procedures moeten worden vereenvoudigd. Dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Dat begrijp ik ook, gezien de capaciteit van onder meer het OM. Bijvoorbeeld Haags politicus Richard de Mos wordt al meer dan drie jaar achtervolgd door beschuldigingen, omdat de rechtszitting op zich laat wachten. Hoe kijkt minister hiernaar? In het belang van Nederland laat ik het hierbij.

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Ephraim. Dan geef ik het woord aan de heer Van Baarle, DENK.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Voorzitter, dank u wel. Nederland heeft een fantastische rechtsstaat, maar in sommige gevallen slechts op papier. Op papier is in Nederland iedereen gelijkwaardig, maar in de praktijk zien we dat dit principe te vaak overboord wordt gegooid. Want waar was die

rechtsstaat toen de Belastingdienst mensen als potentieel fraudeur aanmerkte, alleen maar omdat ze een bepaalde afkomst hadden? Waar bleef de rechtsstaat toen talloze Nederlandse moskeeën op advies van de NCTV tegen de wet in zijn bespioneerd en werden binnengetreden onder valse voorwendselen? Dat bleef onbestraft. Wat is die rechtsstaat als de IND jarenlang de afkomst van bestuurders van bedrijven registreerde op een zwarte lijst en er geen enkele sanctie of gevolgtrekking aan werd verbonden? Wat is de rechtsstaat waard als de politie mensen op basis van hun afkomst of huidskleur van straat plukt, er racistische uitingen worden gedaan, en die agenten vervolgens worden afgedekt en gewoon bij de organisatie mogen blijven werken? Wat hebben we aan de rechtsstaat als door Nederlandse wetgeving rekeningen van moskeeën of islamitische verenigingen zomaar worden geblokkeerd? We weten dat het gebeurt, maar laten het gebeuren.

Voorzitter. Er zijn te veel situaties waarin de overheid of overheidsbeleid minderheden, mensen met een migratieachtergrond, dupeert om nog te kunnen ontkennen dat er sprake is van een patroon. Ik vraag aan minister of zij dit patroon onderschrijft. Ik vraag ook aan de minister wat we hiervan leren. We zien dat op dit moment willens en wetens wetgeving en internationale verdragen door deze regering aan de laars worden gelapt, alleen maar om kwetsbare gezinsleden van vluchtelingen zo lang mogelijk uit het land te weren. Wat heeft het kabinet geleerd van de toeslagenmisdaad? Als je als overheid gewoon incalculeert dat je teruggeroepen gaat worden door de rechter, als je willens en weten bikkelhard gaat zijn omdat je een bepaalde groep mensen gewoon niet in je land wil hebben: mooie rechtsstaat heb je dan. Het is eigenlijk om je diep voor te schamen dat we dit doen na de toeslagenmisdaad. We zouden toch niet meer hard zijn tegen groepen mensen, vraag ik de minister.

Voorzitter. Welke waarborgen biedt deze minister om ervoor te zorgen dat gelijkwaardigheid echt de kern is van onze rechtsstaat? Hoe staat het met de lessen van de toeslagenmisdaad op het punt van antidiscriminatie en gelijkwaardigheid? Gaat het wel goed genoeg? Want het kan toch niet zo zijn dat deze minister nog steeds met een veel te lege portemonnee, waarin niet eens genoeg geld is voor een publiekscampagne, antidiscriminatiebeleid voert? Als DENK vraagt of er binnen de overheid sancties of straffen zijn opgelegd aan de mensen die die discriminerende algoritmen hebben bedacht, kan het toch niet zo zijn dat we dan geen goed antwoord krijgen? Het kan toch niet zo zijn dat, als we als Kamer vragen om de overheid door te lichten op discriminatie en racisme, dit al jarenlang op de lange baan wordt geschoven? Inmiddels ligt dit bij een commissie en moeten we hier nog steeds jarenlang op wachten. Het kan toch niet zo zijn dat we een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme aanstellen die niet echt onafhankelijk is, die geen doorzettingsmacht heeft en die geen wettelijke positie heeft? Het kan toch niet zo zijn dat we na de toeslagenmisdaad nog steeds toestaan dat overheidsorganisaties nationaliteit en afkomst gebruiken in risicoprofilering? Daar moeten we toch mee stoppen? DENK vraagt aan deze minister als hoeder van de rechtsstaat maar ook als coördinerend minister voor discriminatiebestrijding om gelijkwaardigheid niet alleen op papier maar ook in de praktijk van waarde te laten zijn.

Dank, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Van Baarle. Dan geef ik het woord aan mevrouw Leijten van de SP.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Voorzitter. Het is precies drie jaar geleden dat de minister-president en de minister van Financiën, de heer Hoekstra, in gesprek gingen met bijna 200 ouders in De Broodfabriek. Er werd zelfs een traan gelaten. De minister-president zei dat wat er was gebeurd in het toeslagenschandaal, de toeslagenmisdaad, een van de ergste zaken was in zijn carrière na MH17 en na Groningen. Later kwam daar uiteraard corona nog bij. Nu zijn er allerlei andere crises en nu hebben we het er nauwelijks meer over. Gisteren was op het nieuws dat het tot

2030 duurt voordat het klaar is. Ik wil graag een reactie van de minister: is het niet alleen falen maar ook politieke onwil om dit sneller op te lossen?

Twee jaar geleden werd door de vorige Kamer, de oude Kamer, het debat gevoerd met het kabinet dat aftrad vanwege het toeslagenschandaal. Ongekend onrecht; het mocht nooit meer gebeuren. Het nemen van onrechtmatige besluiten, het onrechtmatig verwerken van persoonsgegevens, het niet oplossen van een probleem maar het in de doofpot stoppen, het niet bieden van transparantie, het niet bieden van herstel; dat zijn allemaal zaken waarvan we zeiden dat zij nooit meer mochten gebeuren. Twee jaar later zitten tienduizenden gezinnen nog altijd in onzekerheid. Daar zijn 70.000 kinderen bij betrokken die nog altijd niet weten waar ze staan. Ja, het vertrouwen in de overheid is geschaad, maar dat is inmiddels een verdienmodel aan het worden. Met al die documenten van overheidsinstanties met als strekking dat we de overheid gaan herwinnen — u heeft ze gisteren in ontvangst genomen — lopen op dit moment vooral consultants binnen. Welke ambtenaren die daadwerkelijk het werk doen, kunnen nu anders besluiten en kunnen een besluit rechtzetten waarvan ze zien dat het niet rechtvaardig is? Ik zal het u alvast zeggen: geen één. Er zijn nog nauwelijks wetten aangepast.

Voorzitter. Dit debat, een jaarlijks debat over de staat van de rechtsstaat, was een idee om te kijken hoe het zit met de balans tussen de staatsmachten die elkaar in balans moeten houden ten behoeve van de rechtmatigheid en de dienstverlening aan onze inwoners, aan de burgers, zoals zij juridisch heten. De SP wil graag op twee onderwerpen het zoeklicht zetten om vandaag een stap verder te komen. Twee jaar geleden werd de motie-Jetten/Marijnissen aangenomen om de algemene beginselen van behoorlijk bestuur — je neemt een goed, rechtvaardig en kenbaar besluit en de burger wordt goed behandeld — in de wet op te nemen. Dat is immers wel het uitgangspunt van de wet, maar het staat niet in de wet. Blijkbaar hebben uitvoeringsinstanties het nodig dat het in de wet staat om daar ook juridisch naar te gaan handelen. Ik weet dat dat een cynische uitleg is, maar dit geeft de ambtenaar die aan dat loket zit en die wél het besluit wil nemen dat rechtvaardig is, een steun in de rug. Als het in de wet staat, kan hij immers tegen zijn meerdere zeggen: ho, ho, wacht, ik hou me aan de wet. Hiermee kunnen we ook klokkenluiders helpen die zich melden en die zeggen: hier wordt niet volgens de algemene beginselen van bestuur gehandeld, en dat is een wettelijke taak. Maar omdat het nu niet in de wet staat, wordt het niet gehandhaafd. Graag hoor ik van de minister wanneer ze dit gaat uitvoeren, want die motie is totaal verdwenen in een enorme rompslomp van verantwoording en van moties en is niet uitgevoerd. Maar ze is wel aangenomen met 150-0: de hele Tweede Kamer was ervoor.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat zijn de betere uitslagen: 150-0. Dat die algemene beginselen van behoorlijk bestuur van belang zijn, is evident. Maar ik vraag me wat af, en dat zou ik ook als vraag aan collega Leijten willen stellen. Voor die beginselen geldt, zoals voor heel veel rechtsbeginselen: op papier kunnen ze een hele mooie betekenis hebben, maar uiteindelijk wordt de invulling ervan bepaald door degene die aan de balie zit, door de ambtenaar die het besluit moet nemen, of in ieder geval door de betrokkene. We kunnen van alles in de wet opnemen, maar als mensen daar vervolgens niet naar handelen, als ze niet menselijk handelen, dan schieten we natuurlijk nog steeds niets op.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Helemaal eens. Het moet een materiële uitwerking krijgen. We zien het bij bijvoorbeeld het toeslagenschandaal, maar ik denk ook bij een willekeurige overheidsinstelling: beleid wordt omgezet in handreikingen, in werkprocessen. Vaak zit in de handreikingen, voor hoe je je werk moet doen en hoe je een besluit moet nemen, al geen waarborg voor die algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Intern wordt daar vaak ook over aan de bel getrokken. Dat hebben we gezien in het toeslagenschandaal, maar dat horen wij ook allemaal als het gaat om rechters die zeggen: "Ik kom dat tegen. Eigenlijk willen de instantie wel anders,

maar ze zeggen dat ze niet mogen van de wet." Als een wet die wij maken niet volgens de algemene beginselen van behoorlijk bestuur is, dan kan dat ook gezien worden. Ik denk dat het opnemen daarvan in de wet meer bescherming biedt. Laten we dat snel gaan doen. De Algemene wet bestuursrecht wordt herzien, althans dat is het voornemen van deze minister. Dan moet dit er wat ons betreft in staan. Het is twee jaar geleden ook door de Kamer aangenomen.

Voorzitter. Mijn volgende punt is: de Staat als procespartij. Het door kunnen procederen, waardoor politieke besluiten niet worden genomen, is naar het oordeel van de SP-fractie in heel veel gevallen machtsmisbruik. Dat zie je bijvoorbeeld bij Wob-verzoeken: ga maar naar de rechter om je stukken te krijgen. Dat is machtsmisbruik. Die middelen, die macht en ook de tijd om door te procederen heeft de Staat eindeloos. Maar je ziet het ook bij mensen. Ik noem de heer Noordoven, tegen wie een hoger beroep is aangetekend. Of mevrouw Butink, tegen wie de Staat in cassatie is gegaan. Dat zijn twee dappere mensen die hun adoptie en de rol van de Staat daarin hebben aangevochten en die hebben gewonnen. De Staat heeft hen benadeeld bij hun adoptie. En in plaats van dat de Staat "sorry, we gaan dit rechtzetten" zegt, gaat de overheid in hoger beroep. Die mensen zijn al geruïneerd en nu worden ze financieel nog verder uitgekleed omdat de Staat maar doorgaat.

In het toeslagenschandaal ben ik ooit, in de zomer van 2019, gestart met een meldpunt. Dat was naar aanleiding van een uitspraak van de rechter waarbij de Belastingdienst werd veroordeeld. In die zaak gaat de Belastingdienst nog altijd in hoger beroep. Dat is niet omdat hij tegen de ouder is, maar dat is om het dossier niet te hoeven geven. Dus aan de ene kant zegt de Belastingdienst: we kunnen de dossiers niet aan de mensen geven. En aan de andere kant geeft hij bakken met geld uit aan de landsadvocaat om in hoger beroep af te dwingen dat hij het dossier niet hoeft te geven in een verloren rechtszaak. Ik zou graag willen dat de minister, met het kabinet, voor de zomer laat weten hoe de overheid, en dan ook de regering, zich netter gaat gedragen als procespartij en gewoon politieke besluiten neemt in plaats van alles maar bij rechters te parkeren.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat de Staat soms een rechtsmiddel aanwendt, daar kan ik mij iets bij voorstellen. Maar ik mis in het betoog van mevrouw Leijten een onderdeel. Ik ben benieuwd welke oplossing zij ziet voor een probleem dat ik in ieder geval buitengewoon ernstig vind: de proceshouding, het gedrag van de Staat in de rechtszaal. Mevrouw Leijten weet, denk ik, precies waar ik naartoe wil. Een dag voor de zitting stukken indienen. Op de zitting zeggen: "Ik ben niet de behandelend persoon. Dat is meneer X." Gewoon niet komen opdagen. Ik heb de gekste dingen ook in mijn eigen praktijk meegemaakt. Ik vind het, als je het hebt over de rechtsstaat en over recht en rechtvaardigheid, wat onrechtvaardig dat ik me als burger ter zitting wel aan allerlei regels moet houden en de Staat niet. Welke oplossing ziet mevrouw Leijten daarvoor?

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik denk dat dit ook een onderdeel moet zijn van diezelfde bezinning waarvan ik de regering vraag om er voor de zomer mee te komen. Wellicht kunnen de VVD en de SP daar dus samen in optrekken. Ik maak me er zorgen over dat dit doorprocederen ten koste van alles de houding is. Neem een besluit; dan kan je met dat besluit nog iets doen. Maar dat doorprocederen verlengt het niet nemen van een besluit en laat mensen in onzekerheid en jaagt ze op kosten. Het is volgens de SP-fractie in die situaties ook machtsmisbruik, omdat je de middelen, de tijd en de ruimte hebt om dat te doen. Vervolgens heb je houding van de Staat als procespartij ín de rechtszaal: nog altijd niet de volledige dossiers geven, te laat komen, niet komen … Dat hoort echt niet, want op het moment dat je dat als individu doet ten opzichte van de tegenpartij ga je nat, om het maar even huiselijk te zeggen.

De oproep van de SP aan de regering is dus om die houding als procespartij, dus het

doorprocederen als je verloren hebt, te bezien, maar om zeker ook te bezien hoe je omgaat met een fatsoenlijke procesgang ín de rechtszaal op het moment dat je procedeert. Wellicht kunnen de SP en de VVD daarin samen optrekken.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Leijten. Dan geef ik het woord aan de heer Bushoff, PvdA.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Dank u wel, voorzitter. Of het nu het Capitool in de Verenigde Staten is of het provinciehuis in Groningen dat bestormd wordt, of het nou de recente gebeurtenissen in Brazilië zijn of het ondermijnen van de democratische rechtsstaat in Hongarije en Polen, wat al jaren gaande is, het laat telkens weer zien dat we een goed functionerende democratische rechtsstaat niet voor lief mogen nemen en als vanzelfsprekend mogen beschouwen. We hebben dus alle goedwillende mensen nodig om die te beschermen, en we zullen ons ook altijd moeten uitspreken tegen extremen die bashen op de democratie of die de rechtsstaat ondermijnen.

Maar, voorzitter, dat alleen is niet voldoende. We zullen ook de voedingsbodem weg moeten halen waardoor mensen zich tegen de rechtsstaat en tegen overheidsinstanties keren. In de paar minuten die ik heb, wil ik er graag twee punten uit lichten. Het ene is de rol van de overheid en de hardvochtigheid van beleid. Het andere is de groeiende ongelijkheid en de te afwezige rol van de overheid daarbij.

Allereerst het punt van de rol van de overheid zelf en de hardvochtigheid van beleid. Je hoeft maar te spreken met mensen van de toeslagenaffaire of met gedupeerden van de gaswinning in Groningen, waar ik zelf vandaan kom, en je snapt waarom mensen het vertrouwen verliezen in de democratie en in de rechtsstaat. De overheid is namelijk zelf heel hard voor deze mensen, en beleid pakt heel hardvochtig uit voor heel veel mensen. Het is dan ook goed dat er een motie is aangenomen van Ploumen en Jetten die inventariseert waar beleid hardvochtig uitpakt in de praktijk, maar dit zou eigenlijk niet bij een eenmalige inventarisatie moeten blijven. Ik vraag de minister dus ten eerste hoe we dit structureel gaan borgen.

Een tweede vraag hierbij is de volgende. De minister stuurde de Kamer gisteravond laat nog een aantal brieven over het inbouwen van bijvoorbeeld een hardheidsclausule in wet- en regelgeving. Daarin stond ook dat dit niet de oplossing voor elke wet- en regelgeving is, maar dat we dat alleen zouden moeten doen bij wet- en regelgeving waarvan de verwachting is dat die mogelijk hardvochtig uitpak in de praktijk. Dan hoop ik in de eerste plaats dat we zo veel mogelijk wet- en regelgeving maken waarvan we op voorhand niet verwachten dat die hardvochtig uitpakt in de praktijk. Maar er is dan dus ook heel veel wet- en regelgeving waarvan we niet verwachten dat die hardvochtig uitpakt in de praktijk, terwijl we die garantie niet hebben. Als we daar dan geen hardheidsclausule voor inbouwen, wat voor waarborgen hebben we dan wel om te voorkomen dat mensen weer door de overheid in de verdrukking en de vernieling worden gestort als het toch fout gaat?

Mijn derde vraag raakt aan de opvatting van de Partij van de Arbeid dat als een overheid al voorziet dat bepaalde besluiten zullen worden teruggefloten door een rechter, die overheid die besluiten niet zou moeten nemen. Deelt de minister die opvatting?

Tot slot over dit punt, voorzitter. De drie vragen die ik zonet stelde, gingen eigenlijk over wet- en regelgeving die er al is, en over hoe we kunnen voorkomen dat mensen in de verdrukking komen door hardvochtig beleid van een overheid. Een van de dingen die ook kunnen helpen om dat te voorkomen, is het aan de voorkant betrekken van mensen en groepen bij wet- en regelgeving. Je zorgt dan dat mensen betrokken worden op het moment dat we wet- en regelgeving voor bepaalde groepen maken. Het is maar een klein voorbeeld, maar het staat voor mij wel symbool voor waar het niet goed gaat. Dat is in dit geval bij mensen met een

handicap of een chronische ziekte. In het VN-verdrag staat dat mensen met een handicap of een chronische ziekte betrokken moeten worden bij beleid dat voor hen ontwikkeld wordt. Toch zien we dat dit nog heel vaak niet het geval is. Ik zou de minister willen vragen of het een idee zou zijn om gemeenten te verplichten om bijvoorbeeld een platform op te richten waarin mensen met een handicap of een chronische ziekte vertegenwoordigd zijn, zodat zij aan de voorkant betrokken worden bij al het beleid dat gemeenten en andere overheden ontwikkelen voor deze mensen. Het is een klein voorbeeld, maar het staat voor mij wel symbool voor een overheid die beleid maakt voor mensen, maar mensen daar aan de voorkant niet goed bij betrekt. Dat zou wellicht ook nog een suggestie kunnen zijn om ervoor te zorgen dat beleid van de overheid en wetten en regelgeving niet slecht, maar goed uitpakken voor de mensen voor wie het bedoeld is.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Bushoff. Dan geef ik het woord aan mevrouw Van der Graaf, ChristenUnie.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dank u wel voor het woord, mevrouw de voorzitter. "Door een gebrek aan visie gaat het volk ten onder. Een keur aan raadgevers brengt het tot bloei." Dat is een eeuwenoude wijsheid uit het Bijbelboek Spreuken die ook belangrijke vragen oproept als het gaat over een debat over de rechtsstaat in Nederland. Welke waarden zijn leidend binnen de overheid? Hoe komt een volk tot bloei? Wat is een goede raadgever? Ik hoop u daarin mee te nemen tijdens mijn bijdrage.

Voorzitter. Is de overheid dienstbaar? Staat de overheid naast haar burgers of ertegenover? Ik wil heel graag kijken naar de fundamentele kritiek die daaraan ten grondslag ligt. Als het gaat over de waarden die leidend zijn binnen de overheid, was dat decennialang het economisch liberalisme. New public management nam politici en ambtenaren in beslag. Oud-minister Ernst Hirsch Ballin zei recent dat daarbij de burger als klant werd gezien en dat er te weinig aandacht was voor het borgen van rechten van mensen die kwetsbaar zijn. Reacties op het door burgers niet kunnen voldoen aan eisen van de overheid waren vaak te hard. De WWR wees ons in het rapport Weten is nog geen doen op het doenvermogen van mensen. De overheid zou daar veel meer rekening mee moet houden. Ik denk dat Hirsch Ballin gelijk heeft. Ik zie ook dat het kabinet nu werkt aan een verandering. Dat is een lange weg, maar er zijn goede dingen in gang gezet. Ik noem uitgaan van vertrouwen in de bijstand, werk maken van de uitvoering en dienstverlening dicht bij mensen. Maar er is nog een lange weg te gaan.

Al in 2012 concludeerde de commissie-Kuiper dat de burger alleen als klant wordt gezien. Ook anno 2023 ben je als burger op veel plekken klant. Je bent onderdeel van een klantreis, je krijgt een klantmanager en je gaat naar een klantcontactcentrum als je naar de balie in het gemeentehuis gaat. Waarom is dat erg? Omdat je burgers daarmee ontslaat van hun verantwoordelijkheid en hun mede-eigenaarschap van onze democratische rechtsstaat en hen reduceert tot consument, maar ook omdat service aan een klant alleen interessant is als die economisch rendabel is. Dat mag nooit de houding van de overheid zijn naar haar burgers die een beroep doen op haar. De overheid hoort voor hen een schild zijn. Recent sprak de minister zich ook uit tegen dit klantdenken. Ik wil haar vragen wat zij bereid is om hieraan te doen, nu er nog steeds handreikingen bestaan die gemeenten adviseren om op deze manier met hun burgers te communiceren.

Voorzitter, dat brengt me tot de volgende vraag. Hoe komt een volk en hoe komen burgers dan wel tot bloei? Door burgerschap ook te zien als ambt. Herman Tjeenk Willink heeft dat ook meermaals aangehaald. Door burgers als volwaardig onderdeel van onze democratische

rechtsstaat te zien, dus niet als lijdend, maar als meewerkend voorwerp. En dan zie ik een ontwikkeling die mij zorgen baart. Waar 95% van de vwo-scholieren vindt dat Nederland een democratie is, geldt dat maar voor 63% op het vmbo. Minder dan de helft van de vmbo-leerlingen, 49%, vindt het van belang om in een democratie te leven. Wat is het antwoord van de regering op deze cijfers? Wat is de minister bereid om daaraan te doen?

Voorzitter, tot slot. Wat is een goede raadgever? De rechtspraak is dat bijvoorbeeld, juist omdat deze beslissingen neemt en toetst, straks ook aan de Grondwet. Wat de ChristenUnie betreft heeft een uitwerking daarvan aan de hand van een constitutioneel hof, dat ook als tegenmacht kan dienen, de voorkeur. In onze democratische rechtsstaat zijn ook volksvertegenwoordigers een belangrijke brug tussen overheid en burger. We hebben 8.500 raadsleden, die zich met hart en ziel inzetten voor onze democratie, maar 15% van hen werd de afgelopen periode bedreigd. Recent bleek dat in Amsterdam zelfs 40% van hen te maken heeft met intimidatie of bedreiging. Ik vind dat een grote zorg. Wat wil de minister hieraan doen?

Mevrouw **Leijten** (SP):
Jongeren die zich niet herkennen in de democratie en mensen die bedreigd worden, kun je natuurlijk allemaal op één hoop gooien, maar een van de oorzaken daarvan is volgens de SP-fractie dat mensen er geen vertrouwen meer in hebben dat de democratie en de overheid er voor hen zijn. Herkent de ChristenUnie dat?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Dat herken ik heel sterk. Ik denk dat de onderzoeken over de toeslagenaffaire dat hebben laten zien. Ik mag deel uitmaken van de parlementaire enquêtecommissie. We zijn bijna klaar met ons rapport. Daarin zien we het ook terug. Daarom stelde ik ook de vraag of de overheid naast de burger staat of ertegenover. Is de overheid een schild voor de burger of niet?

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dat brengt mij tot de volgende vraag aan iedereen in deze zaal, aan alle 150 Kamerleden, maar zeker ook aan mevrouw Van der Graaf: waarom accepteren we dan dat de mensen in het toeslagenschandaal tot 2030 moeten gaan wachten, zoals gister bleek bij Nieuwsuur? Maar laat ik 'm vriendelijker insteken, want we hebben het vandaag over de balans van de machten om ervoor te zorgen dat we op koers blijven voor het algemeen belang en voor de burger, de inwoner. Ik hou nooit zo van het woord "burgers", maar juridisch gezien is dat natuurlijk de term. Neem de Staat als procespartij, die doorprocedeert als iemand wint, die haar stukken niet aanlevert op het moment dat je ertegenover staat of die zegt: ja, ik moet wel een dossier overhandigen van de rechter, maar ik heb daar geen zin in, dus ik ga in hoger beroep; ik heb de tijd om dat te doen en ik heb het geld om dat te doen. Vindt de ChristenUnie ook niet dat we daarin van koers zouden moeten veranderen, en dat wij de regering zouden moeten vragen om daar eens een reflectie op te geven en die voor de zomer aan ons te sturen, zodat wij kunnen kijken hoe dat nu zit? Want we hebben veel discussie over de landsadvocaat, maar hoe wil de Staat omgaan met die macht en die machtsmiddelen?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Mevrouw Leijten snijdt daar een heel terecht punt aan, waarvoor ook de ChristenUnie al heel vaak aandacht heeft gevraagd, bijvoorbeeld met betrekking tot de schuldenaanpak. Want we zien dat de overheid heel grote invloed heeft op de situaties van mensen als zij in grote financiële nood komen en de Staat of de overheid tegenover zich hebben; het is misschien niet altijd de Staat als partij, maar een overheid of "de" overheid. In de vorige periode heeft de regering al ingezet op ontdekken hoe we er in de schuldenaanpak voor kunnen zorgen dat de Staat als procespartij níét overvraagt, níét doorduwt, maar coulant is. De regering werkt hier nu aan. Ik vind het heel belangrijk dat de regering en de overheid zich mild tonen

tegenover mensen. Daar roep ik het kabinet toe op. Als mevrouw Leijten daar nog betere ideeën voor heeft, wil ik daar absoluut naar kijken, want ik zie het probleem dat zij schetst. Ik zou zeggen: zet alles in om ervoor te zorgen dat de overheid niet tegenover maar naast de burger staat.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Als het gaat over de schuldenproblematiek en het toeslagenschandaal, dan denk ik dat de Kamer het snel eens is als het gaat over het herwinnen van het vertrouwen. Maar er zit iets gruwelijk mis. Ik wijs dan naar deze minister en dat is misschien verkeerd, maar ik bedoel vak-K, het kabinet als leider van bijvoorbeeld ministeries, en het inschakelen van de landsadvocaat. Want het is niet aan het veranderen; misschien wel bij de schuldenaanpak, maar zelfs in het toeslagenschandaal wordt er nog geprocedeerd tegen een ouder om haar niet haar dossier te geven. Hallo? Dat is een zaak die drieënhalf jaar geleden is gestart, en de landsadvocaat loopt daar nog steeds op binnen: ting, ting, ting! Dat kan niet, vinden wij. Ik denk dat de ChristenUnie dat ook vindt. Maar het verandert niet. Daarom stel ik voor dat de regering nou zelf eens op haar rol gaat reflecteren. Vindt ze dat ze dat moet doen? Wanneer wel? Wanneer niet? Ik wil vragen of dat voor de zomer kan. Want wij kunnen wel heel veel moties indienen op mini-onderwerpen voor ons — dat zijn ze overigens niet voor mensen als het gaat om schulden, toeslagen of Belastingdienst — maar de koers is niet veranderd. Steunt de ChristenUnie dit dan?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Met wat ik net aangaf, hoopte ik duidelijk te maken dat ik het probleem zie dat mevrouw Leijten hier aangeeft. Ik was woordvoerder op het thema rechtsbescherming van mensen. Ik weet van toen dat er al onderzoek is gedaan, ook door de regering, naar de vraag hoe de overheid als procespartij tegenover burgers een andere rol zou kunnen aannemen of hoe de overheid een coulantere of mildere rol zou kunnen gaan aannemen ten gunste van de burger. Ik ben bereid naar het voorstel te kijken waar mevrouw Leijten mee komt, omdat ik zie dat daar een noodzaak toe is. Daarin vindt ze mij dus naast haar, maar ik wil hier niet de indruk wekken dat dit het eerste moment is waarop die vraag is opgeworpen. Dit is een onderwerp dat al langer speelt. Dat probeer ik ook in mijn bijdrage naar voren te brengen. We zullen als overheid anders moeten kijken naar de burger. We moeten er niet alleen over spreken. Dat heb ik hier in de Kamer ook vaker betoogd. Het gesprek moet hier niet alleen gaan over het vertrouwen en het gebrek aan vertrouwen van de burgers in de overheid, maar ook over het vertrouwen van de overheid in de burger en hoe ze dat vormgeeft.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Wat zijn volgens mevrouw Van der Graaf nou de lessen die we als politiek, als overheid, moeten trekken uit de toeslagenmisdaad?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Vele, maar ik denk dat ik de belangrijkste vandaag centraal heb willen stellen in mijn betoog: hoe kijkt de overheid naar haar burger? Is ze een dienstbare overheid? Is ze een schild voor de mensen die het meest kwetsbaar zijn? Heeft ze oog voor het doenvermogen van mensen of overvraagt ze mensen? Ik vind dat de overheid daarin een houding moet aannemen van die dienstbare overheid en van dat schild voor de mensen. Ze moet naast de mensen gaan staan en mensen als inwoner, als burger en als mens zien en niet als klant.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Een schild zijn voor mensen. Naast mensen staan. Mensen als mens zien. Mensen niet zien als een cynisch onderdeel van politieke deals of beleid. Dat zijn terechte lessen, maar ik zou aan mevrouw Van der Graaf van de ChristenUnie willen vragen hoe zij dat rijmt met de deal die de ChristenUnie zelf heeft gesloten en met het beleid dat de overheid nou uitvoert waarin zij willens en wetens bikkelhard is tegen vluchtelingen en gezinsleden van vluchtelingen. Rechters zeggen daarover: we staan toe dat gezinsleden van vluchtelingen onder

erbarmelijke omstandigheden in het buitenland leven. Deze regering calculeert gewoon in dat ze teruggeroepen gaat worden door de rechter en is snoeihard, gewoon snoeihard. De ChristenUnie heeft die deal gesloten. Dan vraag ik aan mevrouw Van der Graaf: als mevrouw Van der Graaf dit doet, wat heeft Van der Graaf dan geleerd van de toeslagenmisdaad?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Ik had deze vraag vandaag verwacht in een debat over de rechtsstaat en in een week waarin de Raad voor de rechtspraak aan de bel trekt om te zeggen dat de politiek hete aardappels doorschuift naar de rechter. Laat het klip-en-klaar zijn: dat is geen goede zaak. We moeten niet alleen het probleemoplossend vermogen in onze samenleving aanspreken, maar ook hier, politiek, in de Kamer. De heer Van Baarle weet ook als geen ander dat de maatregel over het opschorten van de gezinshereniging een hele pijnlijke maatregel is geweest, ook voor mijn fractie. Mijn fractie heeft van meet af aan vragen gesteld over de juridische houdbaarheid van deze maatregel. Ook mijn fractie heeft het voorstel gesteund om de Raad van State hier op voorhand advies over te vragen. Die motie is afgewezen door een rechtse meerderheid in deze Kamer. Dát is hoe het speelveld eruitziet.

Voorzitter. De ChristenUnie heeft afspraken gemaakt. Dat klopt. Wij willen heel graag snel aan de slag met structurele verbeteringen in de asielopvang en daar maken we werk van. Ik zie nu dat het kabinet, ook naar aanleiding van de uitspraak, de maatregel voor het vertragen van de gezinshereniging wil opschorten. Ik begrijp die overweging, omdat er nog een definitief besluit van de rechter moet komen in hoger beroep, maar de heer Van Baarle kan de ChristenUnie niet verwijten dat ze niet van meet af aan die vragen heeft gesteld. Ze heeft wel degelijk gezegd: deze hete aardappel zouden we niet moeten doorschuiven naar de rechtspraak, want hier zouden we zelf een beslissing over moeten nemen. Maar de situatie is nu zoals die is.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Mijn vraag aan mevrouw Van der Graaf van de ChristenUnie was de volgende. Als we kijken naar wat de ChristenUnie nu doet met die nareisbeperking, wat is er dan geleerd van die toeslagenmisdaad? Mevrouw Van der Graaf bewijst met haar antwoord dat er niks geleerd is, want zij staat hier gewoon cynisch een politieke deal te verdedigen. Ze staat hier gewoon cynisch te verdedigen dat de overheid bikkelhard is, bikkelhard in het uitleggen van regelgeving, bikkelhard tegen mensen, en daarbij calculeert ze in dat dit bot gaat vangen bij de rechter. Als ik dan vraag welke lessen er zijn getrokken uit de toeslagenmisdaad, geeft het toch geen pas dat er dan als antwoord komt: we hebben een afspraak gemaakt en dat was inderdaad pijnlijk en we zien dat er een andere meerderheid is maar het is gebeurd? De ChristenUnie is in de positie om het niet te laten gebeuren maar heeft het wel laten gebeuren. Nogmaals de vraag: wat heeft mevrouw Van der Graaf geleerd van die toeslagenmisdaad, van die hardheid, van het mensen laten creperen?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Ik neem ons allemaal even mee terug in de tijd. Ik was voor de zomer in Ter Apel; ik woon er niet zo heel ver vandaan. En ik heb daar gezien hoe ons systeem diep faalt als het gaat om hoe wij omgaan met mensen. We hebben grote problemen als het gaat om de opvang en het op een goede manier vormgeven ervan. De ChristenUnie heeft de hele grote wens dat in ons hele land iedereen zijn steentje bijdraagt om mensen een humane opvangplek te bieden en ze een warm onthaal in ons land te geven, want zo gaan we in Nederland om met mensen. Ik heb gezien dat dat niet werkte. Ik heb gezien hoe gemeenten in Noord-Nederland extra opvangplekken probeerden te regelen in de kerken. Ook in mijn eigen kerk werden mensen opgevangen om hen een thuis te geven, zodat ze niet in een tent in Ter Apel hoefden te verblijven. In Ter Apel was geen plek voor hen. Daar was het te druk. Er waren daar keten neergezet, waarin kleine kinderen liepen en waar de kans op ziektes en op de uitbraak en verspreiding van nare zaken groot was. Daar is zelfs een kind om het leven gekomen.

Voorzitter. We moeten werken aan structurele maatregelen. Dat heeft voor ons altijd vooropgestaan om dit soort situaties te voorkomen. We hebben ons ervoor ingespannen dat die maatregelen er ook komen. Belangrijk daarbij is de spreidingswet, die daarvoor moet gaan zorgen. Ik wil niet het verwijt krijgen dat wij hier geen oog hebben gehad voor deze mensen. Wij knokken ervoor om het beleid in Nederland structureel te verbeteren. Dat is wat in ons hart zit. Daar zullen wij ons altijd voor inzetten. Wij roepen het kabinet er ook toe op om daar nu heel snel werk van te maken.

Voorzitter. Dit is wat ik te zeggen heb op de vraag van de heer Van Baarle.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Nogmaals, ik heb niet aan mevrouw Van der Graaf gevraagd wat zij vanuit haar persoonlijke betrokkenheid vindt van vluchtelingen, en welke initiatieven er zijn in het land en van kerken om vluchtelingen op te vangen. Dat is allemaal heel erg mooi. Ik vroeg aan mevrouw Van der Graaf wat nou geleerd is van de toeslagenmisdaad. Wat de regering doet, is fout. Men is weer te hard tegen mensen. Men staat tegenover mensen. Het is fout om willens en wetens tegen de wet en tegen de internationale verdragen in te gaan en in te calculeren dat je wordt teruggefloten door de rechter. Want dat is precies wat we toen ook fout hebben gedaan. Als mevrouw Van der Graaf dat niet zegt, kan ik alleen maar concluderen dat mevrouw Van der Graaf en de ChristenUnie niks hebben geleerd van de toeslagenmisdaad en cynisch een politieke deal verdedigen. En dat is triest, voorzitter.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
De heer Van Baarle blijft volhouden, maar ik ook. Wij hebben van meet af aan onze twijfels erover uitgesproken of zo'n maatregel wel zou kunnen. Ik deel met hem dat het pijnlijk is. Daarmee bedoel ik niet dat het een pijnlijke maatregel voor ons in de politiek is. Het is pijnlijk voor al die gezinnen die wachten op hereniging, die erop wachten dat ze elkaar weer in de ogen kunnen kijken nadat ze elkaar lang niet hebben gezien. Wij vonden het belangrijk dat er vooraf getoetst werd, dat er getoetst werd voordat de regering zo'n besluit zou nemen. Dat werd niet gesteund. U mag ons aanspreken op onze verantwoordelijkheid als regeringspartij, maar wij hebben ons er als regeringspartij voor ingespannen dat we dat vooraf zouden toetsen.

Rechters hebben nu uitgesproken dat dit niet kan. De regering vraagt nu om opschorting van de maatregel totdat het hoger beroep is afgerond. Ik kan dat volgen, maar ik vind het belangrijk dat als de rechter ook in hoogste instantie uitspreekt dat dit niet kan, onze regering die uitspraak dan ook volmondig en vanuit het hart opvolgt. Daar roep ik het kabinet dan ook toe op, ook na deze discussie per interruptie.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Ik wil even vooropstellen dat ik niet twijfel aan het humane hart van mevrouw Van der Graaf. Ik sloeg net wel even aan op haar antwoord naar aanleiding van de interruptie. Zij gaf daarin aan dat een krappe meerderheid van de Kamer naar aanleiding van een motie heeft aangegeven dat er geen toetsing vooraf hoefde plaats te vinden. Ik maak mij nu persoonlijk zorgen over het volgende. Dat klopt natuurlijk: de Kamer kan het advies vragen. Maar tegelijkertijd zou het veel logischer zijn om het vooraf te vragen. Ik ben zelf bij die debatten geweest waarin de Kamer ook zei: doe die toetsing vooraf. Ik heb dat toen ook van de ChristenUnie gehoord. Er hoort een bepaalde dialoog te zijn tussen de rechtsprekende en de wetgevende macht. Mijn zorg is dat deze dialoog nu met deze beslissing verstoord wordt. Mijn vraag aan mevrouw Van der Graaf is de volgende. Als wij geen meerderheid hebben maar een grote minderheid, wat kunnen we dan nog wel doen om ervoor te zorgen dat bepaalde grondrechten, een bepaalde dialoog tussen die verschillende machten, niet worden verstoord door wat ik alleen maar kan kwalificeren als een politieke deal? Of moeten we dan concluderen "we staan erbij en we kijken ernaar", want de regering heeft zo besloten?

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Nee, en daarmee doet u ons tekort. We hebben ons hier namelijk voor ingespannen. In een democratische rechtsstaat heb je die checks-and-balances nodig. Wij stonden aan de kant van mevrouw Koekkoek toen wij zeiden dat we vooraf wilden weten of je zo'n besluit wel kunt nemen. De juridische twijfels waren zelfs al aan de regering kenbaar gemaakt voordat ze dat besluit zou moeten nemen. We hebben gezien dat een democratische meerderheid hier anders heeft besloten. In een rechtsstaat kan een meerderheid er ook naast zitten. Dan is het in een functionerende rechtsstaat heel belangrijk dat de andere staatsmacht die rol van checks-and-balances kan vervullen. We zien dat nu ook gebeuren. Waar een meerderheid ernaast zat, heeft de rechter anders gesproken. We zijn nu in afwachting van wat de hoogste rechter daarover gaat beslissen.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Nee, dat begrijp ik ook. Ik doelde er eigenlijk op dat wij van tevoren wisten dat het misging. Dat bedoel ik met die verstoring van de dialoog. Als je van tevoren weet dat er al een juridisch stopbord staat en dat je die weg niet in moet gaan omdat je dan later teruggefloten wordt, vind ik het heel zorgelijk dat we afhankelijk zijn van een democratische meerderheid in de Kamer om te zeggen: we gaan het toch doen. Daarom stel ik die vraag. Is dit een kwestie van dat we erbij staan en ernaar kijken en het maar laten gebeuren? Of zijn er ook andere opties? Als je een juridisch stopbord ziet waarbij een systeem wordt aangetast, namelijk de dialoog tussen rechtspraak en wetgeving, zou je dan niet vooraf moeten afdwingen dat er een advies komt? Het recht om een advies te vragen aan de Raad van State ligt natuurlijk niet alleen bij de Kamer. Dat ligt in principe bij degene die een maatregel bedenkt. Dat is vaak het kabinet. Daar is mijn vraag op gericht.

Mevrouw **Van der Graaf** (ChristenUnie):
Zeker. Mevrouw Koekkoek stelt die vraag nu aan mij, maar ik vind het ook een vraag die aan de regering zou moeten worden gesteld. Ik ga ervan uit dat zij dat ook zal doen. Op het moment dat de regering dat niet doet, moeten wij als Kamer in stelling komen en onze controlerende taak uitvoeren door dat te doen. Dat hebben we als Kamer ook gedaan. Helaas besloot een meerderheid anders.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Van der Graaf. Dan geef ik het woord aan de heer Bosma, PVV.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Voorzitter, dank u wel. Wat doen we in Nederland op een crematie? Welnu, dan is er koffie en cake. Ik sprak op de crematie van Ronald Beimers, de eerste PVV-leider in Drenthe. Ik memoreerde hoe hij een enorme prijs moest betalen voor zijn idealen. Ontslagen, want PVV. Nergens meer aan de bak, want PVV. Financieel gesloopt, huis kwijt, totaal berooid, kinderen uitgesloten op de sportvereniging, en toen kanker. Bij de koffie en cake deelden noordelijke PVV'ers hun verhalen over de beroepsverboden, de ontslagen en de deuren die in je gezicht dichtslaan, het ene nog tragischer dan het andere. Aan die lange tafel zat ook een PvdA'er, die Ronald nog kende uit de Staten. Hij zei: ik wist niet dat het zo erg was. Wij aan die tafel zeiden: ja, zo erg is het.

Voor onze ogen zien we onze vrijheid sterven, elke dag een beetje meer, en het ergste moet nog komen. Steeds meer wordt ons van bovenaf een verplichte publieke moraal opgelegd en wie zich daaraan onttrekt, betaalt de prijs. Bestaat er veel onderbouwing voor de stelling dat we een democratie zijn? Nee, wel voor het tegendeel. Baanbrekend politicologisch onderzoek stelde de cruciale vraag wie er in Nederland hun zin krijgen. Het antwoord was simpel: hoogopgeleid en dan vooral universitair Nederland. Wat stemmen die mensen? In overweldigende mate GroenLinks en D66. Soms krijgt praktisch opgeleid Nederland ook zijn zin, maar alleen als zijn mening samenvalt met de mening van hoogopgeleid Nederland. Een kleine groep regeert Nederland. Alle instituties moeten aan de eenheidsworst van die groep

voldoen. Denk aan klimaatsocialisme, massa-immigratie, globalisering, eurofilie.

Net als in communistische dictaturen wordt de geschiedenis herschreven. Eeuwen leerden onze kinderen vol trots over de Gouden Eeuw en de VOC. Nu zijn musea haattempels geworden. Slavernijtentoonstellingen zijn er verplicht. Elke uitzending van het Jeugdjournaal getuigt van de klimaatondergang. Elke school is bezig met non-binaire toestanden en gendergeneuzel. Hele kunstvormen sterven uit. Het Leids Cabaretfestival gaat niet door. Logisch, want er valt niets te lachen in de woke kerk. Elke film en elke reclame gaat eerst langs de raciale meetlat.

Gisteren verscheen er een uitstekend artikel op de website van de Universiteit van Amsterdam, Folia.nl. Een onderzoeker schrijft: "Het diversiteitsbeleid in de huidige vorm is een paard van Troje, waarmee het radicale woke gedachtegoed de organisatie wordt binnengehaald en in sneltreinvaart wordt genormaliseerd. De academische vrijheid staat te wankelen onder druk van toenemende politieke correctheid en dogmatische linkse ideologie. Het debat hierover kan nauwelijks gevoerd worden, zonder dat ik word beschuldigd van discriminatie. Studenten en collega's zeggen dat ik met mijn standpunten hun safe space schend en zien dat als micro-agressie". Deze onderzoeker wil de rol van de islam bij anti-homogeweld onderzoeken en dat wordt hem onmogelijk gemaakt: geen steun, geen geld. Lees dat artikel!

Op heel veel plaatsen in Nederland zijn diversiteitstrainingen verplicht, een beetje zoals in communistisch China. Die zitten vol met zelfbeschuldigingen, in dit geval over verborgen racisme. Ook NRC heeft zijn journalisten op zo'n cursus gedaan. Het is een voorbeeld van de gelijkschakeling van de media.

In de coronatijd zagen we hoe onze meest elementaire burgerrechten bij het grofvuil gingen, hoe groot de haat was tegen ongevaccineerden, hoe makkelijk en gretig ongevaccineerden werden uitgesloten en hoe eenzijdig en slaafs de pers het officiële beleid volgde en bereid bleek om andersdenkenden weg te zetten als wappies of idioten.

Maar het ergste komt nog. Steeds breder wordt de roep om maatregelen tegen andersdenkenden: politieke partijen verbieden, een CO_2-budget invoeren en een omroep kapot maken. Het is aan de orde van de dag. Ze schreeuwen er in bosjes om. Allemaal leuk en aardig, maar de kloof zal daardoor alleen maar dieper worden. De haat zal alleen maar toenemen. De uitsluiting zal alleen maar erger worden.

De machtspartij bij uitstek, D66, ooit een libertaire partij, startte haar verkiezingscampagne met het wegzetten van kritische en ontevreden burgers als extreemrechts; een soort nazi's dus. En dat vertelt het hele verhaal.

De **voorzitter**:
Er is een interruptie van de heer Sneller. Ik vind de laatste woordkeuze niet nodig. Ik wil u er echt op aanspreken dat soort woorden niet te gebruiken.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Welk woord mag ik niet gebruiken van u?

De **voorzitter**:
Nazi's. Om partijen te vergelijken met nazi's vind ik echt niet kunnen.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Dat doe ik niet. De term "extreemrechts", die mevrouw Kaag gebruikte …

De **voorzitter**:
Ik ga niet met u in discussie. Er is een interruptie van de heer Sneller. Gaat uw gang.

De heer **Sneller** (D66):
De heer Bosma maakt een beetje een karikatuur van wat mijn partijleider heeft gezegd, maar daar gaat mijn vraag niet over. Mijn vraag gaat over het begin van zijn betoog. Hij zei dat Nederland geen rechtsstaat is. We hebben vandaag het debat over de rechtsstaat. Ik vraag me af of hij één internationale organisatie of één ngo kent die dat soort ranglijsten opstelt en die dat ook zegt. Ik zie overal dat Nederland best wel goed scoort.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ja. Om te beginnen wil ik toch even ingaan op wat de voorzitter zei. Die suggereert dat ik een politieke partij, D66, als nazi zou hebben betiteld. Ik deed juist het tegenovergestelde. Ik stelde dat mevrouw Kaag de term "extreemrechts" gebruikte voor andersdenkenden. Die zet zij weg en noemt zij extreemrechts. Extreemrechts is een nazivergelijking. Dat vind ik heel kwalijk voor het wegzetten van andersdenkenden.

Dan legt de heer Sneller mij ook iets in de mond. Hij zegt dat ik heb gezegd dat Nederland geen rechtsstaat is. Dat heb ik niet gezegd. Hij vraagt ook of ik een internationale organisatie ken die ranglijsten tot haar beschikking heeft. Nee.

De heer **Sneller** (D66):
Dus de heer Bosma zegt eigenlijk: Nederland is een goed functionerende rechtsstaat?

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Nou, ik zeg dat het een rechtsstaat is, waar heel veel gebreken aan zijn. Het democratisch gehalte baart mij grote zorgen, want dat neemt zienderogen af. Dat heeft te maken met de eenzijdige opbouw van de elite van Nederland die de instituties in handen hebben. Dus wat er moet gebeuren, is eigenlijk wat D66 ... Ik ben nu de biografie van Hans van Mierlo aan het lezen. Wat er moet gebeuren, is een radicale democratisering van Nederland.

De heer **Sneller** (D66):
Dat blijft een van de weinige punten waarover we het eens zijn. Maar ik ben blij dat te constateren, want het is winst ten opzichte van vorige debatten dat de heer Bosma eigenlijk zegt dat we een goed functionerende rechtsstaat zijn. Laten we die ook bewaken. Volgens mij is de grootste bedreiging niet de analyse van de heer Bosma, maar ongeveer het tegenovergestelde. Daar kom ik zo meteen op terug.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Fijn om de heer Sneller gelukkig te maken.

Dat ga ik met de heer Van Baarle ook doen; let op.

De heer **Van Baarle** (DENK):
De heer Bosma heeft het licht gezien. Hij begon zijn betoog namelijk met een fervent pleidooi tegen uitsluiting. Hij had het over beroepsverboden. Als de heer Bosma inmiddels een fervent tegenstander van uitsluiting is, kan ik dan concluderen dat de PVV niet meer is voor een beroepsverbod voor mensen met een dubbele nationaliteit bij de Defensieorganisatie? Is de PVV niet meer voor een beroepsverbod voor mensen met een hoofddoek in dit parlement? Is de PVV niet meer voor een beroepsverbod voor mensen met een dubbele nationaliteit in publieke ambten of bij de overheid? Als de heer Bosma echt zo tegen uitsluiting is, is hij dan bereid om dat allemaal terug te nemen? Of heeft de heer Bosma een kilootje boter op zijn hoofd?

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ik had al veel eerder het licht gezien. Bij bijvoorbeeld Defensie is het heel handig als mensen die daar werken gewoon de Nederlandse nationaliteit hebben, en alleen de Nederlandse nationaliteit. In bijna alle landen ter wereld mag je maar één nationaliteit hebben als je voor Defensie werkt.

Mijn partij is altijd erg tegen racisme en discriminatie geweest. Daarom is de PVV tegenstander van het beleid, dat door DENK wordt gesteund, om autochtonen c.q. blanken te discrimineren in Amsterdam. De PVV is tegen het discrimineren van autochtonen c.q. blanken in Utrecht, evenzeer gesteund door DENK, en tegen het racistische beleid van de NPO, waar blanken ook zo veel mogelijk moeten worden uitgefaseerd. Eigenlijk is de PVV dus de enige waarlijk antiracistische partij van Nederland.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Dit is nog niet eens het begin van een reactie op de vragen die ik heb gesteld en de punten die ik naar voren heb gebracht. De heer Bosma is heel erg vocaal als het gaat om huiliehuilie over de eigen mensen. Maar als uitsluiting echt niet mag en als beroepsverboden niet mogen, dan kun je als politieke partij toch niet zeggen dat mensen alleen maar omdat ze een dubbele nationaliteit hebben, hier het parlement uitgesmeten moeten worden? Als de heer Bosma zegt dat andersdenkenden niet onderdrukt mogen worden, dan kun je toch niet zeggen dat mensen hier het parlement uitgesmeten zouden moeten worden, alleen maar omdat ze een hoofddoek dragen? De heer Bosma moet dat dan terugnemen. Als de heer Bosma dat niet terugneemt, dan is de heer Bosma hypocriet en dan laat hij zien dat hij alleen opkomt voor eigen mensen, voor PVV'ers. Als hij gewoon toestaat dat mensen worden uitgesloten en een beroepsverbod krijgen als het gaat om moslims en mensen met een dubbele nationaliteit, dan is dat hypocriet.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Nee, ik zou geen mensen het parlement willen uitsmijten. Dat klinkt zo gewelddadig. Hou op zeg. Ik vind gewoon dat je als je een dienaar van de Kroon bent, bijvoorbeeld volksvertegenwoordiger, één nationaliteit moet hebben. Dat is de Nederlandse. Nogmaals, dat is eigenlijk in alle landen ter wereld het geval.

De hypocrisie ligt echt bij de heer Van Baarle. Hij steunt namelijk het racistische beleid van de gemeente Amsterdam. Hij steunt het racistische beleid van de gemeente Utrecht. Hij steunt het racistische beleid bij de NPO. Er is maar één institutioneel racisme in Nederland en dat is gericht tegen autochtonen. In de praktijk is dat gericht tegen blanken. Dat steunt DENK en dat steunt de heer Van Baarle. Mijn partij is daar al vijftien jaar op tegen. Wij zijn de enige echte consequent antiracistische partij van Nederland.

De **voorzitter**:
Even ter toelichting. Ik sprak u aan omdat u aangaf dat er een vergelijking met nazi's werd gemaakt door anderen. Dat vond ik te ver gaan. Dat was mijn reactie op uw bewoording.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ja, oké. We zullen het wel eens zijn.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Eerdmans van JA21.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Voorzitter, dank u zeer. Collega's, minister, de neiging is groot om dit debat te starten met een soort verkiezingsspecial: hoe kijkt JA21 tegen deze rechtsstaat aan? Maar dan heb je snel de neiging om in wij-zij-termen te gaan praten, en dat lijkt me niet verstandig. Ik denk dat het beter is om in ieder geval in wij-termen met elkaar te praten over de rechtsstaat. Wij

zien een crisis in die rechtsstaat, en die zie ik langs vier zorgelijke lijnen.

De eerste is het toenemende aantal afhakers. Mensen negeren de politiek en wijzen die steeds meer af, omdat de huidige politiek en politieke beslissingen steeds verder afstaan van de mensen, en hun ook tegenstaan. Kijk naar het beleid rond asiel en rond het klimaat, stikstofdwang, toenemende invloed vanuit Europa, doorslaand wokisme ... Grote groepen voelen zich dus niet gehoord en haken daarom af. Dat is, in mijn eigen woorden, eigenlijk het mislukken van de agenda van Fortuyn uit 2002 op zijn belangrijkste thema's, namelijk migratie, integratie en bureaucratie. Maar ook in hoe de politiek zelf functioneert, het systeem, hebben wij niet de stappen kunnen nemen. Daarin moeten we ook onze eigen rol kunnen en willen bekritiseren. Onze soms zeer onaangename en onfatsoenlijke omgangsvormen in dit huis zijn, denk ik, ook debet aan het toenemend wantrouwen bij mensen en kijkers thuis.

Ontwikkeling twee, voorzitter: een machteloze politiek. De overheid is verstrikt geraakt in allerlei gedetailleerde regels, die soms meer een sta-in-de-weg zijn dan een oplossing. Het algemeen belang lijkt weg, deelbelangen zijn daarvoor in de plaats gekomen. Bij elke nieuwe beleidswijziging moeten wij ons hier afvragen: gaat het nog wel lukken met de uitvoering? Lukt dat nou wel? Kijk eens naar de falende jeugdzorg; dat is een tekenend voorbeeld.

Ontwikkeling drie, voorzitter: de rechtspraak. Daar maak ik me grote zorgen over. Dat is een serieus probleem. Ik vind het eigenlijk ook jammer dat minister Weerwind niet naast u zit, want het loopt daar gewoon helemaal vast. De Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, de vereniging van alle officieren en rechters in Nederland, slaat alarm, en ik vond de reacties daarop lauw. De drugshandel groeit ons gewoon boven het hoofd. Collega Ellian wordt zwaar bedreigd. Oud-minister Grapperhaus zit in een safehouse. Waar gaan we naartoe? Zijn we niet veel te mild voor zware criminelen, is dan toch altijd weer de vraag; want wie barmhartig is voor de wolven, doet onrecht aan schapen, zo zeggen wij.

En vier, voorzitter, de laatste ontwikkeling, is het extremisme. We leven in extreme tijden, waarin één op de vijf Nederlanders in samenzweringen van de overheid gelooft. Extremisme is gevaarlijk, van welke kant het ook komt. Deskundigen of wetenschappers worden op voorhand niet meer vertrouwd. Mensen zijn heel snel bereid om zaken totaal uit hun verband te trekken of mensen met oprecht goede bedoelingen te bedreigen of online uit te schelden. Maar ook het uitsluiten van partijen, of zelfs het verbieden van partijen, dat nu voorligt, is een extremisme, waarmee wij moeilijk kunnen leven. Over die opmerking van minister Kaag — het ging natuurlijk over het extremisme en de polarisatie in Nederland — het volgende. Zij kreeg veel applaus in haar eigen bubbel, ja, dat klopt, maar in mijn bubbel, zo zeg ik maar, helemaal niet. Daar wekt wat zij gezegd heeft enorm veel ergernis op. Dus mijn vraag is: wat voor zin heeft het nou gehad wat uw collega daar gedaan heeft? Ik zou zeggen: steek meer energie in mensen die je nog wel kan bereiken, die je kan overtuigen. Ga daarmee in gesprek.

Dan kom ik bij de oplossingen van deze crises, voorzitter. Die bedenken wij natuurlijk niet even vandaag snel en eenvoudig. Een deel van de oplossing zit in geld en in prioriteiten stellen, denken wij bij JA21, zeker, maar JA21 vindt het ook van belang dat de directe democratie, het direct brengen van de democratie naar de mensen, een zeer waardevolle verbetering kan zijn; denk ook weer aan wat daarover is gezegd door Fortuyn. Dat kan het zijn bij de stembus maar ook bijvoorbeeld in de rechtspraak. Waarom zijn wij bijna het enige land in Europa dat niet doet aan lekenrechtspraak, mensen die gewoon mee kunnen beslissen over hun recht en hun rechtspraak? De kans om dat te laten doen is er helaas niet.

Voorzitter. Mijn vraag aan de minister — het is de enige die ik heb — is deze: wat vindt u nou van deze analyse van JA21? Hoe kijkt de minister van BZK naar mogelijke oplossingen?

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Eerdmans. Er is een interruptie van de heer Sneller, D66.

De heer **Sneller** (D66):
De heer Eerdmans maakt een belangrijk punt over extremisme, en dat we dat niet normaal moeten maken. Ik hoor in Nederland heel veel over "fatsoenlijk rechts als JA21". Tegelijkertijd zit zijn Europarlementariër veel met Meloni en Le Pen. Die gaat meer die kant op. Ik vraag mij af waar de heer Eerdmans de grens trekt qua samenwerking met extremistische partijen. Daarmee worden ze namelijk genormaliseerd.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Dit vind ik dus een beetje jammer. Dan gaan we weer wij-zij-denken. U probeert dat bij JA21 op te zoeken, terwijl ik hoopte dat we zouden kijken naar wat we gemeenschappelijk denken. Ik kan mij ook vinden in een aantal zaken van Meloni, en in een aantal zaken niet. Daar denk ik genuanceerd over. Le Pen is weer een ander verhaal. Het punt is dat je in Europa moet samenwerken. Dat geldt ook voor onze fractie daar. JA21 doet dat en zit niet bij ID, maar bij ECR. Daar ontmoet je natuurlijk ook partijen waarvan je denkt: de belangrijke lijnen die we trekken zien meer op de buitenkant van Europa, zoals de grenzen dichthouden. Daar doen onze mensen voorstellen voor. Onze fractie is daar druk mee bezig. Dan kom je net in een discussie terecht waar ook partijen bij zitten waar je als JA21 minder gevoel mee hebt. Dan is de vraag of je daar wel of niet zaken mee moet doen. Wij doen als JA21 ook zaken met alle partijen in deze Tweede Kamer, terwijl wij van sommige partijen zeggen: die zouden we ook niet op ons feestje of bij een ledenborrel uitnodigen. Dat is in Europa nog een stukje lastiger dan hier, denk ik.

De heer **Sneller** (D66):
Ja, maar het zou toch niet moeilijk ... Wat betreft dat wij-zij-denken: laten we vooral wij-zij-denken over extremisme. Dat zou mijn oproep zijn, als de heer Eerdmans zich inderdaad als fatsoenlijk rechts wil positioneren. Want als je dat wij-zij-denken loslaat ten opzichte van rechts-extremisme, dan is het einde volgens mij een beetje zoek.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Maar mijn betoog is dat links- en rechts-extremisme allebei verwerpelijk zijn. U focust zich nu op rechts-extremisme; dat deed mevrouw Kaag ook. Dat is een prima onderwerp. Mevrouw Simons heeft, om maar eens iets te noemen, momenteel een aangifte lopen tegen mij, geloof ik. Dat vind ik extreem, maar dan zeg ik niet per definitie: alle moties van BIJ1 zullen wij hier coûte que coûte verscheuren of afwijzen. Zo zitten wij niet in elkaar. Wij gaan uit van onze eigen kracht. JA21 is inderdaad een fatsoenlijke rechtse partij. Dat is ook precies waarom we zijn opgericht, voor een realistisch verhaal voor de mensen op rechts, die wat kunnen bijdragen en beleid kunnen veranderen. Daar horen wat mij betreft geen gekke extremiteiten of idiotie bij. Dat houden we graag zo.

De heer **Sneller** (D66):
Daar ga ik ook de heer Eerdmans aan houden. U hoeft het niet van mij aan te nemen, meneer Eerdmans. Kijk naar wat de AIVD schrijft in de jaarverslagen: vanuit links-extremisme is er geen bedreiging voor de democratische rechtsorde; rechts-extremisme vormt wel een bedreiging voor de democratische rechtsorde. Laten we dus niet doen alsof het very fine people on both sides zijn, want dat is gewoon niet het geval. We moeten ons volgens mij richten op waar de problemen daadwerkelijk zitten. Ik maak overigens een compliment richting de heer Eerdmans: in zijn inbreng heeft hij een aantal zaken genoemd waar die problemen volgens ons beiden zeker zitten.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Ik kijk daar dus echt genuanceerder naar dan de heer Sneller. Links-extremisme wordt namelijk ook nog steeds genoemd in de AIVD-rapportages. Twintig jaar geleden werd de heer Fortuyn vermoord. Dat is nog nooit eerder gebeurd door een links-extremist. Dat hebben we op rechts gelukkig in de extremistische kringen niet meegemaakt. Het is dus maar zeer de vraag waar de dreiging … Ik ben het met u eens dat het is toegenomen aan de rechts-extremistische kant, zeker ook qua anti-overheid. Daar hebben we eerder een debat over gevoerd. Mensen zijn daarin veel enger geworden en slaan door in agressie en bedreiging. Dat ben ik geheel met u eens. Maar om nou te zeggen: daar moeten we ons alleen maar op focussen … Ik ben tegen elke vorm van agressie, geweld of bedreiging vanuit welke hoek dan ook, als het de grens over gaat. Daar moeten we ons absoluut zorgen over maken.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik heb geen vraag, maar meer een opmerking. De moord op Pim Fortuyn is afschuwelijk geweest. Dat mag nooit meer gebeuren. Maar de moord op Kerwin Duinmeijer was ook afschuwelijk, en dat was extreemrechts. Dat waren nazi's. Ik zou echt willen dat we niet proberen het een erger of minder erg te maken. Ik zeg niet dat de heer Eerdmans dat doet, maar dit debat zou moeten gaan over de zorgen over de rechtsstaat op dit moment. Misschien dat we daarnaar terug kunnen keren. Ik zeg het niet tegen u, meneer Eerdmans, maar het is meer een opmerking in het algemeen.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Eerdmans. Dan geef ik het woord aan de heer Sneller, D66.

De heer **Sneller** (D66):
Dank, voorzitter. Twee jaar geleden drong een door Trump opgehitste menigte het Amerikaanse parlement binnen om een vreedzame machtsoverdracht te voorkomen. Vorige maand werden in Duitsland 25 rechts-extremisten opgepakt die een gewapende staatsgreep voorbereidden. Het is nog maar twee weken geleden dat in Brazilië gebouwen van alle drie de staatsmachten werden bestormd door aanhangers van president Bolsonaro. In al deze landen wordt de democratische rechtsstaat bedreigd van binnenuit. Die dreiging, die ondermijning, komt van de uiterst rechtse kant van de politiek.

Maar we zouden naïef zijn als we hierbij alleen over het buitenland praten, want ook in Nederland heeft extreemrechts lang kunnen broeien en groeien in chatrooms en kelders. Steeds vaker is het niet bang om zijn ware gezicht openlijk te laten zien. Je zou bijna gaan denken dat dat normaal is, maar we mogen het niet accepteren. Ik noemde het al: zelfs onze inlichtingen- en veiligheidsdiensten vragen expliciet aandacht voor het gevaar van rechts-extremisten in Nederland en hun tactiek, die erop gericht is om "de huidige rechtsstaat in diskrediet te brengen en op het domineren van het culturele debat om zo hun aanhang te vergroten en meer geesten rijp te maken voor hun politieke agenda". Mede door opportunistische samenwerking met anti-overheidsextremisten ondermijnen ze onze rechtsstaat door het aanwakkeren van wantrouwen en polarisatie. We zien nu al intimidatie en bedreiging van dragers van onze democratische rechtsorde, van de wetenschap tot de zorg en van de journalistiek tot het bestuur, als gevolg daarvan. Begrijpen wij volgens de minister het gevaar voor onze rechtsstaat van rechts-extremisme voldoende? Doen wij voldoende om onze democratische rechtsstaat weerbaar te maken en deze actief te beschermen tegen deze bedreiging?

De heer **Bushoff** (PvdA):
In mijn eerste termijn begon ik erover dat je je altijd moet uitspreken tegen extremen die bashen op de democratie en de rechtsstaat ondermijnen, maar ik noemde ook dat er mogelijk wel een voedingsbodem is voor dit extremisme. Ziet D66 ook die voedingsbodem? Zo ja, welke voedingsbronnen identificeert D66?

De heer **Sneller** (D66):
Ik zie vele voedingsbronnen. Daar kom ik zo meteen in het volgende deel van mijn betoog ook op. De AIVD schrijft daar ook over. Je bent bijvoorbeeld bevattelijker voor een theorie als omvolking als je geen woning hebt. Onder invloed van de coronamaatregelen hebben complotten ook meer voet aan de grond gekregen en zijn ze verder verspreid. We moeten dus ook zeker werken aan bestaanszekerheid, zoals de heer Bushoff dat zou noemen. Dat kan de voedingsbodem namelijk deels wegnemen. Daarnaast moeten we volgens mij ook onze democratie verdiepen en vernieuwen.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Daar heb ik een vervolgvraag op. Ook in de Atlas van afgehaakt Nederland wordt omschreven dat de groeiende ongelijkheid een voedingsbodem is voor mensen om zich af te keren van de democratie en de rechtsstaat. Als we dat met z'n allen constateren, vindt D66 dan dat er voldoende gedaan wordt om die groeiende ongelijkheid tegen te gaan? Dat is mijn eerste vraag. We moeten ook als overheid zelf in de spiegel kijken en erkennen dat ons eigen beleid hardvochtig uitpakt voor mensen en dat dat er ook aan bijdraagt dat mensen door de overheid zelf afhaken. Deelt D66 die opvatting?

De heer **Sneller** (D66):
Het antwoord op de eerste vraag is nee en het antwoord op de tweede vraag is ja.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Maar hoe kan het antwoord op de eerste vraag nou nee zijn? Je kan toch niet zeggen dat er genoeg gebeurt aan het bestrijden van ongelijkheid, terwijl we zien dat de winsten van bedrijven enorm zijn, daar waar in mijn stad, Groningen, kinderen vandaag zonder ontbijt naar school gingen. Er is vervolgens geen overheid die die mensen een vangnet biedt. Dat zorgt ervoor dat mensen denken: ik moet het zelf uitzoeken, dus ik keer mij tegen de politiek en de rechtsstaat. Dus bent u het dan niet eens met de Partij van de Arbeid dat er veel meer moet gebeuren, zoals bijvoorbeeld het verhogen van de minimumlonen? Het gaat er ook om ervoor te zorgen dat de belastingen op vermogens vergroot worden en die op arbeid verlaagd worden, zodat mensen in ieder geval een beetje fatsoenlijk rondkomen en het gevoel hebben dat de overheid er nog voor hen is. Deelt u die opvatting nou helemaal niet?

De heer **Sneller** (D66):
Nee, nu stelt de heer Bushoff de vraag tegenovergesteld. Dan is het antwoord ja. Hij vroeg of ik vond dat er voldoende gebeurde. Daarop was mijn antwoord nee. Want we hebben het wettelijk minimumloon gelukkig heel fors verhoogd, de grootste verhoging die ik me kan herinneren. Tegelijkertijd moet er nog steeds meer gebeuren.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Als er nog meer moet gebeuren, ben ik benieuwd welke stappen D66 concreet nu wil zetten om die ongelijkheid te bestrijden. Want ik denk dat ik een heel aantal voorbeelden kan noemen die nog niet gebeuren, en die die ongelijkheid zouden kunnen verkleinen. Ik ben dus benieuwd wat D66 concreet gaat doen. Dat is één. Mijn tweede vraag is dus: ziet D66 ook dat probleem van een overheid die zelf heel hardvochtig optreedt naar haar inwoners toe en daar misschien wat te weinig lessen uit trekt? Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld dat een overheid besluiten neemt, waarvan zij al weet dat ze daarover waarschijnlijk wordt teruggefloten door de rechter.

De heer **Sneller** (D66):
Volgens mij gaan we hier een beetje de Algemene Financiële Beschouwingen overdoen als ik een antwoord ga geven op het eerste deel van de vraag. Ik stel voor dat de heer Bushoff ook het verkiezingsprogramma van D66 bekijkt als het gaat over meer vermogensbelasting en de eerdere pleidooien daarover. Denk aan de wensen om het wettelijk minimumloon nog verder te verhogen en over de hervorming van de toeslagen. Kijk naar al die plannen, die

volgens mij aan die bestaanszekerheid kunnen bijdragen.

Dan het tweede deel. Er wordt niet voor niks zowel naar de motie-Ploumen/Jetten als de motie-Jetten/Marijnissen verwezen, omdat wij wel degelijk zien dat er veel te veel hardvochtigheden in het beleid zijn. Ik ben blij dat daarover met knelpuntenbrieven en inventarisaties die verschillende collega's van de minister van Binnenlandse Zaken hebben gemaakt over wetgeving op hun terrein, daadwerkelijk dingen zijn gesignaleerd. Soms worden die ook opgelost, maar ik vind zeker dat er dit jaar veel meer moet gebeuren. Want er is heel veel voorbereid, maar die moties zijn inmiddels begin 2021 ingediend. Dat we gisteravond pas een brief krijgen met weer een vervolgstap ... De heer Omtzigt zei het terecht bij de regeling van werkzaamheden aan het begin met zijn punt van orde. Er moet wel tempo worden gemaakt. Dat is wel mijn gevoel van onrust. Ik vind dat het kabinet onvoldoende doet of in ieder geval onvoldoende haast maakt. Tegelijkertijd zie ik wel dat er belangrijke stappen worden gemaakt. Laten we nou samen zorgen dat we dat dit jaar wel gaan oogsten en ook gaan regelen.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Tot slot dan. Ik constateer dat er een groeiende ongelijkheid is, dat D66 weliswaar een verkiezingsprogramma heeft zoals elke partij, maar dat er te weinig wordt gedaan op dit moment om die groeiende ongelijkheid aan te pakken. D66 weet dondersgoed dat er meer gedaan zou kunnen worden met andere politieke keuzes, maar dat daargelaten. Dan het punt van die hardvochtigheid van beleid. Het klopt dat de moties zijn aangenomen. Het is hartstikke goed dat die zijn aangenomen en dat er een inventarisatie wordt gemaakt. Maar als op een gegeven moment vervolgens die inventarisatie wordt gemaakt en de overheid tegelijkertijd eigenlijk denkt "weet je wat, ik neem alsnog weer een besluit waarvan ik weet dat ik teruggeroepen word door de rechter", wat heeft het dan voor zin dat we die moties aannemen en dat soort inventarisaties maken, zou ik D66 willen vragen.

De heer **Sneller** (D66):
Dat we die wetten daadwerkelijk gaan aanpassen. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de Algemene wet bestuursrecht werden al genoemd. Meer discretionaire bevoegdheid voor de uitvoering om maatwerk te leveren; al die dingen moeten we gaan regelen. De proceshouding van de overheid in de rechtszaal. Daar hebben we eindeloze discussies met de minister voor Rechtsbescherming over gehad. Veel vaker mediation toepassen. Onder de voorganger van deze minister voor Rechtsbescherming is het aantal rechtszaken dat gevoerd wordt door de overheid al heel erg teruggebracht, maar het moet nog veel meer. Daar werken we de hele tijd aan. Dat er niet voldoende gebeurt? Er gebeurt gelukkig veel meer dan ik aan het begin van deze periode had kunnen denken.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Interessant dat de heer Sneller allerlei dingen zegt, dat het aantal rechtszaken is teruggebracht, terwijl juist die vragen die wij hebben gesteld niet beantwoord zijn. Vindt de heer Sneller dat kritiek op het beleid, bijvoorbeeld van de minister van Financiën, mag?

De heer **Sneller** (D66):
Even dat eerste. Dat zijn gewoon de voortgangsrapportages over de gesubsidieerde rechtsbijstand die de minister voor Rechtsbescherming al naar de Kamer heeft gestuurd; dat is de vorige periode al gerealiseerd. Ik vond het verbazingwekkend met hoeveel dat was teruggebracht. Ik dacht dat er weinig gebeurde, maar er was tijdens de vorige kabinetsperiode iets van 10% vermindering. Dat was door allerlei omstandigheden, maar het is toch een mooi resultaat.

Het tweede. Sterker nog, kritiek is soms een morele plicht.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dan zal ik van mijn hart maar geen moordkuil maken. Op het moment dat ik zie hoe de minister van Financiën — wellicht doet ze dat als leider van D66 — maar zeker ook de heer Paternotte te vuur en te paard optrekken tegen extreemrechts en het gevaar van wappies en hoe jullie dat allemaal op één hoop willen gooien, dan ontvalt mij heel vaak de uitspraak: zou D66 al die inzet maar eens steken in het oplossen van het toeslagenschandaal. Want onder verantwoordelijkheid van D66 als regeringspartij maar zeker ook mevrouw Kaag als minister van Financiën, hebben we gisteravond gezien dat dat tot 2030 gaat duren. Er lopen mensen vast in procedures. De hersteloperatie richt wel een team ingebrekestellingen in, maar lost niet op dat er ingebrekestellingen komen. Al die dingen, al dat vastlopen, juist dat doet niet aan herstel van vertrouwen in de overheid en de democratie, maar slaat het hele kleine zaadje dat misschien geplant is helemaal dood. Erkent D66 dat? Dat er een correlatie is met dat vertrouwen? Dat op het moment dat je niet herstelt, dat je niet bouwt, dat je verantwoordelijkheid afschuift, je juist een enorm speelveld neerlegt voor mensen die met allerlei verhalen en tegenstellingen in de samenleving aan de haal gaan?

De heer **Sneller** (D66):
Ik verwerp de valse tegenstelling tussen aandacht vragen voor rechts-extremisme, met onze inlichtingen- en veiligheidsdiensten die die aandacht ook vragen, en wat mevrouw Leijten zegt over het aanpakken van de toeslagenaffaire en de nasleep daarvan. Ik ben het met haar eens dat de manier waarop dat nu gaat niet bijdraagt aan het herstel van vertrouwen.

De **voorzitter**:
De laatste vraag van mevrouw Leijten.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Het is niet zozeer een vraag, maar echt een opmerking; het is ook wel een beetje aan u, voorzitter. We hebben hier een debat over de rechtsstaat. Dat komt voort uit het toeslagenschandaal. Toen we de motie aannamen van mevrouw Arib zagen we de noodzaak om dit debat te organiseren, om met elkaar te beschouwen of wij binnen de verhouding van allerlei machten, die groot en theoretisch zijn, het goede doen voor het algemeen belang, voor het vertrouwen in de rechtsstaat en uiteindelijk voor de positie van de inwoner, van de burger. Als dat uit het lood geslagen is — dat is de analyse van de SP — dan is een voedingsbodem voor complotten een uitkomst. Extreemrechts én extreemlinks; ik zeg het er maar meteen even bij. Absoluut, dat is een voedingsbodem voor mensen om zich af te keren van het algemeen belang, omdat er een overheid is die dat namelijk niet dient.

Ik zou het mooi vinden om D66, Kaag en Paternotte — ik roep ze daartoe op — daarover bij Op1 te zien, om ze daarover in speeches te horen. Ik ben er namelijk van overtuigd dat je dan niet alleen een schijnwerper erop zet en mensen erop aanspreekt om zich uit te spreken, maar ook dat je de voedingsbodem wegneemt. We nemen de voedingsbodem niet weg als de hersteloperatie duurt tot 2030 en we dat accepteren. D66 als regeringspartij en Kaag, die als minister van Financiën eindverantwoordelijk is voor die operatie, accepteren dat wel. Dat is echt het organiseren van het failliet en het creëren van een voedingsbodem voor allerlei extremisme. Dat zouden we niet moeten willen.

De heer **Sneller** (D66):
Ik laat me niet aanpraten dat wij er geen werk van maken om die voedingsbodem weg te nemen. Daar werken wij keihard aan, en de collega's en de mensen in het kabinet die wij controleren ook.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
De heer Sneller vertelt ons dat extreemrechts een groot gevaar is. Ik heb hem geen definitie horen geven van extreemrechts. Zo gaat het altijd in dat soort kringen: een beetje vaag doen en dan hoort iedereen erbij. Maar goed, als extreemrechts een afkeer is van en een gevaar

is voor de democratie, wellicht gekoppeld aan racisme, moeten we dan niet gewoon vaststellen dat D66 een extreemrechtse partij is? Laat ik een paar voorbeelden geven. Mevrouw Ollongren heeft gezegd: "Als de PVV de verkiezingen wint, dan moeten we de uitslag niet erkennen. Dan moet er een republiek Amsterdam komen. Dat moet gebeuren omdat als de PVV aan de macht komt, er geen cultuur en beschaving meer zal zijn." PVV'ers zijn dus een soort dieren, eigenlijk. D66 wil de klimaatnoodtoestand uitroepen. Een noodtoestand is de afschaffing van al onze grondrechten en de complete Grondwet.

D66 tiert constant tegen andersdenkenden. Die zijn dan weer extreemrechts; zie mevrouw Kaag van het weekend. Dat vind ik zeer extreemrechts, zeer intolerant. D66 wil een partijverbod, en niet alleen dat. De heer Sneller heeft het zelfs voorgesteld bij ministeriële regeling. Ja, dat kennen we ook nog uit het verleden. D66 wil een andersdenkende omroep kapotmaken en wil een boycot van Twitter omdat daar tegenwoordig te veel andersdenkenden actief zijn. Meneer Sneller wil dat Koninklijke Horeca Nederland zijn predicaat "koninklijk" inlevert omdat men ooit gedaan heeft aan burgerlijke ongehoorzaamheid. Ik doe de heer Sneller de suggestie om nog eens even te kijken wat Hans Gruijters schreef over burgerlijke ongehoorzaamheid.

D66 wil een kiesdrempel — dat heeft mevrouw Kaag gezegd — om kleine partijen uit te sluiten.

De **voorzitter**:
Afrondend.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Nu komt ie: het racisme van D66. We hebben bij de begroting Binnenlandse Zaken meegemaakt dat de vertegenwoordiger van D66 vaststelde dat er te veel — ik citeer letterlijk — "witte gezichten op de ministeries zijn". Dus racistische teksten gebruiken voor blanken en dan voorstellen dat er minder blanken op ministeries moeten werken … We zien het racistische beleid van D66, in Amsterdam, waar D66 regeert, in Utrecht, bij de NPO en in de kunstsector. D66 vecht tegen onze democratie en vecht voor racisme. Volgens mij is D66 dus een extreemrechtse partij.

De heer **Sneller** (D66):
Dit is zo veel onzin bij elkaar dat ik niet eens kan beginnen met een factcheck van deze onzinbeweringen. Maar ik had die definitievraag van de heer Bosma wel verwacht, want die stelt hij elke keer. Ik lees de definitie graag voor van bijvoorbeeld de AIVD: "Het actief nastreven en/of ondersteunen van diep ingrijpende veranderingen in de samenleving die een gevaar kunnen opleveren voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde." Verder: "De AIVD spreekt van rechtsextremisme als aan de definitie van extremisme wordt voldaan en daarbij een of meer van de volgende denkbeelden centraal staan: vreemdelingenhaat, haat jegens vreemde cultuurelementen of vreemde elementen en ultranationalisme."

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ja, dat is een van de vele definities. Er wordt natuurlijk enorm gesjoemeld met die definities. Wat twintig jaar geleden "populisme" was, wordt nu heel erg toegeschreven aan partijen zoals de mijne. Ik neem dat dus niet heel serieus, moet ik eerlijk zeggen. Maar ik wil best heel simpel de punten een voor een even doornemen, hoor.

De **voorzitter**:
Nee, dat heeft u net gedaan. Even een korte vraag aan de heer Sneller. Ik heb u net de gelegenheid gegeven om alle onderwerpen voor te dragen, dus nu echt een korte vraag.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Nou, ik heb nog vijf interrupties over, geloof ik, dus die gebruik ik graag.

De **voorzitter**:
Nee, maar een interruptie moet kort en bondig zijn; dat weet u als geen ander. U heeft al een aantal punten herhaald, dus graag wat korter.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Het viel me op hoelang interrupties net duurden hier bij de interruptiemicrofoon. Mevrouw Ollongren heeft gewoon gezegd: als de PVV de verkiezingen wint, dan moet de verkiezingsuitslag niet erkend worden. Dat heeft ze gezegd bij een bijeenkomst in het Concertgebouw. Ze was toen wethouder. Ze heeft het herhaald als minister, tot twee keer toe. Want, zei ze, als de PVV de verkiezingen wint, zal er geen beschaving meer zijn en geen cultuur. Dat is toch een intolerante, antidemocratische, tegen andersdenkenden gerichte mentaliteit? Als een PVV'er dat zou zeggen, zou hij op de schroothoop komen. Maar D66 maakt zo iemand tot minister. Dat toont toch aan dat D66 een gevaar is voor onze democratie?

De heer **Sneller** (D66):
Het is geen citaat van Ollongren dat de verkiezingsuitslag niet erkend moet worden. Dat is de factcheck daarvan.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Dan het tweede voorbeeld. We gaan gewoon vrolijk voort, met het partijverbod. Allerlei D66'ers buitelen over elkaar heen met het willen verbieden van partijen. Ik ben de biografie van Hans van Mierlo aan het lezen. Ik bestudeer het boekje Daarom D66 van Hans Gruijters. Het is ongelofelijk hoe D66 zich heeft ontwikkeld van een libertaire partij naar een totalitaire partij. Dan komt de heer Sneller ook nog met een motie om het verbieden van politieke partijen nog eens even te versnellen, zodat het gewoon even tussen de mededelingen van de gevonden voorwerpen gedaan kan worden. Is de heer Sneller het met me eens dat het een voorbeeld van de intolerantie en de afkeer van de democratie van D66 is dat het zo gretig is met het willen verbieden van politieke partijen?

De heer **Sneller** (D66):
Het was geen ministeriële regeling. Dat is de procedurele factcheck. De inhoudelijke factcheck is dat het nooit aan een kabinet of aan een parlement kan zijn om een partij te verbieden, maar dat dat een bevoegdheid is van het Openbaar Ministerie als je het via het Burgerlijk Wetboek regelt. In het voorstel van de minister wordt dat een bevoegdheid van de procureur-generaal bij de Hoge Raad en is het vervolgens aan de Hoge Raad. Het is dus helemaal niet een politiek besluit om een partij te verbieden. Het is dus gewoon je reinste onzin wat hier als een D66-standpunt naar voren wordt gebracht. Overigens is dat voorstel om een partijverbod in te voeren, niet alleen door Bastiaan Rijpkema gedaan, maar ook door de staatscommissie-Remkes. Het is dus niet een D66-verzinsel; dat zou ook iets te veel eer zijn.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Nee, maar het is wel een D66-wens. D66 wil partijen verbieden.

De heer **Sneller** (D66):
Nee.

De **voorzitter**:
De heer Bosma heeft het woord.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Luister maar naar de Paternottes van deze wereld. Ze buitelen over elkaar heen met "partijen verbieden", "partijen verbieden", "partijen verbieden". Dat is de grote wens van D66. Het wordt door iedereen herhaald. Dat mag je vinden, maar ik vind het totaal verkeerd en ik

vraag me af hoe dat is te rijmen met de zaken die de heer Sneller hier voorgeeft, namelijk dat hij zo'n groot voorstander is van democratie. Hoe kun je nou voorstander zijn van democratieën als je zo juichend bent over het verbieden van politieke partijen?

De heer **Sneller** (D66):
Eén. Ik ben er niet juichend over en ik vind het verschrikkelijk dat het nodig is om de democratische rechtsorde te kunnen beschermen. Dat was in de tijd van Gruijters gelukkig heel anders, maar dat is inmiddels wel zo gebeurd. Het is niet iets wat je als rechter zomaar doet, denk ik. Daar heeft het Europees Hof ook de nodige jurisprudentie over ontwikkeld. Het is een uiterste redmiddel, maar het moet wel in de gereedschapskist zitten. Dat is het standpunt van D66.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Dan even iets over het racisme van D66. We gaan gewoon het rijtje af. Ik waardeer dit zeer. D66 spreekt bij de begroting van Binnenlandse Zaken gewoon openlijk uit te veel witte gezichten op de ministeries te zien. Dat is gewoon honderd procent een racistische uitspraak. We zien het racistische beleid van D66'ers in Amsterdam, met het beperken van het aantal autochtonen op hoge functies. In de praktijk zijn dat blanken, legt de wethouder uit. We zien het in Utrecht. We zien het bij de NPO. We zien het in de kunstsector, die ook stijf staat van de D66'ers. Is de heer Sneller het met mij eens dat racisme geen plaats moet hebben in Nederland en dat het een wezenskenmerk is van extreemrechts, en dat de racistische neigingen van D66 een indicatie zijn van het feit dat het een extreemrechtse partij is?

De heer **Sneller** (D66):
Nee, nee, nee. Het gaat hier om het bevorderen van diversiteit. Daar blijf ik honderd procent voorstander van.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Extreemrechts baart meer zorgen dan tien jaar geleden; dat ben ik geheel met de heer Sneller eens. Maar als we kijken naar de bestorming van het Capitool en de bestorming in Brazilië, dan moeten we ook vaststellen dat de NCTV nuchter heeft gezegd: wij zien daar geen aanleiding voor in Nederland; er zijn 20 à 30 fanatieke opruiers en een hoop meelopers, maar we moeten ons daar met gemoedsrust ... Daar had hij het over in zijn verslag, geloof ik. Ik heb er dus een beetje moeite mee hoe D66 dit de hele tijd laat oplaaien — mevrouw Leijten zei dat ook — en het een beetje als een eigen successtory probeert in te weven in Nederland: kijk, wij zijn zo ontzettend tegen mensen die zich tegen de overheid keren of extreemrechts zijn. Het is een gevaar, maar wat is nou de bijdrage van D66 en van de heer Sneller, behalve de hele tijd met die rode kaart blijven wapperen en zeggen hoe erg het is? Tegelijkertijd hoor ik toespraken van mevrouw Kaag die de boel alleen maar erger maken. Uw bijdrage hier maakt het alleen maar erger, meneer Sneller. Daar ben ik van overtuigd, terwijl ik de zorgen wel deel, want het is niet zo dat ik hier sta te praten voor eigen parochie en zeg: jongens, dat stelt niks voor. Ik zoek juist ...

De **voorzitter**:
Dank u wel.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Nou, ik geloof dat de heer Bosma net een mail van drie kantjes voorlas. Ik wou gewoon dit punt maken. Ik deel die zorg. Dat ben ik echt met hem eens. Ik heb al tegen mevrouw Leijten gezegd: extreemlinks geweld en agressie ben ik beu en moe, en daar moeten we tegen zijn. Maar wat doet u nu werkelijk om uit die bubbel te komen van D66 en de oversteek te maken?

De heer **Sneller** (D66):
Ik zal de oversteek naar rechtsextremisme en het rechtsterrorisme — zo wordt het in het AIVD-jaarverslag genoemd — niet maken. Het gaat niet over tientallen mensen; het gaat over honderden mensen. De aanhang groeit; dat is wat de AIVD zegt. Daarom maak ik me daar zorgen om en vraag ik er aandacht voor. Toch zag de AIVD in 2021 nauwelijks extremistische activiteiten binnen de linkse acties. Dat betekent niet dat acties niet soms ernstig hinderlijk of heftig waren voor de organisaties of bedrijven tegen wie deze waren gericht. Het betekent alleen dat hun acties de democratische rechtsorde niet bedreigden, terwijl die dreiging bij rechtsextremisme — het jaarverslag opent er ook mee — er wel gewoon is en groeit. Daar moeten we ons volgens mij meer zorgen om maken. Dat is juist omwille van de democratische rechtsstaat en de rechtsorde die wordt ondermijnd; daar gaat het vandaag ook over. Als je wegkijkt of er niet die aandacht voor hebt, groeit het. Dat wil ik voorkomen.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Eerlijk gezegd denk ik dat de aanpak van D66 dat probleem juist verergert. Het gaat mij om de meelopers. U heeft helemaal gelijk: die groep is relatief klein; dat geldt eigenlijk ook voor linksextreem en rechtsextreem. Die moet je keihard op de huid zitten. Ik heb het eerder gezegd: mensen die met fakkels naar deuren toe gaan, moeten worden aangepakt. Die gaan we van straat halen. Alleen, mijn punt gaat over de meelopers. Dat is een grote groep. Dat zijn er wel tienduizenden, volgens mij. Die zet mevrouw Kaag in één klap weg: daar zitten de foute mensen die we moeten aanpakken en ondersteboven moeten keren. Daar krijg je ellende van; daar ben ik van overtuigd. Ik vind het jammer dat u wappert met waarschuwingen en zegt dat D66 aan de goede kant staat en die mensen aan de slechte kant, maar helemaal geen moeite doet om die mensen überhaupt te begrijpen. Dat zijn de mensen die de oversteek naar het extremisme gelukkig nog niet hebben gemaakt, maar daar wel gevoelig voor zijn. Kom op, denk eens na over hoe je dat kan voorkomen. Ik hoop echt dat de minister daarop verdergaat, anders gaan we serieus een scheiding krijgen tussen het afgehaakte deel en nog een kleine bubbel van D66. Ik denk dat we ons daar serieus zorgen over mogen maken.

De heer **Sneller** (D66):
Maar dan even scherp: ik gooi het niet op één hoop. Juist als het gaat over de Atlas van Afgehaakt Nederland: er is zo'n enorm grote groep afgehaakte Nederlanders die niet rechtsextremistisch zijn, terwijl de heer Eerdmans doet alsof het een beetje hetzelfde zou zijn. Het proberen te begrijpen? Natuurlijk proberen we het te begrijpen. Daar gaat het helemaal niet om. Het gaat erom dat je over mensen die dit gedachtegoed al aanhangen, en zeker over die harde kern, niet normaliserend en vergoelijkend gaat doen. In het interruptiedebat stelde de PvdA terechte vragen, namelijk: wat doe je eraan om die voedingsbodem weg te nemen? Maar dan moet je die voedingsbodem wel wegnemen, en niet doen wat de heer Eerdmans lijkt te doen, namelijk zeggen: "Het is niet zo erg. Je moet natuurlijk geen aanslagen plegen, maar verder valt het wel mee." Dat is volgens mij niet de oplossing. We hebben gezien hoe deze beweging gegroeid is. Dat is niet de oplossing gebleken.

De heer **Eerdmans** (JA21):
Ik zal afronden. Het grappige is dat ik nu zo genuanceerd ben en dat u zo graag de boel uitvergroot. Ik hou mij vast aan een NCTV-rapport waarin staat: "Jazeker, er zijn zorgen. Het gaat niet de goede kant op." Daar ben ik het ook mee eens. Maar we moeten het wel in z'n proporties zien. Een bestorming van het parlement is hier gelukkig niet aan de orde. Mensen die daarmee bezig zijn … Dat is niet serieus. We kunnen gekke dagen gaan meemaken, maar de kansen lijken onze deskundigen in ieder geval heel klein. Dus is het dan zinvol om dat wel zo te gaan aanwakkeren? Rechts is heel vaak verweten de boel te overdrijven en dat juist te porren. We kennen de voorbeelden; die zullen we hier niet noemen. Dan denk ik het volgende. Moet D66 niet een keer de eigen broek omhoogtrekken door zich af te vragen wat

ze nou eigenlijk in godsnaam aan het doen zijn met toespraken als: "Het land wordt verdeeld. Mensen worden tegen elkaar opgezet. Ze komen naar Den Haag toe." Ik denk eerlijk gezegd dat dat helemaal de verkeerde lijn is.

De heer **Sneller** (D66):
Je hebt aan de ene kant de terroristische aanslagen: de moord op Lübcke en de moord op Cox. Er is volgens de AIVD een dreiging vanuit extreemrechtse hoek die voorstelbaar is, en niet verwaarloosbaar, zoals de heer Eerdmans een beetje suggereert. Dat is volgens mij de ene kant. De andere kant is veel sluipender. Dat is de ondermijning en het aanwakkeren van het wij-zij-denken, polarisatie, het aanmoedigen van wantrouwen en de vermenging met anti-overheidsextremisme. Dat zijn dingen waar de AIVD terecht ook aandacht voor vraagt, die niet een aanslag zijn, maar die misschien op termijn nog wel fnuikender zijn en een grotere bedreiging voor onze rechtsstaat. Juist daarom vraag ik er aandacht voor en juist daarom denk ik dat we er meer tegen moeten doen om onze democratie weerbaar te maken, zowel door de voedingsbodem weg te nemen als door onze instituties te versterken.

De **voorzitter**:
Vervolgt u uw betoog.

De heer **Sneller** (D66):
Voorzitter. Bij het weerbaar maken van onze rechtsstaat hoort ook onze verantwoordelijkheid voor het respecteren van rechtsstatelijke normen en de instituties die deze normen belichamen. Daarom vind ik het zo kwalijk dat het beschuldigende vingertje naar rechters die zogenaamd op de stoel van de politiek gaan zitten, steeds gewoner lijkt te worden. Die aantijging is niet alleen onterecht — want de rechterlijke macht houdt de uitvoerende macht slechts aan de regels waar de politiek zelf verantwoordelijkheid voor draagt; het is dus geen rechterlijke activisme, maar volgens mij de essentie van de rechtsstaat — maar ook schadelijk, omdat zij de legitimiteit van de onafhankelijke rechterlijke macht als pijler van onze rechtstaat ondergraaft. Die dialoog met deze andere staatsmacht moeten we dan ook zorgvuldig voeren, zonder ons te verschuilen achter de rechter en zonder onterechte verwijten. Gelukkig — dat zeg ik dan maar met een meer optimistische noot — vindt die constructieve dialoog ook steeds vaker plaats, bijvoorbeeld via de buikpijndossiers. Dat zijn signalen die ons alleen maar kunnen helpen bij het maken van betere en rechtvaardigere wetgeving. Dat is hard nodig om te zorgen dat onze democratische rechtsstaat de resultaten levert die mensen ervan verwachten en om zo het vertrouwen te vergroten.

Ik zei het al: de bal ligt op de stip om dat ideaal dit jaar serieus dichterbij te brengen voor wetgeving met minder hardvochtigheden en meer ruimte voor maatwerk voor uitvoerders en rechters, voor doorbraken op dossiers zoals stikstof en klimaat en voor verdieping en vernieuwing van onze democratie met een nieuw kiesstelsel, constitutionele toetsing en een wet op de politieke partijen. Het is aan kabinet en Kamer gezamenlijk om deze kansen in 2023 te benutten. Het is hard nodig en de tijd tikt.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Sneller. Dan geef ik het woord aan de heer Ellian van de VVD. O, er is nog een interruptie van de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
De heer Sneller begon zijn betoog met de bestorming van het Capitool van twee jaar geleden. Bij twee jaar geleden denk ik meer aan het aftreden van het kabinet vanwege het toeslagenschandaal. Daar besteedde hij ook aandacht aan in zijn betoog. Wat zijn nou de verbeteringen die het kabinet de afgelopen twee jaar heeft aangebracht?

De heer **Sneller** (D66):
Ik ben ook benieuwd naar de antwoorden op die vraag, maar volgens mij is onze gezamenlijke conclusie dat het nog te weinig is.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Dat is inderdaad de gezamenlijke conclusie. Ik zou twee jaar geleden eigenlijk best gehoopt hebben dat ik nu een vloeiend betoog zou kunnen horen van collega's in de regeringspartijen in de zin van: dit hebben we gedaan en deze drie dingen lukken nog niet op tijd. Dat gebeurt immers echt altijd en dat is op zich niet zo erg. Maar ik hoor helemaal geen vloeiend betoog. Dat baart mij zorgen. Welke wetten hebben wij aangepast met hardheidsclausules?

De heer **Sneller** (D66):
Nou, in de Participatiewet zijn wel wat dingen gedaan om dat te verbeteren, maar tegelijkertijd is een van de lessen ook geweest om zorgvuldige wetgeving te maken. Ik heb er dus ook wel een beetje begrip voor dat die voorbereidingen wat langer duren. Je ziet ook wel hoe serieus die moties worden uitgevoerd om te onderzoeken wat die hardvochtigheden zijn. Zowel uit de knelpuntenbrieven van de uitvoeringsorganisaties als bij ambtenaren zelf is daar wel het nodige uitgekomen, maar het moet nu wel gaan gebeuren. Dat is mijn gevoel van onrust. Ik had ook gehoopt dat ik op dat punt een optimistischer verhaal had kunnen houden, maar laten we wel zorgen dat we dat dit jaar gaan regelen. Ik zie gewoon hoeveel huiswerk er gemaakt is en hoeveel voorbereidingen er gedaan zijn — ik denk dat ook de heer Omtzigt dat ziet — maar de frustratie is wel: wanneer gaan we die wetgeving daadwerkelijk behandelen?

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Dat is inderdaad de frustratie, want na twee jaar had je verwacht … Hardheidsclausules zijn geen pensioenwetten, zal ik maar zeggen. Hardheidsclausules zijn gerichter in wetgeving om te zetten. Dat kan echt binnen een jaar. Dat is geen ingewikkelde materie. Toch nog een laatste vraag over het toeslagenschandaal. We hebben gister gezien dat het er nu op lijkt dat zeker de Commissie Werkelijke Schade voor de ouders niet voor 2030 klaar is. Wat is de laatste acceptabele datum? Ik neem aan dat de heer Sneller het net zo onacceptabel vindt als ik dat het tien à twaalf jaar kost om dit op te lossen, dat we de volgende kabinetten er nog mee opzadelen, dat we die ouders nog tien jaar in onzekerheid laten en dat bepaalde mensen het misschien nooit meer zullen meemaken omdat ze zo lang zullen moeten wachten. Wat is de uiterste acceptabele datum waarop de Commissie Werkelijke Schade de dossiers van iedereen die zich nu heeft aangemeld, afgehandeld moet kunnen hebben?

De heer **Sneller** (D66):
Als niet-woordvoerder kan ik die datum, die deadline, niet geven. Maar ik kan wel zeggen dat de frustratie en de verbazing, zo niet de ontluistering, over die horizon er gisteren ook bij mij waren. Ik kan hier proberen contact te zoeken met onze woordvoerder, die dat veel beter weet. De heer Omtzigt is wel zelf woordvoerder. Maar volgens mij delen we hier dat het bizar is dat het zolang duurt en dat de schade voor mensen, en de last daarvan, onvergeeflijk is.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Wij delen die frustratie. Misschien kan de heer Sneller contact zoeken en er in tweede termijn iets over zeggen. Op dit moment worden er twaalf tot vijftien dossiers per maand behandeld bij de Commissie Werkelijke Schade. In dit tempo halen we 2030 niet en halen we zelfs 2050 niet. Van de uit huis geplaatste kinderen zijn er nu middels het ondersteuningsteam tien teruggekeerd bij hun ouders. Ik hoop heel erg dat we in tweede termijn van de regeringspartijen een beeld krijgen van wat redelijk is — ik snap dat het allemaal lastig is — richting deze ouders.

De heer **Sneller** (D66):
Dat debat wordt natuurlijk uitgebreid gevoerd zowel met staatssecretaris De Vries en de

woordvoerders toeslagen als met de woordvoerders uithuisplaatsingen en de minister voor Rechtsbescherming. Ik denk dus niet dat het in detail van mij zou moeten komen, omdat zij het veel beter weten dan ik. Maar als de heer Omtzigt er prijs op stelt dat ik er in tweede termijn wat over zeg, dan zal ik dat voorbereiden.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Ellian, VVD. Mevrouw Van der Plas heeft zich afgemeld voor het debat. Dus na de heer Ellian geef ik het woord aan mevrouw Inge van Dijk.

De heer **Ellian** (VVD):
Voorzitter. Vandaag is het dan zover: een plenair debat over de rechtsstaat. Dit debat vloeit voort uit de motie die oorspronkelijk was opgesteld door voormalig collega Arib. Helaas is zij er vandaag zelf niet bij. Eigenlijk is het gek dat de Tweede Kamer niet eerder periodiek een debat over de staat van de rechtsstaat inplande. Het functioneren van de rechtsstaat is immers wezenlijk, niet alleen als concept, maar ook voor mensen in de dagelijkse realiteit.

Alhoewel ik maar vier minuten heb, voorzitter, en er veel onderwerpen ter sprake kunnen worden gebracht, wil ik toch kort even stilstaan bij de betekenis van "rechtsstaat". De rechtsstaat werd vroeger gezien als tegenhanger van de absolute macht of de absolute staat. Gezagsuitoefening moest gebaseerd zijn op de wet. Het begrip "rechtsstaat" kende dus weinig inhoudelijke eisen. Dat is nu wel anders. Het rechtspositivistisch denken veranderde, zeker na de oorlog. De essentie van de rechtsstaat is dat de Staat bij al zijn handelen onderworpen is aan het recht om een willekeurige inbreuk op de rechten en vrijheden van individuen te voorkomen. Legaliteit speelt dan natuurlijk een belangrijke rol.

Voorzitter. Ik zou nog lang kunnen doorspreken over de verschillen tussen "rechtsstaat" en "rule of law" en de materiële en formele elementen van deze begrippen. Maar de Venetië-Commissie heeft al in 2009 zes kernelementen geformuleerd, die volgens die commissie onderdeel zouden moeten zijn van de rechtsstaat. Ik vraag de minister om eens te reflecteren op die zes elementen. Is zij van mening dat die zes elementen voldoende aanwezig zijn in de huidige realiteit?

Voorzitter. Namens de VVD zou ik nog enkele andere punten willen inbrengen. Ten eerste. Ik refereerde zojuist al aan de essentie van de rechtsstaat: de Staat is gebonden aan het recht. Dan past het natuurlijk niet dat een ministerie — in dit geval: VWS — bewust geen stukken verschaft waartoe het op grond van de wet en rechterlijke uitspraken wel is verplicht. Als je het hebt over een fraai beeld van de overheid, dan geeft dat natuurlijk niet bepaald een fraai beeld van de overheid, die gebonden is aan het recht. Graag een reactie van de minister.

Voorzitter. Ten tweede. Het begrip "rechtsstaat" is uiteindelijk betekenisloos als de mensen die dat een gezicht geven, niet handelen naar de essentie daarvan. Arno Visser zei recent: je kunt helemaal geen beleid maken, je maakt alleen papier. Het is menselijk handelen. Dat is uiteindelijk waar het om gaat. Dus: dat niet meteen een procedure wordt gestart tegen een burger, dat niet meteen een gerechtelijke procedure misbruikt wordt, maar ook dat rechters niet te marginaal toetsen. Hier is werk aan de winkel. Hoe staat het nu met die menselijke overheid, die responsieve overheid? Zijn we nou goed op weg in die ontwikkeling, in de transitie dat de overheid niet tegenover mensen staat maar er juist is voor de mensen? Hoe staat het daarmee? Zijn we ver genoeg, vraag ik ook aan deze minister, die een coördinerende rol heeft als het hierom gaat.

Voorzitter. Dan maak ik de stap naar de andere staatsmacht: de rechterlijke macht. Veelvuldig is gezegd dat beide staatsmachten elkaar moeten verstaan en signalen moeten oppikken, maar hoe geven we daar precies handen en voeten aan? Het is al eerder in dit

debat gememoreerd: we krijgen knelpunten te horen, maar hoe gaan we daarover spreken? We hebben de inhoudelijke reactie nog niet eens gehad en we hebben er nog helemaal niet over gesproken, dus dan horen we elkaar niet. We doen alsof we met elkaar in gesprek zijn, maar feitelijk zijn we dat niet. Welke ideeën heeft deze minister om er uiteindelijk voor te zorgen dat wij de signalen van de rechtspraak verstaan en zij ons andersom ook horen?

Voorzitter. Mij moet nog kort het volgende van het hart. Afgelopen maandag zei de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak letterlijk: de rechter moet zich niet in politieke besluitvorming begeven. Dat onderschrijf ik van harte. Dat vraagt dus ook, met alle waardering die we altijd moeten hebben voor de onafhankelijke rechter, dat waar concrete rechtsnormen ontbreken het ook echt aan ons is om die rechtsnormen te maken, en dat de rechter soms ook kan zeggen: dit is niet aan mij; het is echt aan het parlement om hierin een beslissing te nemen.

Voorzitter, tot slot. De rechtsstaat is voor de VVD geen leeg begrip en zeker geen vanzelfsprekendheid, want juist de verworvenheden die Nederland kent, kunnen worden misbruikt, en wórden misbruikt. Denk aan het bedreigen van journalisten, het aan kinderen opleggen van antidemocratische opvattingen, criminelen die hun zaken voortzetten vanuit de gevangenis en rellende demonstranten, allemaal vanuit de gedachte: maar dat is ons recht. Bij rechten horen ook plichten, en daar staan we soms wat weinig bij stil. In het privaatrecht is niet voor niets het begrip "rechtsplicht" zo belangrijk. Ik zou graag ook aan deze minister willen vragen of zij onderschrijft dat bij rechten ook plichten horen, en dat bij alle rechten die wij hier verdedigen ook een bepaalde mate van verantwoordelijkheid hoort, juist om die rechtsstaat mooi te houden.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Er is een interruptie van de heer Sneller, D66.

De heer **Sneller** (D66):
De heer Ellian maakt een interessant punt over de rechtsnormen, die aan ons zouden moeten zijn. Maar de rechter moet toch uiteindelijk gewoon uitspraak doen in een concrete zaak? Hoe ziet hij het dan voor zich als de rechter zou zeggen: ik weet eigenlijk niet wat de rechtsnorm is en ik kan die ook niet bepalen, dus ik laat deze zaak aan het parlement?

De heer **Ellian** (VVD):
Ik vind zelf de political doctrine die in Amerika de heersende opvatting is, op zich wel een mooi handvat bieden. Op het moment dat duidelijke, concrete en toepasbare rechtsnormen ontbreken en een uitspraak van een rechter gevolgen gaat hebben voor een hele grote groep en daaraan palend eigenlijk ook een groot deel van het beleid, moet je je afvragen of het niet aan ons is om de afweging te maken. Waarom? Wij kunnen weggestuurd worden. Als mensen het niet eens zijn met de keuzes die wij maken, kunnen ze bij de volgende verkiezingen zeggen: u gaat, want wij willen het anders zien. Natuurlijk maakt de rechter ook recht, maar ik vind dat enige terughoudendheid in sommige gevallen daarbij wel gepast is. Dat legt dan natuurlijk een grote verantwoordelijkheid bij ons neer om dan ons werk te doen en dus goede wetgeving te maken.

De **voorzitter**:
Dat was u laatste vraag, meneer Sneller. Dan mevrouw Koekkoek van Volt.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik was voorbereid op nog een vraag.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Die komt straks bij de koffie, hierachter! Ik wil aansluiten op wat er zonet werd opgeworpen. Ik bracht eerder in een interruptie al de dialoog tussen rechtsprekend en wetgevend ter sprake. Ik kan me in een heleboel punten in het betoog van de heer Ellian vinden. De voorzitter van de Raad voor de rechtspraak heeft nu ook gezegd: soms wordt ons gevraagd om politieke beslissingen te nemen en dat willen en kunnen we niet. Maar hoe zit het dan op het moment dat de rechtsprekende macht en ook andere machten aangeven "stop, niet doen", zoals bij de beperking van gezinshereniging het geval was? Wat moeten wij hier in de Kamer dan doen?

De heer **Ellian** (VVD):
Ik moet eerlijk zeggen dat ik de uitspraken van maandag niet helemaal kon plaatsen in de context waarin het gesprek gevoerd werd. Bij de nareismaatregel heb je namelijk te maken met een gezinsherenigingsrichtlijn en met de Vreemdelingenwet. Volgens mij was, zoals ze in vaktermen zeggen, de juridisch relevante vraag of de Staat met een beroep op een crisissituatie kan afwijken van bepaalde normen. Daarover heeft de rechter gezegd: nee, dat kan niet. Ik vond dat dus eerlijk gezegd een voorbeeld waarin de rechtsstaat heel goed functioneerde. Er was een voornemen van de regering, gesteund door regeringsfracties, waarover de rechter heeft gezegd: dat ziet u verkeerd. Ik vond dat dus eerlijk gezegd best een goed voorbeeld, omdat daar wel degelijk concrete normen voorhanden waren. Als het verder gaat dan een dialoog — ik ben benieuwd wat de minister gaat antwoorden — dan maak ik me wel wat zorgen. We kunnen daar meer handen en voeten aan geven om elkaar beter te verstaan.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Ik ga daar even op door. Als ervoor wordt gekozen om niet vooraf naar de Raad van State te gaan, dan dwingen we een lagere rechter om een norm in te vullen die hij helemaal niet kán invullen. Er is ook een uitspraak geweest waarin de rechter heeft gezegd: ik doe alleen een procesuitspraak, want het is mijn plek niet. Daarom sla ik aan op het betoog van de heer Ellian. Ik haal er namelijk uit dat hij zegt dat dit de correcte route is, dus dat een lagere rechter zegt dat hij er niks mee kan. Maar als de politiek de hogere rechter van tevoren afsluit, dan beknellen we bewust en vooraf de handen en voeten die nodig zijn in die dialoog. Wat moeten wij dan doen hier in de Kamer?

De heer **Ellian** (VVD):
Ik ga het antwoord in twee delen opsplitsen. Ik denk dat mevrouw Koekoek en ik het misschien niet helemaal oneens zijn met elkaar, maar ik denk dat het ook een beetje te maken heeft met een gevoel bij de rechterlijke macht — zo versta ik de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak — dat bepaalde beslissingen soms daar liggen of dat er gevoelige uitspraken worden gedaan, en dat er dan allerlei meningen over die uitspraak worden geventileerd, zonder dat de rechter zich kan verdedigen. Het spiegelbeeld dat ik daartegenover zet, is dat er inderdaad van alles wordt gezegd over ons en over ons werk. Dat is ook goed. Maar soms moet je bepaalde beslissingen ook hier laten. Wat betreft die nareisregel was het anders geweest als u hier vandaag een spoeddebat had moeten voeren over de vraag of de nareisregel van tafel moet of niet. Dan hadden we een wat ingewikkelder gesprek. Maar als ik de gang van zaken hierbij zie, denk ik dat de controle functioneerde. Een rechterlijk oordeel is namelijk uiteindelijk een slot achter de deur, zeker als het gaat om beslissingen van de Staat. Dat functioneerde hier.

Wat betreft de voorlichting weet ik het niet. Daarvan zou je ook kunnen zeggen dat het niet heel democratisch is. Wie zijn daarbij betrokken? Ik vind het zelf wel prettig dat een rechter een uitspraak doet en dat de hoogste rechter een uitspraak gaat doen. Daar hebben we het vervolgens mee te doen. Als je het hebt over rechtszekerheid, kan dat ook de voorkeur hebben.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Ellian. Dan geef ik het woord aan mevrouw Inge van Dijk, CDA.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Dank u wel, voorzitter. Er wordt veel geschreven over de staat van onze rechtsstaat. Ook bij dit rapport wordt weer verwezen naar acht brieven en achttien rapporten. De informatie geeft ons vaak hetzelfde beeld. Er worden stapjes gezet, maar er is nog veel te doen. Ik hoop dan altijd maar dat niet bedoeld wordt: bedenk nog meer regels en nog meer principes. Een rechtsstaat kan namelijk niet bestaan uit alleen regels en principes. In dit debat zou ik daarom een slagje dieper willen gaan.

Frank van Ommeren van de Raad voor het Openbaar Bestuur schreef onlangs een stuk waarin hij pleit voor stappen naar een rechtsstatelijke cultuur. Hij schrijft: "Het versterken van ons rechtsstatelijke besef is hard nodig. Van juristen wordt op dit vlak veel verwacht. Zij kunnen de hoeders van de rechtsstaat genoemd worden, maar kunnen dat niet alleen. Voor een rechtsstatelijke cultuur is de hele samenleving nodig." Hij pleit voor nieuwsgierigheid en inlevingsvermogen, voor uitgaan van de burger zoals die echt bestaat. Dat is niet alleen goed voor de burger, maar ook voor de overheid. Dat kunnen wij alleen maar als we naar onszelf kijken in de spiegel van de burger.

Hoe gaat dat nou in de praktijk? Stel, een goed doel organiseert ieder jaar een vlooienmarkt. Een buurtbewoner klaagt over drukte met parkeren in zijn straat gedurende de vijf uur dat het evenement duurt. De overheid neemt klachten serieus. De organisatie moet vervolgens zorgen voor een uitgewerkt parkeerplan, verkeersregelaars, beveiliging, hekwerk en vrijwilligers die deze hekken gaan halen en brengen, vaak onder werktijd. De organisatie doet het allemaal want ze willen geen gedoe. Maar waar is de dienstbaarheid richting deze organisatie gebleven? Mag de overheid nog gewoon een beroep doen op tolerantie vanuit de omgeving?

Helaas kun je een juridisch geschil hebben waarvoor je naar de rechter moet. Eindelijk komt dan de uitspraak. Vaak kosten deze processen mensen jaren van stress en onzekerheid. Je ontvangt netjes een brief thuis. Wat staat er eigenlijk in die brief? Veel juridische termen en geen uitleg in begrijpelijk Nederlands. Je voelt je dom en onbegrepen, bovenop alles wat je hiervoor al te verwerken hebt gekregen. Leest de afzender zo'n brief wel met de ogen van de geadresseerde?

Dan onze geautomatiseerde samenleving. Sommige mensen hebben moeite om hierin mee te komen. Ze schamen zich daar vaak voor. Gelukkig gebeuren er fantastische dingen in de samenleving, waarin mensen elkaar helpen om mee te kunnen blijven doen. Maar wat als ik het nou eens omdraai? Moeten we als overheid niet soms eens nee zeggen tegen een technologische, efficiëntieverhogende innovatie als deze verschillen tussen mensen vergroot? Moeten we in het belang van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor elkaar niet soms bewust een pas op de plaats maken?

Voorzitter. Mijn oud-collega Harry van der Molen heeft tweeënhalf jaar geleden een motie ingediend die vroeg om het recht op zinvol contact met de overheid uit te werken als een beginsel van behoorlijk bestuur. Het kabinet zegt als reactie: "Als mensen aankloppen bij een loket van een uitvoeringsorganisatie of gemeente waar ze niet geholpen kunnen worden, mag dat er niet toe leiden dat ze aan hun lot worden overgelaten. Naast snelle en betrouwbare digitale overheidsdienstverlening moeten ook andere vormen van contact mogelijk zijn, bijvoorbeeld via een fysiek loket waar men terecht kan bij iemand van vlees en bloed." Ik lees deze reactie als: dit doen we al. Klopt dat?

Voorzitter. Voor veel mensen voelt contact met de overheid of instanties als een uitputtende strijd, eentje die je vaak voor je uit schuift omdat gewoon je dag doorkomen, met alle ballen

die je in de lucht moet houden, al zo veel energie kost. We praten hier in Den Haag vaak over het doenvermogen van inwoners, maar kunnen we niet veel beter gaan praten over het inlevingsvermogen van ons als overheid? Voor de CDA-fractie is dat de rode draad van dit debat. Gebrek aan inlevingsvermogen leidt tot knelpunten in de uitvoering. De overheid heeft onvoldoende zicht op de burger en zijn werkelijkheid. Gebrek aan inlevingsvermogen heeft ook te maken met de Staat als procespartij, want ook in dit geval houdt de overheid onvoldoende rekening met de werkelijkheid en de gevoelens van burgers.

Voorzitter. Ondanks goede intenties en stapjes die we zetten in het versterken van de staat van onze rechtsstraat, voelen veel inwoners zich verloren. Als mensen zichzelf verliezen en wij elkaar verliezen, is onze rechtsstaat verloren.

Dank je wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Koekkoek van Volt. De heer Omtzigt is wat later in de volgorde vanwege een andere verplichting. Ik stel voor dat de heer Omtzigt zijn inbreng na de heer Van Meijeren geeft.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Dank, voorzitter. De rechtsstaat staat wereldwijd onder druk. In Brazilië bestormden demonstranten het Congres. In Iran wordt de menselijke waardigheid door de eigen overheid geschonden. En Rusland maakt het leven voor lhbti'ers en andere minderheden met de dag moeilijker, net als conservatieve krachten in de vrije Verenigde Staten overigens, die ook hier via White Lives Matter hun verachtelijke ideologie tentoonspreiden, zoals op de Erasmusbrug met oud en nieuw. De gedachte is nog vaak dat dat in Nederland niet gaat gebeuren, maar de stap van een sterke naar een ingestorte rechtsstaat is helemaal niet zo groot als wij denken. De rechtsstaat is geen onneembaar fort; het is eerder vergelijkbaar met een Jengatoren. Bij het weghalen van het eerste steentje zal onze toren niet omvallen. Bij de tweede, derde en vierde steen gebeurt dat waarschijnlijk ook niet. Maar bij elke steen die wordt weggehaald, verzwakt de toren, tot het bouwwerk zo instabiel is geworden dat alles in elkaar stort. Die grens moeten we niet opzoeken.

Voorzitter. In Europa en in Nederland trekken we steeds vaker een steentje uit die Jengatoren van onze rechtsstaat. We gaan opportunistisch om met de mate van vrijwilligheid die de rechtsstaat ons biedt. Er is niemand die een dialoog afdwingt tussen de verschillende machten in de rechtsstaat. Er zijn geen consequenties op het moment dat we politiek opportunisme boven de rechtsstaat plaatsen, zoals op het moment dat een advies van de Raad van State wordt weggeschoven, adviezen van ambtenaren terzijde worden geschoven of, nog erger, er druk wordt gezet om een advies aan te passen of weg te werken. Verzwakking vindt ook plaats op het moment dat er bij voorbaat al gezegd wordt: wat de rechter hier ook van vindt, ik zet deze wetgeving door. Juist dat ondergraven van de noodzakelijke dialoog tussen de machten, zien we te vaak door de vingers of vergoelijken we onder het mom van "een crisis die moet worden opgelost". Precies dit type van verzwakking van de rechtsstaat is gevaarlijk, omdat je dit op het eerste gezicht niet herkent als verzwakking. De bescherming van de rechtsstaat is een taak van ons allemaal. Zolang alle machten hun rol goed uitvoeren, is onze papieren rechtsstaat ook in de praktijk een sterke rechtsstaat. Mijn vraag aan de minister is daarom hoe zij reflecteert op het hellende vlak, waarbij we zien dat wetgeving steeds vaker een politiek compromis in stand houdt, burgers klemzet en nalaat keuzes te maken. We gaan het hier in de Kamer al hebben over een constitutioneel hof en over de Wet op de politieke partijen, maar ontbreekt er nog iets in de ogen van de minister? Zijn er nog instrumenten die we in Nederland missen? Of moeten we constateren dat we alle instrumenten hebben, maar dat we ze anders in moeten zetten?

De rechtsstaat is een noodzakelijke voorwaarde om te zorgen voor verbinding, zodat

iedereen beschermd wordt, wat je ook doet of wie je ook bent. Als dat niet meer zo is, dan kruipt iedereen weg in de bescherming van de eigen groep en worden andere groepen de vijand. Dat zie ik nu gebeuren: een polarisatie die democratische rechtsstaten aan flarden scheurt. Deze dynamiek moeten we omkeren. We moeten samen steentjes aan de Jengatoren toevoegen in plaats van wegnemen, om zo het vertrouwen van de samenleving te versterken en een rechtsstaat te garanderen waarin iedereen, ongeacht zijn achtergrond, beschermd is.

Dank, voorzitter.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
We kennen Volt natuurlijk als een partij die gefinancierd is door George Soros. Mevrouw Koekkoek heeft het over de uitholling van de rechtsstaat in de Verenigde Staten. Ik deel die zorg. Een van de manieren waarop Soros de rechtsstaat in de Verenigde Staten aan het uithollen is, is dat hij heel veel geld pompt in het laten verkiezen van tamelijk progressieve district attorneys, dus officieren van justitie, die heel — ook dat zeg ik weer in het Engels — soft on crime zijn. Dat betekent dat heel veel normafwijkend gedrag, heel veel criminaliteit, nu getolereerd wordt in de Verenigde Staten. Je ziet dat de criminaliteit in heel veel steden, zoals San Francisco en New York — in die laatste stad heb ik vier jaar mogen wonen — enorm toeneemt. Dat is te danken aan het geld van meneer Soros, die al die officieren van justitie laat verkiezen met zijn geld. Hoe staat mevrouw Koekkoek tegenover het uithollen van de Amerikaanse democratie, de Amerikaanse rechtsstaat, door haar eigen sponsor?

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Ik zie dat de heer Bosma niet zo'n zin had in de voorbereiding van dit debat, want een aantal interrupties bij D66 waren er ook al een keer geweest. Deze interruptie bij Volt is ook al twee keer eerder aan de orde geweest. Als de vraag is wat ik vind van de verzwakking van de democratische rechtsstaat, dan zeg ik: dat vind ik een slecht idee. Dat was ook mijn inbreng. Als de vraag is wat ik vind van financiering door buitenlandse investeerders in zaken waar ze niks mee te maken hebben, dan zeg ik: ook dat vind ik een slecht idee. Ik zie niet helemaal in wat dat te maken heeft met de financiering van Volt. Maar goed, daar laat ik het maar even bij.

De **voorzitter**:
Dat was uw laatste vraag, meneer Bosma.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Ach, wat jammer.

De **voorzitter**:
Ja, maar er is nog een tweede termijn.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Er komt vast nog een debat waarin de heer Bosma dezelfde interruptie kan plegen.

De **voorzitter**:
Kijk! Dank u wel, mevrouw Koekkoek. Ik geef het woord aan mevrouw Gündoğan namens zichzelf.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dank u wel, voorzitter. In het geweldige boek The Narrow Corridor van Daron Acemoğlu en James Robinson staan beide schrijvers uitvoerig stil bij de narrow corridor, mogelijk het beste te vertalen als: het delicate evenwicht. Uit dat evenwicht vloeit vrijheid voort. Dat evenwicht is er wanneer een staat voldoende sterk is om allerlei bescherming te bieden en in allerlei behoeften te voorzien. Wanneer een staat te zwak is, zoals in het geval van een

failed state, zijn mensen niet vrij en genieten zij dus geen vrijheid. De andere kant van het evenwicht slaat door wanneer de staat te sterk is en dus despotisch gedrag kan vertonen. We kunnen daarbij denken aan China, Rusland, Iran en vele andere landen waar het nog minder erg is, maar waar desalniettemin zwakke of elkaar niet-controlerende instituties zijn en waar het ontbreekt aan transparantie. En dat is dan het fundament van de staatsinrichting. Alleen in het kwetsbare evenwicht zijn staat en samenleving dusdanig sterk en aan elkaar gewaagd dat ze elkaar in evenwicht houden. In een dergelijke staat kan de mens zich in veiligheid en duidelijkheid en beseffende wat de plichten van zijn of haar staat zijn, maximaal ontplooien. Voor mij als liberaal is dat het gewenste evenwicht. Helaas is Nederland gestaag van dat evenwicht aan het afdwalen. De toeslagenaffaire laat zien dat de overheid zich übermachtig kan verhouden tot de burger. Het bestuursrecht kent nog te weinig waarborgen. De sociale advocatuur wordt te slecht betaald en advocaten die op toevoegingen werken, kunnen amper de broek ophouden. Graag een reactie van de minister op de toevoeging voor de advocaten.

Daarbij is er te weinig lerend vermogen. Een advocaat die dwaalt, wordt door de deken op de vingers getikt en eventueel zelfs van het tableau gehaald. Maar hoe zit het met de overheid wiens ambtenaren dergelijke fouten maken? Zonder voldoende tegenmacht zal de overheid die per definitie groter, sterker en vooral rijker is altijd winnen van de burger, los van wie het recht aan zijn zijde heeft. Het is daarom cruciaal om deze waarborgen goed in te bouwen en beter in te richten, met het oog op het kwetsbare evenwicht van een eerlijke rechtsstaat die fair is naar haar burgers, die tevens bij een sterke staat gedijen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Van Meijeren van Forum voor Democratie en daarna aan de heer Omtzigt. En daarna is de lunch.

De heer **Van Meijeren** (FVD):
Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Een paar jaar geleden deed een 15-jarig meisje bij de politie aangifte van stelselmatige verkrachting gepleegd door haar vader en een netwerk van andere mannen. Dat waren hooggeplaatste mannen. Ze noemde namen van advocaten, een topman van een groot bedrijf en een topambtenaar van het ministerie van Justitie, de heer Joris Demmink. Ze zou als gevolg van de verkrachtingen onder meer zwanger zijn geraakt en zijn bevallen van een baby, waarna het baby'tje zou zijn vermoord. Dit meisje Lisa — dat is niet haar echte naam — werd niet geloofd door de politie. Volgens de politie zou ze de verkrachtingen en het verhaal over de bevalling uit haar duim hebben gezogen. Case closed. Het is schaamteloos onder het tapijt geschoven. Er zou geen bewijs zijn dat het verhaal van Lisa ondersteunde. Maar dat bewijs was er wel. Een bedrijfsrecherchebureau trof kinderporno aan op de laptop van de vader. Meerdere gynaecologen die Lisa medisch onderzochten, hebben in officiële verklaringen met absolute zekerheid kunnen vaststellen dat zij inderdaad zwanger is geweest en is bevallen van een baby. In trauma gespecialiseerde therapeuten van de ggz die Lisa onderzochten, constateerden dat aan alle signalen van zwaar traumatisch seksueel misbruik was voldaan. Journalisten van het VPRO-programma Argos toonden aan dat het politiedossier bol stond van de ongerijmdheden en dat er met bewijsmateriaal geknoeid was. De moeder van Lisa startte een artikel 12-procedure bij het gerechtshof om alsnog vervolging af te dwingen, maar van de rechter mocht zij geen bewijsmateriaal indienen. Zonder dat zij überhaupt gehoord werd, werd het verzoek door de rechter afgewezen. Later bleek dat de rechter die deze zaak voorzat, goed bevriend was met die topambtenaar van Justitie, Joris Demmink, die onderdeel van dat dadernetwerk zou zijn, terwijl de rechter er eerder aantoonbaar over had gelogen dat hij die topambtenaar zou kennen. Het wijst op klassenjustitie en een staat waarin hooggeplaatsten met de juiste contacten binnen Justitie en de rechterlijke macht boven de wet staan en weg kunnen komen met de meest vreselijke verkrachtingen. Slachtoffers worden aan hun lot

overgelaten. Geen rechtsstaat dus, mevrouw de voorzitter, maar een staat van ongekend onrecht.

En deze zaak staat niet op zichzelf. Nadat onderzoeksplatform Argos een volledige uitzending wijdde aan dit verhaal van Lisa, ontving het tientallen soortgelijke verhalen die aannemelijk maken dat er in Nederland op grote schaal in georganiseerd verband kinderen op de meest macabere wijze worden verkracht en gemarteld door satanische netwerken. Hoewel de Kamer unaniem een motie heeft gesteund voor een onafhankelijk onderzoek naar de aard en omvang van dit sadistische georganiseerde kindermisbruik is dat er nooit gekomen. In plaats daarvan werd door Justitie zelf een commissie in het leven geroepen die onder de totale controle van de minister van Justitie een schijnonderzoek heeft uitgevoerd. De minister benoemde niemand minder dan Jan Hendriks als voorzitter van deze commissie, terwijl Hendriks er een paar jaar geleden in Het Parool nog voor pleitte om het bezit van kinderporno te legaliseren, zodat pedofielen zich ietwat geaccepteerd zouden gaan voelen. Het heeft geleid tot een rapport waarvan de uitkomst op voorhand al vaststond. Het is een klap in het gezicht van alle slachtoffers en hun belangenbehartigers.

Ik rond af, mevrouw de voorzitter. Forum voor Democratie zal zich er nooit bij neerleggen dat hooggeplaatsten die zich in georganiseerd verband schuldig maken aan sadistisch, ritueel misbruik, de hand boven het hoofd gehouden wordt door een corrupt systeem, want wegkijken is geen optie.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Van Meijeren. Dan geef ik tot slot het woord aan de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Dank u wel, voorzitter. Twee jaar geleden trad het kabinet af. Het trad af, omdat ze zo bang waren om in deze Kamer te verschijnen, dat de premier zelf maar alvast een appel en een fiets naar het paleis pakte. Dat was niet voor niks. Er was een toeslagenschandaal. Tienduizenden ouders en kinderen waren vermorzeld en er was jarenlang gelogen tegen de Kamer. Archieven waren vernietigd en deze ouders zitten nog steeds in de problemen.

De regering deed beloftes. De archieven zouden op orde zijn. Maar zijn de archieven na twee jaar op orde? Nee. We krijgen vandaag nog een extra advies. Ik heb geen enkele illusie dat dingen nu wel bewaard worden. Zie ook de opmerking van de VVD. Er zouden hardheidsclausules in wetten komen. Mevrouw Leijten en ik vroegen: in welke wetten is dat nou gebeurd en in welke wetten niet? Wij hadden graag dat overzicht gehad. En waar moet het nog gebeuren? Ik snap dat het niet af is, maar mogen we dat overzicht hebben?

De rechters zeiden: we hebben buikpijn bij tien dossiers. Wij vroegen aan de regering: wat heeft u bij die tien dossiers gevraagd? Nu de vragen niet beantwoord zijn, vraag ik om die alsnog te beantwoorden. De Commissie van Venetië deed tal van aanbevelingen. Welke zullen nog opgevolgd worden, vraag ik kortheidshalve.

Maar het ergste is de situatie van de ouders. Gisteren bleek dat de VNG denkt dat de ouders niet voor 2030 gecompenseerd zullen zijn door de Commissie Werkelijke Schade. Ik denk dat dat nog een optimistische inschatting is. De Commissie Werkelijke Schade behandelt twaalf dossiers per week. Tel uit hoelang het dan duurt om duizenden dossiers die daar aankomen — want niet elk dossier komt bij die commissie terecht — te behandelen. Het kan ook zomaar 2050 worden. Er zullen dan mensen in een verpleeghuis zitten terwijl ze als ouder met een klein kind aangepakt zijn. Een late rechtdoening is géén recht, zeg ik hierbij.

Dat doet zich ook voor bij uithuisplaatsingen. Ik heb daar vorige week contact over gehad.

Het gaat om een groot aantal, maar na bemiddeling van het Ondersteuningsteam zijn nu tien kinderen terug bij hun ouders. Er werden na het aftreden van het kabinet beloftes gedaan. Wat gaat de regering na aantreden van een nieuw kabinet met precies dezelfde partijen en dezelfde ministers doen om in ieder geval die beloftes in te lossen?

Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Er is nog een vraag van mevrouw Koekkoek.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
De heer Omtzigt heeft veel kennis over de aanbevelingen van de Commissie van Venetië. Wat vindt hij in het algemeen van de staat van de rechtsstaat in Nederland?

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
In z'n algemeenheid vind ik het problematisch dat we sinds de coronacrisis aan de ene kant een formele staatsstructuur hebben — een ministerraad waarin besluiten worden genomen — en aan de andere kant een informele bestuurscultuur. Dus de besluiten worden niet in de ministerraad genomen, maar worden eerst in het coalitieoverleg en op dit moment in het Catshuis genomen. We zouden wetten moeten goedkeuren en dan zouden ze in werking moeten treden. En bij hoge uitzondering mag een regering iets eerder geld uitgeven. Ik verwijs naar artikel 2.27 van de Comptabiliteitswet. Die uitzondering is de regel geworden. Dus tientallen miljarden worden uitgegeven voordat de Kamer hiervoor toestemming geeft. Bijna elke wet bevat nu het wetsartikel "de wet kan op verschillende momenten ingaan". Dat is funest. Collega's van de Partij voor de Dieren kunnen u dat vertellen. Als de Kamer een amendement aanneemt, heeft de regering hiermee de mogelijkheid om dat amendement niet in te laten gaan.

Over de informatievoorziening aan de Kamer in artikel 68 kan ik een hele verhandeling houden. De stukken komen gewoon niet. Zoals we al zeiden, stoort VWS zich zelfs niet aan de rechterlijke uitspraken. Als dat respect voor het recht er niet is, ook als je op een dag ongelijk hebt, dan speel je met de beginselen van je rechtsstaat. Dat is wat er op dit moment aan de hand is. Dat is op het principiële niveau, zoals ik u net heb gezegd, en op het praktische niveau bij het beantwoorden van de vragen over hoe er is omgegaan met het toeslagenschandaal.

De **voorzitter**:
Dank u wel, meneer Omtzigt. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van de kant van de Kamer.

De beraadslaging wordt geschorst.

De **voorzitter**:
Ik schors de vergadering tot 13.25 uur.

De vergadering wordt van 12.50 uur tot 13.31 uur geschorst.

Staat van de rechtsstaat

Staat van de rechtsstaat

Aan de orde is de voortzetting van het **debat** over **de staat van de rechtsstaat**.

De **voorzitter**:
Aan de orde is nu het vervolg van het debat over de staat van de rechtsstaat, de eerste termijn van de kant van het kabinet. Ik geef het woord aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Minister **Bruins Slot**:
Voorzitter. Voordat ik begin met mijn beantwoording, wil ik in ieder geval aangeven dat ik een aantal blokjes heb. Het eerste gaat over de dienstbare overheid en ook de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Het tweede gaat over de rechtsstaat en dan de institutionele waarborgen en de rechtsstatelijke cultuur. Het derde gaat over de weerbare rechtsstaat. Het vierde gaat over de rechtspraak.

Voorzitter. Allereerst wil ik de leden Snels en Sneller, mevrouw Leijten, de heer Bisschop, de heer Ellian, de heer Bosma, het voormalig lid Arib en het lid Omtzigt bedanken voor het feit dat we hier staan, want het is inderdaad voor het eerst dat we in de Tweede Kamer debatteren over de staat van de rechtsstaat. We staan met elkaar aan de basis — dat gaven sommige leden ook aan — van een debat dat wellicht elk jaar gevoerd kan worden om het belang van de rechtsstaat te onderstrepen en de vraagstukken die de leden naar voren brachten, te behandelen. Daarmee wordt het ook mogelijk om vanuit verschillende perspectieven, overtuigingen en verantwoordelijkheden het belang van de democratische rechtsstaat te onderstrepen. We moeten niet alleen het belang onderstrepen, maar ook vaststellen of het wel of niet goed gaat met het beschermen, onderhouden en het bij de tijd houden van de democratische rechtsstaat.

Jarenlang was het bestaan van onze democratische rechtsstaat voor de meesten van ons vanzelfsprekend. Aan de ene kant is onze democratische rechtsstaat sterk, maar aan de andere kant hebben we de afgelopen jaren ook gezien dat die niet onkwetsbaar is en onderhevig is aan erosie. We zagen het in het buitenland met de oorlog in Oekraïne, de bestorming van het Capitool, Brazilië, Duitsland of de onafhankelijk rechtsmacht die onder druk staat in Polen en Hongarije. Als we kijken naar de aanvallen op de rechtsstaat, zien we dat het vaak subtiel en sluipenderwijs gebeurt. Daarom is het niet minder schadelijk. Ook woorden kunnen de rechtsstaat ondermijnen en langzaam uithollen.

Als overheid — meerdere leden hebben dit terecht gezegd — hebben we de afgelopen jaren helaas ook zware fouten gemaakt als het gaat om het onderhoud van onze rechtsstaat en ons handelen. Niet voor niets concludeerde het Sociaal en Cultureel Planbureau vorige maand in zijn Continu Onderzoek Burgerperspectieven dat vooral door het toeslagenschandaal en de afhandeling van de aardbevingsschade in Groningen een deel van de mensen de politiek niet meer ziet als een oplossing, maar juist als een probleem. Een betrouwbare overheid is nodig voor stabiliteit van onze democratie en onze rechtsstaat. Dan gaat het erom de verbinding met de samenleving te herstellen, om een overheid te zijn die dienstbaar, dichtbij en responsief is. Een overheid die mensen serieus neemt als zij zich door de overheid in de steek gelaten voelen. Een overheid die goed luistert naar wat er leeft en ervoor zorgt dat ze signalen bereikt over wat er goed gaat en niet goed gaat. Dat is ook een overheid die ruimte geeft aan ambtelijk vakmanschap, zoals de Nationale ombudsman onlangs terecht bepleitte. Een overheid die, ten slotte, ook waakzaam een weerbaar is tegen ondermijning van de democratische rechtsorde.

Ik ben ervan overtuigd dat we in Nederland een overheid hebben die het goede met de

mensen voor heeft. Maar goede wil is geen garantie tegen onrecht. De reparatie van de rechtsstaat kost veel tijd en inspanning van ons allemaal. We zijn nog niet waar we zouden moeten zijn. Ja, afgelopen jaren is er veel werk verzet. We hebben verschillende grondwetsherzieningen aangenomen. Er is een rijksbrede wetgevingstoets gekomen, die echt kijkt naar discriminatie. We zijn bezig met de inventarisatie van hardvochtige uitkomsten en we zijn bezig met de eerste aanpassingen van wetten. We zetten stappen op het gebied van constitutionele toetsing. De Kamer heeft de Wet financiering politieke partijen, de Wet versterking decentrale rekenkamers en de Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen, aangenomen. Er is eindelijk een Staatscommissie Rechtsstaat ingesteld, die vanuit burgerperspectief moet kijken naar het verbeteren en versterken van de rechtsstaat. Dus de opdracht is duidelijk: we moeten onze democratische waarden beschermen, onze democratische rechtsstaat onderhouden en deze blijven vernieuwen naar de eisen van deze tijd. Dat kan de overheid niet alleen. Daar is de samenleving ook voor nodig. Samen geven we onze democratische rechtsstaat vorm. Hier ligt een opdracht voor ons allemaal.

Daarom is ook de terechte vraag gesteld: hoe zit het nou met het opnemen van hardheidsclausules in wetten en regels? Hoever zijn we nu eigenlijk? Welke wetten zijn daardoor veranderd? Het afgelopen jaar hebben we met de komst van het nieuwe kabinet kunnen zien dat er op verschillende beleidsterreinen inventarisaties zijn gemaakt. Gisteren — het is laat, maar ik wilde het heel graag voor het debat aan u toesturen — heb ik een gedetailleerd overzicht gemaakt. Het is de uitvoering van de motie-Ploumen/Jetten, waarin wordt gevraagd dat elk departement die hardvochtigheden onderzoekt. We zien de eerste voorbeelden in de praktijk, waarin dat veranderd is. Daar is niet altijd wetgeving voor nodig. DUO heeft inmiddels bijvoorbeeld de eerste beleidslijnen veranderd. Zo legde DUO tot voor kort standaard een bestuurlijke boete op van 50% bij misbruik van de uitwonendenbeurs. Dat kon in individuele gevallen een hardvochtige uitwerking hebben. Daarom is die beleidslijn aangepast.

Tegenwoordig is men bij DUO ook bezig om bij een minnelijke schuldsaneringsregeling de achterstallige schuld kwijt te schelden na afloop van de regeling. Dat gebeurde tot voor kort alleen bij een wettelijke schuldsaneringsregeling. Dat was ook hardvochtig. Men gaat dat ook anders aanpakken. Ook vaardigt DUO geen nieuwe dwangbevelen meer uit als de debiteur te maken heeft met meerdere dwangbevelen van het CJIB.

We zien aan de ene kant dat er niet altijd een aanpassing van wet- en regelgeving nodig is, maar tegelijkertijd is er nog wel de nodige wet- en regelgeving aan te passen. De verschillende ministeries rapporteerden de afgelopen tijd aan de verschillende commissies over de stappen die zij op dat punt zetten. Ik hoor de aansporingen van de Kamer om ervoor te zorgen dat dat echt voortgang blijft houden, omdat de tijd voortschrijdt.

Dat zien we ook op het punt dat mevrouw Leijten nadrukkelijk naar voren bracht. Dat betreft de toentertijd aangenomen motie-Jetten/Marijnissen. Die motie ging erover dat het van belang is om de Algemene wet bestuursrecht aan te passen en daarin de algemene beginselen van behoorlijk bestuur op te nemen. Dan zou iemand kunnen zeggen: dat klinkt wel heel erg technisch. Maar dat is het niet, want uiteindelijk is die wet de basis van alle beslissingen die gemeenten, provincies en de rijksoverheid nemen. Die wet was oorspronkelijk bedoeld om ervoor te zorgen dat mensen die in aanraking komen met de overheid voldoende waarborgen hebben dat hun rechten goed overeind staan. Waarom is dat van belang? Dat is omdat een overheid altijd een steviger instituut is dan een individuele burger in Nederland. Daarom werken we ook aan die Algemene wet bestuursrecht. Dat vraagt tijd.

Vandaag hebben we de aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht wel in preconsultatie gedaan. Ik zal zo kort toelichten wat ongeveer de lijnen zijn van wat hierin

verwerkt wordt. Waarom gaat de aanpassing in preconsultatie? Preconsultatie is een technisch begrip. Dat is omdat we graag willen dat alle uitvoeringsorganisaties, gemeenten, provincies, de verschillende zelfstandige bestuursorganen en ook mensen zelf met elkaar kunnen kijken of die wet de verandering teweeg gaat brengen die nodig is en waarnaar in de motie is gevraagd.

Voorzitter. Waar ...

De **voorzitter**:
Mevrouw Leijten, SP. U voelde het goed aan.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Er is enige ervaring, zowel aan de kant van de minister als aan deze kant. Komen de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in de aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht?

Minister **Bruins Slot**:
Ja, een aantal zit er al in en een groot aantal wordt toegevoegd. Dat zit 'm in verschillende aspecten. In deze consultatieversie staat ook nog een ander artikel. Er staat nu ook in dat de overheid dienstbaar dient te zijn ten opzichte van de samenleving.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Het is eigenlijk best verdrietig dat we dat in een wet moeten zetten, maar als het erin moet, moet het erin. Dat hebben we ook vastgesteld. Ik ga overigens graag bekijken of de motie in de wet wordt uitgevoerd. Ik zei net dat het bij het zoeken naar het uitvoeren van deze motie een tombola was van verwijzingen naar brieven, waardoor ik persoonlijk erg het gevoel kreeg dat die niet was uitgevoerd. Maar als die motie nu wel in de wet zit, dan is dat fijn. Dat gaan we dus goed bekijken.

Dan over de preconsultatie. Ik begrijp natuurlijk heel erg goed dat de minister zegt: ik wil samen met de uitvoering zorgen dat we wetten maken die ze kunnen uitvoeren. Maar dit is een voorwaardelijke wet. Die gaat over de vraag hoe er in de verhouding tussen de verschillende staatsmachten met het algemeen belang en met de inwoner, de burger, wordt omgegaan. Ik wil de minister vragen ervoor te zorgen dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur niet worden weggeconsulteerd door uitvoeringsinstanties omdat het een beetje lastig is, omdat het misschien een beetje een sta-in-de-weg is, of omdat het "zo niet werkt". Hoe wil zij daarmee omgaan?

Minister **Bruins Slot**:
Het is allereerst goed om te zeggen dat er in de wet een aantal hele relevante zaken worden opgenomen, zoals het altijd hebben van een telefoonnummer voor de mogelijkheid tot persoonlijk contact. Dat betreft ook een motie die mevrouw Leijten heeft ingediend.

Het volgende betreft een belangrijke vraag, die door meerdere leden werd gesteld. We leggen ook de mogelijkheid voor om af te wijken van een wet op het moment dat die onevenredig uitpakt. Ook gisteravond, toen de uitvoeringsorganisaties aan deze voorzitter de Staat van de Uitvoering overhandigden, waren juist zij degenen die breed aan het kabinet en de Kamer de oproep deden: zorg ervoor dat wij meer kunnen staan voor onze inwoners in Nederland, want daar doen we het voor. De zorg die mevrouw Leijten heeft dat alles wat mensen in Nederland ten goede komt eruit wordt gepreconsulteerd — laten we daar geen werkwoord van maken — klopt niet. Ik hoorde gisteravond juist iets anders, namelijk een oproep van de uitvoeringsorganisaties om ervoor te zorgen dat zij weer de ruimte krijgen om te doen wat nodig is om mensen te helpen die een aanspraak doen op de overheid. Meerdere leden gaven al aan dat de overheid een schild kan zijn voor de kwetsbaren in de samenleving.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik zei het in mijn termijn ook al: de staat van de uitvoering is iets goeds. Ik denk dat het goed is voor de uitvoeringsdiensten dat er meer aandacht en warmte is voor hen vanuit de politiek, de regering en de Tweede Kamer. Dat is logisch. Tegelijkertijd kreeg ik er een hele nare smaak van in mijn mond. Als in de kop staat "Belastingdienst vraagt om ruimte om uit te voeren" en diezelfde Belastingdienst is nog steeds aan het procederen tegen ouders in het toeslagenschandaal, omdat ze hun dossier vragen ... Dat zijn gewonnen rechtszaken van drieënhalf jaar geleden. In april dient daarvan het hoger beroep bij de hoogste bestuursrechter. Dan gaan we naar de Raad van State, alsof die niet iets anders te doen heeft. De landsadvocaat wordt ingehuurd, alsof die niet iets anders te doen heeft en we dat geld niet anders kunnen besteden. De vraag daarbij is: moeten ouders wel hun dossier krijgen bij een gewonnen rechtszaak? Dat zijn dezelfde overheidsinstanties. Nergens, maar dan ook nergens, is bepaald door een wet, een Tweede Kamer of een regering dat dat moet. Ik zou de minister willen vragen om dat wel te blijven zien. Mooie rapporten en allemaal mooie beleidsadviezen zijn prima, maar het verschil met de uitvoering en wat mensen op dit moment nog zien daarvan, is groot, zo niet een hele diepe kloof.

Minister **Bruins Slot**:
Ik noem twee andere zaken die ik nu in deze wet heb opgenomen. Ik neem een specifiek artikel op waarin ik de overheden vraag om eerder informeel contact in de aanvang van een bezwaarschriftprocedure op te nemen. Dat is echt een opdracht.

Ten tweede heb ik in de wet opgenomen dat mensen de mogelijkheid krijgen om in een vroeg stadium kennelijke schrijf- en rekenfouten of andere dingen die eenvoudig hersteld kunnen, te herstellen. Dat zijn belangrijke verplichtingen die je neerlegt om de situaties waar mevrouw Leijten het over heeft, te voorkomen. Ik snap dat het lang duurt, maar om tot goeie wetgeving te komen, moet je zorgen dat je dat stap voor stap doet.

Een van de dingen die we doen in deze preconsultatie van de Algemene wet bestuursrecht, is dat we samen met inwoners uit Nederland zitten om te kijken of deze wet gaat werken. Per onderwerp gaan we een aantal gesprekken voeren gezamenlijk met andere organisaties, om te kijken of we uitkomen bij wat de Kamer wil om te zorgen dat de overheid weer herkenbaar is voor mensen. Dat is een lange weg, maar dit is wel een hele belangrijke wet. Die zal nooit in detail alle algemene beginselen van behoorlijk bestuur opnemen, maar ik heb met deze wet ervoor moeten zorgen dat de grote punten die de Kamer heeft aangegeven en het kabinet heeft erkent, in de basis teweeg worden gebracht. Dat geldt voor alle bestuursorganen.

De **voorzitter**:
De heer Van Baarle, DENK, en dan mevrouw Inge van Dijk.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Ik vroeg me af of de minister beoogt om in de herziening van die wet vast te leggen dat overheidshandelen in de richting van het land uitlegbaarder moet zijn. Daar bedoel ik onder andere mee dat iemand te allen tijde dient te horen waarom iemand bijvoorbeeld is geselecteerd, waarom iemand naar boven is komen drijven of waarom iemand wordt gecontroleerd. Daar bestaan nu heel veel vraagtekens over bij heel veel mensen. Is de minister voornemens om daarvoor een aanscherping in de wet op te nemen?

Minister **Bruins Slot**:
Allereerst ben ik het met de heer Van Baarle eens dat onterecht onderscheid maken, niet mag. Dat is verboden. Daar hebben wij als overheid echt grove fouten in gemaakt. Dat heeft de staatssecretaris voor Belastingdienst ook aangegeven. In de wet heb ik nu opgenomen dat de motiveringsplicht wordt uitgebreid om ervoor te zorgen dat er begrijpelijkere besluiten bij mensen op de deurmat vallen of in te mailbox terechtkomen. Dat is in preconsultatie

gegaan. Veel overheden doen dat ook steeds beter. Dat wil ik zeggen, want er gaat ook ontzettend veel goed. Ik vind dat wel een belangrijk uitgangspunt om nadrukkelijker in de wet vast te leggen, zodat iedereen die werkt bij de overheid, als plicht dat nog een keer zegt. Tegelijkertijd realiseer ik me dat ik voor een heleboel mensen al niet heel goed te begrijpen ben in de antwoorden die ik nu in de Kamer geef. Het is ook een vaardigheid om zaken op zo'n manier zonder jargon uit te leggen dat mensen snappen waar je als overheid mee bezig bent.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Begrijpelijkheid is één ding. Ik vind het goed dat de minister dat in de wet wil aanscherpen. Het punt dat ik wilde maken, is niet zozeer de begrijpelijkheid, maar een uitbreiding van de motiveringsplicht om mensen bijvoorbeeld te informeren dat een besluit wordt genomen op basis van een risicoprofileringsmodel. Ik vind dat mensen dat mogen weten. Is de minister voornemens om de wet zodanig aan te scherpen dat, als de overheid een besluit neemt en de burger een brief krijgt, daar bijvoorbeeld in staat: dit besluit hebben we genomen op grond van risicoprofilering? Dan weet de burger dat. Is de minister bereid om dat te doen?

Minister **Bruins Slot**:
Dat is een specifieke uitwerking van het vraagstuk waar we op andere terreinen natuurlijk ook mee bezig zijn. Het is niet voor niks dat het College voor de Rechten van de Mens het toetsingskader heeft gemaakt als het gaat om risicoprofielen, en dat elk individueel ministerie nu een inventarisatie maakt en de Kamer aangeeft wat daarin veranderd dient te worden. Op dat gebied lopen dus al verschillende acties. Als het gaat om de uitwerking van de motiveringsplicht, moet je goed onderbouwen waarop je wetgeving is gebaseerd. Dat betekent ook dat je moet onderbouwen welke basis het besluit heeft. Dat soort zaken moet wel verduidelijkt worden.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Ja, maar dat is nog geen antwoord op de vraag. Mijn vraag was of de minister beoogt — zij wil de principes van behoorlijk bestuur gaan aanscherpen in de wet; het is heel goed dat de minister dat doet — dat in de wet komt te staan dat de overheid een nadrukkelijke plicht heeft, wat ook is geadviseerd door de Raad van State, om burgers te informeren op grond waarvan de overheid een besluit neemt. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin het besluit heeft plaatsgevonden op grond van een risicomodel. Dan hoeft de overheid wat mij betreft niet een hele lijst van risicomodellen toe te zenden, maar ze kan op z'n minst de mensen informeren dat op grond van zo'n risicoprofilering dat besluit is genomen. Dan staan mensen ook in hun kracht om recht te halen als zij het gevoel hebben dat er iets mis is.

Minister **Bruins Slot**:
Dat punt geldt zeker op het gebied van algoritmen. Ook in het algoritmeregister moeten mensen meer duidelijkheid krijgen. Dat is ook een profilering die gemaakt is van de wijze waarop je besluitvorming doet. Dat werkt met dat soort eenheden. Daarin moet meer duidelijkheid komen, maar daar is de staatssecretaris mee bezig.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Ik zou heel graag het cirkeltje rond willen maken. We praten hier nu over dit onderwerp. We praten ook heel veel over de menselijke maat: hoe doe je het vervolgens in de praktijk? Ik merk dat mensen in de uitvoeringsorganisaties soms een beetje bang zijn geworden om, als het wel klopt maar niet deugt, een ander besluit te nemen. Ik zou het heel mooi vinden als we na gaan denken over hoe we de implementatie doen en gaan checken dat het gebeurt zoals we het bedoeld hebben met elkaar. Ik bedoel dus niet dat we denken: we hebben een wet gemaakt en die is klaar, dus nu zijn we klaar en gaat alles goedkomen. Ik bedoel dat we ook de nazorg stevig gaan inregelen. Hoe kijkt de minister daarnaar?

Minister **Bruins Slot**:
Daar zitten voor mij drie belangrijke zaken aan vast. Ten eerste ben ik het er echt mee eens, en mevrouw Van Dijk en mevrouw Van der Graaf zeiden dat ook, dat de periode dat we alleen maar naar de overheid keken als New Public Management — ik heb het over een overheid die een klant heeft, een markt is en efficiënt en doelmatig is — voorbij is. De afgelopen periode hebben gebeurtenissen overduidelijk laten zien dat een overheid meer dan dat moet zijn. De overheid moet ruimte hebben om dicht bij de mensen te staan, om responsief te zijn, om dienstbaar te zijn.

Het tweede wat daarin belangrijk is, is dat je van tevoren bij het maken van wetgeving het gesprek met mensen zelf aangaat over of de wet gaat werken. Dan hoef je minder nazorg te verrichten. Ik kom straks nog op het punt terug dat de heer Bushoff in dat kader aangaf. Dat betekent dat je met het herzien van de Algemene wet bestuursrecht nu al bezig bent om die gesprekken te voeren, zodat je dat niet achteraf nog een keer hoeft te doen. De Kamer heeft daar wel iets anders goeds in gedaan. "Iets" is niet het goede woord, want de Kamer doet vaker goede dingen. Maar de Kamer heeft er wel voor gezorgd dat we nu ook invoeringstoetsen na een jaar doen. Ik vind dat ook een heel belangrijk instrument. Ik ga er binnenkort ook eentje doen op de Wet open overheid om te kijken of die wet precies doet wat nodig is en of wij er voldoende bij aansluiten. Daar kom ik later nog op terug.

Het derde is het punt van de nazorg. Dat is een van de artikelen die ik nadrukkelijk voorleg als een discussiepunt, ook gedurende de preconsultatie. Dat artikel zit ook in de Algemene wet bestuursrecht. Wanneer er in een wet in formele zin, een wet die dus hier is aangenomen, echt een onrechtvaardigheid zit, moet je daar in een uiterst geval gemotiveerd van af kunnen wijken. Dat is een soort veiligheidsventiel. Ik realiseer me wel dat dat behoorlijk verstrekkend is. Ik verwacht in de komende tijd dat dat best nog wel discussie zal oproepen tussen verschillende organisaties. Dat vind ik ook heel belangrijk. Je kan dan namelijk precies doen wat volgens mij mevrouw Van Dijk ook wil, namelijk dit soort zaken van tevoren boven water krijgen zodat er niet achteraf nog pleisters geplakt moeten worden. Dat kan ik haar meegeven. We zijn dus daarmee bezig. Mijn inzet is dat ik de Algemene wet bestuursrecht in ieder geval nog dit jaar bij de Kamer neerleg, zodat het debat dan kan plaatsvinden.

Dan kom ik gelijk bij het punt dat de heer Bushoff maakte over het belang om verschillende groepen mensen in samenleving te betrekken bij beleid. Hij verwees daarbij ook naar artikel 4, lid 3, van het VN-verdrag Handicap, waarin staat dat overheden verplicht zijn om mensen met een beperking via hun vertegenwoordigende organisaties te betrekken bij beleid en wetgeving. Dat geldt voor landelijke, lokale en ook regionale overheden. De heer Bushoff verwees naar de gemeenten. Hij weet ook dat de gemeenten verplicht zijn om een lokale inclusieagenda op te stellen samen met ervaringsdeskundige inwoners.

Om de invloed van alle mensen bij het beleid überhaupt te vergroten, heb ik onlangs in de Kamer het wetsvoorstel voorgelegd voor de versterking van participatie op decentraal niveau. De Kamer gaat dat nog behandelen. Het verplicht gemeenten om een participatieverordening op te stellen en daarmee ook nadrukkelijk beleid te voeren. Het verplicht gemeenten om mensen te betrekken bij de uitvoering en de evaluatie van beleid op een actievere manier dan in de inspraakverordening tot nu toe vereist was. Veel gemeenten doen dat al op een goede manier, maar dit is wel de manier om ervoor te zorgen dat álle gemeenten dat gaan doen.

De heer **Ellian** (VVD):
Is het blokje Algemene wet bestuursrecht klaar?

De **voorzitter**:
Volgens mij was dat nog niet helemaal klaar.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik twijfelde al of het helemaal klaar was.

Minister **Bruins Slot**:
Nou, ik was inderdaad inmiddels wel op een ander punt over de overheid terechtgekomen, maar ik was eigenlijk nog niet klaar met het hele blokje.

De heer **Ellian** (VVD):
Merci. Het is uitstekend dat de Algemene wet bestuursrecht nu grondig tegen het licht wordt gehouden. Nu weet ik natuurlijk wel dat deze minister niet de minister voor Rechtsbescherming is, maar ik wil toch de volgende vraag stellen. In het antwoord van de minister proef ik dat er met name wordt gerefereerd aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, maar de Awb heeft natuurlijk een grondgedachte. Die houdt in dat de overheid de hele dag heel veel besluiten neemt en dat het prettig is als die besluiten zo veel mogelijk in stand blijven. Maar het onderdeel dat ik nu mis in het antwoord van de minister is het rechtsbeschermingsonderdeel. Dat is nu heel stringent en nauw geformuleerd en dat is exact waardoor mensen in de knel kwamen. Wordt dat nu ook meegenomen in die herziening? Dat is wat mij betreft eigenlijk nog belangrijker dan die algemene beginselen.

Minister **Bruins Slot**:
Zeker. Laat ik benadrukken dat ik deze wet samen met de minister voor Rechtsbescherming doe. Dit debat valt onder de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, dus ik sta hier vandaag zelf, maar gezien het karakter van dit debat denk ik dat het ook heel goed zou zijn dat wij dat gezamenlijk voortzetten. Ik weet dat de minister voor Rechtsbescherming hier ook zeer gemotiveerd voor is.

Op het gebied van de rechterlijke macht wil ik regelen dat de rechter meer mogelijkheden krijgt om voor mensen tussenuitspraken te doen. Daarnaast willen we ook zorgen voor wat de heer Omtzigt volgens mij een "burgerlijke lus" noemde. Als een burger op een gegeven moment in een rechtszaak iets stelt, krijgt deze ook meer mogelijkheden om dat te bewijzen. Het gaat erom dat diegene de mogelijkheid krijgt om aanvullende informatie te verstrekken. Volgens mij zijn dat twee belangrijke zaken om de evenwichtigheid van de positie van de overheid ten opzichte van de burger in het proces te versterken.

De heer **Ellian** (VVD):
Dat is een helder antwoord. Deze minister is capabel genoeg om nu ook een stukje bestuursrecht mee te nemen, dus ik stel de vragen maar gewoon, omdat die wel de essentie van dit debat raken. De beide elementen die de minister nu noemt om dat evenwicht in balans te brengen, vind ik uitstekend. Maar ik mis nog steeds wel wat meer fundamentele ... Ons bestuursrecht is gebaseerd op het zogeheten besluitbegrip. Het besluit staat centraal en tegen dat ene besluit kom je op. Maar juist bij de toeslagenaffaire — anderen weten hier veel meer van dan ik — werd een burger geconfronteerd met vier, vijf besluiten. In de ene procedure stelde je dan iets en in de andere procedure kon je daar dan weer niets mee. Ambtenaar A zei in de ene procedure iets anders dan in de andere. Dat is een wirwar, een brij van procedures waar een burger letterlijk in verdwaalt. Zijn we ook bereid om een keer goed te kijken naar de vraag: moet dat besluit centraal staan of kijken we iets breder — het hoeft niet heel breed —naar wat er speelt tussen de betreffende burger en de overheid?

Minister **Bruins Slot**:
Voor mij zit 'm dat in een aantal elementen. Het zit 'm, dus even los ... Ik begin bij het begin. Het zit 'm allereerst in wet- en regelgeving die je hier maakt in dit huis, die rekening houdt met de complexiteit waar de mensen in leven. Als je een rijbewijs aanvraagt, gaat het prima. Maar als je bijvoorbeeld te maken hebt met hele brede hulpverlening van verschillende kanten, dan zie je dat mensen klem komen te zitten. Je geeft het mensen te doen die bijvoorbeeld jeugdzorg hebben en bijvoorbeeld ook nog huurondersteuning krijgen, die soms

twaalf verschillende hulpverleners over de vloer krijgen. Dat is een van de redenen waarom we werken aan een wetsvoorstel waarmee we bij multifunctionele problematiek tot een betere gegevensuitwisseling kunnen komen. Ook dat wetsvoorstel is een uitvloeisel. Ik begin dus bij het begin. Ik weet dat de heer Ellian een andere vraag stelde, en daar kom ik nog op. Maar dit is de basis. Als je dat goed doet, dan kom je niet aan het eind.

De uitvoeringsorganisaties zeiden gisteren hetzelfde. Die zeiden dat je die complexiteit moet reduceren: doe dat goed, aan de voorkant. Die rechter is gewoon afhankelijk van het besluitbegrip, want je moet ergens aan toetsen. Tegelijkertijd, als we tot een wijziging van artikel 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht komen, het evenredigheidsbeginsel, geven we wel een veiligheidsventiel in een situatie waarin de rechter zelf al concludeert dat verschillende wetgeving onrechtvaardig uitpakt. Het is straks aan de Kamer om verder te wegen of het gedachtegoed dat de heer Ellian heeft, voldoende in de wet verwerkt is. Maar ik zou niet heel snel van het besluitbegrip willen afstappen. Wel wil ik naar een meer mensgerichte benadering waarin mensen eerder hun verhaal kunnen houden, bijvoorbeeld voor een bezwaarprocedure, zodat men weet dat er meer speelt dan alleen maar die ene aanvraag. Dat zijn de zaken die daarbij van belang zijn.

Voorzitter. Nog even kort aanvullend op wat de heer Bushoff aangaf. Een belangrijk punt is dat sommige gemeenten, behalve de verplichting die ze hebben, vaak nog voor een gehandicaptenraad of voor een Wmo-raad kiezen om zo veel mogelijk inwoners bij het beleid te betrekken. Er ligt hier in ieder geval een belangrijk wetsvoorstel, ook voor de Kamer, om juist de betrokkenheid van verschillende groepen bij het beleid echt breed te verankeren. Tegelijkertijd zeg ik dat veel gemeenten het echt al heel goed doen.

De heer **Bushoff** (PvdA):
We zullen ongetwijfeld nog een debat voeren over de vraag: op het moment dat je al wetten hebt en die hardvochtig uitpakken, hoe ga je daar dan mee om? Maar inderdaad, een belangrijk punt is ook dat je eigenlijk wil dat wetgeving aan de voorkant goed uitpakt voor mensen voor wie die bedoeld is. Dan helpt het als je die groepen mensen erbij betrekt. Hoor ik nu de minister zeggen: met het wetsvoorstel dat naar de Kamer komt wordt dat goed genoeg geregeld en weet je straks zeker dat ook mensen met een handicap of een chronische ziekte goed genoeg bij beleid en regelgeving worden betrokken?

Minister **Bruins Slot**:
Er liggen al verschillende eisen. Het is ook een eis om artikel 4.3 van het VN-verdrag uit te werken en men moet bij gemeenten natuurlijk al een lokale inclusieagenda opstellen. Maar het is straks vooral aan de heer Bushoff zelf om te concluderen of hij het wetsvoorstel goed genoeg vindt. Anders had ik het niet ingediend, maar ik heb het ook over het breed betrekken van mensen. Het is van belang om bijvoorbeeld mensen met een handicap te betrekken. Ik vind stichting Prokkel daar een heel mooi voorbeeld van. Die zijn ook betrokken rondom ons verkiezingsproces. Zij leveren een hele waardevolle bijdrage als stembureaulid of anderszins om ons te laten inzien wat er goed gaat, maar zeker ook wat er beter kan.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Ik herken inderdaad dat het betrekken van mensen met een chronische ziekte of een handicap gelukkig vaak best goed gaat, ook bij gemeenten. Tegelijkertijd zie ik dat het nog lang niet overal goed genoeg geregeld is dat ze daadwerkelijk altijd betrokken worden. Ik ga me er dus nog even op beraden of ik het wetsvoorstel afwacht en dan kijk of het goed genoeg geregeld is of dat ik er nu al iets mee ga doen. Daar ga ik nog even over nadenken.

Minister **Bruins Slot**:
Voorzitter. Mevrouw Van der Graaf stelde een hele basale vraag die van belang is: vanuit welke waarde werkt de overheid? Wellicht is het de Kamer ook opgevallen dat de afgelopen jaren ook in mijn brieven steeds vaker het begrip "publieke waarde" terug is gekomen.

Uiteindelijk gaat het om ambtelijk vakmanschap. Het gaat om het werken vanuit vertrouwen en vanuit dienstbaarheid, legitimiteit, de opgave van verantwoordelijkheid en professionaliteit. Daarin moeten we continu investeren. Dan gaat het ook om zaken die we doen rondom dialoog en ethiek. Ambtelijk vakmanschap is dus echt cruciaal om ervoor te zorgen dat we dat kunnen doen. Dat sluit ook aan bij het pleidooi dat ik eerder hield in het interruptiedebat met mevrouw Van Dijk over een overheid die niet alleen nieuw public management moet zijn, maar die ook meer mensgericht moet zijn en meer rekening moet houden met het doenvermogen van mensen. De Algemene wet bestuursrecht is een van de concrete instrumenten waarmee ik als minister zelf een stap kan zetten om dat te veranderen.

Voorzitter. Het is daarbij ook van belang om vooral te kijken naar het volgende. Een aantal punten over de Algemene wet bestuursrecht hebben we al in interrupties besproken, maar het gaat er uiteindelijk om dat mensen die bij de overheid werken de ruimte krijgen om het verschil te kunnen maken. Dat hebben we af en toe echt knap ingewikkeld gemaakt. Dat is een weg van de lange adem. Ik realiseer me dat de Kamer bepaalde zaken gewoon niet snel genoeg vindt gaan; dat heeft ze hier ook weer klip-en-klaar gemaakt. Ik wil wel aangeven dat we in ieder geval op deze punten met betrekking tot de Algemene wet bestuursrecht en een aantal andere zaken die ik naar voren heb gebracht wel stappen voorwaarts zetten. Ik realiseer me ook dat dit marstempo gewoon moet worden aangehouden.

Voorzitter. Dan de rechtsstaat, de institutionele waarborgen en de rechtsstatelijke cultuur. Een heel belangrijk punt daarbij is iets wat door meerdere leden naar voren hebben gebracht, namelijk het belang van de betrokkenheid van jongeren. We zagen bijvoorbeeld een groot verschil bij de gemeenteraadsverkiezingen: van de praktisch opgeleide jongeren stemde zo'n 24% en van de theoretisch opgeleide jongeren zo'n 42%. Dat zegt niet altijd iets over hun betrokkenheid bij de samenleving, maar het zegt wel iets over de vraag of ze bereid zijn om hun stem uit te brengen. Een van de belangrijkste instrumenten daarbij is de versterking van het burgerschapsonderwijs, die naar aanleiding van de staatscommissie parlementair stelsel ook vereist is. Het is aangescherpt en geïntensiveerd en de inspectie houdt daar ook toezicht op.

Gisteren hebben we het er in het commissiedebat over gehad dat het wel echt van belang is om te bekijken hoe dat op deze manier gaat en of zaken nog anders kunnen. Dat is ook de reden waarom ik zelf graag met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de minister voor Primair en Voortgezet Onderwijs in gesprek ga om te bekijken wat we extra kunnen doen om de betrokkenheid van jongeren bij de democratie te vergroten. Een ander belangrijk element is de uitvoering van de motie van mevrouw Bromet, die Kamerbreed is aangenomen, om jongeren steviger en vaker bij de politiek te betrekken. Een laatste onderdeel waarmee we bezig zijn, is de generatietoets. Die moet ervoor zorgen dat er meer oog is voor jongeren bij beleid en wetgeving. Ik hoop de Kamer in de loop van dit jaar daarover te informeren.

Meneer Ellian stelde nog weer een relevante vraag: kent de rechtsstaat alleen rechten of bestaat die ook uit plichten? Ik kom dan even terug op de basis van de rechtsstaat: onze Grondwet. Grondrechten zijn een essentieel onderdeel van de rechtsstaat. Daarin heeft iedereen onvervreemdbare rechten, maar dat is niet genoeg voor een goed functionerende rechtsstaat. Een rechtsstaat vraagt ook iets van de mensen die daarin leven, want iedereen in een rechtsstaat is verplicht om zich te houden aan de wet en om de grondrechten van anderen te respecteren. Een goed werkende rechtsstaat betekent dus ook dat er rechten en plichten zijn. Ik ben het dus eens met wat de heer Ellian daarover zegt.

De heer Ellian stelde daarna terecht de vraag: hoe zit het dan met de overheid die zichzelf niet aan het recht houdt, en hoe zorg je ervoor dat we de stappen zetten om dat te stoppen? De heer Ellian noemde het voorbeeld van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en

Sport. Ik aarzel een beetje om op het individuele handelen van mijn collega in te gaan, maar bij de afweging of iets openbaargemaakt moet worden, staat gewoon overeind dat het ministerie van VWS zich moet houden aan de wettelijke uitzonderingsgronden. Ik heb, in ieder geval op dit moment, geen reden om aan te nemen dat het ministerie zich niet houdt aan die richtlijn. Tegelijkertijd is er wel het punt dat deze Kamer eerder heeft gemaakt naar mij als minister toe, namelijk dat de procedures die nu lopen, met de ingebrekestellingen, natuurlijk nooit een standaardpraktijk mogen zijn. We moeten die informatiehuishouding van de rijksoverheid verbeteren, om ervoor te zorgen dat we de wet goed gaan uitvoeren. Dat is ook de reden waarom ik tegen de Kamer heb gezegd dat ik op verzoek van de Kamer nu ook jaarlijks ga rapporteren waar we nou eigenlijk staan met die Wet open overheid, hoeveel procedures er lopen, of de behandelingstermijn minder wordt en hoeveel ingebrekestellingen er zijn, om ervoor te zorgen dat de overheid zich op dat punt aan de wet houdt.

Mevrouw **Leijten** (SP):
De SP gelooft niet dat het de informatiehuishouding is, om heel eerlijk te zijn, maar denkt dat het gewoon onwil is om het goed te organiseren. Dat zien we ook terug bij Toeslagen. Informatie is er wel, maar wordt gewoon niet tijdig bij elkaar gezocht, en dan krijg je een ingebrekestelling. Dan kan je beter een team ingebrekestellingen oprichten dan het oplossen: dat lijkt wel de reflex te zijn. Als het dan gaat over het niet op tijd leveren van zo'n Wob-verzoek of Woo-verzoek of een dossier dat mensen vragen, dan gaan mensen niet alleen in gebreke stellen, maar ook naar de rechter. Dan verliest de Staat dat. Dan gaat de Staat doorprocederen. Wat vindt de minister daar nou precies van?

Minister **Bruins Slot**:
Daar zitten twee zaken aan vast. Ik zie een heleboel mensen, in ieder geval bij mij in de organisatie, echt met heel veel inzet werken aan de verzoeken in de Wet open overheid. Maar er zijn wel een aantal dingen die we beter moeten doen. Dat is in de eerste plaats het verbeteren van de informatiehuishouding. Het scheelt inderdaad als we meer informatie actief openbaar maken; dat ben ik met mevrouw Leijten eens. Daar gaan we de komende jaren stap voor stap aan werken. Ik heb onlangs de Kamer nog een brief geschreven over de manier waarop we dat technologisch willen doen, en over het feit dat ik een tik op de vingers heb gekregen van het Adviescollege ICT-toetsing, dat zegt: je moet het op een andere manier bouwen. Dat ga ik dus ook doen. En het gaat om kijken hoe we het sneller en beter kunnen doen. Daarom zijn we ook bij een aantal ministeries nu een experiment begonnen om te kijken of we dat met technische middelen of met een aantal andere zaken beter kunnen oppakken. Dat moet ook landen in de invoeringstoets die ik vanaf mei ga uitvoeren op de Wet open overheid.

Het andere punt dat mevrouw Leijten maakt, is het punt van de overheid als procespartij, als ik het goed begrijp. Dat gaat over de vraag hoe de overheid handelt bij verschillende rechtszaken, om ervoor te zorgen dat zij als een goede overheid handelt. Dan gaat het volgens mij over de rijksoverheid. Het is daarbij wel zo dat je je ook moet houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur als je als ambtenaar of als advocaat in de rechtszaal staat. Dat je eraan kan werken om dat op een goede manier te doen en dat ook moet onderhouden, dat ben ik ook met mevrouw Leijten eens.

De **voorzitter**:
Mevrouw Leijten vroeg ook specifiek naar het doorprocederen. Wilt u nog een toelichting geven, mevrouw Leijten?

Mevrouw **Leijten** (SP):
Daar komt de minister misschien nog wel op terug. Ik wil even doorgaan op die informatiehuishouding. Dat is mijn laatste vraag daarover, want daar gaan we vast ook nog andere debatten over voeren. Als ik zeg dat mijn fractie zegt dat het onwil is, dan gaat het niet om de individuele ambtenaar die hard aan het werk is, want die dossiers samenstellen

en kopiëren en lakken, dat is echt onwijs veel werk. Dus daar ligt het niet aan. Het ligt aan de onwil om het zo te organiseren dat het sneller kan. Het ligt aan de onwil om het zo te organiseren dat er voldoende mensen zijn om dat sneller te kunnen doen. We hebben afgelopen december nog een briefje gekregen van de staatssecretaris met: o, sorry, de parlementaire ondervragingscommissie heeft bepaalde stukken niet gekregen. Dat kun je dan dus niet aan de informatiehuishouding wijten. Als je er twee jaar na dato pas achter komt, heb je het gewoon niet willen leveren. Hoe kun je op het moment dat je vanuit dat soort houdingen handelt met informatie, zeggen "we doen ons best op papier, met 1,5 miljard voor de open overheid en dat soort zaken" terwijl het materieel niet gebeurt door de personen die op die informatie zitten? Wat gaat de minister daar nou precies aan doen?

Minister **Bruins Slot**:
Het is goed dat mevrouw Leijten verwijst naar Open op orde. De staatssecretaris heeft in december een brief gestuurd naar deze Kamer — ik heb dat trouwens als minister ook gedaan — over hoe we er in de komende jaren voor gaan zorgen dat die informatiehuishouding weer op orde is en de gegevens op de juiste plek staan. Het was mevrouw Van Gent die vanochtend bij de presentatie van haar rapport zei dat een goede informatiehuishouding geen corvee is, maar voor iedereen geldt. Daar heeft ze gelijk in. Maar de manier waarop we het nu hebben ingericht, is gewoon niet houdbaar. Dat moet op een slimmere, technologische manier, om ervoor te zorgen dat we dat weer goed doen, zoals dat vroeger met alle paternosterkasten ging. Dat is een vak, dat we de afgelopen jaren niet de aandacht hebben gegeven die het zo moeten krijgen. Het is wel heel erg belangrijk, om op basis van de Wet open overheid en de Archiefwet uiteindelijk bestuurlijke besluitvorming te ontwikkelen en inzichtelijk te krijgen, niet alleen voor de Kamer maar ook voor de mensen die dat willen.

De heer **Ellian** (VVD):
Ik begrijp heel goed dat deze minister niet kan ingaan op een dossier dat de verantwoordelijkheid is van een ander ministerie. Daar zag mijn vraag ook niet op. Het gaat mij om het volgende. Zowel in de kwestie van Nieuwsuur van vorig jaar, waarin uiteindelijk de Raad van State heeft gezegd dat je informatie wel in plukjes mag vrijgeven, als in de hele mondkapjescommunicatie rijst een patroon op. Dat patroon is wel dat de Staat zichzelf kennelijk de positie toe-eigent van: ja, wij zien het iets anders en we gaan het ook iets anders doen. Dat is natuurlijk wel gek als je aan de andere kant vaak van de burger vraagt om zich heel strikt aan de regels te houden. Zoals collega Leijten terecht zegt, heeft niemand onbegrip voor het feit dat duizenden documenten niet in één keer doorzocht kunnen worden, maar het gaat om de manier waarop je aan de ander vraagt: hoe gaan we daar samen uit komen? Dat is de reflectie waarom ik vraag. De Staat moet dus niet het beeld creëren van: wij betalen de dwangsom wel en u bekijkt het allemaal maar. Dat is een beeld waarop wij worden aangesproken op straat. Mensen zeggen dan: u staat voor de overheid, maar moet je dit voorbeeld zien; lekker is dat. Dat is de reflectie die ik zoek.

Minister **Bruins Slot**:
Dat probeer ik al aan te geven door de inzet te noemen die we nu hebben om niet meer bij de rechter terecht te komen. Er wordt bijvoorbeeld steeds meer van tevoren een gesprek aangegaan met mensen die een verzoek doen in het kader van de Wet open overheid, om te kijken of we dat verzoek gerichter kunnen krijgen en we daardoor de vraag ook sneller kunnen beantwoorden. Soms kun je ook de afspraak maken om de informatie in verschillende delen naar buiten te brengen omdat je het niet allemaal in een keer voor elkaar krijgt. Dat is ook een situatie waarin we als overheid stap voor stap leren hoe we dat beter kunnen doen. Maar dat het een enorme opdracht is, met alle opgaven die er nu liggen om die informatie te verstrekken, en dat dit op een aantal punten echt vastloopt terwijl we wel proberen om het los te krijgen, is de andere kant van de situatie van dit moment. Dat wil ik ook niet niet-helder verwoorden, want dat zou niet terecht zijn.

De heer **Sneller** (D66):
Dat was een hele goede vraag van collega Ellian, maar hoe zullen we dat kunnen volgen? De minister zegt dat ze kwantitatief gaat rapporteren over het aantal ingebrekestellingen en het aantal rechtszaken, maar juist ook die andere houding is van belang. Het zou goed zijn om te zoeken naar een manier waarop we ook kunnen volgen en kunnen laten zien dat die houding veranderd is.

Minister **Bruins Slot**:
De vraag is of het een houding is of een werkwijze. Het gaat ook om werkwijzen die je aan het veranderen bent, dus dat je eerder met mensen in gesprek gaat en afspraken maakt over de verstrekking. Want "houding" geeft mij soms het idee van bereidwilligheid, maar dit gaat ook gewoon over je werkprocessen op een goede manier regelen, zodat je mensen sneller ten dienste kan zijn.

De heer **Sneller** (D66):
Dat snap ik. Dat ben ik ook met de minister eens. Alleen tijdens het debat waarin de motie om dit debat te houden is ingediend, ging het ook uitgebreid over het hoger beroep dat VWS toen instelde. De Kamer zei in mijn herinnering unaniem: niet doen! De minister van Binnenlandse Zaken, de voorganger van deze minister, zei toen: ik ga er niet over; ik snap wel wat u zegt, maar ik ga er niet over. Dat hoger beroep werd wel ingesteld. Dat is niet een werkwijze, tenzij de minister zegt dat het in een protocol staat, maar volgens mij is dat ook een houding: hoe verhouden wij ons tot dit soort rechtszaken en gaan we door, door, door? Ik zoek toch naar een manier om die discussie over een jaar niet weer alleen maar op basis van het aantal rechtszaken dat nog loopt te hebben, maar juist ook op basis van de vraag of dat tussen de oren is gekomen, zoals de heer Ellian het net verwoordde.

Minister **Bruins Slot**:
Voor mijzelf als minister geldt dat doorprocederen nooit een doel op zichzelf mag en kan zijn. Het gaat echt om het goed beantwoord krijgen van de rechtsvraag. Het gaat ook over de vraag hoe wettelijke uitzonderingsgronden geïnterpreteerd moeten worden. Maar ik kan bij de invoeringstoets die ik aan het doen ben wellicht wel kijken of we wat meer zicht kunnen krijgen op de vraag of de Wet open overheid en de toepassing daarvan wel of niet tot meer rechtszaken leidt. Ik weet niet of ik die vraag kan beantwoorden, maar dat is misschien een van de vragen die ik in daarin — dat is een moment waarop we het brede perspectief beschouwen — kan meenemen, niet wetende of we daar heel veel harde bewijzen of feiten mee kunnen krijgen. Maar ik denk dat een aspect van een wet ook moet zijn dat je een wet uitvoert zonder dat je bij de rechter terechtkomt.

De heer **Sneller** (D66):
Dan mijn laatste vraag op dit punt, want ik kan het wel voorspellen: dat gaat meer rechtszaken opleveren, want er zitten allerlei nieuwe definities in die weer om duidelijkheid vragen. Ik denk dus dat het geen eerlijk beeld gaat opleveren van wat je wil weten, namelijk of het de mentaliteit van de overheid heeft veranderd wat betreft het betrachten van transparantie. Daarnaast kun je eigenlijk altijd zeggen dat je duidelijkheid van de hoogste rechter wil over hoe je deze rechtsnorm of dit wetsartikel moet interpreteren. Dat is precies het verschil tussen de juridische werkelijkheid van, zeg, een dienst juridische zaken die zegt duidelijkheid van de hoogste rechter nodig te hebben, en de werkelijkheid van de mensen op straat die zeggen dat het erop lijkt dat hier ook iets anders speelt. Ook veel politici vragen zich dit laatste af. Daarom zoek ik juist naar een manier om te kunnen objectiveren welke van de twee het nou is en of we het gedrag dat we allemaal zeggen te willen zien, ook daadwerkelijk vaker zien.

Minister **Bruins Slot**:
Ik zeg tegen de heer Sneller dat ik vind dat je dat niet altijd kan zeggen, want je moet echt heel goed motiveren waarom je wel of niet doorprocedeert bij een rechter.

De **voorzitter**:
Vervolgt u uw betoog.

Minister **Bruins Slot**:
Dat heeft ook te maken met de elementen van de rechtsstaat die de heer Ellian naar voren bracht. Hij verwees naar de Venetië-Commissie, die een zestal elementen naar voren bracht: legaliteit, rechtszekerheid, het verbod van willekeur, toegang tot de rechter, eerbied voor de rechten van de mens, en de gelijkheid voor, en het verbod op discriminatie door de rechter. Dat sluit aan bij het debat dat ik eerder met de heer Ellian heb gehad over de rule of law en de interpretatie daarvan. Dat is nu ook onderdeel geworden van de Staatscommissie Rechtsstaat. Als we kijken naar de basis, naar de vier beginselen van de rechtsstaat die het meest gebruikt worden door het kabinet, dan zijn dat de grondrechten, de machtenscheiding, het legaliteitsbeginsel en de onafhankelijke rechter. Wat daar ook van zij, voor een robuuste rechtsstaat zijn volgens mij al deze begrippen van belang. Dat is uiteindelijk de basis daarvan.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
We doen het heel abstract. Een paar maanden geleden deed ik het verzoek en kreeg ik een keurige lijst van de minister. Ik wil niet al te veel uitprinten, maar dat waren 44 dichtbedrukte kantjes van rechtszaken die door ministeries verloren zijn, waarin er een dwangsom gezet werd op het verschaffen van documenten en waar die documenten niet geleverd waren. Dat waren er meer dan 200 op 44 kantjes. Zijn al die documenten nu geleverd? Want ja, als je in een rechtsstaat leeft, dan moet een ministerie in ieder geval toch rechterlijke uitspraken naleven? Zouden we binnen een aantal weken een update kunnen krijgen van hoe het daar nu mee staat? Want we doen het hier heel abstract, maar het aantal zaken is de afgelopen jaren verdubbeld.

Minister **Bruins Slot**:
Ik stuur een heleboel brieven naar de Kamer. Ik check dit even. Gaat dit over de brief die ik als coördinerend minister heb geschreven naar aanleiding van de vraag over het aantal rechtszaken en ingebrekestellingen die de heer Omtzigt ooit aan het vorige kabinet heeft gesteld in een mondeling vragenuur? Ik heb gezegd dat ik dit wel heel graag wilde oplijnen, omdat ik ook vind dat we beter inzicht moeten hebben in de vraag of we beter ons best moeten gaan doen of dat we er ook slechter voor kunnen staan. Is het die brief?

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ja. Het is de brief van 15 september: antwoord op vragen van het lid Omtzigt over het bewust vertragen van Wob-verzoeken en het betalen van dwangsommen door de regering. Deze minister heeft dat inderdaad als coördinerend minister verzameld en wel op een leesbare, nette en geordende manier, dus dat hielp. Maar je zag tussen 2020 en 2021 wel een verdubbeling van het aantal dwangsommen dat de regering moet betalen. En het waren allemaal dossiers die politiek gevoelig waren, of het nou ging om de evacuatie uit Kabul, om Schiphol, stikstof of de appjes op VWS. Het waren 44 pagina's lang allemaal dat soort dossiers. Ik zou graag willen weten waar we ongeveer staan. We kunnen hierover namelijk constant abstract met de ministeries praten, maar als wij dit per dossier moeten gaan vragen, hebben we toch geen cultuurverandering? Zou de minister dat dus in de ministerraad aan de orde willen stellen en ons binnen een maand willen vertellen welke er nu ongeveer wel en welke er niet nageleefd zijn?

Minister **Bruins Slot**:
Ik heb de Kamer toegezegd dat ik dit overzicht jaarlijks geef. Het volgende overzicht komt dus over een aantal maanden, volgens mij. Ik doe dit jaarlijks om ook het gesprek met de Kamer te hebben over waar we op dat moment precies staan. Dat is dus de toezegging die ik al aan de Kamer heb gedaan.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ik raak een beetje door mijn interrupties heen en ik wil straks echt nog iets over de toeslagen zeggen. Maar ik vraag hier gewoon hoe het er nu voor staat. Kijk, we kunnen dat wel één keer per jaar doen, maar ik zou me als ministerie schamen als ik zo'n lijst moest sturen. Dat gaat over bepaalde ministeries, want het verschilt ontzettend per ministerie, hoor. Ik zou me kapot schamen. Dan kun je toch een aantal maanden later checken of je het hebt opgelost? Ik bedoel: vier of vijf maanden is toch een redelijke termijn om te checken of die stukken nu verschaft zijn? Ik hoop daar dus binnen niet al te lange tijd gewoon een antwoord op te krijgen.

Minister **Bruins Slot**:
Ik snap de vraag van de heer Omtzigt. Tegelijkertijd herken ik de waarde van dit doen. Maar ik vind het ook van belang dat ik dat op een gestructureerde manier doe. Dat betekent dat ik dat bij de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk doe. De volgende komt in juni, dus dat is inderdaad over een maand of drie. Dan komt het volgende overzicht van waar we precies staan. Het gaat dan om de algemene cijfers per departement over de afhandeling van verzoeken in het kader van de Wet open overheid.

Voorzitter. De heer Van Baarle ging er in een interruptie ook al op in, maar ik wil toch graag nog even wat uitgebreider op zijn vraag terugkomen, omdat het begrip "gelijkwaardigheid" natuurlijk ook wel een kern van de rechtsstaat is. Een van de grondbeginselen van onze democratische rechtsstaat is namelijk dat de grondrechten van de inwoners van ons land zijn geborgd. Sinds kort is artikel 1 niet meer het eerste artikel van onze Grondwet, omdat daarboven nu een algemene bepaling staat, maar het artikel bevat wel een hele wezenlijke waarborg. Dat is namelijk dat alle gevallen gelijk behandeld dienen te worden en dat discriminatie niet is toegestaan. Dat is een bepaling waar we ons aan te houden hebben en die ons ook aanspoort om hier in de praktijk handen en voeten aan te geven. Ik ben het met de heer Van Baarle eens dat we bij lange na nog niet op dat punt zijn, anders hadden we geen Nationaal Coördinator Discriminatie en Racisme en geen nationaal programma nodig. Wat ik daarbij wel echt van waarde vind, is dat afgelopen week in de Eerste Kamer het wetsvoorstel tot uitbreiding van artikel 1 van de Grondwet is aangenomen. Daar zijn seksuele gerichtheid en handicap toegevoegd en daarmee wordt nog duidelijker dat discriminatie op die gronden verboden is. Voorzitter, volgens mij kwam dat initiatiefvoorstel ooit nog van uw hand, als ik de geschiedenis daarvan goed voor me heb.

De heer Van Baarle benadrukt keer op keer — hij zet zich ervoor in dat dit niet gebeurt — dat discriminatie op grond van ras en huidskleur helaas op verschillende plekken in onze samenleving inderdaad voorkomt. Dat zorgt niet alleen voor achterstelling, maar ook voor teleurstelling in de samenleving, de instituties en in de overheid. Zoals ik al zei: we hebben met de nationaal coördinator en het nationaal programma echt de hele belangrijke opdracht om hier samen verschil in te maken. Daarin hebben we echt nog veel stappen te zetten. Daar zullen we volgende week in het commissiedebat ook weer uitgebreider op ingaan, volgens mij.

Dan de vraag van mevrouw Leijten over de overheid als procespartij. Het voorkomen van onnodige procedures tegen mensen is echt een speerpunt van dit kabinet en is ook een kabinetsbrede verantwoordelijkheid. De minister voor Rechtsbescherming zet hiermee met het deelprogramma Burgergerichte overheid al op in door uitvoeringsorganisaties en gemeenten te ondersteunen om te komen tot meer burgergerichte dienstverlening, meer burgergericht uitvoeringsbeleid en procedeergedrag. Daarbij is het echt van belang ervoor te zorgen dat waar het niet goed gaat, het voortaan niet meer gebeurt. Een overheid dient zich namelijk ook aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur te houden op het moment dat ze in de rechtszaal staat.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Een van de vragen die ik stelde in het kader van non-discriminatie en gelijkwaardigheid is wat we hebben geleerd over de toeslagenmisdaad en hoe het zit met de gevolgtrekking dat er door de overheid bevooroordeeld is gehandeld of gediscrimineerd. Het heeft mij verwonderd dat het nogal onduidelijk is welke gevolgen dat precies heeft binnen de overheid voor de mensen die bijvoorbeeld bij de toeslagenmisdaad verantwoordelijk waren voor het opstellen van die modellen. De staatssecretaris voor Digitale Zaken heb ik in een debat over de Basisregistratie Personen horen zeggen dat er gediscrimineerd werd en er een discriminerende indicator was. Op mijn vraag welke gevolgen dat heeft voor de mensen die dat bedacht hebben, hoor ik dan: dat is niet aan de orde. Is er beleid, is er zicht op hoe we bij de overheid omgaan met mensen die verantwoordelijk zijn voor dingen die in de praktijk discrimineren?

Minister **Bruins Slot**:
Allereerst gaat het erom dat de overheid er ook voor zorgt dat ze zelf leert. De afgelopen periode is nadrukkelijk een aantal zaken veranderd doordat dit schandaal heeft plaatsgevonden. Er is een Nationaal Programma tegen Discriminatie en Racisme met een extra inzet inzake het tegengaan van discriminatie en racisme vanwege de oorzaken rondom het schandaal. Maar daarnaast is er natuurlijk ook de erkenning geweest van de staatssecretaris van Financiën dat er wel degelijk institutioneel racisme heeft plaatsgevonden. We hebben nu ook een wijziging van de Algemene wet bestuursrecht in voorbereiding, juist omdat we die meer mensgerichte overheid willen zijn. Daar werken mensen bij de overheid dagdagelijks aan.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Ik dank de minister voor het antwoord, maar het was geen antwoord op mijn vraag. Mijn vraag was: is er bij de overheid beleid hoe omgegaan wordt met de constatering dat er door de overheid is gediscrimineerd? Ik zal nog een voorbeeld noemen. De IND heeft jarenlang de afkomst van bestuursleden van bedrijven op een zwarte lijst geregistreerd. Mijn vraag aan de staatssecretaris was: welke gevolgen worden hieruit getrokken? Daar heb ik geen helder antwoord op gekregen. Zijn de mensen die op die lijst stonden, geïnformeerd dat ze op zo'n lijst stonden? Daar heb ik ook geen antwoord op gekregen. En dat gebeurt op veel meer vlakken. Dus de vraag die ik aan de minister heb, ook als coördinerend bewindspersoon op dit punt, luidt: hebben we überhaupt een werkwijze als we dit constateren? Informeren we betrokkenen? Kijken we of mensen hun boekje te buiten zijn gegaan en of we misschien moeten gaan sanctioneren? Ik wil niet dat er wordt gesanctioneerd, maar in zo'n geval is het wel nodig. Het is niet een doel op zich. Is zo'n werkwijze er?

Minister **Bruins Slot**:
Individuele departementen en ook de staatssecretaris die verantwoordelijk is voor de Belastingdienst, hebben zelf ook de verantwoordelijkheid om de juiste stappen te nemen op het moment dat zij constateren dat er sprake is van verkeerd handelen. Dat is bijvoorbeeld het informeren van mensen dat ze op een zwarte lijst staan.

De heer **Van Baarle** (DENK):
De minister verwijst nu naar individuele departementen. Ik constateer dan dat er dus geen overheidsbeleid is naar aanleiding van de vraag: hoe ga je om met de constatering dat er bevooroordeeld is gehandeld of dat er is gediscrimineerd? Mijn vraag aan deze minister als coördinerend minister is dan: zou het niet goed zijn als we dat wel hebben? Moeten we als overheid niet gewoon het beleid hebben dat als we dat constateren, betrokkenen worden geïnformeerd, extern onderzoek wordt ingelast, we gaan kijken wat de rechtsgevolgen waren en we gaan kijken of er scholing moet plaatsvinden? En als er echt sprake is geweest van kwade opzet, dan moet er gewoon worden gesanctioneerd. Wat mij betreft is deze minister daarbij als coördinerend minister aan zet.

Minister **Bruins Slot**:
Juist op dit soort vlakken zijn we op dit moment hard bezig om ervoor te zorgen dat waar zaken niet goed gaan, dat wordt gerepareerd. Ik noem het voorbeeld van het veranderen van het beleid in die zin dat wordt gekeken naar het al dan niet bestaan van risicoprofielen bij ministeries, opdat dat ook aangepakt kan worden. Het College voor de Rechten van de Mens heeft in het kader van het etnisch profileren — iets wat niet mag — inmiddels werkgroepen opgericht om ervoor te zorgen dat mensen erin getraind worden om dit soort gedrag te voorkomen. Dialoog en Ethiek is een programma waarbij ambtenaren geschoold worden in het herkennen van dilemma's en dergelijke. Er zijn dus heel veel verschillende acties om dat ambtelijke vakmanschap te versterken. Dat gaat op heel veel plekken ook goed. En daar waar het niet goed gaat, is het van belang om dan in die zaken ook gewoon gerichte maatregelen te nemen. Dat zie je dus ook terug op de verschillende terreinen.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik vind de heer Van Baarle nog mild. Het is een grote graat in de keel van velen dat het handelen van vroegere ambtenaren niet onderzocht is of niet onderzocht kan worden in de rechtszaal, dus dat niet onderzocht kan worden of hun gedrag strafbaar is geweest. Dat is een groot debat dat we al vaker hebben gevoerd. We hadden het hier over de status van procespartij. Ik heb de minister gevraagd of zij voor of in de zomer met een reflectie wil komen op hoe het kabinet daarmee om wil gaan. Ik wil weten hoe het kabinet wil omgaan met doorprocederen, met mensen daarmee op kosten jagen en in onzekerheid laten zitten. En het betreft niet alleen mensen, maar ook instanties. En ook de Staat zelf. Ik heb het "een vorm van machtsmisbruik" genoemd dat de Staat dat doet. Dat hoeft de minister niet over te nemen, maar ik vraag haar om met een reflectie te komen, zodat wij weten hoe wij met het kabinet om kunnen gaan als het gaat over kwesties als beroep instellen, cassatie aantekenen en dat soort zaken.

Minister **Bruins Slot**:
Als het gaat om de Staat als procespartij, dan is dat natuurlijk iets wat onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Rechtsbescherming valt. Ik onderstreep tegelijkertijd het belang dat mevrouw Leijten eraan hecht dat de Staat zich in de verschillende rechtszaken als een goede partij opstelt. Dat gebeurt in veel gevallen, maar daar waar het niet gebeurt, moeten we ervoor zorgen dat we het verbeteren. Ik wil in ieder geval wel met de minister voor Rechtsbescherming bespreken of we voor de zomer een brief kunnen sturen over het functioneren van de Staat als procespartij.

De **voorzitter**:
Wanneer kan de minister daar ongeveer op terugkomen?

Minister **Bruins Slot**:
Zelf sta ik er positief tegenover. Laat mij ervoor zorgen dat ik daar in de tweede termijn een gerichter antwoord op heb.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dat is goed. Ik heb samen met de heer Ellian een motie voorbereid om in te dienen, maar als het niet nodig is, trekken we die met alle liefde weer in. Het gaat hier wel om twee zaken. Het gaat niet alleen om de opstelling als procespartij in de rechtszaal, waarbij er schandalig wordt gehandeld als het gaat over dossiers aanleveren en noem allemaal maar op. Misbruik van informatie is een vorm van misbruik van macht. Het is ook een vorm van machtsmisbruik om in bijvoorbeeld de toeslagenzaak van juli 2019, een verloren toeslagenzaak, nog altijd door te procederen, met de landsadvocaat in de arm, omdat je een dossier niet wilt geven. Nu weet ik dat de minister niet wil ingaan op individuele gevallen; dat doet ze nooit. Maar is zij het met mij eens dat het echt niets toevoegt aan het herstel van vertrouwen dat de Belastingdienst nog altijd procedeert in toeslagenzaken na verloren rechtszaken?

Minister **Bruins Slot**:
Als minister van Binnenlandse Zaken heb ik natuurlijk niet het gehele zicht op wat er gebeurt bij de afhandeling van de toeslagen en op de rechtszaken die er lopen. Laat ik in algemene zin zeggen dat een van de beginselen van behoorlijk bestuur die al wel in de Algemene wet bestuursrecht zijn neergelegd, is dat je nooit misbruik mag maken van je bevoegdheden. In die zin mag de Staat dus alleen verder procederen op het moment dat er een goede inhoudelijke grond is om dat te doen.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dan hoop ik van harte — dan hoef ik dat niet toe te voegen bij het indienen van de motie — dat dit zal worden betrokken bij de reflectie. Heel vaak wordt gezegd: "We hebben een zaak verloren. We vragen advies aan de landsadvocaat over wat we verder moeten doen. De landsadvocaat adviseert om toch verder te procederen en te kijken wat de verschillende rechtsgronden zijn die de Staat heeft." Dit terwijl het vaak gaat over politieke besluiten die de politiek, de regering, dan moet nemen. Geven we een dossier wel of niet? Stoppen we hier met het hinderen van bijvoorbeeld mensen die in adoptiezaken hebben gewonnen van de Staat? Er worden hier heel veel debatten gevoerd over de positie van de landsadvocaat en over de vraag of mensen dan net zo veel geld moeten krijgen als wat de Staat uitgeeft aan de rechtszaken, zodat er equality of arms is. Uiteindelijk wil je natuurlijk niet dat de Staat zijn macht misbruikt. Dat zijn mijn woorden; dat zijn de woorden van de SP. Als je de optelsom maakt, ziet het er in ieder geval niet fraai uit.

De **voorzitter**:
Minister, kan dit punt worden meegenomen in de reflectie?

Minister **Bruins Slot**:
Ik kom hier in de tweede termijn op terug. Daar moet ik nog even afstemming over zoeken.

De heer **Ellian** (VVD):
Dan gaan we het toch even concreet maken, want het gaat hier echt om iets essentieels. Het gaat niet om machtsmisbruik. Als het om machtsmisbruik gaat, zijn we in een categorie beland waarover we hopelijk nooit hoeven te spreken. Het gaat om het volgende. Met uw permissie, voorzitter, zal ik het razendsnel voorlezen. "Als beroep werd ingesteld, completeerde de Belastingdienst de stukken vaak pas in een laat stadium. Ook stuurde zij in veel gevallen pas kort voor de zitting een verweerschrift met een veel uitgebreidere toelichting. Soms gaf de vertegenwoordiger van de Belastingdienst pas op de zitting aan wat er mis was. Ook gaf de Belastingdienst geregeld pas in een laat stadium van de procedure een nieuwe reden." Dit komt uit het reflectierapport van de rechtspraak zelf, waarvoor ik veel bewondering heb. Ik heb dit zelf van veel voormalige collega-advocaten gehoord. Dit heeft wel degelijk te maken met attitude, met de invulling van hoe jij als menselijke vertegenwoordiger van de Staat vindt dat je moet handelen in een rechtszaak. Dit gaat niet om misbruik van bevoegdheden. Dit gaat erom of jij het oké vindt dat jij stukken continu te laat indient en of je het oké vindt dat je de burger op achterstand zet, zelfs als hij geen advocaat heeft. Dat is wel degelijk de essentie van een functionerende rechtsstaat. Toegang tot het recht betekent niet alleen dat je er zit op de zitting, maar betekent ook dat het zin heeft en dat je vervolgens niet wordt dwarsgezeten door de vertegenwoordiger van de overheid, even ongeacht wie dat is. Wil de minister nog ingaan op dit punt? Wordt dit nu meegenomen in de proceshouding van de Staat of niet?

Minister **Bruins Slot**:
Met de leden ben ik het eens dat de overheid zich ook in rechtszaken als een goede overheid dient te gedragen. Dat betekent dat je je in die positie ervan bewust moet zijn dat je op veel meer armslag kunt rekenen dan de mensen of organisaties die tegenover je staan. Dat vraagt erom dat je dat op een zorgvuldige manier doet. Mijn opvatting zou zijn dat het

zeker van belang is om dit soort reflecties als procespartij op te pakken. Dat zou ik ook aan de minister voor Rechtsbescherming vragen.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Ik wil aansluiten bij wat collega Ellian over deze attitude zei. Ik zei net ook al: als een advocaat zich niet goed gedraagt, wordt hij door de deken op de vingers getikt, met als gevolg dat hij zelfs uit het tableau kan worden gehaald. Een dergelijke consequentie ontbreekt als ambtenaren bij bijvoorbeeld de Belastingdienst of het OM systematisch dergelijk gedrag vertonen, wat eigenlijk gewoon de rechtsstaat en de rechtspraak ondermijnt. Ik wil absoluut niet doen alsof al die instanties zo zijn. Gelukkig is ook niet de gehele advocatuur door de deken op de vingers getikt, maar we moeten wel die rode kaart hebben voor die kant, voor de overheid. Is de minister het ermee eens dat ook die sanctie aan het palet toegevoegd moet worden?

Minister **Bruins Slot**:
Laat ik allereerst zeggen: wellicht heb ik mevrouw Gündoğan net niet goed verstaan, maar ik wil ervoor oppassen dat we in een debat terechtkomen over individuele mensen die bij de Belastingdienst bewust, systematisch fout zouden handelen. Maar volgens mij is dat niet het punt van mevrouw Gündoğan. Ik hoor het haar niet zeggen, maar ik vind het toch van belang om dat aan te geven. Ik moet echt een wezenlijk verschil maken, waarbij ik ook kijk naar wat de staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst heeft gedaan. Hij heeft gezegd dat er sprake is van institutioneel racisme en geeft daarna in het debat aan hoe hij daar precies mee wil omgaan. Hij ziet het als een opdracht om ervoor te zorgen dat het niet meer gebeurt. Volgens mij is het ontzettend belangrijk dat je als bewindspersoon daarvoor gaat staan en met zo'n organisatie verder eraan gaat werken. Als er integriteitsschendingen plaatsvinden, zijn er ook mogelijkheden om mensen rechtspositioneel aan te pakken.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Ik denk dat de minister en ik best wel dicht bij elkaar staan. Ik ben er niet van om iedereen bij voorbaat weg te zetten. Daar geloof ik ten beginne niet in. Ten tweede denk ik dat de meeste mensen gewoon deugen, zoals wijlen Alex Brenninkmeijer dat zo mooi zei. Desalniettemin denk ik dat het, zonder inzet van zware instrumenten, bij herhaaldelijk falen van welke organisatie of welke beroepsgroep dan ook, het lerend vermogen van die organisatie kan ondermijnen. De verschillende advocaten die ik heb gesproken, vinden dit echt meten met twee maten dat een advocaat wel uit het tableau kan worden geschreven en dat dit niet geldt als een individueel persoon namens de overheid een bepaald soort fouten herhaalt. Wanneer je wilt dat staat en maatschappij gelijkwaardig en aan elkaar gewaagd zijn, dan moeten beide beroepsgroepen met hetzelfde soort instrumenten aangepakt kunnen worden; bij hoge uitzondering. Dat probeerde ik te zeggen naar aanleiding van dat prachtige boek. Het gaat mij om die hoge uitzondering: toch komt die ook in Nederland af en toe voor.

Minister **Bruins Slot**:
Het zijn wel twee onderscheiden ambten, maar een ambtenaar kan uiteindelijk ook geschorst of ontslagen worden of een korting op zijn salaris krijgen.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ik heb het gevoel dat we hier in een collegezaal zitten. Dit klopt allemaal, maar mevrouw Leijten zei niet per ongeluk dat de ouder die in 2019 procedeerde over de stukken ze in 2023 nog niet heeft. Die moet nog een keer naar de rechter. Ambtenaren kunnen gestraft worden, maar er zijn 9.000 dossiers vernietigd bij de Belastingdienst. Er zijn dertien wetten overtreden, jarenlang. Toeslagen zijn stopgezet. Tot nu toe hebben we niet gehoord dat er ook maar één ambtenaar een berisping gehad heeft. Ik heb het niet over ontslagen of wat dan ook. Niet één. Wij hebben hier een heel betoog over dat we ons aan de Wob houden. Ik heb 41 pagina's met zaken, waarin de regering een dwangsom moet betalen. En dan zeggen wij: we gaan volgend jaar kijken of dat wel goed gaat. Technisch gezien kan er iets met de

ambtenaren gebeuren, maar het gebeurt niet. Zelfs wat de aanleiding van het toeslagenschandaal was, namelijk volledig zwartgelakte dossiers, wordt nog niet overhandigd. Kijk ik dan naar een oprechte overheid en Belastingdienst, die met fouten, en echt waar ... Of is hier gewoon sprake van enige mate van moedwil en van een totaal gebrek aan besef dat dit opgelost dient te worden?

We staan hier nu al zes jaar. Wij dachten twee jaar geleden: nou, nu gaat er ook iets veranderen in de proceshouding. Maar in al die zaken veranderde er niets. Die mensen moeten nog tien jaar wachten voordat ze hun geld krijgen, en misschien nog twintig jaar. De kinderen zijn nog steeds uit huis geplaatst. De Belastingdienst houdt zich niet aan de uitspraken. Wat moet ik, als Kamerlid, doen om de Belastingdienst en de regering te bewegen om hier ernst te maken en zich te gaan houden aan de wetgeving?

Minister **Bruins Slot**:
Wat gebeurd is in het toeslagenschandaal, is iets om je voor te schamen. Dat raakt mensen nog dag in, dag uit. Tegelijkertijd ligt er dus echt een opdracht voor ons allemaal, ook voor de bewindspersonen die zich hiermee bezighouden, om ervoor te zorgen dat we uiteindelijk recht doen. Daar is staatssecretaris De Vries mee bezig. Ik weet dat deze Kamerleden zich daar ontzettend hard voor hebben ingezet. Het is een lange weg om te bewandelen.

Een van de zaken is dat we daarvan in brede zin moeten leren. Daarom ben ik dit debat ook begonnen met het feit dat ik, in een wet zoals de Algemene wet bestuursrecht, op een aantal punten wil zorgen dat de positie van de burger ten opzichte van de overheid verstevigt. Ik heb daar een aantal voorbeelden van genoemd, onder andere het evenredigheidsbeginsel en de burgerlijke lus die daarin zit. Ik heb ook gezegd: het kan sneller en het kan beter. Maar met dit wetsvoorstel is het voor het eerst dat het er gewoon ligt, dat het gepreconsulteerd wordt en dat we dus weer aan het bouwen zijn. Maar we zijn er niet. Dat zie ik ook.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Het is heel goed dat die burgerlijke lus er komt. Maar ik heb het hier over de slachtoffers van de toeslagenaffaire. Ik dacht twee jaar geleden, bij het aftreden van het kabinet: nu gaat het kabinet die zwartgelakte dossiers verschaffen aan de ouders die daarom vragen. En ze worden niet verschaft. Ik dacht: nu gaat het kabinet, met vallen en opstaan, er op een serieuze manier voor zorgen dat de ouders gecompenseerd worden. BIJ1, de Partij voor de Dieren, de SP en ik stemden tegen die wet. Dat was niet omdat wij de ouders niet wilden compenseren, maar omdat wij zeiden: deze uitvoering gaat niet lukken. Maar dat signaal werd volledig genegeerd. Nu wordt het 2030. Dan zijn er ouders die 25 jaar lang in de ellende hebben gezeten. En het gebeurt niet. Wat betreft de uithuisplaatsingen zeiden wij: geef die ouders een advocaat, zodat er opnieuw een verzoek kan worden ingediend. Er zijn nu tien kinderen terug, terwijl het om honderden of duizenden kinderen gaat. De verandering in houding naar de groep mensen voor wie het kabinet zei af te treden, zie ik niet. Mijn vraag aan de regering is: zie ik wat over het hoofd? Gaat de regering in dezen, richting deze ouders, richting het oplossen hiervan, iets veranderen?

Minister **Bruins Slot**:
Ik begrijp inderdaad dat er gisteravond door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten uitspraken zijn gedaan over het jaartal 2030. Nogmaals, ik vind het echt heel erg belangrijk dat het kabinet ervoor zorgt dat de situatie waarin deze mensen zitten zo snel mogelijk wordt opgelost. De inzet van staatssecretaris De Vries is om de hersteloperatie zo snel mogelijk af te ronden, zodat mensen weer verder kunnen gaan met hun leven, want hun leven staat op dit moment heel vaak stil. Door de staatssecretaris Toeslagen, mevrouw De Vries, wordt dag in, dag uit echt werk gemaakt van de versnellings- en verbeteringsmaatregelen. De Kamer heeft haar gevraagd of zij binnenkort de Kamer weer informeert over de vraag waar zij op dit moment staat, om met elkaar te kijken wat er nog meer nodig is.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
We hebben hier al acht of negen debatten over voortgangsrapportages gehad. Iedere keer hebben we het over een deelonderwerp. Natuurlijk, dingen gaan niet altijd zoals je ze gepland hebt. Maar als ik zie dat die hardheidsclausules niet in de wet staan, dat de punten van de rechters niet aangepakt worden, dat er ouders niet geholpen worden, dat er kinderen niet geholpen worden, dat de Commissie Werkelijke Schade op dit moment ongeveer twaalf zaken per maand doet, zodat het dus nog 30 jaar gaat duren, dat de Belastingdienst nog niet de omslag gemaakt heeft dat ze die dossiers gewoon gaan verschaffen als daarom gevraagd wordt ... Kijk, we brengen het iedere keer terug op een deelonderwerp: ja, daar lukt het niet helemaal. Ik kijk even naar het hele onderwerp. Wat is er gezegd vlak na het aftreden en wat is er gebeurd? Er is dit gezegd en zoveel gebeurd. Het gaat nu gebeuren dat zelfs als dit kabinet de hele rit uitzit, het de meerderheid van de dossiers waardoor het is afgetreden, niet heeft opgelost. Dan is mijn vraag: hoe kan ik als Kamerlid de regering ertoe bewegen om zich aan de wet te houden, dossiers te verschaffen, niet te traineren bij de rechtbank en die ouders binnen een redelijke termijn schadevergoeding te geven? Wat zou ik verder nog moeten doen?

Minister **Bruins Slot**:
Staatssecretaris De Vries zet echt alles op alles om de hersteloperatie goed te verlaten lopen, om ervoor te zorgen dat er versnellings- en verbeteringsmaatregelen zijn. De Kamer heeft aan haar gevraagd: zorg ervoor dat we snel geïnformeerd zijn over waar we staan met de planning en datgene wat er gebeurt. Los daarvan hebben wij breder werk met elkaar te verzetten, omdat we de verhouding tussen mensen en overheid gewoon gelijkwaardiger moeten maken. Dat is één van de zaken die ik in de wetgeving ga vastleggen, om ervoor te zorgen dat de dienstbaarheid van de overheid goed wettelijk geborgd is. We zien de eerste voorbeelden waarbij er daadwerkelijk hardvochtigheden opgelost gaan worden, zoals bij DUO. Het kost tijd. Het kost jaren, maar we zien de eerste stappen van verandering. Het gaat om hardvochtigheden en het evenredigheidsbeginsel. Het kan een groot verschil maken als we dat opnemen in de Algemene wet bestuursrecht, want dan kunnen wij ervoor zorgen dat als mensen echt klem komen te zitten, uiteindelijk een overheid of een rechter van de wet kan afwijken. Maar laten we er vooral voor zorgen dat we betere wetgeving maken, zodat mensen niet in die situatie terechtkomen.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ik begrijp alle acties die de minister onderneemt, maar ik kom nu voor de vierde keer terug. Ik snap dat een aantal wetswijzigingen tijd nodig hebben. Maar ik kom de vierde keer terug, want het wordt niet ontkend. Staatssecretaris De Vries heeft geen van haar deadlines gehaald. Zij heeft geen van haar doelstellingen gehaald voor het aantal mensen dat geholpen moest worden. Alles loopt daar niet. Als er geld overgemaakt moet worden, wordt het niet overgemaakt. Als dossiers overhandigd moeten worden, worden ze niet overhandigd. Ze haalt niets. Helemaal niets. Deze ouders zijn wanhopig, want in de rest van de samenleving wordt gedaan alsof het is opgelost. Wij weten dat het niet is opgelost. Wij hebben nu tienduizenden kinderen gecompenseerd. Onder die kinderen wonen er nu nog 500 niet thuis. Tien daarvan zijn terug bij de ouders en de rest niet. Die hebben allemaal een bedrag gehad als schadevergoeding de afgelopen maand, met een briefje waarop "sorry" staat. Hoe moeten zij dat briefje begrijpen als zij niet terug kunnen naar hun ouders? Ik geloof niet dat het besef bij dit kabinet er is. Ik mis volledig dat hier gezegd wordt: dit gaan wij binnen vier jaar rechtzetten. Ik geloof niets meer van wat premier Rutte hier zei na het aftreden van het kabinet; hij ging werken om het op te lossen. Die hele onderraad met ministers die het moeten oplossen, is al zeven maanden niet bij elkaar geweest om te vergaderen, terwijl het helemaal nergens loopt. Er zijn geen kinderen teruggekomen, er zijn geen dossiers, niets. Dan is het toch gewoon niet serieus, zeg ik tegen de vertegenwoordiger van het kabinet.

Minister **Bruins Slot**:
De staatssecretaris, gesteund door het kabinet, werkt dag in, dag uit om ervoor te zorgen dat we het wel oplossen. Inmiddels is het zo dat bij ruim 20.000 ouders de integrale beoordeling is afgerond. Er is geld overgemaakt, we hebben ondersteuning voor mensen bij de gemeente om ervoor te zorgen dat ze weer verder komen, maar we zijn inderdaad nog niet klaar. Ook daar kijkt de staatssecretaris naar hoe we het kunnen versnellen en verbeteren. Zij vindt het van belang om dat gesprek met de Kamer indringend te voeren. Ik heb begrepen dat zij begin februari weer met een overzicht komt van waar we staan, wat de planning is en hoe dat verdergaat.

De **voorzitter**:
Ik stel voor dat we weer verdergaan.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Ik snap dat u verder wilt gaan. Ik kom toch niet verder, dus gaat u verder.

De **voorzitter**:
Dat is eerlijk gezegd inderdaad de reden waarom ik de minister weer het woord geef.

Minister **Bruins Slot**:
Er ligt een belangrijke opdracht voor het kabinet, waar echt dag in, dag uit aan wordt gewerkt. Ik zie de betrokkenheid van de heer Omtzigt en ik begrijp de pijn van die families, maar ik zie ook dat we proberen verschil te maken met allerlei mensen die zich er echt hard voor inzetten. Maar we zijn er echt nog niet. Dat snap ik ook.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Het lijkt een beetje alsof we de kern van het pijnpunt hebben gevonden. Er is een zekere onmacht. Ik hoor de minister zeggen: we zetten ons in. Tegelijkertijd lukt het niet. Ik bracht zelf in mijn inbreng ook al op dat er instrumenten zijn en dat we op papier een hele sterke rechtsstaat hebben, maar dat het op bepaalde momenten niet werkt. De toeslagenaffaire is daar een enorm groot voorbeeld van. Ik heb zelf in interrupties aangegeven dat ik een beperking op gezinshereniging daar ook een voorbeeld van vind. Zou het dan niet goed zijn als juist deze minister aangaf: dit zijn instrumenten die we ofwel verkeerd benutten, ofwel zouden moeten toevoegen, niet alleen om dit soort dingen te voorkomen, maar ook om in het geval van de toeslagenaffaire het een en ander sneller te herkennen en te herstellen? Ik hoor de minister nu veel verwijzen naar collega's. Dat begrijp ik als het gaat om inhoudelijke zaken, maar tegelijkertijd denk ik: er moeten wellicht systemische zaken veranderd worden.

Minister **Bruins Slot**:
Allereerst wil ik duidelijk maken dat mensen die zich melden voor de toeslagenaffaire, direct geholpen worden en binnen zes maanden een beoordeling krijgen. Zij krijgen een tegemoetkoming van €30.000. Zij worden geholpen bij de ondersteuning voor hun schulden. Er zijn inmiddels 20.000 mensen die de integrale beoordeling hebben gehad. Er zijn dus echt stappen gezet. Er moeten ook nog verdere stappen gezet worden. Daarnaast is het punt dat ik maak, dat we breed bezig zijn met het oplossen van de hardvochtigheden en het in beeld brengen daarvan, ook naar aanleiding daarvan. Dat is eigenlijk een veel bredere operatie per ministerie. Het kinderopvangtoeslagschandaal is daar de aanleiding voor geweest. Dat heeft ervoor gezorgd dat elk ministerie inzichtelijk maakt: waar zit bij ons de wetgeving die hardvochtig voor mensen uitpakt? Dat wordt op dit moment gecoördineerd. Daarom krijgt de Kamer steeds weer nieuwe brieven met maatregelen: we gaan dit oplossen en we zien hier wel of niet problemen. Daaraan zie je dat er zaken veranderen en dat er gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is genomen.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Dat begrijp ik. Dat heb ik net ook gehoord. Ik wil de minister geen herhaling van zetten

ontlokken. Ik wil eigenlijk nog een stapje — hoe moet ik het zeggen? — hoger of abstracter kijken. Ieder ministerie wordt gevraagd om te kijken waar de zwakke plekken zitten. Mijn begrip van een rechtsstaat is ook dat je een soort vangnet hebt, een soort rode lijn, een ondergrens. Als ik kijk naar de toeslagenaffaire of naar bepaalde beslissingen die recent genomen zijn en zie hoe wij hier in Nederland omgaan met de dialoog der machten, dan denk ik: op papier zijn wij een sterke rechtsstaat, maar in de praktijk lopen we heel erg het risico om dat niet te zijn. Daar vraag ik deze minister naar: welke instrumenten moeten we ofwel anders inzetten, ofwel toevoegen, of misschien wegnemen, om ervoor te zorgen dat het systeem beter wordt? Ik bedoel: dat we niet afhankelijk zijn van de goede inzet van mensen? Daar wil ik heel erg in geloven, maar volgens mij is de rechtsstaat er ook voor het slechtste scenario, namelijk als mensen niet die goede inzet tonen, om wat voor reden dan ook. Daar vraag ik deze minister naar.

Minister **Bruins Slot**:
Een van de instrumenten die ik daarvoor inzet — sinds juli ligt er in deze Kamer een voorstel om daarover te praten — is het voorstel voor constitutionele toetsing. Dat betekent dat de rechter wetten aan de Grondwet kan toetsen, om te zien of die daarmee in overeenstemming zijn. Daarbij is het van belang dat je de individuele rechtsbescherming van mensen versterkt. De Kamer moet daarover nog in gesprek gaan. Het is een heel fundamenteel onderwerp, dus dat moet zorgvuldig gebeuren. Het andere is dat er naar aanleiding van een motie van de Kamer een Staatscommissie Rechtsstaat is ingesteld. Die commissie, onder leiding van de heer Kummeling, heeft van de Tweede Kamer, van de Eerste Kamer, van de rechterlijke macht en van het kabinet de opdracht gekregen om ervoor te zorgen dat in de verhouding tussen staatsmachten meer het burgerperspectief naar voren komt. Dat zit 'm in de elementen die mevrouw Koekkoek nu naar voren brengt. Denk aan vragen als "hoe is de verhouding ertussen?", "welke toegang hebben mensen tot het recht?", "welke kwetsbaarheden zijn er?" en "waar kunnen ze op terugvallen?" Daarom is het goed dat er op verzoek van de Kamer een commissie van wijze mensen komt die nog een keer extra gaan kijken of wat er nu is neergezet voldoende is of dat er nog verdere stappen genomen moeten worden.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Dat lijken mij ook goede stappen op het gebied van constitutionele toetsing. Ik gaf zelf al aan dat ik helemaal voor ben. Het lijkt me een goede ontwikkeling. Ik ga daar in debat ook niet heel specifiek op door, want we gaan er nog over debatteren. Maar een toetsing achteraf vind ik wel een risico. Dan gaan we dus pas achteraf vaststellen dat het niet klopt. Ik gaf in mijn interrupties al aan dat je vooraf al kan bedenken dat een beperking van het recht op gezinshereniging iets is dat niet kan. Als ik terugdenk aan de toeslagenaffaire, waren er toen ook een aantal momenten waarop meerdere mensen hadden kunnen zeggen: dit kan niet. In de afhandeling gaat het nu ook niet altijd goed. Ik zoek naar hoe we elkaar als Kamer en kabinet kunnen stimuleren om op dat moment al te zeggen: we stoppen. Dat hoor ik nu nog niet terug, ook niet in de staatscommissie. Die doet tenslotte ook meer een evaluatie en analyse. Er zouden nu toch momenten moeten zijn waarin we al de instrumenten hebben of er wellicht simpel eentje kunnen toevoegen waardoor dit beter gaat?

Minister **Bruins Slot**:
In principe hebben we natuurlijk al belangrijke instrumenten voor grondwettelijke toetsing. Een van de instrumenten is de Afdeling advisering van de Raad van State. Die legt in de advisering naar de Kamer soms ook al de vinger op de pijnlijke plek, waardoor daarna in de wetgeving gekeken moet worden of je dat wel of niet aanpast. Daarnaast is de minister voor Rechtsbescherming ook bezig geweest om de elementen die u naar voren brengt nadrukkelijk vast te leggen bij de totstandkoming van beleid en wetgeving. Dat is het Beleidskompas. Dat geeft elke wetgever en beleidsmaker bij het Rijk de opdracht om daar op een goede manier mee om te gaan. Dat gaat ook nog dit jaar in werking. Daarmee zijn er

dus wel belangrijke instrumenten die nu naar aanleiding van de debatten met de Kamer en het overleg ingezet worden om ervoor te zorgen dat er meer aan de voorkant terechtkomt.

Mevrouw **Koekkoek** (Volt):
Dit zal mijn laatste interruptie hierop zijn, want ik wil niet te veel doorzagen. Het lijken me ook goede stappen, maar waar ik de minister nog één vraag over wil stellen is het volgende. Wat kunnen we nog doen als er bewust voor wordt gekozen om de advisering van de Raad van State niet op te volgen, zoals het geval was bij de beperking van het recht op gezinshereniging? Of moeten we constateren dat daar dus een zwakke plek in zit?

Minister **Bruins Slot**:
Dat is ook het debat in de Kamer dat daarna plaatsvindt met moties die wel of niet aangenomen worden over zo'n onderwerp. Daarbij is het politieke debat natuurlijk een belangrijk sluitstuk.

Voorzitter. Ik was inderdaad op een aantal elementen van de institutionele waarborgen en de rechterlijke cultuur ingegaan. Een van de zaken die mevrouw Van Dijk naar voren bracht, ging over het belang van het doenvermogen van inwoners en het inlevingsvermogen van de overheid. Ik ben het met haar eens dat het inlevingsvermogen echt belangrijk is bij overheidsoptreden. We hebben het hier al over het optreden van de overheid als procespartij bij ingewikkelde conflicten gehad. Mensen moeten zich gehoord voelen. Een van de zaken die daarin ook een belangrijk element vormt, is de doenvermogentoets van de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid. Die toets is ook juist vanuit het begrip ontwikkeld dat je je tijdig in mensen verplaatst wanneer je beleid maakt en ook ervoor zorgt dat het voor hen uiteindelijk begrijpelijk is. Eén van de uitvoeringsorganisaties die op dit moment daaraan invulling geeft en op basis van die toets adviseert, is het UWV, om ervoor te zorgen dat er ook uitvoerbare wetgeving plaatsvindt.

Voorzitter. Dan hebben we ook een aantal zaken gewisseld over het belang van rechtsstatelijk handelen. Het gaat erom dat dit uiteindelijk de basis is van de manier waarop je als overheid naar buiten toe mag optreden. Daarmee zitten er ook rechten en plichten aan vast. In die zin hebben meerdere leden natuurlijk ook gevraagd hoe het nu zit met de nareismaatregel en datgene wat de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op dat punt doet. Zoals de leden voor een deel ook weten, heeft de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid op dit moment die maatregel opgeschort in afwachting van de uitspraken door de rechtbank, ook om ervoor te zorgen dat dit niet verder tot nodeloze procedures en inzet van de rechtspraak leidt.

Voorzitter. Daarna heb ik nog een aantal punten als het gaat om de constitutionele toetsing, maar ik kijk even naar mevrouw Koekkoek. Hebben we daarover voldoende van gedachten gewisseld? Ja, oké.

In dit kader wil ik nog ingaan op een opmerking van mevrouw Van Dijk. We hebben het nu heel vaak over de rechtsstaat en het overheidshandelen daarin, maar de samenleving is natuurlijk ook een heel belangrijk element van de rechtsstaat. Uiteindelijk wordt het draagvlak voor de rechtsstaat ook bepaald door de samenleving zelf. Mevrouw Van Dijk verwijst daarbij naar de publicatie Op zoek naar rechtsstatelijke cultuur van de Raad voor het Openbaar Bestuur. Dat rechtsstatelijke besef is dus niet alleen iets voor de overheid, maar je hebt de samenleving er ook voor nodig. Daarmee begint democratie ook met het vertrouwen dat je wel of niet in de samenleving hebt. Daarom is de ernst die mevrouw Van Dijk benoemt als het gaat om het ontbreken van dat vertrouwen op dit moment een van de belangrijke elementen, denk ik, waarom het echt nodig is om te werken aan het herstel van dat vertrouwen. Er is nog een lange weg te gaan.

Dan waren er nog een aantal aspecten van de rechtsstaat die meer aan de kant van Justitie

en Veiligheid zaten. De heer Ephraim vroeg naar de laatste ontwikkelingen op het gebied van ondermijning. De afgelopen jaren is de brede integrale aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit geïntensiveerd. De minister van Justitie en Veiligheid heeft de Kamer op 4 november van vorig jaar geïnformeerd over waar de aanpak van de georganiseerde ondermijnende criminaliteit nu staat. Zo blijven zij inzetten op het voorkomen dat kleine criminelen grote criminelen worden, op drugspreventie, op het doorbreken van criminele netwerken en verdienmodellen en ook op bestraffen en beschermen, dit gecombineerd met een sterk internationaal offensief waarin de krachten gebundeld worden.

In dat kader zei mevrouw Van der Graaf dat we zien dat steeds meer raadsleden bedreigd worden. Laat mij vooropstellen dat raadsleden zonder vorm van oneigenlijke druk hun ambt moeten kunnen uitoefenen. Elke vorm van agressie, intimidatie of bedreiging is de bijl aan de wortel van onze democratie. Om dat duidelijk te maken zijn er een aantal maatregelen genomen en hebben we een norm tegen agressie en intimidatie en ook een agressieprotocol dat raadsleden helpt bij het melden en aangifte doen. Daarnaast kunnen raadsleden gebruikmaken van een kosteloze woningscan. Van groot belang is dat burgemeesters en griffiers daadwerkelijk ondersteuning verlenen aan raadsleden die te maken krijgen met een bedreiging of een andere vorm van oneigenlijke beïnvloeding.

In dat kader bracht de heer Eerdmans in zijn betoog in het kader van democratie en rechtsstaat een aantal verschillende elementen daarvan naar voren in een analyse. De verschillende elementen die hij naar voren bracht, hadden inderdaad ook te maken hadden met de mensen die hun stem niet meer uitbrengen. Ik vond het wel belangrijk wat de heer Eerdmans in zijn betoog naar voren bracht. Volgens mij is het heel scherp om uit te ... Ik vind dat de term "afhakers" geen recht doet aan de mensen zelf. Ik vind dat het verschil maakt of mensen geen vertrouwen meer hebben in de politiek en hun stem niet meer uitbrengen, maar zich wel nog steeds dagelijks inzetten voor andere mensen, voor de samenleving. Dat zijn heel veel mensen. Misschien vertrouwen ze de politiek niet meer, en ik moet als minister me dat aanrekenen en zorgen dat dat verandert. Maar het zijn daadwerkelijk nog wel mensen die gewoon het goede doen voor andere mensen in de samenleving. Het is heel belangrijk om onderscheid te blijven maken met mensen die het slecht met de samenleving voorhebben, wat de heer Sneller in zijn betoog naar voren bracht. Dat zijn hele verschillende groepen. Het is heel belangrijk om dat uit elkaar te halen.

Voorzitter. Dat betekent dat in de manier waarop je rechtspraak invult, mensen daadwerkelijk recht kunnen krijgen en dat je extremisme keihard aanpakt. De minister van Justitie en Veiligheid is daar ook mee bezig. Ook de dienst heeft een hele belangrijke rol als het gaat om zicht te krijgen op ongekende dreigingen. Uiteindelijk is het van belang dat je oog hebt voor de uitvoering, want een goede uitvoering voorkomt een machteloze politiek op het moment dat je met elkaar wetgeving, beleid en uitvoering goed hebt.

Ik maak me wel zorgen met de minister van Justitie en Veiligheid over de aantrekkingskracht van complottheorieën. De minister van Justitie heeft al naar voren gebracht dat, afhankelijk van de aard van de complottheorieën, het openlijk en kritiekloos bespreken hiervan bijdraagt aan de sociale acceptatie van bijvoorbeeld antisemitisme of racisme. Het is dus van belang dat we het gesprek met elkaar voeren en de verspreiding van dit soort complottheorieën tegengaan. De minister van Justitie en Veiligheid is bezig met een uitbreiding van het wettelijke instrumentarium, bijvoorbeeld tegen doxing. Hoewel doxing vooraf kan gaan aan gedragingen die reeds strafbaar zijn, is het op dit moment nog niet strafbaar. Doxing is het op het internet zetten van bijvoorbeeld de adresgegevens van iemand. De NCTV, die de heer Eerdmans zelf naar voren bracht, is op dit moment met alle betrokken partners bezig met een extremismestrategie. Deze zal in de zomer van 2023 met de Kamer worden gedeeld. Ook de heer Sneller vroeg hier nadrukkelijk aandacht voor.

De **voorzitter**:
Voordat u verdergaat, heeft de heer Sneller een vraag.

De heer **Sneller** (D66):
Je hebt natuurlijk het proberen voorkomen van een terroristische aanslag, en de ambtsberichten van de AIVD om ervoor te zorgen dat iets kan worden opgerold. Maar de AIVD vraagt juist ook aandacht voor het domein waar we het hierover hebben, namelijk de ondermijning van de rechtsstaat. Mijn vraag aan de minister in eerste termijn was of we voor haar gevoel voldoende zicht hebben op de strategieën, de tactieken en de netwerken die daar opereren.

Minister **Bruins Slot**:
Zoals de heer Sneller weet, kan ik over het werk van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst in het openbaar geen uitspraken doen, behalve datgene wat in het openbare jaarverslag staat. Dat laat zien dat het anti-institutioneel extremisme de afgelopen jaren wel gegroeid is. De heer Sneller gebruikt het woord "anti-overheidsextremisme" en ik gebruik nadrukkelijk het woord "anti-institutioneel extremisme". Het gaat namelijk niet alleen over gedrag en extremisme tegenover de overheid, maar ook over andere pijlers van de rechtsstaat, zoals de onafhankelijke media. Dat is de reden dat ik het woord "anti-institutioneel" gebruik.

Het is precies wat de heer Sneller ook aangeeft: op het moment dat er bepaalde dreigingen zijn, geeft de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst een ambtsbericht uit. Dat is een instrument waarop de politie dan weer handelt. Over de aanpak van rechtsextremisme heeft de minister van Justitie en Veiligheid de Kamer onlangs nog geïnformeerd. Ook is er een extremismestrategie in de maak.

De heer **Sneller** (D66):
Ik kijk uit naar die anti-extremismestrategie, maar al die dingen hebben betrekking op het gebied van terrorisme en inlichtingendiensten. De AIVD noemt zelf het woord "anti-overheidsextremisme" — ik leen het slechts — en vraagt juist aandacht voor al die andere dingen die gewoon aan de oppervlakte, in het openbaar, gebeuren en de rechtsstaat ondermijnen. Misschien moeten we het juist wel meer uit het domein van de AIVD halen en het op een andere manier behandelen, het veel breder analyseren en daar ook strategieën op ontwikkelen, voorbij het heimelijke inlichtingenwerk alleen, waarvan ik snap dat de minister daarover niets kan zeggen. Mijn vraag is of zij dat gevoel ook heeft, of zegt ze: "Nee, maak je geen zorgen. De inlichtingendiensten hebben dit in de smiezen. Met hun werk komen we er wel, en dan is het voldoende"?

Minister **Bruins Slot**:
De taak van de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst is gebaseerd op de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Dat betekent dat de AIVD alleen maar mag handelen als er sprake is van een bedreiging voor de nationale veiligheid, voor de democratische rechtsorde of voor andere gewichtige belangen van de Staat. Het staat los van het feit dat de politie en ook maatschappelijke organisaties natuurlijk zicht kunnen hebben op ontwikkelingen in de samenleving. Maar zij hebben hun taak daarbij.

De heer **Sneller** (D66):
Daar ligt volgens mij een taak voor deze minister ten aanzien van het beschermen van de rechtsstaat. Ik vraag ook voorbij de inlichtingentaak, voorbij haar verantwoordelijkheid voor de inlichtingendiensten. Ik heb het over de ondermijning van de rechtsstaat, over het langzaam aantasten daarvan, over de normen die daaronder liggen, over het racisme en noem het allemaal maar op. Heeft zij het gevoel dat we daarop voldoende zicht hebben en dat we adequaat aan het handelen zijn? Of zegt zij: we moeten meer inzicht krijgen en we moeten inderdaad ook onze aanpak intensiveren?

Minister **Bruins Slot**:
De minister van Justitie en Veiligheid is leidend op het gebied van de aanpak van rechtsextremisme. Zij gaat de Kamer daarover verder informeren. Zij is op verschillende terreinen echt goede stappen aan het zetten, die gewoon noodzakelijk zijn. Mijn verantwoordelijkheid ligt bij het werk van de dienst.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
De minister spreekt over complottheorieën. Dan ben ik altijd benieuwd over welke theorieën ze het dan specifiek heeft, waarom die niet kloppen en waarom sommige complottheorieën wel kloppen. Ik hoor het graag nog. Mijn tweede vraag is hoe zij staat tegenover de critical race theory, die gedoceerd wordt aan Nederlandse universiteiten? Mijn fractie heeft zich daar meerdere malen tegen uitgesproken. Critical race theory wil zeggen dat alle blanken schuldig zijn, onder andere aan de slavernij, en dat alle blanken racisten zijn en geholpen moeten worden om dat te bekennen. Die critical race theory wordt bijvoorbeeld gedoceerd door mevrouw Gloria Wekker aan de Universiteit van Amsterdam. Zij is een van de mensen van BIJ1. De minister, die een intelligent mens is, is daar ongetwijfeld van op de hoogte. Deelt zij de mening van mijn fractie dat de critical race theory een complottheorie is — de minister spreekt zich uit tegen complottheorieën — en dat die racistische en extremistische complottheorie dan ook bestreden moet worden?

Minister **Bruins Slot**:
Nee, ik herken dat beeld niet.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Welk beeld herkent zij niet?

Minister **Bruins Slot**:
Het beeld dat de heer Bosma schetst, dat er specifieke onderscheidende theorieën worden gedoceerd op universiteiten.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Dan zou ik de minister toch willen aanraden om zich een beetje in te lezen, want de woketheorie is bijvoorbeeld aan de orde van de dag op allerlei universiteiten. Ik heb net ook iemand van de Universiteit van Amsterdam geciteerd die zich daarover beklaagt. De kreet "het dekoloniseren van het curriculum" is eveneens een dergelijke theorie. Dat speelt ook op veel universiteiten en is ook weer geïmporteerd uit Amerika. De minister kan toch niet ontkennen dat de critical race theory volop aan de orde van de dag is op Nederlandse universiteiten, en dat het een theorie is van haat, een complottheorie, een theorie die rassen tegen elkaar wil opzetten? Als deze minister dan zo serieus is over complottheorieën en zegt daartegen te zijn, dan nodig ik haar graag uit om zich uit te spreken tegen deze extremistische en racistische complottheorie.

Minister **Bruins Slot**:
Nogmaals, het beeld dat de heer Bosma schetst, herken ik gewoon niet.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Welk beeld schets ik dan? Wat klopt er dan niet aan wat ik zeg? Is de critical race theory een complottheorie?

Minister **Bruins Slot**:
Het beeld dat de heer Bosma schetst, is dat aan universiteiten breed een bepaalde levenswijze of theorie of een bepaald beeld wordt gedoceerd. Volgens mij is de basis altijd dat je ervan moet uitgaan dat alle mensen gelijkwaardig zijn, onafhankelijk van wie ze zijn.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Ja, maar dat is juist waar de critical race theory op tegen is. Ik zou mevrouw de minister bijvoorbeeld willen aanraden om even op folia.nl te kijken naar het artikel van Laurens Buijs dat ik uitgebreid geciteerd heb. Ik zou haar met klem willen aanraden om toch eens goed te kijken wat er gebeurt op universiteiten. Ik stel nogmaals de vraag. Dat is een hele serieuze vraag. Is de critical race theory nou wel of niet een complottheorie?

Minister **Bruins Slot**:
Ik ken de critical race theory niet, dus ik zou daar nu ook niet op fatsoenlijke wijze inhoudelijk op kunnen ingaan.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Dan schrik ik toch van het gebrek aan kennis van de minister. De critical race theory heeft overal op Amerikaanse universiteiten school gemaakt, en alles wat van Amerikaanse universiteiten komt, komt helaas ook in Nederland terecht. Vele mensen winden zich daarover op. Mijn fractie heeft zich daar meerdere malen over uitgesproken. Ik vind het toch heel raar dat de minister hier ten strijde trekt tegen complottheorieën, en we dan niet horen welke complottheorie niet klopt, maar dat de minister over een complottheorie die zo school heeft gemaakt op Nederlandse universiteiten en mensen zo tegen elkaar opzet — Gloria Wekker verdient er al jarenlang haar geld mee — zegt: die ken ik niet.

Minister **Bruins Slot**:
Volgens mij beschrijft de heer Bosma dat er verschillende ideologieën kunnen zijn. Dat heb je op verschillende vlakken.

De **voorzitter**:
De minister vervolgt haar betoog.

Minister **Bruins Slot**:
Voorzitter. Er zijn ook nog enkele vragen gesteld over het belang van directe democratie en het betrekken van mensen in de samenleving. Daarbij zie ik de maatschappelijke dialoog, bijvoorbeeld via gelote burgerfora in combinatie met digitale vormen om de brede samenleving te betrekken, echt als een eigentijdse en kansrijke vorm om onze representatieve democratie op nationaal niveau te versterken. Dat is ook de reden dat ik samen met minister Rob Jetten werk aan een visie op burgerbetrokkenheid bij de energietransitie en dat ik ook de mogelijkheid van een burgerforum op het gebied van energie en klimaat verken. Wat betreft directe democratie, bijvoorbeeld een bindend referendum: ik ben in de veronderstelling dat ik daar volgende week ook weer met de Kamer het debat over ga voeren, omdat dan het initiatiefvoorstel wordt besproken. Dat is volgende week, toch? Het is in ieder geval een dezer weken, zeg ik tegen de voorzitter.

De **voorzitter**:
We gaan het even opzoeken.

Minister **Bruins Slot**:
Ja. Het is binnenkort. Dan ga ik weer verder met de Kamer in gesprek in het kader van het initiatiefvoorstel-Leijten.

Dan de heer Ephraim, die overigens zei dat hij tegenwoordig niet meer mag zeggen: fatsoen moet je doen. Ik vind het prima dat de heer Ephraim dat zegt. Je mag gewoon "fatsoen moet je doen" zeggen. Hij stelde een vraag over het niet te lang laten duren van rechtszaken en over het snel duidelijkheid krijgen. Elke rechtszaak verdient het om te worden afgedaan binnen een redelijke termijn. Dat is zelfs gegarandeerd in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, en tegenwoordig ook in artikel 17 van onze Grondwet. Overigens heeft de strafrechtketen, waaronder politie, Openbaar Ministerie en rechtspraak,

de aanpak van de doorlooptijden van strafzaken als prioriteit genoemd. Hiertoe zijn en worden ook de nodige maatregelen getroffen, waarover de minister van Justitie en Veiligheid de Kamer heeft geïnformeerd.

De heer Sneller heeft in dat kader ook aangegeven dat de rechtspraak vastloopt en alarm slaat. Ik wil allereerst zeggen dat de kwaliteit van het rechterlijke werk ondanks het capaciteitstekort en de werkdruk nog steeds hoog is. Tegelijkertijd herken ik wat de heer Sneller zegt, namelijk dat de doorlooptijden onder druk staan en soms lang zijn. Maar 80% van de 1,5 miljoen rechtszaken per jaar wordt nog steeds op tijd afgehandeld. Ook is het vertrouwen van de Nederlanders in de rechtspraak onverminderd hoog. 80% vertrouwt de rechtspraak, de hoogste van alle staatsmachten. Maar er moet nog veel gebeuren, zo zeg ik namens de minister voor Rechtsbescherming, en er gebeurt ook veel. Met het extra geld, meer dan 100 miljoen, en de inspanningen om nieuw personeel, rechters en ondersteuners te werven en op te leiden, wordt het capaciteitstekort ook ingelopen. En door strategisch personeelsbeleid te voeren, kan beter worden gekeken waar de tekorten zitten, wat het verloop is en hoe daarop het beste kan worden ingespeeld. Innovatieve werkwijzen kunnen daarbij ook helpen, zoals mondelinge vonnissen en effectief roosteren en plannen.

Mevrouw Gündoğan noemde in dat kader ook het belang van advocaten en toevoegingen, en of zij wel of niet in staat zijn om hun werk goed te doen. Sinds vorig jaar zijn de vergoedingen in overeenstemming gebracht met de aanbevelingen uit het rapport van de commissie-Van der Meer. Jaarlijks betekent dit dat er structureel 154 miljoen euro extra beschikbaar is. Daarnaast wordt conform de aanbevelingen ook gewerkt aan periodieke herijkingsprocedures, die de vergoedingen bij de tijd moeten houden.

De **voorzitter**:
Voordat u verdergaat, heeft mevrouw Gündoğan een vraag. En in de tussentijd hebben wij even iets opgezocht. Als het goed is, komt het initiatief van mevrouw Leijten begin februari in de Kamer. Daar wordt op gemikt.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Ik wil nog heel even op die toevoeging ingaan. Bij verschillende advocaten die ik hierover heb gesproken, is er toch zorg dat ook dát niet voldoende zal zijn. Hoe gaan we controleren dat dit wél genoeg zal zijn? Nu werkt het met een puntensysteem, begrijp ik. Die punten zijn vaak al aan de lage kant, en dan is de honorering die bij die punten staat, ook aan de lage kant. Je komt als advocaat dus heel snel, zowel in wat je per uur krijgt uit die toevoeging, als in wat je in totaliteit aan uren kunt krijgen … En 144 miljoen lijkt een aardig bedrag, maar dit gaat over een hele grote groep Nederlanders die geen rechtsbijstandsverzekering heeft. Als je als alleenstaande boven de €30.000 verdient, heb je ook geen recht meer om een advocaat via de toevoeging te krijgen. Hier wringt dus wel de democratische schoen, want een grote groep kan zich niet laten verdedigen door een advocaat, en die advocaten staan er al beroerd voor. Dit is een heel lang verhaal, maar hoe gaan we dus beoordelen of dit daadwerkelijk genoeg zal zijn?

Minister **Bruins Slot**:
De andere kant is dat dit echt een heel lang lopend gespreksonderwerp is geweest tussen de advocatuur en de minister voor Rechtsbescherming, en dat dit geld er uiteindelijk wel voor heeft gezorgd dat er een belangrijke stap is genomen om hen beter te ondersteunen. Een van de opdrachten die de Staatscommissie Rechtsstaat ook heeft meegekregen, is om te kijken naar de toegankelijkheid van de rechterlijke macht. Ik verwacht dat de rechtsstaatscommissie ook naar dit aspect zal kijken. Er wordt dus ook gekeken naar het huidige beleid.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dan zou ik willen voorstellen dat deze elementen jaarlijks terugkeren bij de staat van de

rechtsstaat. Ik dacht dat het in de stafnotitie stond maar nou twijfel ik, maar ik dacht dat ruim 40% van de Nederlanders in het afgelopen jaar de stap naar de rechter heeft moeten maken. Het zou dan wel fijn zijn om dat soort overzichten jaarlijks mee te nemen bij het debat over de rechtsstaat. Knelt het ergens in de sociale advocatuur? Waar zitten de knelpunten? Zo kunnen we de sociale advocatuur, die jarenlang, zo niet decennialang, is uitgeknepen waardoor die er slecht voorstaat, niet onbedoeld nogmaals uitknijpen.

Minister **Bruins Slot**:
Ik denk dat dit ook gewoon van belang is. Mevrouw Gündoğan doet de suggestie om dit aspect van de toegankelijkheid van de rechtsspraak onderdeel te laten zijn van een volgend rechtsstaatdebat. Ik denk dat het een heel erg goed onderwerp is en een reden om juist ook de minister voor Rechtsbescherming de volgende keer hier uit te nodigen om te kijken of we die stap met die 154 miljoen euro nou ook hebben gezet. Ik vind het dus een goede suggestie om hem de volgende keer ook ... Nou ja, hij zal er gewoon zijn, is mijn verwachting.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dus ik hoef hierover geen motie in te dienen? Heb ik dan hier bij dezen een toezegging? Dat is ook goed. Daar ben ik blij mee.

De **voorzitter**:
Kijk.

Minister **Bruins Slot**:
Ik verwacht echt dat de minister voor Rechtsbescherming de volgende keer bij dit debat is, omdat ik denk dat het karakter van het debat laat zien dat het heel goed is als de beide pijlers van de rechtsstaat aanwezig zijn, dus de democratische rechtsstaat en de rechterlijke macht.

De **voorzitter**:
Dan gaan we daar in ieder geval de volgende keer van uit. De Kamer heeft de behoefte om de minister voor Rechtsbescherming erbij te hebben. Het kabinet kan de minister natuurlijk sowieso zelf ook meenemen, hè? Dus in die zin ...

Minister **Bruins Slot**:
In dat kader denk ik ook dat dat goed is, dus het is een uitstekende suggestie op dat vlak.

Voorzitter. Als laatste werd er door de heer Van Meijeren ook verwezen naar een rechtszaak die heeft gelopen. Daarvoor geldt dat de rechter uiteindelijk heeft beoordeeld dat er niet tot verdere vervolging moest worden overgegaan. Het is aan de rechter om dat uiteindelijk te beslissen.

De **voorzitter**:
Daarmee zijn we volgens mij aan het einde gekomen van de eerste termijn aan de kant van het kabinet.

Minister **Bruins Slot**:
Ja.

De **voorzitter**:
Ik stel voor dat wij even vijf minuten schorsen. Dan gaan we meteen van start met de tweede termijn aan de kant van de Kamer. We starten dan met de heer Van Baarle van DENK, want de heer Ephraim heeft zich afgemeld voor zijn tweede termijn.

De vergadering wordt van 15.27 uur tot 15.39 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Aan de orde is de tweede termijn van de kant van de Kamer over het debat over de staat van de rechtsstaat. Ik geef als eerste het woord aan de heer Van Baarle van DENK voor zijn tweede termijn. De heer Ephraim heeft zich afgemeld voor zijn tweede termijn, zeg ik nogmaals.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Dank u wel, voorzitter. Ik zou nog een tweetal moties willen indienen naar aanleiding van de eerste termijn. Voordat ik dat doe, wil ik de minister graag bedanken voor haar beantwoording.

Voorzitter. De eerste motie luidt als volgt.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er bij de toeslagenmisdaad, de registratie van afkomst door de IND, het profileren van ouderen met een migratieachtergrond, in de controle op de Basisregistratie Personen en bij de spionage van moskeeën sprake was van bevooroordeeld beleid van de overheid;

overwegende dat onduidelijk is welke gevolgen de overheid hieraan heeft verbonden voor gedupeerden en verantwoordelijken;

verzoekt de regering om een protocol op te stellen waarin wordt vastgesteld hoe er gehandeld wordt bij geconstateerde bevooroordeeldheid of discriminatie in overheidshandelen, waaronder het informeren van betrokkenen of gedupeerden, het extern onderzoeken van de gevolgen, mogelijke sanctionering van verantwoordelijken en waarborgen voor de toekomst;

verzoekt de minister van Binnenlandse Zaken vanuit haar coördinerende rol zorg te dragen voor de implementatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 759 (29279).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering op dit moment werkt aan een herziening van de Algemene wet bestuursrecht om de principes van behoorlijk bestuur hierin aan te scherpen;

overwegende dat de overheid in toenemende mate gebruikmaakt van algoritmen in besluitvorming;

verzoekt de regering om de motiveringsplicht bij overheidsbesluiten zodanig aan te passen dat er bij een besluit altijd wordt aangegeven of dat is gebaseerd op een algoritme of op risicoprofilering,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 760 (29279).

De heer **Van Baarle** (DENK):
Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Leijten van de SP.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Voorzitter. Dat dit debat over de staat van de rechtsstaat ook in het teken zou komen te staan van het toeslagenschandaal door het nieuws van gisteravond en ook door de aanleiding, was te verwachten. Dat het zó in het licht is gaan staan van extremisme en complottheorieën is niet onlogisch, maar wel jammer, omdat dat een resultaat is van de disbalans in de rechtsstaat. Als we doen alsof we extremisme kunnen aanpakken door dit stevig te doen of door ons daarover uit te spreken en we vervolgens nalaten om te zeggen dat de rechtsstaat wankelt als het gaat over het behalen van rechten door burgers in rechtszaken, dan zijn we volgens mij met de verkeerde discussie bezig. Ik heb daar meerdere dingen over gezegd en daar zullen we nog veel over zeggen bij de herziening van de Algemene wet bestuursrecht. Ik ga de minister daar strak op volgen. Ik vraag haar ook wanneer het wetsvoorstel bij ons is, zodat we daar fatsoenlijk binnen een goede termijn op kunnen reageren. Want het moet natuurlijk zorgvuldig, maar het moet niet op de lange baan worden geschoven. We weten ook allemaal hoe het zit met de planning in de Kamer en dat we het in het najaar druk hebben met begrotingen. Ik hoop dus eigenlijk dat we dan al een eind op streek kunnen zijn met de behandeling.

Voorzitter. De motie die ik toch nog graag wil indienen, luidt als volgt.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de rol van de Staat als procespartij zowel bij het in hoger beroep of cassatie gaan bij verloren rechtszaken als in de rechtszaal zelf vaak ter discussie staat;

van mening dat het herwinnen van vertrouwen in overheidsinstanties, de Staat en de democratie ook vraagt om een herbezinning van de Staat als procespartij;

verzoekt de regering met een reflectie te komen over de rol als procespartij en deze in de zomer van 2023 aan de Kamer te sturen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door de leden Leijten en Ellian.

Zij krijgt nr. 761 (29279).

Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Bushoff, PvdA. Mevrouw Van der Graaf heeft zich ook afgemeld. Na de heer Bushoff geef ik het woord dus aan de heer Bosma.

De heer **Bushoff** (PvdA):
Dank u wel, voorzitter. Voor mij als nieuweling zijn er nog een aantal dingen waaraan ik moet wennen. Een van de dingen die ik nog niet had gedaan en wel even moet doen, is melden dat ik dit debat vandaag ook namens GroenLinks voer. Dat doe ik bij dezen alsnog. Daar was ik in Groningen niet aan gewend.

Er is nog één punt dat ik in deze tweede termijn graag wil benoemen. Dat punt haalde mijn voorganger Khadija Arib, ook vaak aan. Dat gaat over het opnemen van die hardheidsclausules in wet en regelgeving. De minister geeft aan dat dat niet de oplossing is voor elke wet- en regelgeving, maar mijn vraag die dan eigenlijk nog onbeantwoord is, is welke waarborgen er dan zitten in die andere wetten, waar we geen hardheidsclausules in opnemen, om ervoor te zorgen dat als ze in de praktijk toch hardvochtig uitpakken, mensen niet echt in de knel gaan komen. Die vraag zou ik nog graag beantwoord hebben door de minister.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Bosma, PVV.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
Voorzitter. Je hebt in links-liberale kringen allemaal van die modetjes en van die grillen. Dan lopen politici daarachteraan. Zo'n gril was een tijd "nepnieuws". Dat schijnt dan een heel groot probleem te zijn. Mevrouw Ollongren, de voorganger van deze minister, kwam met een heel plan. Dan vroegen we: wat is dan "nepnieuws", wie bepaalt dat, wat is "nep" en wat klopt wel? Daar kwam niet zoveel uit. De huidige mode is "complottheorieën". Dat is ook weer zo'n kreetje dat te pas en te onpas tevoorschijn komt. Dan denk ik: o, dat is interessant; wanneer is iets nou "een complottheorie"? Wat is dat nou precies, "een complot", en hoezo zouden complottheorieën niet kloppen? Er zijn genoeg complottheorieën die kloppen. Wie is de Staat om te zeggen dat sommige complottheorieën niet kloppen en sommige weer wel? Hebben Nederlanders niet gewoon het recht om in complottheorieën te geloven? Dat zijn een paar heel serieuze vragen en ik krijg daar graag antwoord op. Kan de minister een opsomming geven van de complottheorieën die niet kloppen?

Het is schokkend dat de minister nog nooit gehoord heeft van de critical race theory. Is bijvoorbeeld het marxisme ook een complottheorie? Is het katholicisme een complottheorie? Is de islam een complottheorie? Ik geloof zelf in diverse complottheorieën, bijvoorbeeld dat de EU erop uit is om onze nationale soevereiniteit te vernietigen. Ik geloof ook dat D66 complotteert om onze democratie te ondermijnen. Ik geloof ook dat mevrouw Leijten samen met de heer Omtzigt een complot leidt om de toeslagenaffaire tot een goed einde te brengen. Is dat een theorie waar ik niet in mag geloven? Ik bedoel het allemaal heel serieus. De vraag der vragen is: wie is de Staat om uit te maken wat wél een koosjere complottheorie is en wat niet?

Dank u wel.

De **voorzitter**:
De heer Eerdmans ziet af van zijn tweede termijn. Dan geef ik het woord aan de heer Sneller, D66.

De heer **Sneller** (D66):
Dank, voorzitter. Dank aan de minister voor haar beantwoording. Ik begon in eerste termijn over rechts-extremisme. Toch nog even een citaat van de AIVD: de rechtsextremisten slagen in hun opzet als het bijvoorbeeld gewoon wordt om samenleven uitsluitend te zien als voortdurend conflict in termen van wij en zij, en als zo veel mensen het vertrouwen zouden

verliezen dat de beste behartiger van ieders belangen uiteindelijk een gedeelde rechtsstaat is. Ik heb aangegeven dat het daarom belangrijk is om extremisten te bestrijden. Ik miste op dat punt wat urgentie en eigenaarschap bij deze minister. Het gaat er natuurlijk ook om dat we keihard werken aan die hele grote groep waarover we het in het interruptiedebat hebben gehad en waarvoor ik een aantal lijnen heb uitgezet. Dat is alleen maar een extra motivatie om ervoor te zorgen dat we die grote problemen aanpakken en mensen meer invloed geven op onze democratie, dat we rechtvaardige regels maken, dat we de menselijke maat de boventoon laten voeren en dat we bestaanszekerheid bieden. Dat is volgens mij waar we dit jaar hard aan moeten werken. Die bal ligt op de stip, zoals ik in eerste termijn ook zei.

Ik had de heer Omtzigt nog beloofd om een kort overleg te hebben met de woordvoerders die gaan over de onderwerpen die hij aan de orde stelde. Mij is meegegeven dat het heel lastig is om een deadline te stellen. Maar mijn collega is graag bereid om te kijken naar zijn concrete voorstellen voor alle manieren die helpen om te versnellen, als die ook recht doen aan de complexiteit en de meerdere dimensies van de problemen waar mensen mee kampen.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Ellian, VVD.

De heer **Ellian** (VVD):
Dank, voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording en de prettige wijze waarop we dit debat hebben gevoerd. Die dank geldt ook de collega's. Juist bij dit onderwerp, namelijk de rechtsstaat, past een bepaalde toonhoogte.

Voorzitter. We hebben uitgebreid gesproken, mag ik zeggen. Het was niet per se een debat, op een enkel onderdeel na, zoals bijvoorbeeld de Algemene wet bestuursrecht. Ook ik kijk uit naar de ontwikkelingen op dat terrein. Ik hoop ook echt dat de procedurele kant, de kant van de rechtsbescherming, daar echt in wordt meegenomen door beide ministers.

Voorzitter. Ik wilde nog terugkomen op een uitspraak van wederom Arno Visser. Hij omschreef de overheid recent als een onnavolgbare, ingewikkelde termietenheuvel. Dat zette mij aan het denken. De overheid is er niet om zichzelf in stand te houden en om regels in stand te houden, maar moet dienstbaar zijn aan de burger. Misschien kan de minister daar nog even iets over zeggen.

Ik heb geen antwoord gekregen op mijn vraag of de staatsmachten elkaar verstaan. Dat wordt door iedereen nu gezegd, maar ik mis nog een goed procesvoorstel voor hoe we dat gaan doen.

Tot slot hoop ik dat deze minister zich ook zal inspannen om ... Wat mooi is, blijft niet vanzelf mooi; laat ik het maar zo zeggen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Mevrouw Inge van Dijk, CDA.

Mevrouw **Inge van Dijk** (CDA):
Dank je wel, voorzitter. Dank aan de minister. Ik wil eigenlijk nog iemand bedanken. De aanleiding voor dit debat is de toeslagenaffaire. In het kerstreces had ik weer wat meer tijd om het land in te gaan en ging ik weer naar zaaltjes. Na een van die bijeenkomsten kwam een jonge CDA'er — hij is 18 jaar — naar mij toe. Die jongen is super enthousiast en super betrokken. Hij loopt zijn benen onder zijn kont uit voor de partij en zei: heb je even? Ik betrapte mezelf erop dat ik eigenlijk een beetje te moe was, maar ik dacht: toe maar. Hij

bleek een slachtoffer te zijn van de toeslagenaffaire. Zijn moeder zit al jaren in ellende. Ze zijn er nog steeds niet uit. Ik hoorde echt weer een dramatisch verhaal. Ze ploeteren om de eindjes aan elkaar te kunnen knopen en hebben slapeloze nachten. En ze hebben een woonsituatie ... Ik kan me niet eens voorstellen dat je zo zou moeten wonen. Na dat gesprek bedankte hij mij. Een week daarna kwam ik hem weer tegen en hij bedankte mij wederom. Ik gun ons allemaal heel veel van dit soort gesprekken, want als slachtoffer bedankte hij mij en dat maakt mij heel erg nederig. Het maakt ook dat ik me soms schaam omdat ik het gevoel heb dat ik soms onvoldoende kan helpen. De heer Omtzigt begon ook al over dat gevoel. Zulke mensen maken ons ook strijdbaar om naar verbetering te blijven streven. Ik dank dus mijn CDA-collega, maar ook al die ouders die blijven bellen, mailen en appen. Dank jullie wel dat jullie ons scherp houden.

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan de heer Omtzigt. Mevrouw Koekkoek ziet af van haar tweede termijn, dus daarna gaan we door met mevrouw Gündoğan.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Voorzitter. Twee jaar later zijn we geen steek verder. Het is uniek dat een regering die ergens op aftreedt en daarna weer aantreedt, het probleem waarop ze afgetreden is niet denkt te kunnen oplossen in de periode dat ze nog moet regeren. Daarom dien ik de volgende motie in.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering van VVD, CDA, D66 en ChristenUnie een fors aantal voornemens had voor cultuurverandering en beleids- en wetswijzigingen;

constaterende dat de regering voornemens was om ouders en kinderen recht te doen, maar dat het herstelproces vastgelopen is, dat de Commissie Werkelijke Schade nog tientallen jaren nodig heeft, dat de VNG zegt dat de regering pas in 2030 de ouders tegemoetgekomen zal zijn, dat ouders nog steeds hun dossier niet hebben en dat kinderen in het schandaal nog steeds niet herenigd zijn met hun ouders;

verzoekt de regering binnen twee maanden een reflectie op de voortgang op alle beloftes aan de Kamer te sturen, wat gaat over de wetswijzigingen en beleidswijzigingen;

verzoekt de regering, en met name de minister-president, in die reflectie ook aan te geven hoe ouders en kinderen tijdig en volledig recht gedaan zal worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Omtzigt.

Zij krijgt nr. 762 (29279).

De **voorzitter**:
Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Gündoğan.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dank u wel, voorzitter. Ik wil hier eigenlijk alleen maar even de toezegging van de minister herhalen, zodat er geen misverstanden over zullen ontstaan, want het is natuurlijk een andere minister. Maar ik ga ervan uit dat bij het volgende debat over de rechtsstaat volgend

jaar de toevoeging opnieuw expliciet wordt bekeken zowel voor wat betreft het bedrag als voor de manier waarop de sociale advocatuur daarmee voldoende Nederlanders goed kan bijstaan en dat die, indien nodig, misschien financieel wordt verruimd, zodat die pijler goed kan blijven staan. Ik denk namelijk dat dit wel echt heel belangrijk is als we een functionele en toegankelijke rechtsstaat willen inrichten. Die aanname heb ik. Ik kijk even naar de minister of die aanname klopt, want the devil is in the details. Als dat niet klopt, hoor ik dat namelijk graag en moet ik toch een motie indienen.

De **voorzitter**:
Dan zou u dat nu meteen … Dan wordt het een beetje ingewikkeld, zeg ik u maar, want het is nu de tweede termijn van de kant van de Kamer.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dat snap ik.

De **voorzitter**:
Dus misschien kan de minister het non-verbaal toezeggen? Ik doe toch even de microfoon van de minister aan.

Minister **Bruins Slot**:
Wat ik breder heb toegezegd is, volgens mij, dat het echt belangrijk is dat we de volgende keer het debat met de minister voor Rechtsbescherming erbij voeren en dat de sociale advocatuur daar natuurlijk ook onderdeel van kan zijn. Ik hoor mevrouw Gündoğan nu ook vragen of er dan extra geld beschikbaar is, maar zij weet ook dat ik dat niet kan toezeggen. Daarvoor moet je namelijk het debat breder voeren. Dus dat laatste kan ik niet toezeggen.

Mevrouw **Gündoğan** (Lid Gündoğan):
Dat snap ik. Dat laatste komt dan eventueel als wij als Kamer vinden dat het geld niet voldoende is. Wij zullen daar dan volgend jaar met elkaar over in debat gaan.

De **voorzitter**:
Dank u wel, mevrouw Gündoğan. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van de kant van de Kamer. De minister heeft aangegeven ongeveer tien minuten nodig te hebben om zich voor te bereiden. Ik schors de vergadering tot 16.05 uur.

De vergadering wordt van 15.54 uur tot 16.10 uur geschorst.

De **voorzitter**:
Aan de orde is de tweede termijn van de kant van het kabinet. Ik geef de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het woord.

Minister **Bruins Slot**:
Voorzitter, dank u wel. Ik dank de leden voor hun vragen en suggesties in tweede termijn. Laat ik starten met waar ik ook mijn inbreng in eerste termijn mee startte, namelijk de aanleiding voor dit debat. Die was een motie van verschillende Kamerleden, onder leiding van mevrouw Arib, naar aanleiding van de verschrikkelijke gebeurtenissen in het kader van de kinderopvangtoeslag. Ik realiseer mij heel goed dat er in deze Kamer al die jaren heel hard is gewerkt door verschillende Kamerleden om dit boven water te krijgen en dat er dus ook een dure plicht is bij het kabinet en alle bewindspersonen om ervoor te zorgen dat we een verandering teweegbrengen en dat we laten zien dat we leren van de fouten die toen gemaakt zijn.

Dat betekent dat de staatssecretaris Toeslagen hard werkt om ervoor te zorgen dat de gedupeerde ouders en hun kinderen uiteindelijk hun recht krijgen. Het betekent ook dat we als kabinet verder werken aan voorstellen om ervoor te zorgen dat er een stelselwijziging

komt op het gebied van toeslagen, dat we leren van de hardvochtigheden die in de wetgeving zitten en dat we die aanpakken. Daarvan zien we al de eerste goede voorbeelden, bijvoorbeeld bij DUO. Het betekent ook dat we meer oog hebben voor ambtelijk vakmanschap in de praktijk, dat we verhalen over dialoog en ethiek hebben en dat er oog is voor het feit dat het meer mensgericht moet worden. Daarvoor is de menselijke maat in wetgeving van belang, bijvoorbeeld de aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht, waarbij we meer oog krijgen voor de mensgerichte benadering.

De afgelopen periode zijn er ook stappen gezet in het aanpakken van discriminatie met de Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme die als aanjager, als waakhond en als verbinder dit onderwerp op de agenda zet en die ervoor gezorgd heeft dat er voor het eerst in de periode van de afgelopen tientallen jaren een nationaal programma is om discriminatie te bestrijden en racisme tegen te gaan. Maar laten we ook kijken naar de stappen als het gaat om meer informatievoorziening. Ik noem de beslisnota's die bij alle brieven aan de Kamer openbaar worden gemaakt. Daarnaast is er een Regeringscommissaris Informatiehuishouding ingesteld en is er een groot programma gemaakt om ervoor te zorgen dat ook dat bij de overheid weer op orde komt.

Een ander belangrijk aspect dat de heer Ellian aangaf, is de manier waarop de staatsmachten zelf met elkaar omgaan. De buikpijndossiers zijn daar een eerste voorbeeld van. Die zijn een proeve van hoe je in een onderling gesprek tot verbeteringen komt. De Staatscommissie Rechtsstaat is er ook voor bedoeld om ervoor te zorgen dat vanuit dat burgerperspectief de onderlinge verhoudingen van die staatsmachten echt in evenwicht zijn. Dat gesprek op zich is al ontzettend waardevol.

Mevrouw Leijten vroeg wanneer de Tweede Kamer het wetsvoorstel tot aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht zal krijgen. We zijn nu in de preconsultatie. Daarna volgen de formele en de internetconsultatie. Dat is medio dit jaar. En daarna gaat het wetsvoorstel met het advies van de Raad van State naar de Kamer. Mijn inzet is in ieder geval dat het wetsvoorstel eind van dit jaar ook gewoon echt in de Kamer ligt.

De heer Bushoff vroeg: welke waarborgen zijn er in de wet als er in de wet geen hardheidsclausule is opgenomen? Het wetsvoorstel tot aanpassing van de Algemene wet bestuursrecht zal de ruimte vergroten om te voorkomen dat mensen in de knel komen. Er komt meer ruimte om een besluit op evenredigheid te toetsen. Dat is bedoeld als veiligheidsventiel. Maar het blijft de beste waarborg als we aan de voorkant regelen dat de wet beoordelingsruimte laat bij het nemen van een besluit, dus dat we meer beleidsvrijheid en beleidsruimte in zo'n wet opnemen om ervoor te zorgen dat er kan worden afgeweken. Dat betekent ook dat beide wetgevers ervoor moeten zorgen dat het niet wordt dichtgeregeld.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik wil de minister vragen om het proces rond de herziening van de Awb te versnellen. Ik zou toch denken dat als het vandaag in preconsultatie kan, het voor de zomer kan worden aangeboden aan de Kamer. We zitten hier zo op te wachten. Elke wetsbehandeling gaat nog lang duren. Dat weet u ook, voorzitter. Het duurt gewoon te lang.

Minister **Bruins Slot**:
Ik heb voor die preconsultatie nu twee maanden uitgetrokken, omdat alles uiteindelijk staat of valt met de uitvoerbaarheid van deze wet. Als ik overhaast wetgeving maak met daarin zulke verstrekkende zaken, dan lopen we eindelijk weer precies vast op de dingen die de Kamer nu aan mij vraagt. Ik deel de urgentie van mevrouw Leijten. Dat is ook de reden waarom we zelf in de afgelopen periode gezamenlijk stappen hebben gezet. Maar die uitvoeringstoets is echt essentieel om ervoor te zorgen dat de wetgeving straks in de praktijk ook voor mensen gaat werken. En daarbij wil ik niet op tijd beknibbelen.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Dit gaat niet om een wet die ziet op een regeling die uitgevoerd moet worden. Dit gaat over de basisprincipes die gehanteerd moeten worden bij ieder overheidshandelen. Dat vraagt om vaart. We weten wat er nodig is. Dat vraagt niet om langer afwachten, preconsultaties en consultaties. Toen er een nieuwe wet op de AIVD kwam, kon dat in drie dagen. Bij de wet op de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid kon het ook in twee dagen. Want we hadden haast, we hadden haast, we hadden haast! Híérop hebben we haast! Het gaat over algemene principes van behoorlijk bestuur die we op gaan nemen in deze wet. Dat zal niet alleen rechtsbescherming bieden voor mensen die te maken hebben met de overheid, maar dat zal ook rechtsbescherming bieden voor mensen die werken bij de overheid. Het biedt rechtsbescherming tegen handleidingen die niet kloppen, tegen collega's die zeggen dat je anders moet handelen, of wat dan ook. En dat wil de minister dan pas aan het eind van dit jaar aan de Kamer voorleggen, wetende dat het dan nog zeker een jaar duurt voordat het in werking treedt. Dan zitten we al in 2025 voordat het ingaat. Dat is gewoon te laat. Dat duurt te lang voor een kabinet dat in 2021 is gevallen op dit schandaal. Ik vraag de minister dus echt om het te versnellen. Wij willen geen onuitvoerbare regelingen, maar wij willen wel goede basisprincipes. En daar gaat het hier over. Dat verwarren is op dit moment niet netjes. Ik vraag de minister echt om sneller te werken, want het is gewoon niet uit te leggen als er pas in 2025 materieel iets verandert.

Minister **Bruins Slot**:
Deze wet gaat er uiteindelijk voor zorgen dat uitvoeringsorganisaties anders kunnen handelen, dat ze meer oog kunnen hebben voor datgene wat mensen aangaat en dat ze ook beter uitzonderingen kunnen maken. Een van de lessen uit de afgelopen jaren is dat we niet voldoende aandacht hebben gehad voor de uitvoeringsorganisaties en hoe zij precies in de praktijk handelen. Dat betekent dat ik nu gewoon de tijd wil pakken om én met mensen zelf in gesprek te gaan én met de uitvoeringsorganisaties te spreken om echt te toetsen hoe zij hier in de praktijk goed invulling aan kunnen geven. Anders heb ik de zorg dat ik op dat punt niet leer en dat we straks een wet hebben die echt belangrijk is, maar die toch te ingewikkeld is voor de uitvoeringsorganisaties. Dat wil ik goed doen, ook met de mensen zelf, om ervoor te zorgen dat het voor hen ook gaat werken. Daar wil ik graag tijd voor pakken. De rest probeer ik zo snel mogelijk te doen als het gaat om het schrijfwerk.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Ik weet dat de minister niet de hindermacht is in het kabinet als het gaat om verandering bij de overheid en in de bestuurscultuur. Toch vind ik het heel vervelend wat hier gebeurt. Hiermee zegt ze dat de uitvoering van regelingen die worden bedacht, moet worden geconstateerd en dat ze die gebruikt voor een wet met algemene beginselen voor alles, voor rechtsbescherming. Ik kan dat echt niet uitleggen. In 2020 stond de minister-president tranen te laten, in 2021 stapte hij op en op z'n vroegst in 2025 krijgen we pas een betere rechtsbescherming in de Algemene wet bestuursrecht. Dat hoeft niet zo lang te duren. Dat heeft niets te maken met de uitvoeringsinstanties. Dat heeft niets te maken met het inregelen van een betaling of van wat dan ook. Het gaat over de wijze waarop de overheid handelt. Op dit moment zijn er nog ontzettend veel overheidsinstanties die in strijd handelen met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Op al die zaken moeten wij dus nog twee jaar wachten.

Minister **Bruins Slot**:
Laat ik het ook gewoon concreet maken. In dit wetsvoorstel staan een aantal voorstellen om de rechter meer mogelijkheden te geven om voor de burger op te komen — dat heet de "burgerlijke lus" — zodat die gedurende een proces extra zaken kan inbrengen. Een ander belangrijk voorstel, waarover ik het net had met de heer Bushoff, is dat we willen kijken of we kunnen afwijken van wetten in formele zin. Ik wil gewoon heel graag van de rechters weten of ze daarmee uit de voeten kunnen en of dit uiteindelijk het verschil gaat maken waardoor ze die zaken kunnen doen als het echt nodig is. Daarom pak ik daar nu liever twee maanden

voor om dat goed te doen. De rest probeer ik zo snel mogelijk zelf op te pakken. Ik wil er wel voor zorgen dat zij de tijd hebben om er zorgvuldig naar te kijken, omdat dat uiteindelijk ook tot betere wetgeving leidt.

De **voorzitter**:
Dank u wel.

Minister **Bruins Slot**:
Sorry. De motivatie is hier aanwezig om het zo snel mogelijk te doen.

De heer **Sneller** (D66):
Ik snap nog steeds niet waarom er een preconsultatie is in plaats van een internetconsultatie, want die hebben volgens mij dezelfde functie, maar ik heb er vertrouwen in dat deze minister het goede wil. Wordt die preconsultatieversie dan ook openbaar gemaakt, zodat iedereen wel alvast kan nadenken over de inbreng? De internetconsultatiefase die we hierna nog weer een keer krijgen, gaat anders ook weer zoveel maanden duren omdat mensen er dan pas voor het eerst kennis van kunnen nemen.

Minister **Bruins Slot**:
Ik doe een preconsultatie omdat ik, zeker op het gebied van het evenredigheidsbeginsel, dat gewoon een groot en fundamenteel rechtsvraagstuk is, ook in deze fase wil kijken hoe ik het verder kan aanscherpen. Ik wil ook dat er een aantal gesprekken wordt gevoerd om te kijken of het toepasbaar is. Dat kan het verdere proces weer versnellen. Dit is gewoon echt een heel grote wijziging. Daarom wil ik die zorgvuldigheidsstappen wel echt inbouwen.

De **voorzitter**:
De heer Sneller vroeg ook of het openbaar is.

Minister **Bruins Slot**:
Dat is een goeie vraag. Ik probeer daar aan het eind op terug te komen.

Voorzitter. De heer Bosma vroeg mij inderdaad naar complottheorieën. Ik ben het met mevrouw Leijten eens dat het vertrouwen in de rechtsstaat uiteindelijk het fundament is waarover je het met elkaar moet hebben. Op het moment dat mensen weer het idee hebben dat de overheid er voor hen is, dat ze ertoe doen in de samenleving en dat die verbinding er is, heb je daarmee de betrokkenheid van die mensen. Ik ben ervan overtuigd dat je hierin het verschil kunt maken door een betrokken, betrouwbare, dienstbare en rechtvaardige overheid te zijn.

Een complottheorie, zeg ik tegen de heer Bosma, is een specifieke vorm van des- of misinformatie, waarbij mensen de overtuiging hebben dat bepaalde gebeurtenissen of situaties in het geheim en achter de schermen zijn gemanipuleerd door actoren met verkeerde bedoelingen. Complottheorieën gaan vaak hand in hand met wantrouwen in traditionele media, wetenschap en overheid. Achter het verspreiden van complottheorieën zitten vaak geen kwade intenties, maar zorgen of vragen. Het is dus niet altijd met opzet. Het is niet aan mij om te bepalen welke theorie wel of niet een complottheorie is. Ik zie op dat vlak vooral een rol voor de onafhankelijke media en de onafhankelijke fact checkers.

De heer **Martin Bosma** (PVV):
De Staat zegt dus niet bij monde van deze minister: hierbij stel ik officieel vast dat die complottheorie niet klopt en die complottheorie wel klopt? Het ministerie van Binnenlandse Zaken wordt vooralsnog niet omgevormd tot een ministerie van Waarheid, om het maar in 1984-termen te gieten?

Minister **Bruins Slot**:
Dat boek heb ik wél gelezen, zal ik tegen de heer Bosma zeggen. Twee keer zelfs. Nee, maar de AIVD waarschuwt er wel voor — dat citeerde de heer Sneller terecht — dat complottheorieën soms een aanjagende werking hebben op bepaalde mensen, een kleine groep, die daarin aanleiding zien om extremistisch gedrag te vertonen. Dat is iets anders dan de rol van Binnenlandse Zaken die bepaalt wat wel en wat geen complottheorieën zijn.

Dan ga ik verder met de vraag van de heer Sneller. Het gevaar voor rechtsextremisme is tweeledig. Aan de ene kant gaat er een dreiging uit van het normaliseren van onderscheid maken op basis van ras, geslacht, geaardheid of geloof. Dit ondermijnt de democratische rechtsorde op de lange termijn, die gestoeld is op diversiteit en gelijke rechten voor iedereen. Aan de andere kant bestaat het gevaar dat extremistische gedachten uitgroeien tot voornemens en uiteindelijke daden.

Als de heer Sneller zegt dat hij eigenaarschap en urgentie bij mij mist, moet ik wel zeggen dat ik daar echt afstand van neem. Mijn taken op het gebied van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst zijn heel nadrukkelijk. De heer Sneller weet ook dat de dienst heel goed werk doet om onzichtbare dreigingen zichtbaar te maken en daarover rapporteert. Daar draag ik ook de verantwoordelijkheid voor. De heer Sneller weet echter ook dat ik daar in de openbaarheid verder geen uitspraken over kan doen.

De heer **Sneller** (D66):
Daar ging mijn verwijt dan ook niet over. Dat ging over precies de dingen die de minister net zei, waar de AIVD terecht aandacht voor vraagt. De minister verwees in haar antwoord eigenlijk alleen maar naar de minister van Justitie, als het gaat over wat we doen, wat wel in het openbaar kan plaatsvinden. Dat was mijn punt.

Minister **Bruins Slot**:
Daarover ben ik het met de heer Sneller eens. In 2021 is de Nationale Contraterrorisme Strategie gelanceerd. Hier is gewelddadig extremisme, ongeacht of het links of rechts is, onderdeel van. Dit maakt, gezien de toenemende dreiging op het gebied van de Contraterrorisme Strategie, dat we ons nu richten op een expliciete strategie om extremisme tegen te gaan. Die willen we midden 2023 naar de Kamer toesturen. Dat is zeker zo.

Met de preconsultatie wil ik het volgende doen. Omdat ik het belang ervan snap en er voor mij geen belemmering in zit om het wel of niet openbaar te maken, kan ik me indenken dat ik het publiceer op de website van Binnenlandse Zaken. Hij is vandaag pas in consultatie gegaan. Natuurlijk zal ik ook de Kamer een afschrift sturen. Het is wel een conceptstuk, waarover nog discussie is. Maar de Kamer hoeft niet te zoeken op de website van Binnenlandse Zaken.

Dan kom ik bij de moties die zijn ingediend. De eerste motie, op stuk nr. 759, is van het lid Van Baarle. Discriminatie is natuurlijk niet toegestaan. Alle overheidsfunctionarissen moeten zich daaraan houden. Rechtspositioneel kunnen daar gevolgen aan worden verbonden. Dat is onderdeel van goed werkgeverschap en goede klachtenafhandeling. Er zijn al procedures voor. Het kan gaan om berispen, er zijn interne meldprocedures voor klokkenluiders, er zijn ook integriteitscoördinatoren en vertrouwenspersonen, waar je met je klachten terecht kunt. Daar is dus beleid op. Daarom ontraad ik de motie op stuk nr. 759, terwijl ik het tegelijkertijd met de heer Van Baarle eens ben dat het van belang is om dit op te pakken en aan te pakken als dat nodig is.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Waar blijkt uit dat dat beleid er is, als het bij de toeslagenmisdaad niet eens helder is of dat gevolgen heeft gehad voor de mensen die verantwoordelijk waren voor de discriminerende modellen? Waar blijkt uit dat dat beleid er is, als er bij de IND zwarte lijsten waren, op basis

van afkomst, en de mensen die op die lijsten stonden niet eens zijn geïnformeerd en daaruit ook geen gevolgen zijn getrokken? Waar blijkt dan uit dat er procedures zijn in het beleid? Volgens mij is het volstrekte willekeur of mensen die mogelijk gedupeerd zijn überhaupt weten dat ze mogelijk gedupeerd zijn en of daar sancties aan verbonden worden. Waar blijkt dan uit dat er uniform beleid is?

Minister **Bruins Slot**:
De staatssecretaris Belastingdienst gaat natuurlijk over het informeren van gedupeerden op het gebied van zwarte lijsten. Maar als ik de motie van de heer Van Baarle lees, dan wordt er verzocht om een plek waar je terechtkunt op het moment dat er sprake is van discriminatie. Het antwoord daarop is: ja. Er wordt vanuit de ministeries beleid gevoerd op het gebied van vertrouwenspersonen en integriteitsfunctionarissen. We zijn bezig met een nationaal programma. Ik ontraad op dit moment dus het maken van extra protocollen op dit vlak.

De **voorzitter**:
Tot slot, de heer Van Baarle.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Het punt is dat het niet gebeurt. Het punt is dat er talloze voorbeelden zijn geweest. Ik noemde net het voorbeeld van de IND. Afkomst is gewoon bijgehouden op een zwarte lijst en er is totaal geen gevolgtrekking geweest. Mensen die op die lijsten staan, zijn niet geïnformeerd. Mijn vraag aan de minister blijft: waaruit blijkt nou dat die protocollen er zijn, dat dat beleid er is en dat dat ook daadwerkelijk gebeurt? Ik zie dat in de praktijk niet. Als de minister mij dat kan aantonen, dan ben ik overtuigd. Maar ik zie te veel gevallen waarin dit niet gebeurt, mensen die het slachtoffer zijn van dit soort discriminerende modellen of vooringenomenheid en die hier gewoon de dupe van zijn.

Minister **Bruins Slot**:
Bij de Belastingdienst is er informatie over de zwarte lijsten uitgegaan. Als er bijvoorbeeld bij de rijksoverheid sprake is van valsheid in geschriften, dan wordt iemand ontslagen. Er worden mensen op onderwerpen berispt. Er is dus wel degelijk instrumentarium om mensen aan te pakken of om in ieder geval de juiste maatregelen te nemen als dat nodig is.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 760.

Minister **Bruins Slot**:
Ik heb een vraag over de motie van de heer Van Baarle over de motiveringsplicht bij overheidsbesluiten in het kader van een algoritme of risicoprofilering. We zijn namelijk bij de voorbereiding van het wetsvoorstel. Ik ga dat op de website publiceren en aan de Kamer sturen. Ik zou deze motie wel willen uitvoeren, maar ik wil onderzoeken of het mogelijk is. De ene optie is dat ik het erbij betrek en dat ik vraag of de heer Van Baarle de motie aanhoudt. De andere is dat de heer Van Baarle mij vraagt of ik in het kader van het wetsvoorstel wil onderzoeken of dit mogelijk is en aan de Kamer hierover wil rapporteren. Als hij de motie op die manier wil aanpassen, dan wil ik de motie graag oordeel Kamer geven. Ik kan het punt dat de heer Van Baarle maakt namelijk goed volgen.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Om het even goed te begrijpen. Stel dat ik de motie zou aanpassen en ik de minister vraag om het te onderzoeken, dan krijgen we als de wet naar de Tweede Kamer komt daarbij dus een reflectie van de minister op de vraag waarom ze het wel of niet, en in welke vorm, in de wet heeft opgenomen. Begrijp ik het zo goed?

Minister **Bruins Slot**:
Ja. En dan kan de heer Van Baarle dat bij de behandeling van de wet verder oppakken.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Mijn idee is dat we dit gewoon kunnen doen. Dat was ook een advies van de Raad van State. Maar ik ben niet onwelwillend om de minister de mogelijkheid te geven te bezien hoe ze dit wil vormgeven. Ik zal de motie dus aanpassen en dan zien we bij de wetsbehandeling of de minister bereid is dit in welke vorm dan ook in de wet te zetten.

Minister **Bruins Slot**:
Ik wil de heer Van Baarle ook op een eerder moment nog wel informeren, voordat die naar de Kamer toegestuurd wordt. Als ik dus eerder het eindoordeel daarover denk te hebben, dan zal ik de heer Van Baarle daarover op een eerder moment informeren.

De **voorzitter**:
De motie-Van Baarle op stuk nr. 760 krijgt daarmee, als die aangepast is, oordeel Kamer.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Even over die tweede motie. Dat is een prima uitkomst. Natuurlijk gaat de indiener daarover, maar hier is vaker over gesproken, ook met de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken. Frankrijk doet dit gewoon. Frankrijk laat gewoon weten: dit is een besluit dat genomen is door een algoritme, automatische besluitvorming, en die en die en die gegevens hebben daarbij een rol gespeeld. Als daar een fout in zit, heb je als burger, als degene die dat besluit heeft gekregen, de mogelijkheid om die fout te herstellen. Dat is geen rocketscience. Ik hoop echt dat de minister dit gewoon gaat uitvoeren.

De **voorzitter**:
Een aanmoediging.

Minister **Bruins Slot**:
Dank u wel, voorzitter.

Dan de motie op stuk nr. 761 van mevrouw Leijten en de heer Ellian, die de regering verzoekt om met een reflectie te komen over de rol als procespartij en deze in de zomer van 2023 aan de Kamer te sturen. Als ik "in de zomer" zo mag interpreteren dat het wellicht ook net na het zomerreces kan, dan heb ik iets meer ruimte om dat te doen. Ik ben namelijk ook met de minister voor Rechtsbescherming aan het kijken en het zal enige effort vragen. Maar dan wil ik de motie oordeel Kamer geven.

Mevrouw **Leijten** (SP):
Het zou natuurlijk wel mooi zijn als het in de zomer zou lukken, want het heeft mogelijk ook financiële implicaties en die zouden we dan mee kunnen nemen bij de begrotingen, althans dat hoop ik. Maar mocht dat niet lukken, dan merken we dat.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 761 krijgt oordeel Kamer.

Minister **Bruins Slot**:
De motie op stuk nr. 762 van de heer Omtzigt raakt aan de Kamervragen die de leden Omtzigt en Leijten op 9 januari hebben gesteld. Daarvan heb ik gezegd dat ik het ongemak ook voel, maar dat wij die echt heel zorgvuldig willen beantwoorden. Dat wil ik binnen een termijn van drie weken doen. De vraag is even of het hierbij om de beantwoording van de Kamervragen gaat of dat de vraag breder is. Ik zag namelijk wel overeenkomst tussen de Kamervragen en datgene wat in deze motie staat. Dat wil ik graag nog verduidelijken.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Het is een bredere vraag. Er zit inderdaad enige overlap in. Een gedeelte wordt beantwoord met de Kamervragen, maar er zijn meer beloftes gedaan, bijvoorbeeld over de staat van de

archieven. Het tweede dictum vraagt echt om een reflectie op hoe ouders en kinderen in het toeslagenschandaal recht wordt gedaan, niet in 2030, niet in 2028, maar misschien toch voor 2024, zou ik zeggen. Dat staat niet in de Kamervragen.

Minister **Bruins Slot**:
Omdat het een bredere vraag is die dan ook meerdere bewindspersonen raakt, wil ik voorstellen dat ik de appreciatie van deze motie in ieder geval voor de stemmingen naar de Kamer stuur. Dat geeft mij ook de mogelijkheid om onder anderen even in overleg te gaan met de staatssecretaris van Toeslagen.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Verneem ik nou, als ik hier een verzoek doe om reflectie nadat deelnemers van de VNG zeggen dat er pas in 2030 recht gedaan kan worden, als ik de minister vraag om aan te geven hoe toch tijdig recht gedaan kan worden aan kinderen en ouders — ik vraag geen deadline, niks, maar gewoon om een reflectie daarop te geven — hoor ik dan nu dat dat opnieuw in het kabinet besproken moet worden? Ik vraag niet of daarover in het kabinet gesproken kan worden. Ik wil — en ik zeg het nu maar gewoon heel hard — dat hierover in het kabinet gesproken wordt en dan wil ik het daarna met de minister-president erover hebben. Ons zwaarste middel, het naar huis sturen van het kabinet, hebben we niet meer na wat er gebeurd is. Ik vraag gewoon na twee jaar wat er is gebeurd met die beloftes. Dat antwoord kan gewoon gegeven worden. Weet u, dit hebben we gewoon heel mild opgeschreven.

Minister **Bruins Slot**:
Op dat punt heb ik de heer Omtzigt dan zonet niet goed begrepen. Ik heb natuurlijk al toegezegd dat de staatssecretaris begin februari met de voortgangsrapportage komt op de verschillende aspecten als het gaat om de versnelling en de punten die eerder geadresseerd zijn. Dat staat natuurlijk, en het is ook heel belangrijk dat dit gebeurt en logisch, want ik realiseer mij ook dat de heer Omtzigt de afgelopen jaren dag in, dag uit zich hier altijd voor heeft ingezet en dat ook zal blijven doen. Ik voel ook zelf de verantwoordelijkheid dat we als kabinet uiteindelijk ervoor moeten zorgen dat we mensen recht doen. We zijn echt nog niet zijn waar we moeten zijn, maar de staatssecretaris zet zich er echt met hart en ziel voor in om dat voor elkaar te krijgen.

De **voorzitter**:
Tot slot, de heer Omtzigt.

De heer **Omtzigt** (Lid Omtzigt):
Bij het aftreden van het kabinet heeft de premier gezegd dat dat zijn persoonlijke verantwoordelijkheid was. Dit gaan we niet op de staatssecretaris schuiven, dit gaan we op het hele kabinet schuiven. Het is ook een ereschuld als je als kabinet aftreedt en daarna jezelf weer opricht in dezelfde samenstelling, zelfs met dezelfde vicepremiers. Het gaat niet alleen om de staatssecretaris. Het gaat ook om de minister van SZW in het kader van schulden. Het gaat om de minister voor Rechtsbescherming in het kader van de uit huis geplaatste kinderen. Het gaat hier om de premier in de wijze waarop hij zijn eigen commissie die hierop moet toezien, al zeven maanden niet bij elkaar geroepen heeft, maar elke afspraak hierover gecanceld heeft. Daar wacht ik gewoon op. Ik verwacht dus ook niet een nieuw soort voortgangsrapportage UHP. Ik verwacht een reflectie van het kabinet op waar we echt staan.

De **voorzitter**:
Dank u wel. De minister heeft aangegeven dat de appreciatie van de motie op stuk nr. 762 gaat volgen vóór de stemmingen. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van deze beraadslaging, het debat over de staat van de rechtsstaat.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Ik dank de minister voor haar uitgebreide beantwoording, de woordvoerders, de mensen op de publieke tribune en de mensen die op een andere manier het debat gevolgd hebben. Volgende week dinsdag gaan we stemmen over de ingediende moties.

Ik schors de vergadering tot 17.30 uur en dan starten we met een ander debat, namelijk over een wijziging van de Wet tijdelijke tolheffing Blankenburgverbinding.

De vergadering wordt van 16.37 uur tot 17.29 uur geschorst.

Trouw

Antisemitisme

Kabinet wil expliciet verbod op ontkennen Holocaust. ‘Jodenhaat dreigt salonfähig te worden’

Minister van justitie en veiligheid Dilan Yeşilgöz sprak zondagavond de Ronny Naftaniellezing uit.Beeld ANP

Minister Yeşilgöz van justitie gaat antisemitisme actiever bestrijden. Er moet onder meer een expliciet verbod op het ontkennen van de Holocaust in de wet komen. 'We moeten met elkaar een streep trekken.'

Wilma Kieskamp30 oktober 2022, 20:48

In reactie op toenemend antisemitisme wil minister Dilan Yeşilgöz van justitie en veiligheid het ontkennen van de Holocaust duidelijker strafbaar gaan stellen. Het Wetboek van Strafrecht moet volgens de minister worden aangescherpt. Het kabinet wil ook strenger optreden tegen online haatberichten waarin Joden verdacht worden gemaakt. Spreekkoren in voetbalstadions zullen harder worden aangepakt.

"We moeten met elkaar een streep trekken", aldus minister Yeşilgöz, die zich grote zorgen maakt over de toename van antisemitische uitingen en incidenten. "Stapje voor stapje lijkt Jodenhaat salonfähig te worden. Antisemieten lijken het steeds minder heimelijk te uiten. Men schaamt zich er niet eens meer voor", zei de minister zondag tijdens de Ronny Naftaniellezing, georganiseerd door het Joods Humanitair Fonds.

Er ligt een wetsvoorstel klaar om in het Wetboek van Strafrecht een expliciet verbod op te nemen op het vergoelijken, ontkennen of verregaand bagatelliseren van de Holocaust. Op zichzelf is dat nu in Nederland ook al strafbaar, maar nog niet met aparte omschrijving in de wet. De strafmaat blijft hetzelfde: maximaal één jaar cel.

Onderdeel van wetsartikel over 'groepsbelediging'

Een duidelijkere juridische norm is nodig, vindt Yeşilgöz, om een signaal af te geven aan de samenleving. Zij stelt voor om het ontkennen van genocide toe te voegen aan de lijst van strafbare feiten die vallen onder 'groepsbelediging' (artikel 137c in het Wetboek van Strafrecht). Datzelfde artikel verbiedt al dat groepen worden beledigd wegens ras, geloof, geaardheid of handicap.

Volgens de minister dreigt nu dat ook minder radicale Nederlanders worden meegezogen in de stroom van antisemitische boodschappen. Sinds corona hebben groepen die anti-overheid,

antikapitalistisch, anti-Israël, extreemrechts of streng religieus zijn elkaar gevonden in het aanwijzen van Joden als zondebok. “Ze zuigen ook de gematigden hun donkere denkwereld binnen.”

Het vergelijken van de Holocaust met maatregelen tegen het coronavirus, zoals vaccinaties of de avondklok, is een vorm van het ‘kleiner maken’ van de Holocaust, stelt de VVD-minister. Zij vindt dat de niet-Joodse Nederlanders zich nog te weinig uitspreken tegen antisemitisme. “Verhef je stem, spreek je uit, wees weerbaar.” Yeşilgöz vraagt al jaren aandacht voor het bestrijden van antisemitisme, al voor ze de landelijke politiek inging.

Aangifte tegen Kamerlid Forum voor Democratie

De discussie over de strafbaarheid van antisemitisme is meer dan actueel. De gemeente Amsterdam zoekt naar manieren om te voorkomen dat de Britse complotdenker en Holocaustontkenner David Icke volgend weekeinde spreekt bij een demonstratie op de Dam. De minister zegt ‘alles te doen wat in haar macht ligt’ om dat tegen te houden.

Daarnaast hebben twee ministers net aangifte gedaan tegen een Kamerlid van Forum voor Democratie (FvD). Hij verspreidde fotomontages op internet waarop het leek of de ministers poseerden bij nazivlaggen. Zonder FvD bij naam te noemen, sprak Yeşilgöz haar bezorgdheid uit over antisemitische geluiden in de Tweede Kamer. “Parlementariërs hebben hun hondenfluitje inmiddels ingeruild voor een heus blaasorkest.”

Het aanscherpen van het Wetboek van Strafrecht komt niet helemaal onverwacht. De Europese Unie dringt er al jaren op aan. De nieuwe Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) vroeg het kabinet er onlangs ook om.

Het kabinet wil ook meer actie tegen spreekkoren in voetbalstadions, een andere aanbeveling van het NCAB. Met voetbalclubs komen er gesprekken over inzet van van gezichtsherkenning

en het direct stilleggen van wedstrijden. Ook het vaker bestraffen van online haatberichten staat op de werkagenda.

Lees ook:

Coördinator antisemitismebestrijding: 'Laat zien dat het normaal is om Joods te zijn'

De Joodse cultuur en traditie zijn te onbekend, en dat werkt antisemitisme in de hand. De koning en de premier zouden een televisieboodschap kunnen uitspreken met Joods Nieuwjaar, vindt Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding (NCAB) Eddo Verdoner, die zijn eerste werkplan uitbracht.

David Icke kan pas worden aangepakt als hij werkelijk iets strafbaars zegt

Hoever gaat de vrijheid van meningsuiting? Geldt die ook voor iemand die antisemitische standpunten gaat verspreiden bij een demonstratie op de Dam in Amsterdam? Voor die afweging staan OM, politie en de gemeente vanwege de komst van David Icke, die internationaal bekendstaat om zijn complottheorieën en antisemitisme.

–

A A N T E K E N E N

Minister van Justitie en Veiligheid
namens de Nederlandse Staat gemachtigd
D. Yesilgöz-Zegerius
Postbus: 20301
2500EH, DEN HAAG

Mierlo,11januari 2022
betreft: ter uwer informatie

Zijne Excellentie Yesilgöz-Zegerius,

Samengevat in het kort.

De Staat der Nederlanden heeft alleen de executoriale titel boven de notariële akte en dat die door de notaris als grosse is afgegeven betwist met een kort geding door een gerechtsdeurwaarder destijds in 2008. De inhoud van de notariële akte in afschrift is verder niet betwist.

De stichting heeft voorhands aanwijzingen in het dossier aangetroffen die inhoudelijke behandeling van betwisting thans nog onmogelijk kunnen maken wegens misbruik van procesrecht door de Staat der Nederlanden. De onafhankelijkheid van nationale rechters valt onder de werkingssfeer van het EU recht en daarom onder de controle van het EU-Hof.

Toegang tot het recht**:** Handvest van de grondrechten, artikel 47 (recht op een doeltreffende voorziening in rechte) Handvest van de grondrechten, artikel 51 (toepassingsgebied) Handvest van de grondrechten, artikel 52, lid 3 (reikwijdte en uitlegging van de gewaarborgde rechten en beginselen) Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), artikel 4, lid 3 VEU, artikel 19.

Het feit dat de notaris de executoriale titel boven de authentieke akte niet in dit geval mocht plaatsen en de akte als grosse uitgeven is eerder in 2008 succesvol betwist. De inhoud van de authentieke akte met aanhechtingen is echter toen onbetwist gebleven. Op grond van artikel 149 Rv moet de rechter dan ook heden uitgaan van de juistheid van de letterlijke tekst in de authentieke rectificatie akte voor zolang niet is betwist.

Gezien de verklaring onder ede in de notariële akte kan niet worden uitgegaan van een democratie, maar is sprake van een schijndemocratie. Er zal eerst een integraal parlementair openbaar onderzoek moeten geschieden naar de toestand van de rechtsstaat en de democratie, in combinatie met het rechtssysteem met horen van alle getuigen onder ede.

Stilzwijgende erkenning door de Staat der Nederlanden van de verdere inhoud van de rectificatie notariële akte van dd. 21 juni 2007, kan uitmonden in een stilzwijgende toestemming verstek laten gaan.

-volgblad

1

GROSSE

RECTIFICATIE
IN NAAM DER KONINGIN

Op **één en twintig juni tweeduizend zeven** --
verscheen voor mij, mr Theodorus Hubertus Johannes Maria op de Laak, notaris te ----
Budel, gemeente Cranendonck:--
de heer **Joannes Petrus van den Wittenboer**, planned change agent en voorzitter ---
van de "Intermediaire stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de ---
Mens", tevens eigenaar van de eenmanszaak "Audio-Rarities", volgens zijn verklaring
geboren te Mierlo veertien mei negentienhonderd vijf en vijftig, woonachtig ten adres --
Kastanje 28, 5731 NK Mierlo, van Nederlandse nationaliteit, ongehuwd en nooit --------
gehuwd geweest en niet geregistreerd of geregistreerd geweest als partner, ------------
legitimatie: paspoort nummer NF8802866. --
De voormelde stichting is statutair gevestigd te Geldrop, en is ingeschreven in het ------
register bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te ------------
Eindhoven onder dossiernummer 41092925, de stichting is geregistreerd met het ------
adres op het woonadres van Joannes Petrus van den Wittenboer, waar ook de ----------
eenmanszaak op is geregistreerd, deze eenmans is bekend bij de Kamer van ----------
Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te Eindhoven onder dossiernummer -
17090220. --

afdruk / kopie kop van de voor eerste grosse acht oktober 2007 van notariële akte "In Naam der Koningin" dd, 21 juni 2007. Deze grosse v authentieke akte komt **geen** executoriale kracht toe, omdat dit door de notaris niet is toegestaan, (vonnis Kort geding rechtbank Den Haag 2008, Rb. Den Haag (Vzr.) 21 februari 2008 KG 07/13. (ECLI:NL:RBSGR:2008:1420).

AFSCHRIFT

RECTIFICATIE

Op **één en twintig juni tweeduizend zeven** --
verscheen voor mij, mr Theodorus Hubertus Johannes Maria op de Laak, notaris te ----
Budel, gemeente Cranendonck:--
de heer **Joannes Petrus van den Wittenboer**, planned change agent en voorzitter ---
van de "Intermediaire stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de ---
Mens", tevens eigenaar van de eenmanszaak "Audio-Rarities", volgens zijn verklaring
geboren te Mierlo veertien mei negentienhonderd vijf en vijftig, woonachtig ten adres --
Kastanje 28, 5731 NK Mierlo, van Nederlandse nationaliteit, ongehuwd en nooit --------
gehuwd geweest en niet geregistreerd of geregistreerd geweest als partner, ------------
legitimatie: paspoort nummer NF8802866. --
De voormelde stichting is statutair gevestigd te Geldrop, en is ingeschreven in het ------
register bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te ------------
Eindhoven onder dossiernummer 41092925, de stichting is geregistreerd met het ------
adres op het woonadres van Joannes Petrus van den Wittenboer, waar ook de ----------
eenmanszaak op is geregistreerd, deze eenmans is bekend bij de Kamer van ----------
Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te Eindhoven onder dossiernummer -
17090220. --

afbeelding / afdruk kop authentieke rectificatie akte afschrift dd, 21 juni 2007

Inleiding.

In 1998 zijn dezerzijds ten ministerie van economische zaken in Den Haag besproken, de hoofdpunten en doelstellingen rond het juist gebruik van en met de Compact disc Hitler's Inferno,(rubriek 1b, aanhechtingen bij de notariële rectificatie akte). Daarbij is destijds het gerechtvaardigde vertrouwen gewekt dat een rechtsgeldige betrouwbare rechtsverhouding werd aangegaan die nadien tevens is bevestigd met een brief en ondertekend. Alsmede of dientengevolge het met zich brengt dat de Nederlandse Staat dit gerechtvaardigde vertrouwen gestand moet doen als een betrouwbaar partner in het waarschuwen tegen fascisme en het doorgeven van de doelstelling bekendheid te geven aan de informatie rond de les van gisteren (getuigenis als les voor de toekomst).Hierbij vallen bepaalde handelingen en /of nalaten cq gedrag buiten het raamwerk van "fair use" bij dit project. Te vermelden: misbruik van….. gedachtengoed,negativisme,obsceniteit,obscurantisme,gebaren,uitdrukkingen,emblemen, geschiedvervalsing etc.

"Fair Use" (a) uitsluitend voor bepaalde gespecificeerde activiteiten de Wetstechnische informatie rond verweesde werken daarbij in acht genomen.; (b) uitsluitend indien dergelijke activiteiten niet strijdig zijn met de exploitatie van het auteursrechtelijk beschermde werk; en (c) uitsluitend indien dergelijke activiteiten geen onredelijk nadeel toebrengen aan de legitieme belangen van de auteur en of diens werk. Op deze manier hebben de meeste landen wetten inzake "fair use" of "fair dealing" vastgesteld die bepaalde gespecificeerde activiteiten toestaan o.a.: persoonlijk onderzoek en studie; onderwijs; bibliotheken.

Betreft: Hitlersnorren, hakenkruizen en andere nazi-symbolen.

Joan de Wijkerslooth de Weerdesteijn, Voorzitter van het College van Procureurs-generaal in de uitzending van "Twee Vandaag TV" 26 november 2003
https://archive.org/details/DeWijkerslootTweeVandaag

International Network for Hate Studies INHS, Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights, '*Hate Crime2014 NL*' (2014), (Dutch language)

https://archive.org/details/InternationalNetworkForHateStudies_201506

Het bewust toestaan van haatmisdaden: Langer wachten met adequaat optreden, hoe groter de risico's dat dit tevens aanzet tot kopieergedrag en uiteindelijk kan uitmonden in schelden, dreigen of geweld. Ook bestaat de kans dat de maatschappij dergelijk grensoverschrijdend gedrag straks als normaal gedrag en maatschappelijk acceptabel gaat zien. Het ongunstig beoordelen en neerhalen van de stichting met Audio-Rarities om bekendheid te geven aan de informatie rond de cd "Hitler's Inferno" –de les van gisteren (getuigenis als les voor de toekomst) door de Staat der Nederlanden. Decennialang respectloos en niet geïnteresseerd zijn behandeld door de diverse niveaus van de overheid van hoog tot laag met enkele uitzonderingen daargelaten.De stichting met Audio-Rarities wordt bewust geweerd,(ostracisme). De diverse instanties binnen de nederlandse overheid die de stichting zouden moeten beschermen, deden precies het tegenovergestelde: doorzeefd met vriendjespolitiek en een banencarrousel voor falende politici. Ook blijkt sprake van een rouleersysteem waar bewindslieden van post verwisselen en zelfs terug konden keren op de oude functie nadat voorheen ernstig falen was gebleken. Mijn casus laat zien hoe disfunctioneel het systeem in Nederland is… systeembreed.

Het Duitse volkslied staat ook ter discussie.

Stelplicht.

Voor de toewijsbaarheid van de vordering ligt de stelplicht en bewijslast bij de Staat der Nederlanden om de onjuistheid van de notariële akte te bewijzen met tevens nog een onderbouwingsplicht. De Nederlandse Staat heeft ruim voldoende gelegenheid gehad adequaat het dossier te bestuderen en Zich terdege laten informeren bij de notariële specialisten van de landsadvocaat. De stelplicht met bewijslast ligt dus niet bij de stichting en Audio-Rarities. Wanneer de Staat der Nederlanden de vordering niet (gemotiveerd) betwist, niet van voornemens danwel het de Staat rechtens verboden is alsnog te betwisten; op grond van artikel 149 Rv moet de rechter dan uitgaan van de juistheid van de aan de vordering ten grondslag gelegde feiten in de authentieke akte en zal dus de rechter de vordering moeten toewijzen. Betreft rectificatie akte notarieel dd, 21 juni 2007 die is uitgegeven voor Eerste Grosse op acht oktober tweeduizend zeven door mr Theodorus Hubertus Johannes Maria op de Laak,notaris te Budel,gemeente Cranendonck, waarvan een afgifte is verboden door de voorzieningenrechter van de rechtbank te Den Haag in 2008.Dat mag de notaris niet die titel “in naam der Koningin” aan het hoofd van de akte plaatsen,dat kan alleen -in dit geval- door een rechter,(brief van 2 januari 2020 door IFUD of Human Rights aan Minister F.B.J. Grapperhaus van Justitie en Veiligheid).

Antisemitismebestrijding.

Vergaderjaar 2020–2021) 20 454 Nr. 170
kst-20454-170

Voortgangsrapportage uitvoering wetten oorlogsgetroffenen
BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Den Haag, 12 april 2021.

Op 27 januari 2020 is met een grote internationale bijeenkomst in Auschwitz-Birkenau herdacht dat 75 jaar geleden het vernietigingskamp van nazi-Duitsland aldaar werd bevrijd. Namens Nederland zijn Koning Willem-Alexander en Minister-President Mark Rutte bij deze herdenking geweest.

De aanpak van online antisemitisme ligt bij het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Voor het werkterrein van de Minister van J enV is in het voorjaar van 2021 bovendien een Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding aangesteld, die een signalerende en adviserende functie vervult. Voor de uitvoering van deze aanbeveling is verwezen naar het project dat het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CIDI) uitvoert. Dit project wordt gefinancierd vanuit de € 3 miljoen die het Ministerie van J enV ter beschikking stelt voor de bestrijding van antisemitisme, de monitoring van online antisemitisme en Holocaustontkenning. Het CIDI heeft aangegeven daarbij gebruik te willen maken van de beschikbare expertise van de IHRA.

Nederland op de vingers getikt door Brussel strafbaarstelling ontkenning Holocaust.

AH 3996 2021Z11968
Verwijs: Antwoord van minister Grapperhaus (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 13 september 2021) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020-2021, nr. 3631

Beledigende vormen van bijvoorbeeld Holocaustontkenning, zoals bedoeld in artikel 1 van het kaderbesluit racisme, zijn strafbaar in Nederland op grond van artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht. Dit wordt bevestigd door rechtspraak van de Hoge Raad (zie o.a. Hoge Raad 10 september 1985, NJ 1986/164, Hoge Raad 25 november 1997, NJ 1998/261 en Hoge Raad 27 maart 2012, NJ 2012/220).

IHRA.

Antisemitische daden vormen een misdaad wanneer dit zo wordt gedefinieerd in de wet. Zo is de ontkenning van de Holocaust of de verspreiding van antisemitisch materiaal strafbaar.

"Handbook for the practical use of the IHRA Working Definition of Antisemitism"

European Commission in cooperation with IHRA.

Naziherdenking Ysselsteyn.

https://archive.org/details/naziherdenking-ysselsteyn

Europees Parlement.

LEGISLATIVE TRAIN 11.2021
6 A NEW PUSH FOR EUROPEAN DEMOCRACY
PROPOSALS TO EXTEND THE LIST OF EU CRIMES TO ALL FORMS OF HATE CRIME AND HATE SPEECH

Op 16 september 2020 kondigde de voorzitter van de Europese Commissie von der Leyen in haar State of the Union-toespraak op de Europees Parlement en in de begeleidende intentieverklaring een nieuw initiatief om de lijst van EU-misdrijven uit te breiden tot alle vormen van haat misdaad en haatzaaiende uitlatingen - hetzij vanwege ras, religie, geslacht of seksualiteit. Het werd later genoemd in het werk van de Commissie Programma 2021 en in februari 2021 heeft de Commissie een routekaart over het initiatief gepubliceerd, gepland voor het vierde kwartaal van 2021.

Deurwaarder.

De deurwaarder heeft zich destijds in 2008 tot de voorzieningenrechter gewend omdat ten aanzien van de executie van de notariële akte bezwaren zijn gerezen. De notariële grosse van 21 juni 2007 is niet voor executie jegens de Staat vatbaar. Het zal de deurwaarder daarom worden verboden om deze te executeren,(Rb. Den Haag

(Vzr.) 21 februari 2008 KG 07/1314).

Het kort geding leent zich in wezen uitsluitend tot een onderzoek of de executiebevoegdheid misbruikt wordt en gaat niet over de inhoud van de notariële grosse en de onder ede verklaring. De Nederlandse Staat heeft de inhoud van notariële grosse niet betwist,het is alleen de notaris verboden daar een grosse van uit te geven. Verwijs naar de brief van 2 januari 2020 die door de stichting verzonden is hierover aan Minister van Justitie en Veiligheid mr. F.B.J Grapperhaus. De notariële akte in afschrift uitgegeven door de notaris de

inhoud blijft “letterlijk”vast zolang niet betwist in een normaal civiel proces met alle middelen. Zolang het afschrift van de akte onbetwist gelaten, is de CAO-maatstaf van toepassing.De CAO-maatstaf is de zuiver taalkundige uitleg van de authentieke akte. Reden daarvan is dat er derden zijn betrokken zoals bijvoorbeeld de belastingdienst, die erop moeten kunnen vertrouwen dat hetgeen in de akte is vermeld ook juist is. CAO-norm is derdenbescherming, eenvormige uitleg cq zekerheid,(jurisprudentie HR).

Gelet op het vonnis door de rechtbank te Den Haag,(Rb. Den Haag (Vzr.) 21 februari 2008 KG 07/13 14),dit betekent dat de stichting niet bevoegd is om op grond van de grosse van een notariële akte van 21 juni 2007 de executiemaatregelen jegens de Nederlandse Staat te treffen.Dat kan alleen met toestemming van de Staat, in geval van vrijwilligheid van partijen, door een notariële – door partijen ondertekende – akte. De wetgever stelt uitdrukkelijk zware eisen aan het verkrijgen van een executoriale titel. De tenuitvoerlegging van een executoriale titel heeft een dwingend karakter en dient om die reden –in dit geval- vooraf te worden gegaan door tussenkomst van de rechter. Art. 157 lid 2 Rv bepaalt dat in een akte opgenomen partijverklaringen (waaronder ook eenzijdige Verklaringen in dit geval) in beginsel dwingende bewijskracht hebben. ‘dwingend bewijs’ houdt in dat de rechter verplicht is de inhoud van bepaalde bewijsmiddelen als waar aan te nemen, of verplicht is de bewijskracht te erkennen die de wet aan bepaalde gegevens verbindt (art. 151 lid 2 Rv). Wel kan tegen dwingend bewijs in beginsel tegenbewijs worden geleverd, (art. 151 lid 2 Rv). Een notariële akte heeft dwingende bewijskracht op grond van de artikelen 151 lid 1 en 157 lid 2 Rv. Dit neemt niet weg dat in een notariële akte onjuistheden kunnen staan, bijvoorbeeld verschrijvingen of een onjuiste weergave in de inhoud bijvoorbeeld betreft de partijverklaring van J.P. van den Wittenboer namens de stichting. Tegen het afschrift van de notariële rectificatie akte van 21 juni 2007 kan tegenbewijs geleverd worden (artikel 151 Rv).

De brief afkomstig van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dd, 14 september 2006, aangaande Hitler’s Inferno, en een brief verzonden destijds op 29 september 1997, door de Minister van Algemene Zaken Wim Kok berteft de CD Hitler’s Inferno; deze zullen als het standpunt van door de Staat der Nederlanden worden aanhouden inzake “Hitler’s Inferno” en zitten bij de aanhechtingen van de stukken bij de notariële akte in rubriek 7b: DvD-rom met diverse bestanden.

Compact disc.

De Nederlandse Staat blijkt met name onder de indruk van de CD “Hitler’s Inferno” met originele opnamen van toespraken en liederen uit Hitler-Duitsland.De Nederlandse Staat heeft bewondering voor de inspanningen door de stichting met Audio-Rarities om te waarschuwen tegen fascisme en onrecht. Leden van de Vaste Commissie van Justitie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal kunnen individueel “Hitler’s Inferno” gebruiken bij behandeling van Wetsvoorstellen of vragen stellen aan de regering.

Hitler’s Inferno: de les van gisteren (getuigenis als les voor de toekomst).

https://archive.org/details/hitlers-inferno-audio-rarities

Recht tot betwisting.

Vooropgesteld dat ook de Staat der Nederlanden de vrijheid heeft Haar belangen aan de rechter voor te leggen, diens beslissing daarover te verkrijgen en desgewenst tegen die beslissing rechtsmiddelen aan te wenden, mede op grond van het in art. 6 EVRM verankerde beginsel van toegang tot de rechter. Uit de eisen van een goede procesorde vloeien niet alleen normen voort voor de wijze waarop partijen zich jegens elkaar dienen te gedragen, maar ook normen voor het handelen van partijen ten opzichte van de rechter, alsmede voor het handelen van de rechter ten opzichte van partijen. In beginsel kan elke vorm van (dreigend) onrechtmatig procederen behalve tot een schadevergoedingsactie ook tot een verbodsvordering leiden maar dat daaraan slechts met terughoudendheid grenzen worden gesteld. Die terughoudendheid strookt met het fundamentele karakter van het recht op toegang tot de rechter. Met de botte bijl inhakken op de notariële akte of lasterlijke beledigingen, misprijzingen en minachting inzake “Hitler’s Inferno”, de stichting kan en wenst absoluut niet deze kwalijke praktijken te tolereren bij het betwisten van het afschrift van de notariële akte.

Iemand het recht ontnemen te procederen blijft de uitzondering. “RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN DE GOEDE PROCESORDE”

Een onderzoek naar de betekenis van de goede procesorde als normatief begrip in het burgerlijk procesrecht

PROEFSCHRIFT
ter verkrijging van het doctoraat in de Rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit Groningen op gezag van de Rector Magnificus, dr. F. Zwarts, in het openbaar te verdedigen op donderdag 7 december 2006 om 14.45 uur door Vincent Cord Adriaan Lindijer geboren op 19 september 1976 te Benthuizen **Promotores:** Prof. mr. G.R. Rutgers / Prof. mr. H.E. Bröring. **Beoordelingscommissie:** Prof. mr. H.A. Groen / Prof. mr. C.J.M. Klaassen / Prof. mr. H.B. Krans / Prof. mr. H.J. Snijders.

Ondanks een terughoudendheid die strookt met het fundamentele karakter van het recht op toegang tot de rechter voor de Staat der Nederlanden zal de stichting aansturen op een procedeerverbod voor de Staat der Nederlanden. Dit behoeft een gedegen verhaal en dossier over feiten en omstandigheden waaruit voorhands zou kunnen blijken dat de Nederlandse Staat het recht (om te procederen bijvoorbeeld) misbruikt -die wel redelijk concreet gemaakt moet worden door de stichting- waarbij de civiele rechter moet worden benaderd. Die kan dan bepalen dat het recht om het afschrift van de notariële akte van 21 juni 2007 te betwisten, toch niet geldt. Dat is en blijft wel een uitzondering als misbruik van recht moet worden gesteld. Om een dergelijke toegang tot de rechter te ontnemen is dus vooral de onderbouwde stelling nodig dat de Nederlandse Staat het recht voorhands wil gaan misbruiken. (Parket bij de Hoge Raad misbruik van procesrecht ECLI:NL:PHR:2019:702).

Rechtspraak.

Rechtspraak is het, door middel van een geautoriseerde instantie, beslechten van geschillen. Het is hierbij belangrijk dat de instantie (de rechter) volledig onafhankelijk is. Daarnaast mag een rechter geen recht weigeren.Het is de taak van de overheid om zorg te dragen voor de rechtspraak**.** Het is hierbij belangrijk dat de rechter volledig onafhankelijk is. Deze onafhankelijkheid moet door een aantal factoren worden gewaarborgd.
Bij betwisting van het afschrift van een notariële akte onder ede dd. 21 juni 2007 door de

Nederlandse Staat, dient de rechter met zorg gekozen te worden en moet deze een goede kennis van de geschiedenis hebben en het belang van de geschiedenis als een les voor de toekomst onderschrijven en moet de rechter dit in zijn beleid ook uitdragen.De rechter dient zijn beleid zodanig uit te dragen dat de naam van Audio-Rarities, van de stichting en van betrokken derden (personen en bedrijven) inzake het project "Hitler's Inferno" niet ten onrechte met nazisme of neonazisme in verband wordt gebracht of dat op enige andere wijze naamschade plaatsvindt. Verwijs naar onze brief van 28 april 2014, die de Minister van Algemene Zaken Mark Rutte via de landsadvocaat via onze stichting heeft ontvangen.
De vrees thans door de stichting dat de rechters bevooroordeeld zijn,kan naar subjectieve maatstaven gemeten worden, te verwijzen naar diverse jaarverslagen door deze stichting.
Rechtsgeldig staat letterlijk vast –zolang niet betwist- de verklaringen onder ede in de diverse notariële aktes met één afschrift van samenvattende de rectificatie akte, die van 21 juni 2007.
De beginselen van een goede procesorde zijn ervoor bedoeld dat het proces voor de op een eerlijke en rechtvaardige manier verloopt waarbij iedere partij in staat wordt gesteld om op een goede manier het proces te voeren.

Het beginsel van equality op arms gaat ervan uit dat zowel de verdediging als het de eiser met hetzelfde dossier en met dezelfde middelen strijden.

Ook het EHRM heeft benadrukt dat het recht op een eerlijk proces als bedoeld in artikel 6, eerste lid, van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden(EVRM) onder andere omvat dat elke partij een redelijke kans of gelegenheid krijgt om hun zaak te bepleiten zonder dat er sprake is van een substantieel ongelijke positie ten opzichte van de wederpartij."

Rechtsstaat en democratie Nederland.

Nederland is een rechtsstaat en een democratie.(dat wordt en is nimmer betwist door IFUD of Human Rights). Echter met de praktische uitwerking en uitvoering in het rechtssysteem en die rechtsstaat met democratie,en die uitvoering bleek flink mis.De onder ede verklaringen in notariële akte onder ede de diverse notariële aktes tegen de Staat der Nederlanden: in een samenvattende rectificatie akte notarieel van 21 juni 2007, is duidelijk op de **uitwerking en uitvoering** van het rechtssysteem en die rechtsstaat. Laat ik hier duidelijk over zijn,en daar wens ik mijn onder ede verklaring op standhouden. Ook het verslag over de rechtsstaat 2021 Landenhoofdstuk over Nederland door Europese Commissie Brussel, 20.7.2021 SWD(2021) 721 final, zal geen verandering in aanbrengen.

Op 25 februari 2021, heeft de Tweede Kamer conform de werkwijze van artikel 30 van haar Reglement van Orde via Mevr. Khadija Arib Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, besloten de Venetia-Commissie van de Raad van Europa advies to vragen over de rechtsstaat in Nederland, Venetia-Commissie van de Raad van Europa t.a.v. mw. Granata-Menghini.

Volgens het rapport van de commissie:

In dit opzicht gaat het handhaven van de rechtsstaat niet alleen om –volgens inzicht Venetië commissie- rapport van Strasbourg, 18 October 2021 Opinion No. 1031/2021 CDL-AD(2021)031 Or. Engl., om:instellingen en formele juridische waarborgen, maar ook over het in stand houden van een gunstig klimaat voor de rechtsstaat door de politieke en juridische cultuur binnen de samenleving. Dit vereist een politiek cultuur met een hoge mate van bewustzijn van de rechtsstaatgevolgen van politieke beslissingen en zelfbeheersing wanneer politiek gewenste maatregelen in strijd zijn met de rechtsstaat. Het vraagt ook om een rechtscultuur waarin de rechtsstaat wordt geaccepteerd als kader voor en beperking tot democratische besluiten en beleid.

Hier als ingelast te beschouwen een verwijzing naar de schriftelijke reactie van Tweede Kamer der Staten-Generaal aan de IFUD of Human Rights, Brief: 23 maart 2016, reactie op

de via de deurwaarder betekende stukken,Mw. K. Arib Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.(dossiernr.:13600573 negen maart 2016, Van der Velde van Hal & Peers gerechtsdeurwaarders en incassobureau te Den Haag)

[lidstaat Nederland]

RULE of LAW
REPORT 2021
COUNTRY CHAPTER
ABSTRACTS , door Europese Commissie in 2021

Er zal eerst een integraal parlementair openbaar onderzoek moeten geschieden naar de toestand van de rechtsstaat en de democratie. IFUD of Human Rights is niet van voornemens afstand te doen van de onder ede verklaring akte notarieel dd. 21 juni 2007. De inhoud staat “letterlijk vast” (CAO-norm verwijs HR) en alle aanhechtingen aan de akte zitten er ook daadwerkelijk bij.De notaris is verboden om een grosse met executoriale titel af te geven over deze akte.

De CAO-norm is een puur taalkundige uitleg van de bepaling(en) van de notariële akte. Deze uitlegmethode gaat uit van de letterlijke bewoordingen van de akte. De CAO-norm schrijft dus geen grammaticale uitleg voor. Tegenbewijs dat de bedoeling van partijen anders is dan uit de bewoordingen in de akte volgt is echter wel mogelijk. HR 17 september 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1059, NJ 1994/173 (*Gerritse/HAS*) en HR 24 september 1993, RvdW 1993/186 (*Hol/EIM*). Dit betreft uitleg van CAO’s en deze regel wordt daarom wel de CAO-norm genoemd.CAO-norm is door de Hoge Raad van toepassing geacht op overeenkomsten die de rechtspositie van derden bepalen. HR 17 september 1993, *NJ* 1994, 173 (CAO-arresten). HR 24 september 1993, *NJ* 1994, 174 (CAO-arresten). Hijma 2008, p. 348 en CAO arresten. (HR 20 februari 2004, HR:2004:AO1427, HR, 24 februari 2012, HR:2012:BU9889 en 25 november 2016, HR:2016:2687).

Niet betwiste schuldvorderingen en Europese Executoriale Titel (EET).

Het begrip "niet-betwiste schuldvorderingen" dient betrekking te hebben op alle situaties waarin een schuldeiser, gelet op het feit dat gebleken is dat de schuldenaar de aard of de omvang van een schuldvordering niet betwist, een gerechtelijke beslissing tegen deze schuldenaar heeft verkregen of een executoriale titel waarmee de schuldenaar uitdrukkelijk moet instemmen, in de vorm van een door een gerecht goedgekeurde schikking of een authentieke akte. Waarmerking van de notariële rectificatie akte als Europese executoriale titel zal afzonderlijk behandeld worden, nadat de stichting de door de Nederlandse rechter verklaarde executoriale titel heeft verkregen over de betreffende rectificatie akte. Het ontbreken van betwisting of niet ontvankelijk door de Nederlandse Staat, kan de vorm aannemen van verstek laten gaan bij de terechtzitting of van geen gevolg geven aan een verzoek van het gerecht om het voornemen kenbaar te maken zich in de zaak schriftelijk te verweren. In zijn conclusies van Tampere heeft de Europese Raad geoordeeld dat de toegang tot de tenuitvoerlegging in een andere lidstaat dan die waar de beslissing is gegeven, sneller en eenvoudiger dient te worden gemaakt, doordat de tussenmaatregelen die in de lidstaat van tenuitvoerlegging moeten worden genomen voordat de beslissing ten uitvoer kan worden gelegd, worden afgeschaft. Een beslissing die door het gerecht van oorsprong als Europese executoriale titel is gewaarmerkt, moet, wat de tenuitvoerlegging betreft, op dezelfde manier worden behandeld als een beslissing die in de lidstaat van tenuitvoerlegging is gegeven.
Een gerechtelijke beslissing die in een van de Europese lidstaten is gewezen over een niet betwiste schuldvordering kan als Europese executoriale titel (EET) woeden gewaarmerkt. Een als EET gewaarmerkte beslissing kan, zonder dat daarvoor verdere procedures nodig zijn, in alle lidstaten van de Europese Unie ten uitvoer worden gelegd.

Holocaust Museum.

Steun aan het United States Holocaust Memorial Museum speelt een belangrijke rol in Haar missie om de blijvende relevantie van Holocaustherinnering en onderwijs in de constant veranderende wereld. Daarom heeft de stichting **negentig procent** van het bedrag in het afschrift van de notariële akte vermeld, geschonken aan “Planned Giving and Endowments” van het United States Holocaust Memorial Museum, Washington DC. De stichting mag uitgaan dat het museum een goede rentmeester is van de schenking na toewijzing van de claim door de rechter.

European Commission.

Strasbourg, 5.10.2021

COM(2021) 615 final COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS EU Strategy on Combating Antisemitism and Fostering Jewish Life (2021-2030).

Gedragscode haatzaaien.

Tijdens het Nederlandse voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie in 2016 werd door de Europese Commissie, gezamenlijk met Facebook, Microsoft, Twitter en Google/YouTube een Gedragscode gepresenteerd om online hate speech tegen te gaan. De belangrijkste inspanningsverplichting die uit de Gedragscode voortvloeit betreft de afdoening en eventuele verwijdering van haatzaaiende uitingen na meldingen van gebruikers binnen 24 uur. Daarnaast bevat de Gedrags-code afspraken over monitoring van de afspraken.Nederland is al eerder op de vingers getikt over dit onderwerp, door de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (ECRI). "Zij concludeert in een rapport over Nederland dat de huidige aanpak van online beledigingen en uitlatingen die aanzetten tot haat, niet voldoende is. Op 28 april 2004 zond Minister van Justitie J.P.H. Donner een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal,(Tweede Kamer der Staten Generaal Vergaderjaar 2003–2004, kst 29 200 VI Nr. 136). ter beteugeling van strafwaardige uitlatingen, opruiing, discriminatie of aanzetten tot haat op internet).

Europese Commissie haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven.

Europese Commissie - Persbericht
De Commissie stelt voor om de lijst van "EU-misdaden" uit te breiden tot haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven

Brussel, 9 december 2021
Vandaag presenteert de Europese Commissie een initiatief om de lijst van 'EU-misdaden' uit te breiden tot haattoespraak en haatmisdrijven, zoals aangekondigd door voorzitter Von der Leyen in haar State of the Union 2020 toespraak .

Haatdragende taal en haatmisdrijven zijn in heel Europa sterk toegenomen en zijn een bijzonder ernstig en zorgwekkend fenomeen – offline en online. Er is gemeenschappelijk EU-optreden nodig om dit aan te pakken EU-brede uitdaging. Momenteel is er echter geen wettelijke basis om haatzaaiende uitlatingenen haat strafbaar te stellen misdaad op EU-niveau. De bestaande lijst van EU-misdrijven in het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) moet worden uitgebreid om te zorgen voor gemeenschappelijke minimumregels voor de definitie van strafrecht strafbare feiten en sancties die in alle EU-lidstaten van toepassing zijn. Het initiatief van vandaag is de eerste stap in de proces van uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven. De volgende stap zou zijn dat de lidstaten de initiatief, voordat de Commissie een wetgevingsvoorstel kan indienen.

Vicevoorzitter voor Waarden en Transparantie, Věra Jourová , zei: "Haat hoort niet thuis in Europa. Het gaat in tegen onze fundamentele waarden en principes. We hebben EU-actie nodig om ervoor te zorgen dat haat bestaat overal in Europa op dezelfde manier gecriminaliseerd.”

Commissaris voor Justitie Didier Reynders zei: "We hebben een krachtig antwoord nodig op de uitdagingen veroorzaakt door haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven in de hele EU: nu en in de toekomst. Het initiatief van vandaag is een belangrijke stap op weg naar een effectiever Europees antwoord op dergelijke bedreigingen van het pluralisme en inclusiviteit. We zullen niet toestaan dat een dergelijk fenomeen onze democratieën verzwakt.”

Belangrijkste elementen van de mededeling:
Het initiatief van vandaag levert bewijs voor de uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven in het licht van de criteria van artikel 83, lid 1, VWEU:

De grensoverschrijdende dimensie van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven:
online haatzaaiende uitlatingen verspreiden zich snel en overal toegankelijk voor iedereen. De ideologieën achter haatzaaien en haat misdaad kan internationaal worden ontwikkeld en snel online worden gedeeld. Haatmisdrijven kunnen gepleegd door netwerken met leden uit verschillende landen.

Aanzetten tot haat en haatmisdrijven als misdaadgebied: de Commissie is van oordeel dat haat spraak en haatmisdrijven zijn een gebied van misdaad omdat ze een intrinsiek speciaal kenmerk gemeen hebben, namelijk'haat' gericht op personen of groepen personen die hetzelfde delen (of gezien worden als delend) beschermde eigenschappen.

Aanzetten tot haat en haatmisdrijven als een gebied van bijzonder ernstige misdaad :
aanzetten tot haat en haatmisdrijven zijn bijzonder ernstige misdrijven omdat ze de gemeenschappelijke waarden van de EU ondermijnen en grondrechten, zoals vastgelegd in de artikelen 2 en 6 Verdrag betreffende de Europese Unie , evenals in het Handvest . Ze hebben schadelijke gevolgen voor de individuen, hun gemeenschappen en de samenleving in het algemeen.

Ontwikkelingen in de criminaliteit:
de twee fenomenen zijn gestaag toegenomen als gevolg van:
verschillende economische, sociale en technologische veranderingen en ontwikkelingen. De COVID-19 pandemie is een van de factoren die hebben bijgedragen aan deze toename.

Geen alternatieven voor het uitbreiden van de lijst met EU-misdrijven:
aanzetten tot haat en haatmisdrijven zijn in verschillende mate gecriminaliseerd in de EU-lidstaten. Alleen de uitbreiding van de lijst van EU misdaden tot haatzaaien en haatmisdrijven kunnen een effectief en alomvattend strafrecht mogelijk maken aanpak van deze verschijnselen op EU-niveau, samen met een consistente bescherming van de slachtoffers van dergelijke handelingen.

Volgende stappen
De Raad moet met eenparigheid van stemmen, na goedkeuring door het Europees Parlement, een besluit dat haatzaaien en haatmisdrijven identificeert als een ander misdaadgebied dat voldoet aan de gestelde criteria in artikel 83, lid 1, VWEU.

Daarna kan de Commissie voorstellen om wetgeving aan te nemen tot vaststelling van minimumregels over de definities en sancties van haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven die moeten worden aangenomen door de Europese Parlement en de Raad in overeenstemming met de gewone wetgevingsprocedure.

Achtergrond

De vandaag gepubliceerde externe studie bevestigt de omvang en de verontrustende trend van haatspraak en haat misdaden. De toename van de haat tegen bijvoorbeeld Roma, joden, moslims en personen van Aziatische afkomst, of personen die als zodanig worden beschouwd, met inbegrip van racistische aanvallen en afranselingen, gewelddadige pesterijen, bedreigingen en racistische mishandelingen zijn toegenomen tijdens de pandemie. bronnen ontdekte dat 52% van de jonge vrouwen en meisjes te maken heeft gehad met online geweld, inclusief bedreigingen en seksuele intimidatie, terwijl personen met een handicap meer risico lopen slachtoffer te worden van geweldsmisdrijven, met inbegrip van haatmisdrijven, dan andere personen, en te maken krijgen met intimidatie.

Haatmisdrijven en haatzaaiende uitlatingen zijn in strijd met de fundamentele Europese waarden zoals uiteengezet in artikel 2 van het Verdrag betreffende de EU. op grond vanArtikel 83, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de EU ("VWEU"), de Het Europees Parlement en de Raad kunnen minimumregels vaststellen voor de definitie van crimineel strafbare feiten en sancties op het gebied van bijzonder ernstige criminaliteit met een grensoverschrijdende dimensie . Dergelijke gebieden zijn bijvoorbeeld terrorisme, mensenhandel en seksuele uitbuiting van vrouwen en kinderen. Op basis van ontwikkelingen in de criminaliteit kan de Raad een besluit nemen waarin andere gebieden, zoals deze, waardoor de Commissie – in een tweede stap – een robuust kader kan voorstellen om haatuitingen en haatmisdrijven op EU-niveau aanpakken. Op EU-niveau bestaat er al een kader voor een krachtige gemeenschappelijke reactie op racistische en xenofobe haatzaaiende uitlatingen en haatmisdrijven door de Kaderbesluit van de Raad inzake bestrijding bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht. Het frame Besluit heeft tot doel ervoor te zorgen dat ernstige uitingen van racisme en vreemdelingenhaat strafbaar worden gesteld met:
doeltreffende, evenredige en afschrikkende strafrechtelijke sancties in de hele EU. Het vereist dat de lidstaten om haatzaaiende uitlatingen, dwz het publiekelijk aanzetten tot geweld of haat, op grond van ras strafbaar te stellen, kleur, religie, afkomst of nationale of etnische afkomst. Het vereist ook dat de lidstaten ervoor zorgen dat andere strafbare feiten dan haatzaaiende uitlatingen, dat dergelijke racistische en xenofobe motivatie wordt beschouwd als een verzwarende omstandigheid, of dat een dergelijke motivering in aanmerking kan worden genomen in de vaststelling van de straffen. De Commissie steunt de inspanningen van de lidstaten om het kaderbesluit doeltreffend uit te voeren door het werk van de Groep op hoog niveau voor de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat en andere vormen van onverdraagzaamheid. Het initiatief van vandaag maakt deel uit van een bredere reeks EU-acties ter bestrijding van illegale haatzaaiende uitlatingen en gewelddadigeextremistische ideologieën en terrorisme online, zoals de EU-gedragscode voor de bestrijding van illegale haattoespraak online , de voorgestelde Wet digitale diensten , de verordening betreffende de aanpak van terroristische inhoudonline en het EU-internetforum.

Dit initiatief ondersteunt de EU-actieplan tegen racisme 2020-2025 en de strategie voor bestrijdingantisemitisme en bevordering van het joodse leven in de EU , evenals de strategie voor gendergelijkheid 2020-2025.

Voor meer informatie:
Mededeling - Een meer inclusief en beschermend Europa: de lijst van EU-misdaden uitbreiden tot haat spraak en haatmisdrijven
Bijlage bij de mededeling van de Commissie over de uitbreiding van de lijst van EU-misdrijven tot haatzaaiende uitlatingen en haat misdaad
Factsheet - Hoe de lijst met EU-misdrijven uit te breiden: stap voor stap
Webpagina

IP/21/6561
Perscontacten:
Christian WIGAND (+32 2 296 22 53)
Jördis FERROLI (+32 2 299 27 29)
Algemene openbare vragen: Europe Direct per telefoon00 800 67 89 10 11 of per e-mail

Kaderbesluit.

Brussel, 27.1.2014
COM(2014) 27 final

VERSLAG VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD{SWD(2014) 27 final}

over de uitvoering van Kaderbesluit 2008/913/JBZ van de Raad betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht.

De Europese Commissie heeft op 9 juni 2021 besloten Nederland en nog enkele lidstaten van de EU aanmaningsbrieven te sturen, aangezien hun nationale wetgeving de EU-regels inzake de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht niet volledig of nauwkeurig omzet (Kaderbesluit 2008/913/ van de Raad JHA). Het doel van dit kaderbesluit is ervoor te zorgen dat ernstige uitingen van racisme en vreemdelingenhaat, zoals het publiekelijk aanzetten tot geweld of haat, worden bestraft met doeltreffende, evenredige en afschrikkende strafrechtelijke sancties.

Namenmonument.

De Nederlandse overheid heeft meer dan 8,5 miljoen euro uitgetrokken voor de oprichting van het Holocaustmuseum in Amsterdam.Koning Willem-Alexander onthulde zondag 19 september 2021 het Holocaust Namenmonument in Amsterdam. Demissionair premier Mark Rutte en de Amsterdamse burgemeester Femke Halsema hielden een toespraak. Ook was staatssecretaris Blokhuis van Volksgezondheid, Welzijn en Sport aanwezig.

Maar dat betekent nog niet een vrijbrief voor de gefotoshopte beelden van hoogwaardigheidsbekleders van de Nederlandse overheid voorzien van hakenkruizen, SS-tekens en Hitlersnorren die online steeds verschijnen. IFUD of Human Rights heeft al verschillende keren geschreven om de regering van mening te doen veranderen over deze kwestie, om ermee te stoppen en daadwerkelijk beginnen met acties te ondernemen.

Het Duitse volkslied.

Adolf Hitler noemde het volkslied "Deutschland,Deutschland über alles" op 1 augustus 1937 " het lied dat voor ons Duitsers werd gezongen op de meest heilige openbaring". Vanaf 1940 werd het Horst Wessel-lied telkens aan het Deutschlandlied toegevoegd. Miljoenen mensen zongen zelf, Duitsland en de "Ostmark" opgenomen in "Haar Bloed en haar graf". Het kwam niet als een verrassing dat in 1945 de geallieerden in Duitsland beide liederen, zoals allenationaal-socialistische liederen, verboden waren. De koppeling van het

"Deutschlandlied" met het "Horst-Wessel-Lied" tijdens het nazi-regime van het nazi-regime heeft de (tekst en melodie) ernstig beschadigd van Joseph Haydn en de tekst van Heinrich Hoffmann von Fallersleben. Het Duitse volkslied herinnert te veel aan de Nazi's. Ik wil dat ze hiermee gaan stoppen,(verwijs afschrift notariële rectificatie akte van 21 juni 2007).

Toelichting.

Verfassungswidrige Kennzeichen - (§§ 85, 86a stcB)

Na de machtsovername van Hitler in 1933 gebruikten de nazi's het eerste couplet van het'Deutschlandlied' als de inleiding van het „Horst-Wessel-Lied", de officiële partijhymne van de NSDAP. Het Hoger gerecht van Oldenburg (Duitsland) heeft in 1987 een uitspraak gedaan over het gebruik van het Horst- Wessel-Lied,en daaruit volgt dat ook de melodie verboden is,en verandering in de tekst. Dit geldt met name de melodie en tevens de interpretatie van de melodie met gewijzigde tekst.

Das "Horst-Wessel-Lied" mit richtigem und auch mit verfremdeten Text (BayObLG, Urteil vom 19.07.1962, Az. Rreg 4 St 171162, zu finden in NJW 1962,1878 und OLG Oldenburg, Urteil vom 05.10.1987, Az. Ss 481i87, zu Índen in MDR 1988, 251 Í.j
Wissenschaftliche Dienste Deutscher Bundestag Das strafbare Verwenden von Kennzeichen verfassungswidriger Organisationen§ 86a StGB im Spiegel der Rechtsprechung.
Roman Trips-Hebert
Infobrief

WD 7 - 3010 - 028/14

De stichting is van opvatting dat zoals bij het “Horst-Wessel-Lied” ook de melodie verboden is “dezelfde beoordeling”,en verandering in de tekst van het Duitse volkslied vanaf 1952 aangenomen. Aldus, dit geldt met name de melodie en tevens de interpretatie van de melodie met gewijzigde tekst.Dus dat men de jurisprudentie van het hoger gerecht van Oldenburg, de uitspraak uit 1987 zullen aanhouden,bij de beoordeling van het huidige volkslied van Duitsland.

De onderzoek naar de geschiedenis.

Op grond van art. 25 lid 1 sub c Auteurswet heeft de maker van een werk " het recht zich te verzetten tegen elke andere wijziging in het werk. Bij de langspeelplaat “Hitler’s Inferno” hebben we te maken met een verweesd werk, waar de mening van de maker niet meer kan worden opgevraagd.Daarom moet de stichting thans een afweging maken aan de hand van de geschiedenis, de jurisprudentie, en de onderzoeken door de stichting vastgelegd notarieel. Na 1945 werden in het naoorlogse Duitsland hun praktijken vergoelijkt en toonde men ‘begrip’. Oud-nazi’s maakten carrière als rechter, hoogleraar, arts of politicus. “Carrière-Nazi’s”
De wrede praktijken van Duitse oorlogsmisdadigers en hoe ze na 1945 aan de top bleven. Carriere nazi's Helmut Ortner Just Publishers 2018 paperback 207 pages Nederlandse vertaling. “Persilscheine” Wäscht alles: die gesamte Geschichte des NS: Deutschland über alles sauber mit Persil. Door het invullen van een formulier waren de oud-nazi’s als het ware witgewassen van schuld aan de misdaden van het Derde Rijk. Naar een populair wasmiddel uit die tijd, werd zo'n vrijbrief Persilschein genoemd.

The Rosenburg Files.

Voorwoord (Heiko Maas Minister van Justitie en Consumentenbescherming Bondsrepubliek Duitsland).

De nazi-dictatuur beging ondenkbare misdaden en bracht groot leed over Duitsland en de wereld. De samenwerking van het rechtssysteem en advocaten met het Nazi regime is inmiddels goed gedocumenteerd in academische studies. Voorheen was het echter een publiek geheim dat veel advocaten... die schuldig waren aan misdaden terugkeerden naar West-Duitse overheidsdienst na de oprichting van de Bondsrepubliek Duitsland in 1949. De onafhankelijke academische commissie die was opgericht om te onderzoeken hoe het Bondsministerie van Justitie omging met zijn nazi-verleden, het "Rosenburg-Projekt", heeft een intensieve studie gemaakt van de continuïteit op het gebied van personeel en de gevolgen daarvan. Ons ministerie gaf de onderzoekers voor het eerst volledige toegang tot alle dossiers. Ik zou mijn grote dank uitspreken aan de twee hoofden van de Commissie, Professor Manfred Görtemaker en Professor Christoph Safferling, en en hun hele team voor hun geëngageerde werk.

Ministers van Algemene Zaken Kok,Balkenende en Rutte.

De stichting heeft in het verleden de Minister van Algemene Zaken Wim Kok daar op aangeschreven. De reden dat Nederland het lied niet wil staken,zal liggen in het feit dat men hier de relatie met Duitsland niet wil schaden, met verwijzing naar de handelsbelangen.

Handelspartner Duitsland.

Het Nederlands-Duitse handelsvolume is één van de grootste wereldwijd met met in 2020 172 mrd euro, volgens Destatis. Duitsland is voor Nederland de eerste handelspartner, zowel qua uitvoer als qua invoer. Volgens het Duitse ‘Auswärtiges Amt’ is alleen de economische verwevenheid van de VS en Canada nog sterker dan die van Duitsland en Nederland. Bovendien is Nederland het belangrijkste doorvoerland van de EU, waarbij de haven van Rotterdam een centrale rol speelt. En Duitsland is voor de maritieme aan- en afvoer van de Rotterdamse haven van groot belang, omdat het de belangrijkste transitieland voor Nederland naar andere Europese landen is. Het spreekt dan ook voor zich dat beide landen op het gebied van infrastructuur, transport, telecommunicatie en waterbeheer nauw samenwerken,(bron: Deutsch-Niederländische Handelskammer).

Eerste openbaarmaking.

De eerste openbaarmaking onder de titel "Hitler's Inferno" is gepubliceerd in november 1945 door Audio Rarities in de USA op 33 1/3 toeren LP (release WW2) einde van de oorlog, ter nagedachtenis aan.. (de les van gisteren) voorzien van een antifascistisch commentaar. Hitler's Inferno en de opeenvolgende tragedies wijzen op het onvermogen van de mens om de vernietigende impulsen van paranoïde dictators als Hitler, Stalin, Pol Pot te controleren. Toen het eerste nieuws over de concentratiekampen in mei 1945 werd uitgezonden, was het gevoel van verontwaardiging groot. "het zou nooit meer mogen gebeuren in de beschaafde wereld".

Zorgvuldig onderzoek verweesde werken.

Tweede Kamer der Staten-Generaal

ah-tk-20172018-2692

Vragen van de leden Bergkamp en Groothuizen (beiden D66) aan de Ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Justitie en Veiligheid over *de uitvoering van het Besluit zorgvuldig onderzoek verweesde werken* (ingezonden 28 mei 2018). Antwoord van Minister Van Engelshoven (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) mede namens de Minister voor Rechtsbescherming (ontvangen 6 juli 2018).

De langspeelplaat.

Hitler's Inferno, in words, in music 1932¬1945, Marching songs of Nazi Germany,LPA 2445 voorzien van origineel anti-fascistisch commentaar door Amerikaanse verteller in de Engelse taal.

De inhoud.

Kant 1:
1. Hitler in Rome 1937 / 2. Deutschland über alles / 3. Die Fahne Hoch / 4. Heil Hitler Dir! / 5. Goebbels introduces Hitler 1934 / 6. Marching songs Medley.

Kant 2:
7 . Hitler speaks in Vienna 1939 / 8. Heil Deutschland / 9.Wenn De S.S. und die S.A. Aufmarschiert / 10. Die jugend Marschiert / 11. Plead "Not Guilty at Nuremberg.

[voorzien van antifascistisch commentaar in het Engels door Bill Forrest met ondersteuning van Mary Jo Devlin]

De dragers.

1994-1995 audio cassette
Vanaf 1995 tot heden Compact Disc en Mp3

Naar Nederlands auteursrecht moet aangenomen worden dat de plaat te kwalificeren is als een werk van letterkunde, wetenschap of kunst in de zin van art. 1 jo. Art. 10 auteurswet (AW). Bij deze kwalifikatie speelt een grote rol dat de plaat een eigen, oorspronkelijk karakter bezit dat het persoonlijk stempel van de maker draagt. Het feit dat de plaat voor het grootste gedeelte bestaat uit
een vastlegging van Duitse geluidsopnames doet hieraan niet af. Omdat n.l. de Duitse geluidsopnames in een door de maker gekozen volgorde zijn geplaatst en voorzien zijn van anti-facistisch commentaar, is hiermede een nieuw oorspronkelijk werk ontstaan in de zin van het Nederlands auteursrecht. Dit betekent dat de maker van de plaat of diens rechtverkrijgende op grond van art. 1 Aw het exclusieve recht heeft om de plaat openbaar te maken en te verveelvoudigen.

Persoonlijkheidsrecht.
(de makers of onder diens leiding en opdracht van Audio Rarities “Hitler’s Inferno” 1945 USA) Art. 25 (Aw).

Auteursrecht over de Duitse liederen en toespraken.
Freistaat Bayern München Duitsland
De toespraken en liederen van Nazi-Duitsland "Die Lieder der NS-Zeit",met de val van het

Derde Rijk in 8 mei 1945, verboden door de Geallieerde Controle Raad (ook het Deutschlandlied)

Duitsland, Freistaat Bayern:(Kontrollratsgesetz Nr 2 vom 10-10-1945 und Kontrollrat Direktive Nr 50 vom 29-04-1947).

Verweesde werken.

Ook erfgoedinstellingen, zoals bibliotheken, archieven en musea, zijn in beginsel verplicht toestemming aan de rechthebbenden te vragen als ze auteursrechtelijk beschermd werk uit hun verzameling willen digitaliseren en online ter beschikking stellen. In de praktijk blijkt namelijk dat van veel werken de rechthebbenden ook met een zorgvuldige inspanning niet meer te achterhalen zijn. Dergelijke werken noemt men 'verweesde' werken. De Europese richtlijn verweesde werken ('Orphan Works Directive'), die in 2014 in de Nederlandse wet wordt geïmplementeerd, maakt het mogelijk om verweesde werken na een zorgvuldige zoektocht toch online beschikbaar te stellen.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2008-2009
29838 Nr. 11

I). Een brief van minister van Justitie Hirsch Ballin, aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, dd 4 november 2008, betreft het kabinetsstandpunt over het EG- groenboek over auteursrecht in de kenniseconomie, onder verwijzing naar het verzoek van de vaste commmissie voor Justitie d.d. 16 september jl. (kenmerk 2008Z01474/2008D04605).

Tevens is het onderzoek dat in opdracht van het WODC is uitgevoerd naar “Digitalisering van historische archieven en verweesde werken”

Tweede Kamer der Staten-Generaal Vergaderjaar 2017–2018
Vragen gesteld door de leden der Kamer

2018Z09735
2).Vragen van de leden Bergkamp en Groothuizen (beiden D66) aan de
Ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Justitie en Veiligheid
over de uitvoering van het Besluit zorgvuldig onderzoek verweesde werken ingezonden 28 mei 2018.

Onderzoek.

Alles is geheel zorgvuldig onderzocht – het gehele onderzoek door de stichting- is terug te vinden in de aanhechtingen op (data DvD-rom) van de rectificatie akte notarieel van 21 juni 2007. Onder raadpleging van alle instanties betreft het onderzoek: in de Verenigde Staten, Nederland en Duitsland. Het onderzoek door de stichting IFUD of Human Rights tussen 1994-1995.

Archiefbeheersaspecten en dossierbeheer.

De overheid is geheel **eigen** verantwoordelijk voor intern dossierbeheer en overdrachtsdossiers van de Staat.

Rechtsgebied.

Nederlands recht is van toepassing

Rechtspersoon.

Gemachtigde Minister van Justitie en Veiligheid namens de publieksrechtelijke rechtspersoon Staat der Nederlanden, handelt in dit geval als **privaatrechtelijk rechtspersoon**. Brief 2 januari 2020 door de stichting verzonden aan gemachtigde Minister van Justitie en Veiligheid mr. F.B.J Grapperhaus.

De publiekrechtelijke rechtspersoon Staat der Nederlanden, waarbij de publieksrechtelijke rechtspersoon de Nederlandse Staat niet in de specifieke bestuurstaak heeft gehandeld,maar in de ondernemers activiteit, public relations, en de wetenschap: bestaat er geen voldoende grond Haar anders te bejegenen dan privaatrechtelijke rechtspersonen die dezelfde of vergelijkbare activiteiten verrichten.

Jaarverslag stichting 2020.

https://archive.org/details/annual-report-ifud-of-human-rights-2020

UBO-opgave.

De stichting is een bestaande en op 20 december 2021 is door de voorzitter online UBO-opgave gedaan bij de Kamer van Koophandel:

- Kopie statuut,
- kopie notariële akte van 17-08-1999 inzake de belangen in de stichting,uitgegeven als EERSTE grosse op 16-07-2004 ten behoeve van J.P. van den Wittenboer, https://archive.org/details/GrosseNotarieel2004
- BSN,
- kopie paspoort (kleur).

Slot.

1. Mochten er nog voornemens zijn om het afschrift van de notariële rectificatie akte van 21 juni 2007 te betwisten.Er bestaat dezerzijds voorshands een ernstig vermoeden dat het grondrecht van de stichting op een onafhankelijk gerecht zal worden geschonden door de Staat der Nederlanden. Op 9 maart 2020 vond het rondetafelgesprek 'Dikastocratie?' plaats in de Tweede Kamer Namens de rechtspraak benadrukten Geert Corstens (oud-president van de Hoge Raad) en Henk Naves (voorzitter van de Raad voor de rechtspraak) dat de rechter niet aan rechtsweigering mag doen,

2. de Staat der Nederlanden heeft **alléén** de executoriale titel -afgegeven door de notaris- als grosse betwist, en niet de verdere inhoud als afschrift van de notariële akte,

3. een executoriale titel mag uitsluitend in dit geval door de rechter, de stichting moet de Nederlandse Staat de kans bieden op een eerlijke betwisting voor de rechtbank,

4. de stichting mag "equality of arms" in het proces eisen tegen de Staat der Nederland. Het beginsel van "equality of arms" houdt in dat aan de stichting alsmede de Nederlandse Staat het recht op een eerlijk proces moet worden toegekend. Dit beginsel komt er in wezen op neer dat aan de stichting procedurele gelijkheid ten opzichte van de Staat der Nederlanden moet worden toegekend voor toegang voor de Nederlandse Staat tot de rechtbank om te kunnen betwisten. Ten slotte kan het niet voorzien in kosteloze rechtsbijstand onder omstandigheden van de stichting ook in strijd komen met het beginsel van equality of arms,

5. de stichting IFUD of Human Rights en Audio-Rarities met "Hitler's Inferno" zijn van mening dat ze over het algemeen gezien respectloos en niet geïnteresseerd zijn behandeld door de diverse lagen van de overheid van hoog tot laag met misschien enkele uitzondering daargelaten.De stichting wordt bewust geweerd,verwijs naar ostracisme,

6. in het licht van de toename van antisemitisch geweld en haatmisdrijven zal tevens de Europese Commissie een alomvattende strategie voor de bestrijding van antisemitisme voorstellen, in aanvulling op en ter ondersteuning van de inspanningen van de lidstaten , (Brussel, 19.10.2020 COM(2020) 690 final).

7). het Comité van de Verenigde Naties is bezorgd in het landenrapport over nederland dat een groot aantal haatzaaiende uitlatingen wekenlang online blijft, soms zelfs maanden en jaren. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan maatregelen te nemen om het verbod op haatzaaiende uitlatingen, op internet,(rapport over nederland CERD /C/NLD/CO/22-24 GEAVANCEERDE ONBEWERKTE VERSIE Dist.: Algemeen Datum: 25 augustus 2021 Origineel: Engels).

Naleving waarden EU door de lidstaten.

Een regelmatige controle met betrekking tot de waarden waarop de EU is gebaseerd en die de lidstaten zijn overeengekomen monitoren of de lidstaten hebben voldaan aan hun verplichtingen in de bestrijding van haatmisdrijven. Bijzondere nadruk moet worden gelegd op de **daadwerkelijke handhaving** van de wetten. Veronachtzaming of niet-naleving van de vigerende EU-wetgeving moet dan leiden tot inbreukprocedures, met EU-sancties verlies van voorrechten of de opschorting van rechten van de lidstaat.

IFUD of Human Rights
De Voorzitter
J.P. van den Wittenboer

-volgblad. (bijlagen)

Bijlagen.

1). Brief Minister van Algemene Zaken Mark Rutte dd, 9 mei 2014,

2). ECLI:NL:RBSGR:2008:1420, Rechtbank 's-Gravenhage Kort geding 21-02-2008, (Staat der Nederlanden – Audio-Rarities / IFUD of Human Rights / J.P. van den Wittenboer), gerechtsdeurwaarders Kort geding inzake executoriale titel boven de notariële grosse,

3). Kopie formulier en e-mail "Gift Notification" planned giving USHMM, United States Holocaust Museum,Associate Deputy Chief D Officer Planned Giving and Endowments Development George E. Hellman, J.D., 100 Raoul Wallenberg Place,SW Washington,DC 20024-2126 UNITED-STATES,

4). kopie brief 2 januari 2020 door de stichting verzonden aan Minister van Justitie en Veiligheid mr. F.B.J Grapperhaus,

5). kopie brief 23 maart 2016 door de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Mw. K. Arib aan IFUD of Human Rights betreft reactie op de via de deurwaarder betekende stukken,

6). kopie lidmaatschap J.P. van den Wittenboer (brief 31 mei 2016 "never again" the campaign for the United States Holocaust Memorial Museum, "Legacy of Light Society",

7) Europees Parlement: legislative train 11.2021 , 6A New Push for European Democracy Proposals to extend the list of EU crimes to all forms of hate crime and hate speech,

8). Compact Disc Hitler's Inferno voorzien van origineel antifascistisch commentaar,

9). United Nations General Assembly A/C.3/75/L.49, 4 November 2020, Seventy-fifth session Third Committee Agenda item 70 (a), Elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance: elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance,

10). Nederland is op de vingers is getikt door Brussel vanwege het niet strafbaar stellen van ontkenning Holocaust,(Brief van de Minister van Justitie en Veiligheid, Ferd Grapperhaus aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal dd.13 september 2021,kenmerk: 3415081),

11). brief Kabinet van Eerste vicevoorzitter Frans Timmermans bij de Europese Commissie, dd: 13-08-2015, kenmerk: BM/kr Ares (2015) 2715348.

Correspondence:Po.box 324, 5660AH Geldrop The Netherlands
Offices:Kastanje 28, 5731NK Mierlo The Netherlands
C.o.C.reg:41092925 Eindhoven N.L.
E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com
Internet: https://ifudofhumanrights.weebly.com
Phone:+31 -(0)6 50 425 552

Prod-01

Minister-President
Minister van Algemene Zaken

> Retouradres Postbus 20001 2500 EA Den Haag

De heer J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Minister-President

Binnenhof 19
2513 AA Den Haag
Postbus 20001
2500 EA Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Onze referentie
3761189

Datum 9 mei 2014
Betreft Uw brief van 28 april 2014

Geachte heer van den Wittenboer,

Via de Landsadvocaat ontving ik een door u –als voorzitter van de IFUD of Human Rights- ondertekende sommatie om een op 21 juni 2007 verleden notariële akte te betwisten.

In het archief van mijn ministerie trof ik correspondentie tussen U en mijn ambtsvoorgangers W. Kok en J.P. Balkenende uit de periode van 1997 tot en met 2008 aan, alsmede een vonnis van de Rechtbank Den Haag van 21 februari 2008.

Ik verwijs naar die rechterlijke uitspraak en naar de brief van toenmalig Minister-President Balkenende van 28 maart 2008, kenmerk 3318172. Beiden hebben betrekking op dezelfde notariële akte. Aan de inhoud van die laatste brief –waarvan ik een copie bijsluit- heb ik niets toe te voegen. Het standpunt is onveranderd.

Hoogachtend,

DE MINISTER-PRESIDENT,
Minister van Algemene Zaken,

Mark Rutte

Prod-02

Zoekresultaat - inzien document

ECLI:NL:RBSGR:2008:1420

Uitspraak delen

Instantie	Rechtbank 's-Gravenhage
Datum uitspraak	21-02-2008
Datum publicatie	24-04-2019
Zaaknummer	298000
Rechtsgebieden	Civiel recht
Bijzondere kenmerken	Kort geding

Inhoudsindicatie

Deurwaarders-kort geding. Het enkele vastleggen van eenzijdige verklaring in notariele akte bewerkstelligt geen schuldvordering.

Vindplaatsen	Rechtspraak.nl Verrijkte uitspraak

Uitspraak

RECHTBANK 's-GRAVENHAGE

sector civiel recht - voorzieningenrechter

Vonnis in kort geding van 21 februari 2008,

gewezen in de zaak met rolnummer KG 07/1314 van:

[eiser] ,

wonende te [woonplaats] ,

in persoon verschenen,

tegen:

de Staat der Nederlanden,

zetelende te ’s-Gravenhage,

waarvoor verschenen is de heer [gemachtigde] (Ministerie van Justitie),

in welke zaak gerechtsdeurwaarder **[deurwaarder]** te Den Haag zich bij proces-verbaal van 31 oktober 2007 tot de voorzieningenrechter heeft gewend op grond van artikel 438 lid 4 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Partijen zullen hierna worden aangeduid als [eiser] , de Staat en de deurwaarder.

1De feiten

Op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting van 6 februari 2008 wordt in dit geding van het volgende uitgegaan.

[eiser] heeft bij aangetekende brief van 10 oktober 2007 onder meer een grosse van een notariële akte (hierna ook: de notariële akte) aan de deurwaarder doen toekomen, met het verzoek deze te betekenen aan de schuldenaar (de Staat) en executoriale maatregelen te nemen. De notariële akte, verleden ten overstaan van notaris [notaris] , notaris te Budel (gemeente Cranendonck) op 21 juni 2007, bevat een eenzijdige verklaring van [eiser] , onder meer inhoudende dat de Staat hem schuldig is een bedrag van € 20.040.000,--.

2Het geschil en de beoordeling daarvan

2.1.

De deurwaarder heeft zich tot de voorzieningenrechter gewend omdat ten aanzien van de executie van de notariële akte bezwaren zijn gerezen: de akte heeft weliswaar de kenmerken van een voor executie vatbare titel, maar de inhoud ervan is onsamenhangend en de notariële akte is bovendien buiten medeweten van de Staat tot stand gekomen. Volgens de deurwaarder kan de notariële akte daarom niet geëxecuteerd worden.

2.2.

De voorzieningenrechter is van oordeel deze bezwaren gegrond zijn. Anders dan [eiser] kennelijk meent betekent het enkele feit dat de eenzijdige verklaring van [eiser] is vastgelegd in een notariële akte nog niet dat er sprake is van een schuld van de Staat aan [eiser] . De notariële akte levert slechts dwingend bewijs op van het feit dat [eiser] ten overstaan van de notaris de in de notariële akte opgenomen verklaring heeft afgelegd. Noch de omstandigheid dat de Staat voorafgaand aan het verlijden van de notariële akte hierover zou zijn geïnformeerd – daargelaten of dit (rechtsgeldig) is gebeurd –, noch het feit dat de Staat de vordering niet (op enige wijze) heeft betwist, kan aan het voorgaande afdoen. Aan hetgeen verder nog door [eiser] is aangevoerd wordt voorbijgegaan nu dit geen wijziging in het hiervoor overwogene meebrengt.

2.3.

De conclusie is dat de notariële akte niet voor executie jegens de Staat vatbaar is. Het zal de deurwaarder daarom worden verboden om deze te executeren.

2.4.

De voorzieningenrechter merkt nog op dat op het verzoek van [eiser] tot waarmerking van de notariële akte als Europese executoriale titel afzonderlijk behandeld zal worden.

2.5.

[eiser] zal, als de in het ongelijk gestelde partij, worden veroordeeld in de proceskosten van de Staat. Voor het overige is er geen aanleiding tot een proceskostenveroordeling.

3De beslissing

De voorzieningenrechter:

verbiedt de deurwaarder de onder 1 bedoelde notariële akte ten uitvoer te leggen;

veroordeelt [eiser] in de kosten van het geding tussen hem en de Staat, tot dusverre aan de zijde van de Staat begroot op € 254,-- aan griffierecht.

Dit vonnis is gewezen door mr. R.J. Paris en uitgesproken ter openbare zitting van 21 februari 2008 in tegenwoordigheid van de griffier.

SV

Prod-03

Bedankt,

JP! Yahoo /

inbox

George E. Hellman, USHMM

planned_giving@ushmm.mydonorimpact.com Aan: JP van den Wittenboer

Za 22 aug. 2020 om 15:00 uur

Beste JP,

Bedankt dat u de tijd heeft genomen om uw mening met ons te delen en ons dit heeft laten weten dat u een schenking aan het Museum heeft nagelaten in uw testament, nalatenschapsplan of door aanduiding begunstigde.

Uw steun aan het United States Holocaust Memorial Museum speelt een belangrijke rol in onze missie om de blijvende relevantie van Holocaustherinnering en onderwijs in onze constant veranderende wereld.

We nemen binnenkort contact met u op over onze Legacy of Light Society, onze manier van werken erkenning van uw doordachte bijdrage om de toekomst van het museum veilig te stellen.

We hopen dat u even de tijd neemt om ons online meldingsformulier voor geschenken in te vullen. Informatie die u vrijwillig verstrekt over uw geschenk, bevestigt dat ons werk belangrijk voor u is dat wat we doen belangrijk genoeg is om geëerd te worden door uw nalatenschap geschenk, en dat u erop vertrouwt dat wij goede rentmeesters zijn van uw nalatenschap.

Terwijl we allemaal doorgaan ondanks de steeds veranderende situatie en de uitdagingen waarmee we worden geconfronteerd veroorzaakt door de huidige wereldwijde gezondheidscrisis, wij in de Verenigde Staten Holocaust Memorial Museum wil u nogmaals bedanken voor uw voortdurende steun aan ons tijdloze missie. We hopen dat u weet hoeveel we uw vervolg waarderen toewijding aan en partnerschap met onze instelling.

Ook al zijn onze fysieke deuren momenteel gesloten, ons kritische werk in een wereld met toenemende ontkenning van de Holocaust en een alarmerende toename van dodelijk

racisme en antisemitisme, gaat door. We stellen het daarom zeer op prijs dat u de tijd neemt om te delen uw feedback bij ons, aangezien uw input ons helpt het permanente te beveiligen relevantie van Holocaustherinnering en onderwijs in onze constant veranderende wereld.

Vriendelijke groet,

George E. Hellman, JD
Associate plaatsvervangend Chief Development Officer,
Geplande donaties en schenkingen
Holocaustherdenkingsmuseum van de Verenigde Staten
www.ushmm.org
202-488-6591

Thank you, J.P.!
Yahoo / inbox

▪

George E. Hellman, USHMM planned_giving@ushmm.mydonorimpact.com

To:J.P. van den Wittenboer

Sat, Aug 22 – 2020 at 3:00 PM

Dear J.P.,

Thank you for taking the time to share your opinions with us and for letting us know that you have left a gift to the Museum in your will, estate plan, or by beneficiary designation.

Your support of the United States Holocaust Memorial Museum plays an important role in our mission to secure permanent relevance of Holocaust memory and education in our constantly changing world.

We will be in touch with you soon about our Legacy of Light Society, our way of recognizing your thoughtful contribution to help secure the Museum's future. We hope you will take a minute to complete our online Gift Notification Form. Information that you voluntarily provide about your gift affirms that our work matters to you, that what we do is important enough to be honored by your legacy gift, and that you trust us to be good stewards of your legacy.

As we all carry-on in spite of the ever-changing situation and the challenges we face brought on by the current global health crisis, we at the United States Holocaust Memorial Museum want to thank you again for your ongoing support of our timeless mission. We hope you know how much we value your continued dedication to, and partnership with, our institution.

Even though our physical doors are currently closed, our critical work in a world with increasing Holocaust denial, and an alarming rise in deadly racism and antisemitism, continues. We therefore greatly appreciate you taking the time to share your feedback with us, as your input helps us secure the permanent relevance of Holocaust memory and education in our constantly changing world.

Sincerely,

George E. Hellman, JD
Associate Deputy Chief Development Officer,
Planned Giving and Endowments

United States Holocaust Memorial Museum
www.ushmm.org
202-488-6591

Gift Notification

Thank you for your incredible support.

The information you provide here about your legacy gift for United States Holocaust Memorial Museum will ensure that our records are accurate and that we use your gift in the way that you intend. This is not a binding legal document; please provide only the information you feel comfortable sharing and any information you do provide will be kept confidential. If you have any questions, please contact George E. Hellman at 202-488-6591 or email planned_giving@ushmm.org.

- Date of estate plan or designation:

  27-06-2016

- I have included a gift for the United States Holocaust Memorial Museum through my:*
- ☐ Will
- ☐ Beneficiary Designation
- ☐ Gift of Real Estate
- ☐ Life Insurance Policy
- ☐ Real Estate/Property
- ☐ Stocks and Bonds
- ☒ Other
- Is this gift revocable or irrevocable?
- ○ This gift is revocable (can be changed).
- ● This gift is irrevocable (cannot be changed).
- Is this a percentage or a specified amount?
- ○ This gift is a percentage of my estate or account's value.
- ○ This gift is a specified amount.
- Please tell us about your gift designation:
- ○ I planned this gift in honor or in memory of someone.
- ○ I would like this gift to go to a specific program or purpose.
- ● United States Holocaust Memorial Museum may use my gift where it is needed most.
- United States Holocaust Memorial Museum recognizes our incredibly generous legacy supporters with membership into the Legacy of Light Society.
- ● Yes, please list my/our name(s) as part of United States Holocaust Memorial Museum publications.
- ○ No, please do not list my/our name(s).

- **Please confirm your contact information:**
- First Name*

  Joannes Petrus (chairman IFUD of Human Rights)

- Last Name*

  van den Wittenboer

- Address

  Kastanje 28

- Address 2

- City

  Mierlo

- State

- ZIP

  5731NK

- Country

  The Netherlands

- Phone

  xxxxxxxxxxxxxx

- Email*

  ifudofhumanrights@yahoo.com

- ** denotes required field*
- This donation you will find in our foundation ANNUAL REPORT 2020 IFUD of Human Rights.
  The ANNUAL REPORT is online (pdf) at december 31 2020
- We send you at the end of this year a DvD data-rom (ANNUAL REPORT IFUD of Human Rights
-
-

Prod-04

Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights

---

A A N T E K E N E N

Aan: STAAT DER NEDERLANDEN

(gemachtigde) Minister van Justitie en Veiligheid mr. F.B.J. Grapperhaus

Postbus: 20301

2500EH, DEN HAAG

1.(gemachtige Intermediaire Stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens namens Audio-Rarities), Kastanje 28, 5731NK Mierlo.

2.(gemachtigde Minister van Justitie en Veiligheid F.B.J. Grapperhaus namens de publieksrechtelijke rechtspersoon Staat der Nederlanden, (handelt in dit geval als privaatrechtelijk rechtspersoon).

Betreft: openstaande schuld bij benadering “voorlopig overzicht”
Mierlo, 2 januari 2020

Zijne Excellentie Grapperhaus,

Hierbij stuur ik de Staat der Nederlanden een voorlopig overzicht van de nog openstaande schuld.De inhoud van de notariële akte is onsamenhangend met de door de notaris in de akte “executoriale titel”, hierbij een fotokopie van de akte “zonder de executoriale titel erop”. Dat zou dan moeten door de rechter die titel.

Rb. Den Haag (Vzr.) 21 februari 2008
KG 07/13 14 van:
(opdrachtgever)
in persoon verschenen,
tegen:

de Staat der Nederlanden, zetelende te ’s-Gravenhage, waarvoor verschenen
is de heer J.J.F. Versluijs (Ministerie van Justitie), in welke zaak gerechtsdeurwaarder Jan-Anne de Swart te Den Haag zich bij proces-verbaal van 31 oktober 2007 tot de voorzieningenrechter heeft gewend op grond van artikel 438 lid 4 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Partijen zullen hierna worden aangeduid als [opdrachtgever], de Staat en de deurwaarder.

1. *De feiten*

Op grond van de stukken en het verhandelde ter zitting van 6 februari 2008 wordt in dit geding van het volgende uitgegaan. [opdrachtgever] heeft bij aangetekende brief van 10 oktober 2007 onder meer een grosse van een notariële akte (hierna ook: de notariële akte) aan de deurwaarder doen toekomen, met het verzoek deze te betekenen aan de schuldenaar (de Staat) en executoriale maatregelen te nemen. De notariele akte, verleden ten overstaan van notaris mr. T.H.J.M. op de Laak, notaris te Budel (gemeente Cranendonck) op 21 juni 2007, bevat een eenzijdige verklaring van {opdrachtgever}, onder meer inhoudende dat de Staat hem schuldig is een bedrag van **€ 20.040.000.**

2. Het geschil en de beoordeling daarvan

2.1. De deurwaarder heeft zich tot de voorzieningenrechter gewend omdat ten aanzien van de executie van de notariële akte bezwaren zijn gerezen: de akte heeft weliswaar de kenmerken van een voor executie vatbare titel rnaar de inhoud ervan is onsamenhangend en de notariële akte is bovendien buiten medeweten van de Staat tot stand gekomen. Volgens de deurwaarder kan de notariële akte daarom niet geexecuteerd worden.

2.2. De voorzieningenrechter is van oordeel

dat deze bezwaren gegrond zijn. Anders dan [opdrachtgever] kennelijk meent betekent het enkele feit dat de eenzijdige verklaring van [opdrachtgever] is vastgelegd in een notariële akte nog niet dat er sprake is van een schuld van de Staat aan [opdrachtgever]. De notariële akte levert slechts dwingend bewijs op van het feit dat [opdrachtgever] ten overstaan van de notaris de in de notariële akte opgenomen verklaring heeft afgelegd. Noch de omstandigheid dat de Staat voorafgaand aan het verlijden van de notariële akte hierover zou zijn geinformeerd — daargelaten of dit (rechtsgeldig) is gebeurd —, noch het feit dat de Staat de vordering niet (op enige wijze) heeft betwist, kan aan het voorgaande afdoen. Aan hetgeen verder nog door [opdrachtgever] is aangevoerd wordt voorbijgegaan nu dit geen wijziging in het hiervoor overwogene meebrengt.

2.3. De conclusie is dat de notariële akte

niet voor executie jegens de Staat vatbaar is. Het zal de deurwaarder daarom worden verboden om deze te executeren.

2.4. De voorzieningenrechter merkt nog op
dat op het verzoek van {opdrachtgever} tot waarmerking van de notariële akte als Europese executoriale titel afzonderlijk behandeld zal worden.

2.5. [opdrachtgever] zal,
als de in het ongelijk gestelde partij, worden veroordeeld in de proceskosten van de Staat. Voor het overige is er geen aanleiding tot een proceskostenveroordeling.

3. De beslissing
De voorzieningenrechter:
verbiedt de deurwaarder de onder (1) bedoelde notariële akte ten uitvoer te leggen.

Bron:
"Executief" nr. 4 april 2008
Maandblad voor burgerlijkerechtsvordering

BOOM JURIDISCHE UITGEVERS
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders
kbvg.nl
Executief nr. 4 april 2008, blz 62-63

Samenvatting.
IFUD of Human Rights:

Verschenen JP van den Wittenboer handelende onder de naam Audio-Rarities gevestigd te Mierlo tegen de Staat der Nederlanden zetelende te 's-Gravenhage, waarvoor verschenen is de heer J.J.F. Versluis Ministerie van Justitie. Van den Wittenboer is bekend met het feit dat Hij via een civiele procedure bij de civiele rechter de zaak opnieuw aanhangig dient te maken. Het verlenen van de executoriale titel is aldus aan de civiele rechter -met het recht voorafgaand- de inhoud van de notariële akte te betwisten door de Staat der Nederlanden. De voorzieningenrechter verbiedt de deurwaarder de door de notaris uitgegeven notariële grosse "In naam der Koningin" ten uitvoer te leggen. De Staat heeft schriftelijk aangegeven geen valsheidsprocedure aanhangig te zullen maken naar aanleiding de verder inhoud van de "notariële akte onder ede verklaring" verleden ten overstaan van notaris meester Th J.M op de Laak notaris te Budel gemeente Cranendonck, op 21 juni 2007. Zoals dat van 21 februari 2008 op grond van het vonnis van de rechtbank te Den Haag -voorzieningenrechter KG 07/13 14- in welke zaak gerechtsdeurwaarder Jan Anne de Swart te Den Haag Zich bij

procesverbaal tot de voorzieningenrechter heeft gewend op grond van artikel 438 lid 4 wetboek van burgerlijke rechtsvordering. Het kort geding beperkt zich in wezen uitsluitend tot een onderzoek of de executiebevoegdheid misbruikt wordt, en gaat niet over de inhoud van de notariële akte en onder ede verklaring.Het is de notaris verboden door de voorzieningenrechter om aan de notariële akte van 21 juni 2007 de executoriale titel te verlenen.In zijn algemeenheid kunnen partijen desgewenst een bindend advies in een notariële akte laten vastleggen en -welbewust en uit vrije wil- overeenkomen, dat deze grond voor een executoriale titel oplevert, voor zover daarin neergelegde verplichtingen zich lenen voor daadwerkelijk tenuitvoerlegging. In dit geval was niet sprake van vrijwilligheid van de Staat der Nederlanden en er was sprake van het door de Staat niet ondertekende akte. De wetgever stelt uitdrukkelijk zware eisen aan het verkrijgen van een executoriale titel.
De tenuitvoerlegging van een executoriale titel heeft een dwingend karakter en dient om die reden vooraf te worden gegaan door tussenkomst van de rechter.

Samengevat:

de executoriale titel berust in dit geval op voorgaande beoordeling van de civiele rechter, met het recht voorafgaand aan de Staat der Nederlanden, betwisting van de inhoud van de notariële akte -alleen datgene wat eventueel vrij ter betwisting open staat- zonder valsheidsprocedure ter betwisting openstaat.

Niet betwiste schuldvorderingen:

Het begrip niet betwiste schuldvorderingen dient betrekking
hebben op alle situaties waarin een schuldeiser - gelet op het feit dat gebleken is- dat de schuldenaar de aard of de omvang van een schuldvordering niet betwist, een door de civiele rechter te verlenen executoriale titel, waarmee de schuldenaar uitdrukkelijk moet instemmen in de vorm van -in dit geval- de authentieke akte. Het ontbreken van betwisting door de schuldenaar de Staat der Nederlanden, kan de vorm aannemen van “verstek laten gaan” bij de terechtzitting of van geen gevolg geven aan een verzoek van het gerecht om het voornemen kenbaar te maken zich in de zaak schriftelijk te verweren. Om zeker te zijn dat de Nederlandse Staat zeer ruim bekend in deze zaak en de notariële aktes en Hitlers Inferno “les van gisteren”, heeft de stichting Intermediaire Stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens de stukken nadien extra laten betekenen door een gerechtsdeurwaarder, exploot van 9 maart 2016 onder nummer L3600573, Van der Velden van Hal & Peers gerechtsdeurwaarders & incassobureau gevestigd te Den Haag, aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de Nederlandse volksvertegenwoordiging.De brief van de Vaste Commissie van Veiligheid en Justitie onderdeel van het gerechtsdeurwaardersexploot, te vinden onder van de Tweede Kamer der Staten-Generaal V&J aan de stichting, datum 16 september 2014, kenmerk: 2014Z14890/ 2014D30693. Ten tijde van de brief van 2014 waren De heren Van der Steur en Dijkhoff lid van de Vaste Commissie van Veiligheid & Justitie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ,deze zijn

daarna aangetreden als de nieuwe Minister van Justitie en staatssecretaris van Justitie. Hieruit volgt dat ook het Ministerie van Justitie en Veiligheid ruim bekend is met een notariële aktes en verder met de informatie rond Audio-Rarities de stichting en Hitler's Inferno. Alles staat op data dvd-rom als aanhechting van desbetreffende brief die onderdeel uitmaakt van de deurwaarderexploot aan de Tweede Kamer die al eerder bevestigd was door V&J op 16 september 2014 aan de stichting. Nu het Ministerie van Justitie ruim bekend is met alle stukken en via de overdrachtdossiers op het ministerie bij aantreden nieuwe bewindslieden, is de Staat der Nederlanden ook ruim bekend geacht hiermede. Ook heeft de Staat intern overleg kunnen voeren met de landsadvocaat in verband specifieke juridische details in deze zaak. Bij het kantoor van de landsadvocaat zijn advocaten en alsmede juristen met notariële achtergrond werkzaam. Het Ministerie van Justitie heeft zich in 2008 immers opgeworpen de Staat der Nederlanden in rechte te vertegenwoordigen tegen Audio-Rarities bij de rechtbank te Den Haag in het kort geding. De Staat der Nederlanden heeft in 2008 schriftelijk -brief Balkenende en later nog met een brief van Rutte- te kennen gegeven niet van voornemens te zijn een valsheidsprocedure aanhangig te maken. Tevens is gebleken na 2008,dat de Staat der Nederlanden een dergelijke houding heeft aangenomen "van niet te betwisten". De civiele rechter zal "onder verstek" een executoriale titel verlenen over de notariële akte op verzoek van de stichting die werkzaam is voor Audio-Rarities, aanhangig te maken met een advocaat. De civiele rechter zal de executariale titel verlenen op straffe van rechtsweigering. De rechter zal verder niet tornen aan de inhoud van de notariële akte die staat voor de rechter immers vast omdat dit volgens de wet geacht is zo te zijn.

Partijen:

a.de Publiekrechtelijke rechtspersoon Staat der Nederlanden,
Binnenhof 19, Den Haag,N.L.,waarbij de publiekrechtelijke rechtspersoon de Nederlandse staat niet in de specífieke bestuurstaak heeft gehandeld,maar in de Ondernemers activiteit public relations,en de wetenschap,bestaat er geen voldoende grond haar anders te bejegenen dan privaatrechtelijke rechtspersonen die de zelfde of vergelijkbare activiteíten verrichten.

b. de Eenmanszaak: Audio-Rarities, Kastanje 28,5231 NK, Mierlo, NL,
directeur J.P. van den Wittenboer die op uitdrukkelijke uitnodiging van de Staat der Nederlanden "Ministerie van Economische Zaken in Den Haag" een rechtsverhouding is aangegaan voor "fair use only" met het project "Hitler's lnferno" in verband met zakendoen in Japan in negentienhonderd acht en negentig,door de Nederlandse ovenheid in verband met vierhonderd (400) jaar handelsbetrekkingen tussen Nederland en Japan. Op één en twintig september negentienhonderdacht en negentig "spreekdagen" zijn door Audio-Rarities de heer J.P. van den Wittenboer ten adres van het Ministerie van EconomÍsche Zaken persoonlijk en mondeling de licentievoorwaarden voor "fair use only" met het "Hitler's infemo" project grondig besproken.Gesproken is met Mr. Hendrik E.C. Koets. Er is geen

schriftelijke “fair use only- agreement” vastgelegd tussen de Staat en Audio-Rarities, wel is een schriftelijke bevestiging door de Nederlandse Staat op veertien december negentienhonderdacht en negentig, vanuit Tokio, Japan verzonden, waarin de mondetinge afspaak van één en twintig september negentienhonderdacht en negentig en wat besproken i s, kort samengevat is bevestigd.De Staat heeft zich vrijwillig zelf partij gekozen.

IS EEN MONDELINGE OVEREENKOMST RECHTSGELDIG?
mr. E.R. Jonker (Erwin) Aiens Schoonbeek Advocaten   ariensadvocaten.nl

Het antwoord op deze vraag luidt bevestigend. Ja, een mondelinge afspraak is ook een afspraak want volgens het Nederlandse overeenkomstenrecht komt een overeenkomst namelijk tot stand door een aanbod van een partij en de aanvaarding van dat aanbod door een andere partij.

Artikel 217 van boek 6 van het Nederlandse overeenkomstenrecht bepaalt hierover het volgende:

“Een overeenkomst komt tot stand door aanbod en aanvaarding daarvan.”
Volgens het Nederlandse recht gelden voor de totstandkoming van overeenkomsten in beginsel geen nadere vormvereisten. Een mondelinge overeenkomst is volkomen rechtsgeldig. Aanbod en aanvaarding kunnen namelijk in iedere vorm geschieden.
De Hoge Raad, hoogste rechtscollege in Nederland heeft in zijn arrest van 21 december 2001, ECLI: NL:2001: AD5352 hierover gezegd:

“Het antwoord op de vraag of een overeenkomst tot stand gekomen is, is afhankelijk van hetgeen partijen over en weer hebben verklaard en uit elkaars verklaringen hebben afgeleid en in de gegeven omstandigheden redelijkerwijs mochten afleiden.”

Aanbod en ervaring hoeven dus niet uitdrukkelijk plaats te vinden: ze kunnen in elke vorm geschieden en kunnen besloten liggen in een of meer feitelijke gedragingen.
Een aanvaarding van het aanbod kan kenbaar worden gemaakt door alle middelen welke in het maatschappelijk verkeer als zodanig worden begrijpt inbegrepen, bijvoorbeeld; een hand opsteken, of gewoon ja knikken. Onder omstandigheden kan zelfs een niet handelen, een dulden, alsook een louter stilzwijgen als aanvaarding gelden. In zijn arrest van 4 februari 2000, NJ 2000/258 geeft de Hoge Raad daarvan een mooi voorbeeld:
“Naar het oordeel van het hof heeft Pelders terecht aangevoerd dat Kinheim op deze brief niet heeft gereageerd, zodat in rechte ervan dient te worden uitgegaan dat Kinheim daarmee – stilzwijgend – akkoord is gegaan.”

Anders dan een louter stilzwijgen, ligt die situatie veel duidelijker in een geval er reeds feitelijk uitvoering is gegeven aan een overeenkomst. Bij het ontbreken van een

schriftelijke overeenkomst of expliciete afspraken tussen partijen, moet aan de hand van alle overige omstandigheden en aanwijzingen beoordeeld worden of er vanaf enig moment een bepaalde rechtsverhouding bestaat.

In arrest Van den Eijnde / Fuchs van de Hoge Raad van 2 september 2011, ECLI:NL:HR:2011:BQ3876, heeft de Hoge Raad de volgende rechtsregel bevestigd; ook al ontbreekt een schriftelijk contract, de totstandkoming van een overeenkomst kan mede worden afgeleid uit een tussen partijen op enig moment bestaande feitelijke situatie. Kortom; een mondelinge overeenkomst is volkomen rechtsgeldig.

IFUD of Human Rights
de Voorzitter
J.P. van den Wittenboer

Correspondence:Po.box 324, 5660AH Geldrop The Netherlands

Offices:Kastanje 28, 5731NK Mierlo The Netherlands

C.o.C.reg:41092925 Eindhoven N.L.

E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com

Internet: http://ifudofhumanrights.webs.com

Phone:+31 -(0)6 50 425 552

AFSCHRIFT

RECTIFICATIE

Op **één en twintig juni tweeduizend zeven** ---
verscheen voor mij, mr Theodorus Hubertus Johannes Maria op de Laak, notaris te ----
Budel, gemeente Cranendonck:---
de heer **Joannes Petrus van den Wittenboer**, planned change agent en voorzitter ---
van de "Intermediaire stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de ---
Mens", tevens eigenaar van de eenmanszaak "Audio-Rarities", volgens zijn verklaring
geboren te Mierlo veertien mei negentienhonderd vijf en vijftig, woonachtig ten adres --
Kastanje 28, 5731 NK Mierlo, van Nederlandse nationaliteit, ongehuwd en nooit -------
gehuwd geweest en niet geregistreerd of geregistreerd geweest als partner, -----------
legitimatie: paspoort nummer NF8802866. --
De voormelde stichting is statutair gevestigd te Geldrop, en is ingeschreven in het -----
register bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te -----------
Eindhoven onder dossiernummer 41092925, de stichting is geregistreerd met het -----
adres op het woonadres van Joannes Petrus van den Wittenboer, waar ook de ---------
eenmanszaak op is geregistreerd, deze eenmans is bekend bij de Kamer van ---------
Koophandel en Fabrieken voor Zuidoost Brabant te Eindhoven onder dossiernummer -
17090220. --
De comparant verklaarde dat hij een eerder gedane **"onder ede verklaring van** ------
zestien juli tweeduizend vier"wil rectificeren. --
De comparant rectificeert het navolgende: --
De partijen: ---
1a).Hoofdpartij. de publiekrechtelijke rechtspersoon Staat der Nederlanden, -----------
Binnenhof 19, Den Haag, "N.L.", waarbij de publiekrechtelijke rechtspersoon de --------
Nederlandse Staat niet in de specifieke bestuurstaak heeft gehandeld, maar in de -----
ondernemersactiviteit, public relations, en de wetenschap, bestaat er geen voldoende -
grond haar anders te bejegenen dan privaatrechtelijke rechtspersonen die dezelfde of
vergelijkbare activiteiten verrichten. --
2a).Hoofdpartij. Eenmanszaak Audio Rarities, Kastanje 28, 5731 NK, Mierlo, "N.L.", --
directeur J.P. van den Wittenboer die op **uitdrukkelijke uitnodiging van de Staat der Nederlanden** "Ministerie van Economische Zaken in Den Haag" een rechtsverhouding
is aangegaan voor "fair use only" met het project "Hitler's Inferno" in verband met -------
zakendoen in Japan in negentienhonderd acht en negentig, door de Nederlandse ------
overheid in verband met vierhonderd (400) jaar handelsbetrekkingen tussen Nederland
en Japan. Op één en twintig september negentienhonderd acht en negentig -----------
"spreekdagen" zijn door Audio-Rarities,de heer J.P. van den Wittenboer ten adres van
het Ministerie van Economische Zaken persoonlijk en mondeling de -------------------
licentievoorwaarden voor "fair use only" met het Hitler's Inferno"project grondig ---------
besproken. Gesproken is met Mr. Hendrik E.C. Koets. Er is geen schriftelijke "fair use -
only-agreement" vastgelegd tussen de Staat en Audio-Rarities, wel is een schriftelijke -
bevestiging door de Nederlandse Staat op veertien december negentienhonderd acht -
en negentig, vanuit Tokio, Japan verzonden, waarin de mondelinge afspaak van één --
en twintig september negentienhonderd acht en negentig en wat besproken is, kort ----
samengevat is bevestigd. De Staat heeft zich vrijwillig zelf partij gekozen. ---------------
3a).Secondiare-partij. De privaatrechtelijke rechtspersoon de Stichting Intermediary --
Foundation of the Universal Declaration of Human Rights, Kastanje 28, 5731 NK, ------
Mierlo, "N.L.", voorzitter J.P. van den Wittenboer. Als exclusieve internationaal ---------
licentiehouder "fair use only" over het werk Hitler's Inferno, door Audio Rarties LPA ----
2445 USA, nineteenhundred fourty five, World-War II, werkzaam tevens als ------------
intermediair, wetenschappelijk, mensenrechten. --

4a).Secondiare-partij. de publiekrechtelijke rechtspersoon Zuid-Duitse Deelstaat ------ Freistaat Bayern, Duitsland, Alexandera Strasse 3, 80538, München, Deutschland. Als algemeen auteursrechthouder over het werk "Hitler's Inferno". Kontrollratdirektive 50. --
5a).Secondiare-partij. de publiekrechtelijke rechtspersoon de Amerikaanse auteurs -- en muziekrechtenorganisatie The Harry Fox Agency Inc., New York U.S.A., 771 Third - Avenue, New York, 10017 USA, vertegenwoordigd door Frank S. Rittman in de functie van International Business Administrator, die zich laat vergezellen door Edward -------- P.Murpy en Yoshio Inomata. Aangaande het verstrekken van een schriftelijke ---------- internationale exclusieve-licentie "Hitler's Inferno" voor "fair use only", datum afgifte ---- licentie zeventien augustus negentienhonderd vijf en negentig.-----------------------------

Voorwaarden en condities "fair use only" voor wetenschappelijk en bibliotheek - gebruik.---

Hitler's Inferno is een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, hetwelk bestaat uit -- afzonderlijke werken van liederen en toespraken uit het tijdperk Hitler Duitsland in een door de maker Audio Rarities (USA) in een logische anti-fascistische vorm aan --------- elkander in de Engelse taal gesproken commentaar in negentienhonderd vijf en veertig in de USA, het einde van de Tweede Wereldoorlog, hierbij wordt, onverminderd het ---- auteursrecht op ieder werk afzonderlijk, als de maker aangemerkt Audio Rarities (USA) degene, onder wiens leiding en toezicht het totale werk is tot stand gebracht. Het ------ auteursrecht over de Duitse toespraken en geluidsopnames door Adolf Hitler en ------- NSDAP -bij overdracht door de geallieerden na negentienhonderd vijf en veertig- ------ berusten bij de Zuid-Duitse deelstaat Freistaat Bayern, en de nederlandse versies van toespraken en liederen van de NSB bij de staat der Nederlanden. Hierbij is in het geval van het werk "Hitler's Inferno" het totale auteursrecht in eigendom van Freistaat -------- Bayern, het doel hiervan is om misbruik onder controle te kunnen houden door de ----- staat en strafbaar te stellen in verband met het ondeskundig gebruik van toespraken, - liederen, afbeeldingen en gedragingen die na negentienhonderd vijf en veertig na de -- val van het Derde Rijk bewezen en ernstig fout waren bevonden door het Tribunaal in - Neurenberg. Zowel de hedendaagse Duitse wet-en regelgeving (Duitse grondwet) ----- alsmede de Amerikaanse en Nederlandse wet- en regelgeving alsmede Europese en - Internationale Verdragen maken uitzonderingen voor het gebruiken van materialen ---- voor historische, wetenschappelijke en educatieve doelstellingen voor gebruik door ---- bibliotheken en op scholen, studie of gebruik door wetenschappers, (Title 17, United -- States Code). Bij het auteursrecht moet nog iets anders worden onderscheiden en wel het zogenaamde persoonlijkheidsrecht droit moral door Audio Rarities (USA). Het ------ persoonlijkheidsrecht van de auteur van het werk gaat nimmer teniet. Dit recht moet --- alzo beschouwd worden als een absoluut en exclusief zelfstandig recht, staande naast het auteurschap. Uit het een en ander volgt, dat het persoonlijkheidsrecht -------------- onafhankelijk van het auteursrecht een zelfstandig, niet overdraagbaar recht vormt. Als de toespraken en liederen in negentienhonderd vijf en veertig op rechtmatige manier -- zijn verzameld, hetgeen uit onderzoek is gebleken en moet worden aangenomen, heeft Audio Rarities (USA) het exclusieve recht de plaat "Hitler's Inferno" in eigenbeheer te - vermenigvuldigen en te verspreiden. Het droit moral kan na overlijden van de maker --- worden uitgeoefend door degenen die hij daartoe bij uiterste wilsbeschikking heeft ----- aangewezen. Zonder uiterste wilsbeschikking door de maker zelf afgegeven, of bij ----- ontbreken van informatie over de maker,alleen mogelijk met een schriftelijke licentie --- door de auteursrechtenorganisatie.Intermediary Foundation of the Universal ------------ Declaration of the Universal Declaration of Human Rights, postbus 324, 5660 AH, ----- Geldrop Nederland heeft sinds negentienhonderd vijf en negentig bij schriftelijke ------- licentie door de Amerikaanse Auteursrechten organisatie "The Harry Fox Agency Inc" - in New York USA, te gelden als exclusieve licentiehouder op het mogen beheren en ---

internationaal verspreiden van het intellectueel & mechanische eigendomsrechten ----- "Hitler's Inferno", hiernaast kunnen bibliotheken, archieven, musea als niet-exclusieve licentiehouders fungeren en wetenschappers-agreementen verstrekken aan ------------ onderzoekers. Het op de geluidsdragers vastgelegde materiaal is gegarandeerd -------- authentiek. Het werk "Hitler's Inferno" is gegarandeerd geen nazisme of neo-nazisme. Het is een getuigenis over de holocaust. De juridische afhandeling over de -------------- auteursrechten en over het werk zijn in negentienhonderd negen en negentig en -------- daarna op zestien juli tweeduizend vier met een titel "In naam der Koningin" notarieel - vastgelegd bij Notariaat op de Laak, Capucijnerplein 38, Budel Nederland. Het werk is verder geregistreerd met een registratienummer bij de Belastingdienst "registratie en -- successie" in Nederland. Op één maart negentienhonderd negen en tachtig traden de Verenigde Staten toe tot de "Berner Conventie ", een tussen een aantal staten ---------- gesloten verdrag, (Berner Conventie, gedefinieerd onder sectie 101 van Title 17,United States Code) waarbij het auteursrecht van onderdanen van elk van de deelnemende -- Staten beschermd wordt in alle aangesloten Staten, waaronder ook Nederland. --------- Stichting Stemra is de Nederlandse zusterorganisatie van de Amerikaanse ------------- auteursrechtenorganisatie The Harry Fox, Inc New York. Vervaardigde opnamen van - uitzonderlijke documentaire waarde naast andere items mogen in officiële archieven -- worden bewaard. Hitler's Inferno is opgenomen in de USA, bij de Universiteit van ------- Kansas City, Missouri, in de Miller Nicols Library,en maakt deel uit van een -------------- wetenschappelijke verzameling van items over de holocaust onder de rubriek ----------- "Suzanne Statland Collections in Holocaust Studies" a bibliography of research -------- materials. --

Toegelaten: hetgeen in overeenstemming is met de wettelijke en de morele norm met hetgeen naar de regels van het maatschappelijke verkeer redelijkerwijs geoorloofd is -- met inachtneming van Artikel 25 A W en title 17 United States Code, in combinatie met in kracht rechtsgeldige Europese en Internationale Verdragen (Berner Conventie, ------ WIPO- Verdragen, Rome Conventie, TRIPS agreement van World Trade --------------- Organisation), Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele -------- Rechten, waarin de auteursrechten van wetenschappers en de beoefening van de ----- wetenschap, mensenrechten zijn geworden, waar individuele aangesloten---------------- Staten aan zijn verbonden. ---

Verboden: in het algemeen iedere gehele of gedeeltelijke mechanische overname, ---- bewerking of nabootsen inbreuk op intellectueel eigendom in gewijzigde vorm voor een ander doel of een daadwerkelijk verschil vertonen dan het oorspronkelijke doel door de maker zelf verkozen; alle produkten die niet in overeenstemming zijn met de wettelijke en de morele norm, en alles wat met hetgeen naar de regels van het maatschappelijke verkeer redelijkerwijs niet geoorloofd is en als redelijkerwijs aannemelijk is, dat ook de maker die inbreuken zou hebben afgekeurd; ten gehore brengen of vertonen in het ---- openbaar, illegaal verspreiden van produkten of misbruik van gedachtengoed, ---------- negativisme, obsceniteit, obscurantisme; gebaren, uitdrukkingen, emblemen, ----------- geschiedvervalsing; muziek gezongen en gesproken alsmede instrumentale ------------ bewerkingen, met inbegrip van de beschikbaarstelling voor het publiek op zodanige --- wijze dat deze voor leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegankelijk zijn, hierbij inbegrepen omroepuitzendingen, sportevenementen, al dan niet per kabel satelite, en internettransmissies.---

Indien aan twee of meer personen een gemeenschappelijk auteursrecht op een zelfde werk toekomt, kan, tenzij anders is overeengekomen, de handhaving van dit recht door ieder hunner geschieden. De Staat de monopoliehouder over het vervolgen van -------- strafbare feiten in overeenstemming met wat hierover is vastgelegd in ------------------ negentienhonderd vijf en veertig door de geallieerden controleraad op grond van de ---

wetgeving ter voorkoming van nationalisme en militairisme van de Tweede -------------- Wereldoorlog "kontrollratdirektive 50". ---
De volgende partijen zijn aanwezig.---
Bij de ondertekening van deze notariële rectificatie zijn de volgende partijen aanwezig: J.P. van den Wittenboer in de functie als directeur Audio-Rarities en in de functie als -- Voorzitter van Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights. De overige partijen zijn niet in persoon vertegenwoordigd bij de ondertekening van de - rectificatie van de notariële akte.---
Originele schriftelijke bewijzen zullen aan de akte worden gehecht, wanneer niet ---- origineel zal worden aangegeven dat het een kopie of een print betreft Onder de ------- originele aanhechtingen zit ook een "originele Kiezerspas voor de verkiezingen voor --- Provinciale Staten Noord-Brabant die gehouden is op zeven en twintig maart ----------- tweeduizend zeven. De kiezerspas was bestemd voor de heer Joannes Petrus van --- den Wittenboer, adres Kastanje 28, 5731 NK, Mierlo, waarbij door hemzelf de volmacht aan de Voorzitter van de Stichting Intermediary Foundation of the Universal ----------- Declaration of Human Rights is afgegeven op de kiezerspas om te gaan stemmen. Het stemrecht is een grondrecht,en dat moet hoog worden gehouden. De burgerij is vrij om de eigen mening te geven over de volksvertegenwoordigers. Gezien de verklaring ---- onder ede in de notariële akte de dato twee en twintig juni negentienhonderd vier en -- negentig, kan niet worden uitgegaan van een democratie, maar is sprake van een ----- schijndemocratie. **Er is geen stem uitgebracht.** Er zal eerst een integraal ------------- parlementair openbaar onderzoek moeten geschieden naar de toestand van de -------- rechtsstaat en de democratie. De bewindsman Hirsch Ballin die zijn kabinetszetel ------ verloor door de IRT-affaire in negentienhonderd vier en negentig (verwijs ook naar ---- notariële akte van een verklaring de dato één en twintig januari negentienhonderd vier en negentig), die aftrad als minister van justitie omdat de Tweede Kamer hem had ---- verboden verdere bemoeienis te hebben met de zware criminaliteit, deze bewindsman die later in tweeduizend zeven wederom de post van "minister van justitie" mag -------- bekleden onder Balkenende, heeft nu kennelijk de opdracht om onderzoek te ---------- verrichten naar de misdaadorganisatie waar hij zelf lid van is " Kabinet Balkenende IV" In rubriek "15" van akte notarieel "in naam der koningin" de diverse boekwerkjes met -- bewijzen en brieven van Audio-Rarities en de Stichting, zijn thans digitaal vastgelegd - op een DVD-rom, met actualisering tot en met tweeduizend zeven inbegrepen. Op de - DVD-rom zijn daarnaast extra opgenomen een complete website door de sociale ------ databank Nederland, in Huizen, Noord-Holland, "N.L.", en een rapport in --------------- pdfbestandsformaat "naboek 20e editie 2006" door H.M. Walker uit Berlicum en ------- Stichting Werkgroep negentienhonderd zeventig, in Tilburg, "N.L". De DVD-rom en de inhoud hiervan alle aanwezige stukken maakt thans onderdeel uit van de **notariële ---- rectificatie.**---
De rubrieken "15 en 16" immateriële of naamschade. Door de Staat der Nederlanden - het mondeling agreement "fair use only" Hitler's Inferno te hebben geschonden op een of meer keren en / of tijden en / of data. Te concretiseren in een geldvordering. ---------
Wordt de echtheid van deze authentieke akte en de titel betwist. Wanneer een --- gerechtsdeurwaarder komt met een betekende grosse, waarvan de echtheid en / of --- onjuistheid wordt betwist. De gerechtsdeurwaarder dient dan zijn opdrachtgever aan te spreken en vervolgens dient de opdrachtgever de Staat der Nederlanden waartegen -- de grosse is betekend te benaderen voor verificatie van de echtheid en onjuistheid. ---- Wordt de echtheid en / of onjuistheid van een authentieke akte betwist, dan vermeldt -- artikel. 159 lid 1 Rv:een geschrift dat het uiterlijk heeft van een authentieke akte,geldt - als zodanig behoudens bewijs van het tegendeel.---

Algemeen geldt, dat het tegenbewijs tegen de authentieke akte drukt op degene die --- haar onjuistheid en / of valsheid beweert, in een speciale "Valsheidsprocedure" bij de - civiele rechter. Bij deze notariële akte met de titel geldt, dat deze procedure voor de --- civiele rechter **absoluut en alleen in combinatie van een openbaar parlementair --- onderzoek** naar het rechtssysteem volgt, met horen van alle getuigen onder ede. In --- een "valsheidsprocedure" worden de notariële akte van een verklaring de dato één en twintig januari negentienhonderd vier en negentig en notariële akte onder ede de dato twee en twintig juni negentienhonderd vier en negentig onderdeel van één totale ------- valsheidsprocedure op alle akten. ---
Artikel 430 Rv. Geeft algemene regels, voor grossen van excecutoriale titels en de ---- betekening daarvan, voordat zij ten uitvoer kunnen worden gelegd. ----------------------
De kracht van het schriftelijk bewijs is in de oorspronkelijke akte (minuutakte) gelegen. Grossen en gehele afschriften van een authentieke akte die volgens de wettelijke ------ voorschriften moeten worden bewaard, leveren, wanneer zij zijn afgegeven door een -- daartoe bevoegde ambtenaar (in dit geval de notaris) hetzelfde bewijs op als de ------- oorspronkelijke akte. --

Problemen met het vinden van een gerechtsdeurwaarder door de opdrachtgever.
Problemen bij het bereid vinden van een gerechtsdeurwaarder voor het uitvoeren van - de opdracht "ministerieplicht" kunnen zich voordoen. Te denken valt van het naar ----- elkander en op elkander afschuiven van de opdracht. Daarbij moet opdrachtgever ----- eerst alle gerechtsdeurwaarders in Den Haag schriftelijk benaderen om daarna zich te kunnen richten tot de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders ------ KBvG, postbus:12, 3740 AA in Baarn. Uiteindelijk moet via de Tweede Kamer de ------ ministeriële verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie worden geactiveerd om -- ambtshalve een gerechtsdeurwaarder aan te wijzen die de opdracht moet uitvoeren. --
De minister van justitie heeft de taak algemeen te zorgen dat de rechtsbedeling -------- behoorlijk kan functioneren. Men spreekt wel van apparaatzorg. Verder te denken valt (gezien de aard en de opstelling door de Nederlandse Staat (de goodwill-belangen), --- dat de Staat de status quo zal handhaven zo lang enigszins mogelijk is, en zich -------- daarom om die reden van geen enkele Wet, Verdrag rekenschap en verantwoording -- zal geven. ---

De geconstateerde feiten. Op datum zeventien augustus tweeduizend vijf is het ------ Duitse volkslied gezongen ten gehore gebracht via de TV -omroep SBS6 om acht ----- (20.00) uur, voorafgaande aan het voetbalinterland Nederland tegen Duitsland in ------ Rotterdam, daarna is op datum vijf april tweeduizend zes het Duitse volkslied ----------- instrumentaal (kort in een reclame van Achmea) ten gehore gebracht via TV -omroep - NOS Nederland 1, voor het (acht) 20.00 - uur journaal, daarna is op datum zeven april tweeduizend zes het Duitse volkslied instrumentaal (kort in de reclame van Achmea) -- ten gehore gebracht via TV-omroep RTL4 voor het (half acht)19.30- uur journaal. ------
Verder is sprake van over langere periode plegen van negativisme en ------------------ wetenschappelijke sabotage onder hoofdverantwoordelijkheid van de Nederlandse ---- Staat gericht tegen de stichting, Audio-Rarities met het Hitler's Inferno project,verwijs -- naar rubriek "15"DVDrom. Verder: Nederlandse Staat laat het toe dat Zij door derden - als Adolf Hitler op Internet is geportretteerd, in de vorm van een (ex)-minister van ----- Justitie die thans de post bekleed van minister van sociale zaken mr. J.P.H. Donner --- met "hitlerkapsel", en een procureur-generaal Jhr. Mr. De Wijkerslooth de Weerdesteijn als "Adolf Hitler" die het onderwerp discriminatie in zijn takenpakket heeft,afgebeeld --- met een "hakenkruis" op het hoofd en met "Hitlersnor". De Nederlandse Staat laat dit -- ondanks de bekendheid met de websites en de bekendheid wie achter deze websites - zitten, (de heer K.H de Werd en Stichting Sociale Databank Nederland,R.M. ------------

Brockhus), bewust voortbestaan. De bewijzen zijn te vinden op de DVD-rom in rubriek "15". Er zijn door die derden K.H. de Werd inmiddels zestigduizend (60.000) e-mails --- hiervan internationaal verzonden.--
Dat er tussen de hoofdpartijen de Staat der Nederlanden en Audio-Rarities (kamer van Koophandel: 17090220) een rechtsversverhouding bestaat of heeft bestaan niet in ---- specifieke bestuurstaak, uithoofde van "fair use only" "Hitler's Inferno" Audio Rarities -- LP A 2445, uithoofde waarvan de schuldenaar nog iets van de Staat der Nederlanden had te vorderen, nu te vorderen heeft of nog in de toekomst te vorderen zal krijgen in - verband met schenden afspraken / overeenkomst.--
Gevorderd wordt. Voor naamschade en omzetderving een geldbedrag van **twintig --- miljoen euro (€ 20.000.000,00)**, hierbij op te tellen de wettelijke rente jaarlijks, extra -- de bedragen per overtreding tot een maximum per jaar, executie en --------------------- administratiekosten. Alle daaruit voortvloeiende kosten komen geheel voor rekening --- van de schuldenaar. ---
Verbeurd zullen worden. Bij het ten gehoren laten brengen van Duitse volkslied of --- andere zaken zonder vergunning die zich buiten het referentiekader "fair use only" ----- vallen), op Nederlands grondgebied en / of het zich op internet als Adolf Hitler laten ---- afbeelden op de Website van K.H. de Werd casu quo Sociale Databank Nederland, --- R.M. Brockhus, of via een andere manier, (bij Ministerie van Justitie bekende websites ,en regelmatig bezocht door ministerie van Justitie). Letterlijk van de website van de --- Sociale Databank Nederland, citeer: _GEEN AANKLACHT._ *Justitie zal geen vervolging instellen wegens smaad tegen Karel de Werd, terwijl hij toch minister van Justitie mr. -- J.P.H. Donner en de voorzitter van het college van procureursgeneraal mr. J.P. de ---- Wijkerslooth als Adolf Hitler op zijn website heeft gezet.Het ministerie liet via ---------- voorlichter Ivo Hommes weten: "Er zal geen aangifte gedaan worden. Het is deze ----- persoon enkel en alleen te doen om aandacht voor zijn zaak en daar werken wij niet -- aan mee." (De Telegraaf van achttien oktober tweeduizend drie), einde citaat.* **Bedrag tienduizend euro (€ 10.000,00) <u>per overtreding per constatering per keer</u> per ------ iedere nieuwe data op de kalender, oplopen tot een geldbedrag maximum van --- twee miljoen euro (€ 2.000.000,00) per jaar.** Buiten beslag vallen goederen voor ----- openbare dienst van de Staat,artikel 436 Burgerlijk Wetboek.------------------------------
Voor beslag zijn vatbaar. Bedragen bestemd voor educatieve en wetenschappelijke - doelen tot een maximum van honderd duizend euro (€ 100.000,00). De marktwaarde - (in geld) afgeschreven en verouderd materieel Landmacht, Marine en Luchtmacht die - niet meer voor de openbare dienst van de Staat dienen. Deze zaken kunnen zonder --- limiet worden beslagen indien niet aan de betekening, van het bevel van de ------------ gerechtsdeurwaarder wordt voldaan door de Nederlandse Staat. Verder kan beslag --- worden gelegd op roerende zaken die niet bestemd zijn voor de openbare dienst van - de Staat:oude metalen, afgeschreven computers, afgeschreven ------------------------ kantoorinventaris,sloopmaterialen uit gebouwen van de overheid die na verbouwingen vrijkomen en die op de dumphandel te verkopen zijn, alles waar enigszins een --------- geldbedrag aan toe te kennen valt. Verder alle roerende en niet roerende zaken die --- niet onder de openbare dienst vallen met inbegrip van derdenbeslag op tegoeden ----- onder de Nederlandse Staat die niet te kwalificeren vallen voor openbare dienst. --------
<u>Het totaalbedrag van de schuldvordering.</u> twintig miljoen euro (€ 20.000.000,00) ---- met bijtelling van veertig duizend euro (€ 40.000,00) voor viermaal geconstateerde ----- overtredingen, maakt **<u>Totaal bedrag</u> twintig miljoen veertig duizend euro ------------ (€ 20.040.000,00).** --
De volgende stukken DVD-rom, brieven, licentie zullen aan deze akte worden ---- gehecht. ---

1b. De originele brief door de Nederlandse Staat "Royal Netherlands Embassy" Tokio, Japan, datum veertien december negentienhonderd acht en negentig, inzake het ------ werkbezoek van één en twintig september negentienhonderd acht en negentig, de ---- mondelinge bespreking van de voorwaarden voor "fair use only" ten Ministerie van ----- Economische Zaken in Den Haag met Audio- Rarities. -----------------------------------
2b. Kleurenprint van de uitnodiging door Ministerie van Economische Zaken "speciale spreekdagen voor genodigden" Zakendoen in Japan, gericht aan Music Company ----- International, J.P. van den Wittenboer is (Audio-Rarities). Contact inzake verwerking -- van de uitnodiging, EVD, Lucy Wentholt. --
3b. De originele brief "licentie" door de Amerikaanse auteurs en muziekrechten -------- organisatie Harry Fox Agency Inc, New York USA, zeventien augustus ---------------- negentienhonderd vijf en negentig, inzake Hitler's Inferno project. ----------------------
4b. De originele brief door de DCO Bestuur en Onderwijs Commissie van Justitie van - de Tweede Kamer, Den Haag, datum veertien september tweeduizend zes, kenmerk - "Hitler's Inferno". ---
5b. De originele brief door Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, achttien december negentienhonderd acht en negentig, kenmerk: BRF 51.04JH/kk, verwijs naar rubriek -- "20" akte notarieel zestien juli tweeduizend vier "In naam der Koningin". ---------------
6b. De originele brief door de Hoge Raad der Nederlanden van vier januari ------------ tweeduizend zeven, inzake reageren op het verzoek de onechtheid of valsheid van de notariële akte van twee en twintig juni negentienhonderd vier en negentig te bewijzen - of kunnen aantonen, kenmerk: 73 91 /SvdO/rk. --
7b. DvD-rom door Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human ----- Rights en Audio-Rarlties, met de stukken en getuigen onder rubriek "15" aangevuld en onderdeel van deze rectificatie. ---
8b. De originele Stempas voor de provinciale staten Noord-Brabant, kieskring 1 -------- ('s-Hertogenbosch), om te stemmen op zeven maart tweeduizend zeven, in Gemeente Geldrop en Mierlo, waarbij J.P. van den Wittenboer de Voorziter van Intermediary ------ Foundation of the Universal Declaration of Human Rights, volmacht geeft de stem uit - te brengen. Kaartnummer:**17710161113**.---
In het hoofd van deze akte de woorden "In naam der Koningin", uitvoerbaar bij -- voorraad, tenzij de schuldenaar de combinatie de vordering, de titel, de akte(n) -- onrechtmatig of ongegrond voorkomt,een door de schuldenaar aan te spannen - "Valsheidsprocedure" via de civiele Rechter. ------------------------------------
De voormelde rectificatie op de notariële grosse "In naam der Koningin" de dato ------- zestien juli tweeduizend vier heeft comparant met een **eed** versterkt in handen van mij, notaris, afgelegd, nadat hij mij had verklaard de betekenis van de eed te beseffen en te weten dat de wet het plegen van meineed strafbaar stelt. ----------------------------

SLOTBEPALINGEN--

Voormelde opgave, volledige voorlezing, afvraging en beantwoording hebben ---------- plaatsgehad in tegenwoordigheid van de getuigen. ---------------------------------------
De comparant en de getuigen zijn mij, notaris, bekend en hun identiteit is door mij, ---- notaris, aan de hand van de hiervoor gemelde en daartoe bestemde ------------------ documenten vastgesteld.

Waarvan akte, ---------

in minuut opgemaakt, is verleden te Budel, gemeente Cranendonck, op de datum in --- het hoofd van deze akte vermeld, in tegenwoordigheid van de dames --------------- mevrouw Catharina Jacoba van Casteren-Daniëls, geboren te Weert ---------------- twee en twintig januari negentienhonderd negen en zestig en ------------------------- Hendrina Maria Antonia Meeuwissen, geboren te Budel negen en twintig november --- negentienhonderd zes en vijftig, als getuigen.-----------------------------------

Na zakelijke opgave van de inhoud en toelichting van deze akte aan de comparant, ---- heeft deze verklaard tijdig voor het verlijden te hebben kennis genomen van de inhoud van deze akte en daarmee in te stemmen. Vervolgens is deze akte onmiddellijk na ---- volledige voorlezing door de comparant, de getuigen en mij, notaris, ondertekend. ------

Volgen handtekeningen van de comparant, de getuigen en de notaris.

UITGEGEVEN VOOR AFSCHRIFT:

Netherlands-Japan
1600-2000

ROYAL NETHERLANDS EMBASSY
6-3 Shiba Koen 3-chome, Minato-ku, Tokyo 105-0011 Phone (03)5401-0411 Fax(03)5401-0420

16

Audio Rarities
Music Company International
T.a.v. dhr. J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Tokio, 14 december 1998

Re: Werkbezoek september j.l.

Geachte heer Van den Wittenboer,

Onder verwijzing naar het gesprek op 21 september j.l. betreffende "Zakendoen Japan" heb ik de eer u het volgende te berichten. De afgelopen periode is dezerzijds getracht kanalen te vinden om bekendheid te kunnen geven aan de informatie rond de cd "Hitler's Inferno - de les van gisteren (getuigenis als les voor de toekomst)".
Zoals reeds in Den Haag besproken is dit geen eenvoudige aangelegenheid. Japan kampt zelf met een oorlogsverleden - waarvoor grote aandacht bestaat - maar waarover het nog moeilijk is te spreken. Voor wat de oorlog in Europa betreft bestaat wel degelijk de kennis, maar in de Japanse beleving heeft de eerdere opkomst van het facisme in Europa duidelijk een eigen dimensie.

Een tweetal dezerzijds benaderde "recordshops" (van belangrijke ketens) toonde geen bereidheid voor het t.g.t. opzetten van een display en ook voor toezending van nadere informatie bestond geen interesse. Met uw goedvinden zal ik deze weg dan ook verder staken en bezien of wellicht binnen meer wetenschappelijke kring belangstelling bestaat.

Met vriendelijke groet,

Hendrik E.C. Koets
Ambassaderaad Economie en Handel

KOPIE

EVD

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Postbus 20105
2500 EC Den Haag
Telefoon: (070) 3 79 89 33
Telefax: (070) 3 79 78 78

Port betaald
Nederland
Port payé
Pays-Bas

Music Company International
Postbus 524
5660AH Geldrop

dhr. J.P. van den Wittenboer

KOPIE

EVD

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Voorlichtingsbijeenkomst "Zakendoen in Japan" 23 september 1998

Misschien juist vanwege de huidige problemen blijft Japan in de belangstelling staan. Om Nederlandse bedrijven de mogelijkheid te bieden de ontwikkelingen in het land beter te volgen organiseert de EVD in samenwerking met de Kamer van Koophandel Rotterdam, de Japan Trade Club, NCH en de Fenedex op 23 september de voorlichtingsbijeenkomst 'Zakendoen in Japan'.

Daarnaast wordt een aantal spreekdagen georganiseerd met vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassade te Tokio en het Consulaat-Generaal te Osaka. Deze spreekdagen bieden Nederlandse bedrijven de gelegenheid bij hun plannen en activiteiten in Japan gebruik te maken van de medewerking van de Nederlandse vertegenwoordigingen in Japan. De gesprekken vinden plaats op 21 (EVD Den Haag), 22 (KvK Apeldoorn) en 23 september a.s. (KvK Gouda).

Locatie voorlichtingsbijeenkomst:
Kamer van Koophandel Gouda
Burg. van Reenensingel 101
Gouda
(circa 5 min. vanaf het NS Station Gouda, uitgang Bloemendaal. Ruime parkeergelegenheid bij het KvK-gebouw)

Tijd voorlichtingsbijeenkomst:
10.00 - 14.00 uur
(vanaf 09.30 uur inschrijving)

Kosten:
De deelnamekosten voor de voorlichtingsbijeenkomst bedragen *f* 125,-- p.p.
Deelname aan de individuele gesprekken is gratis.

Aanmelding voorlichtingsbijeenkomst:
Aanmelding is alleen mogelijk via het bijgevoegde aanmeldingsformulier; sluitingsdatum voor inschrijving van de voorlichtingsbijeenkomst is vrijdag 18 september a.s.
U ontvangt *geen* bevestiging van uw aanmelding aan de voorlichtingsbijeenkomst.

Aanmelding spreekdagen:
Via bijgevoegd formulier. Omstreeks twee weken voor aanvang van de spreekdagen wordt u benaderd door de coördinator van de EVD of de betrokken Kamer van Koophandel voor een definitieve afspraak waarvan schriftelijk bevestiging volgt.

Annulering:
Bij verhindering kan de plaats van de deelnemer worden ingenomen door een medewerker van hetzelfde bedrijf. Deelnamekosten zijn niet verschuldigd wanneer *uiterlijk een dag* voor de datum van de bijeenkomst is geannuleerd.

Mailing:
Voor de mailing van deze bijeenkomst is gebruik gemaakt van verschillende adresbestanden.
Hierdoor kan het voorkomen dat u meer dan een aankondiging ontvangt.

Inlichtingen:
EVD, Lucy Wentholt
telefoon: 070-3797013

0101.EVD - 08/98

fenedex NCH KAMER VAN KOOPHANDEL ROTTERDAM ASIA HOUSE

THE HARRY FOX AGENCY, INC.
a subsidiary of NATIONAL MUSIC PUBLISHERS' ASSOCIATION, INC.

4

October 17, 1995

Mr. J.P. van den Wittenboer
Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights
Postbox 324
5660 AH Geldrop
THE NETHERLANDS

Re: Hitler's Inferno Project

Dear Mr. van den Wittenboer:

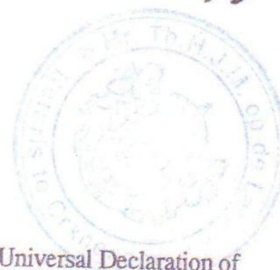
Thank you for your letter dated August 16th; please excuse my delay in responding to your inquiry. I regret that we cannot provide you with any recommendations on U.S. record companies who may wish to act as your distributor. I am, however, enclosing a section from the *1995 Billboard International Buyer's Guide* in the event you wish to contact any of them directly.

Sincerely,

Frank S. Rittman
International Business Administrator

encl.
cc: Edward P. Murphy
Yoshio Inomata

DCO Bestuur en Onderwijs
Commissie Justitie

Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights
T.a.v. de heer J.P.van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Plaats en Datum	Den Haag, 14 september 2006
Betreft	"Hitler's Inferno
Ons kenmerk	JUST060608
Uw kenmerk	K05/1077/12Sv
Uw brief van	14 september 2006

Geachte heer Van den Wittenboer,

Uw bovengenoemde brief is onder de leden van de vaste commissie voor Justitie verspreid.

In haar vergadering van 6 september 2006 heeft de commissie besloten geen verdere actie te ondernemen.

Dit betekent dat de leden van de commissie individueel wel actie kunnen ondernemen naar aanleiding van uw brief. Zij kunnen uw opmerkingen bijvoorbeeld gebruiken bij de behandeling van wetsvoorstellen of vragen stellen aan de regering.

Hoogachtend,

mevr. mr. N.J.P. Coenen
griffier van de vaste commissie voor Justitie

Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
Den Haag

Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Tel: **070-318 2007**
Fax: **070-318 3444**

E-mail: **cie.just@tweedekamer.nl**

K·N·B

Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie

Music Company International
T.a.v. de heer J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Den Haag, 18 december 1998

Ons kenmerk : BRF51.04 JH/kk
Doorkiesnr : (070) 330 71 61

Geachte heer Van den Wittenboer,

Hierbij bevestig ik de ontvangst van uw brief, met bijlagen, van 11 december 1998 op 14 december daarna.

U heeft een tekst meegestuurd over de betekenis van de notariële akte, gebaseerd op hetgeen u aan informatie van een notaris hebt verkregen en verder daarover in de vakliteratuur hebt gevonden. U verzoekt de KNB de tekst waar nodig aan te vullen, dan wel een algemene uitleg te geven.

Naar aanleiding daarvan deel ik u mee dat de KNB een vereniging van notarissen en kandidaat-notarissen in Nederland is en als zodanig slechts algemene informatie op notarieel gebied verstrekt. Dit geschiedt door de uitgifte van folders en informatiekaarten, door het periodiek uitgeven van een krant voor cliënten van notariskantoren en door de instelling van de Notaristelefoon, waar ook algemene informatie kan worden ingewonnen. Concrete vragen kunnen door de KNB niet worden beantwoord.

In het algemeen kan ik u wel het volgende meedelen.
Notariële akten zijn akten opgemaakt door een notaris in functie. Eén van de voordelen van een notariële akte is dat de dagtekening, de echtheid en de juistheid van de notariële akte terstond vaststaan. Een ander voordeel is dat die akte steeds bewaard blijft en dat er dus altijd duplicaten van kunnen worden gemaakt. De akte wordt opgemaakt door een onpartijdige deskundige die er naar zal streven de akte zo op te stellen dat rechterlijke procedures worden voorkomen.
Van een notariële akte kan een grosse, een officieel en gewaarmerkt bijzonder afschrift, worden uitgegeven. De daarop rechthebbende kan hiermee zonder rechterlijk vonnis zijn rechten uitoefenen.

Spui 184
2511 BW Den Haag

Postbus 16020
2500 BA Den Haag

Telefoon 070 - 330 71 11
Telefax 070 - 345 32 26

ABN AMRO 43.01.82.953
Postbank 125185

Vanwege deze voordelen van een notariële akte en omwille van de rechtszekerheid heeft de wet voor sommige overeenkomsten en rechtshandelingen de notariële akte verplicht gesteld.

./. Voor een opsomming, alsmede voor meer informatie over de notariële akte en de functie van de notaris verwijs ik u naar de folder "Functie en werkterrein van de notaris", welke u hierbij aantreft.

Hoogachtend,

P.o. CM v/d Konijnenburg

mw mr F.C. van der Steur-de Jong

HOGE RAAD DER NEDERLANDEN

Aan de heer J.P. van den Wittenboer
Inermediary Foundation of the Universal Declaration of
Human Rights
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Datum 4 januari 2007

Kenmerk `7391/SvdO/rk

Geachte heer Van den Wittenboer,

Hierbij deel ik u mede dat de Procureur-Generaal kennis heeft genomen van uw brief van 2 januari 2007 gericht aan de 'Voorzitter van het College van procureurs-generaal van de Hoge Raad der Nederlanden', betreffende 'bewijzen valsheid en onechtheid notariële akte d.d. 22 juni 1994'.

Ter voorkoming van misverstand wijs ik u erop dat de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad, mr. J.W. Fokkens, en de Voorzitter van het College van procureurs-generaal, mr. H.N. Brouwer, verschillende functionarissen zijn. De Procureur-Generaal bij de Hoge Raad is geen lid van het College van procureurs-generaal en behoort niet tot het Openbaar Ministerie.

Uit uw brief blijkt niet dat de Procureur-Generaal u - gelet op zijn taken en bevoegdheden - van dienst zou kunnen zijn. De Procureur-Generaal zal daarom niet ingaan op de inhoud van die brief en de door u meegezonden bijlagen.

Hoogachtend,

De Kabinetschef van de Procureur-Generaal,

Mr. S. van den Oever

Postbus 20303 | 2500 EH Den Haag | Telefoon 070 361 13 11
Lange Voorhout 34 | Bezoekadres: Kazernestraat 52 | www.hogeraad.nl

17

temmen in een andere gemeente binnen de provincie

ls u in een andere gemeente, binnen de provincie, aan de verkiezing wilt deelnemen, dient u in persoon uiterlijk maart 2007 deze stempas bij uw gemeente te laten omzetten in een kiezerspas. Een schriftelijk verzoek tot het temmen in een andere gemeente, dient u uiterlijk 21 februari 2007 in te dienen bij de gemeente.

temmen bij volmacht

ls u niet zelf aan de stemming kunt deelnemen, kunt u een andere kiezer machtigen om voor u te gaan stemmen. s deze kiezer *in dezelfde gemeente* ingeschreven, dan kunt u gebruik maken van onderstaand volmachtbewijs. Wilt u een iezer machtigen die in een andere gemeente is ingeschreven, dan dient u uiterlijk 21 februari 2007 een schriftelijk verzoek te dienen bij de gemeente. De gemachtigde kan een volmachtstem uitsluitend tegelijk met de eigen stem uitbrengen!

De formulieren voor de schriftelijke verzoeken zijn verkrijgbaar ter gemeentesecretarie.

OLMACHTBEWIJS (Met blokletters invullen)

laam gemachtigde : I.F.U.D of Human Rights dres en woonplaats : Kastanje 28, 5731NK Mierlo	Paraaf stembureau

e gemachtigde verklaart zich door mede-ondertekening bereid voor de volmachtgever bij volmacht e stemmen en met inbegrip van deze machtiging niet meer dan twee [illegible] e hebben aangenomen.

eef uw stempas pas aan een ander mee, nadat u zelf hebt ingevuld w[illegible] stem.

International Federation of the Universal Declaration of Human Rights

landtekening volmachtgever: Handtekening [illegible]

[signature] [signature]

Voorzitter

ET OP:

Het is strafbaar om op naam van een ander aan de stemming deel te nemen (art. 128 Wetboek van Strafrecht).
Neem uw identificatiebewijs mee! De voorzitter van het stembureau is bevoegd van u te verlangen dat u zich identificeert.
Indien u geen stempas heeft, kunt u niet stemmen!

De ondergetekende, mr. Theodorus Hubertus Johannes Maria op de Laak, notaris te Budel, gemeente Cranendonck, verklaart dat de afgedrukte fotokopieën door hem zijn vergeleken met de originele stukken en dat deze fotokopieën volledig overeenstemmen met de originele stukken.
Getekend te Budel, gemeente Cranendonck, zeven en twintig juni tweeduizend zeven.

Prod-05

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Voorzitter

Aan de IFUD of Human Rights
T.a.v. dhr. J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH Geldrop

Binnenhof 1a
2513 AA Den Haag
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T 070 318 20 00

E voorzitter@tweedekamer.nl
I www.tweedekamer.nl

Den Haag, 23 maart 2016

Betreft: reactie op de via de deurwaarder betekende stukken

Geachte heer Van den Wittenboer,

Via de deurwaarder ontving ik op 9 maart jl. uw aanzegging gericht aan de Tweede Kamer, meer speciaal aan haar voorzitter mw. Arib, waarin u vraagt om binnen 14 dagen "aan het verzoek te voldoen als nader omschreven in de ten deze betekende stukken "ambtsmisdrijven" artikel 119 van de Grondwet".

Daarbij is vermeld dat uit het niet voldoen aan dat verzoek "zou kunnen worden afgeleid dat niet voldoende proactieve houding is aangenomen door geïnsinueerde "er wat mee te gaan doen", geen verdere actie ondernemen, berusten in de stukken".

Bij de aanzegging zijn 10 stukken gevoegd, waarvan het overzicht is opgenomen in de bijlage bij deze brief. Voor zover dit gaat om stukken gericht aan de Tweede Kamer reageer ik op uw verzoek als volgt.

* op uw brief van 15 juli 2008 over het vervolgen van de minister-president dhr. J.P. Balkenende hebt u op 15 september 2008 het antwoord ontvangen van de Tweede Kamer dat van de brief mededeling is gedaan aan de Kamer en dat de brief voor de leden ter inzage is gelegd.

* op uw brief van 2 september 2014 over aanbieding van een verzoekschrift m.b.t. artikel 119 Grondwet hebt u op 16 september 2014 een antwoord ontvangen van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie, dat deze uw brief in haar procedurevergadering van 10 september 2014 heeft behandeld en dat de Commissie heeft besloten uw brief voor kennisgeving aan te nemen.

* op uw brief van 17 december 2015 over het Verzoek om strafaangifte betreffende ministers, staatssecretaris en ex-Kamervoorzitter, hebt u op 18 februari 2016 een antwoord ontvangen van de Vaste Commissie voor Veiligheid en Justitie, dat deze uw brief op 17 februari 2016 in haar procedurevergadering heeft behandeld en dat de Commissie heeft besloten de inhoud van uw brief voor kennisgeving aan te nemen.

Ik stel vast dat de verzoeken die u aan de Tweede Kamer heeft gericht zijn behandeld en ik verwijs u ten overvloede nogmaals naar de brieven die u daarover van de Tweede Kamer hebt ontvangen.

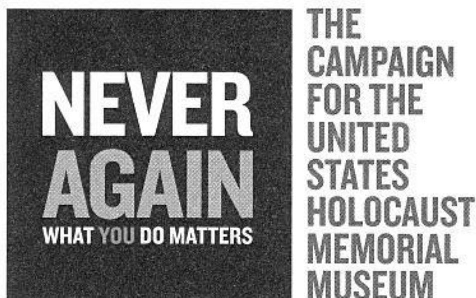
Ik beschouw uw verzoek daarmee als afgehandeld.

Hoogachtend,

Mw. K. Arib,

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Prod-06

THE CAMPAIGN FOR THE UNITED STATES HOLOCAUST MEMORIAL MUSEUM

May 31, 2016

J.P. van den Wittenboer
Kastanje 28
Mierlo, Noord-Brabant 5731 NK
Netherlands

Dear Mr. van den Wittenboer:

I am pleased to extend a formal welcome to you as a member of the United States Holocaust Memorial Museum's Legacy of Light Society. Legacy of Light Society members are individuals – like you – who have thoughtfully included the Museum in their estate plans or otherwise established a charitable gift annuity, charitable remainder trust or other planned gift for the benefit of the Museum. It is through these gifts that the Museum seeks to ensure that this institution remains a vibrant and transformative force in the 21st century. We welcome your partnership in this historic task.

You are joining us at an exciting time as we are engaged in a comprehensive campaign to raise $540 million - $300 million in cumulative annual funds, $40 million in capital commitments to build a state-of-the-art collections and conservation center, and $200 million in endowment commitments. Enclosed you will find a Confirmation of Deferred Commitment Form. Signing this form will allow the Museum to designate any funds we receive through your estate to the institution's Permanent General Endowment Fund, and be counted today towards our campaign goal. Taking this simple extra step will make your legacy gift that much more powerful. Please note that the form may be rescinded at any time.

Also enclosed is a Consent Form. Please take a moment to complete and return this form as well so that you may receive all the benefits to which you are eligible for, including:

- Legacy of Light Society Memorial Candle
- Membership Pin
- Legacy of Light Membership Card
- Recognition in the Annual Report
- Subscription to the Museum's magazine
- Museum passes for individual and family visits
- 10% Discount at the Museum Shop

Legacy of Light Society

100 Raoul Wallenberg Place, SW Washington, DC 20024-2126 T 202.488.0400 F 202.488.2690 ushmm.org/campaign

In addition, as the Director of Stewardship, for the Legacy of Light Society, you can always contact me with any question or Museum needs. My direct line is 202.488.2634; I can also be reached via email at cmaier@ushmm.org.

Because of the planned gifts from members of the Legacy of Light Society, the Museum is confident that we will succeed in the campaign, which will provide the resources it will take to meet any and all challenges that lie ahead. We are deeply grateful for your commitment to this institution and to the permanence of Holocaust memory.

Sincerely,

Celeste Z. Maier, Director of Stewardship
Legacy of Light Society

CONTENT

Article 83(1) TFEU provides for an exhaustive list of areas of particularly serious crime with a cross-border dimension (known as 'EU crimes') for which the European Parliament and the Council may establish minimum rules concerning the definition of criminal offences and sanctions. Under Article 83(1), third subparagraph, based on 'developments in crime', the Council may adopt a decision (subject to the consent of the Parliament) extending this list by adding other areas of crime. The Commission may present an initiative to trigger such Council decision, through a Communication to the European Parliament and the Council.

On 16 September 2020, European Commission President von der Leyen announced, in her State of the Union Address at the European Parliament and in the accompanying letter of intent, a new initiative on extending the list of EU crimes to all forms of hate crime and hate speech - whether because of race, religion, gender or sexuality. It was later mentioned in the Commission Work Programme 2021 and in February 2021, the Commission published a roadmap on the initiative, scheduled for the fourth quarter of 2021.

The initiative will complement the work on a legislative proposal on preventing and combatting gender-based violence against women and domestic violence to be presented also by the end of 2021. According to the Commission, the list of EU crimes could be extended to cover hate speech and hate crime on the grounds of race, colour, religion, descent or national or ethnic origin. Further grounds under consideration are sex and sexual orientation, as well as disability and age.

References

- European Commission, State of the Union Address by President von der Leyen at the European Parliament plenary, September 2020
- European Commission, Letter of intent: Key New Initiatives for 2021, September 2020
- European Commission, Commission Work Programme 2021, October 2021

Further reading

- EPRS, Unlocking the potential of the EU Treaties: An article-by-article analysis of the scope for action, 5. Extending the list of crimes addressed by EU criminal law policies, pp. 37-38, May 2020

- Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Hate speech and hate crime in the EU and the evaluation of online content regulation approaches, July 2020
- European Commission, Hate speech & hate crime - inclusion on list of EU crimes, Roadmap

Author: Piotr Bąkowski, Members' Research Service, legislative-train@europarl.europa.eu
As of 20 November 2021.

HYPERLINK REFERENCES

United Nations A/C.3/75/L.49

General Assembly

Distr.: Limited
4 November 2020

Original: English

Seventy-fifth session
Third Committee
Agenda item 70 (a)
Elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance: elimination of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance

Angola, Azerbaijan, Bangladesh, Belarus, Burkina Faso, Burundi, China, Comoros, Cuba, Democratic People's Republic of Korea, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Lao People's Democratic Republic, Nicaragua, Nigeria, Pakistan, Russian Federation, Sudan, Syrian Arab Republic, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Venezuela (Bolivarian Republic of) and Viet Nam: draft resolution

Combating glorification of Nazism, neo-Nazism and other practices that contribute to fuelling contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance

The General Assembly,

Guided by the Charter of the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights,[1] the International Covenant on Civil and Political Rights,[2] the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination[3] and other relevant human rights instruments,

Recalling the provisions of Commission on Human Rights resolutions 2004/16 of 16 April 2004[4] and 2005/5 of 14 April 2005[5] and relevant Human Rights Council resolutions, in particular resolutions 7/34 of 28 March 2008,[6] 18/15 of 29 September 2011[7] and 21/33 of 28 September 2012,[8] as well as General Assembly resolutions 60/143 of 16 December 2005, 61/147 of 19 December 2006, 62/142 of 18 December

---

[1] Resolution 217 A (III).
[2] See resolution 2200 A (XXI), annex.
[3] United Nations, *Treaty Series*, vol. 660, No. 9464.
[4] See *Official Records of the Economic and Social Council, 2004, Supplement No. 3* (E/2004/23), chap. II, sect. A.
[5] Ibid., *2005, Supplement No. 3* and corrigenda (E/2005/23, E/2005/23/Corr.1 and E/2005/23/Corr.2), chap. II, sect. A.
[6] See *Official Records of the General Assembly, Sixty-third Session, Supplement No. 53* (A/63/53), chap. II.
[7] Ibid., *Sixty-sixth Session, Supplement No. 53A* and corrigendum (A/66/53/Add.1 and A/66/53/Add.1/Corr.1), chap. II.
[8] Ibid., *Sixty-seventh Session, Supplement No. 53A* (A/67/53/Add.1), chap. II.

2007, 63/162 van 18 december 2008, 64/147 van 18 december 2009, 65/199 van 21 december 2010, 66/143 van 19 december 2011, 67/154 van 20 december 2012, 68/150 van 18 december 2013, 69/160 van 18 december 2014, 70/139 van 17 december 2015, 71/179 van 19 december 2016, 72/156 van 19 december 2017, 73/157 van 17 december 2018 en 74/136 van 18 december 2019 over deze kwestie, en zijn resoluties 61/149 van 19 december 2006, 62/220 van 22 december 2007, 63/242 van 24 december 2008, 64/148 van 18 december 2009, 65/240 van 24 december 2010, 66/144 van 19 december 2011, 67/155 van 20 december 2012, 68/151 van 18 december 2013, 69/162 van 18 december 2014, 70/140 van 17 december 2015, 71/181 van 19 december 2016, 72/157 van 19 december 2017, 73/262 van 22 december 2018 en 74/137 van 18 december 2019, getiteld "Een wereldwijde oproep tot concrete actie voor de totale uitbanning van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid en de alomvattende uitvoering en follow-up van de Verklaring van Durban en actieprogramma",

Erkennend andere belangrijke initiatieven van de Algemene Vergadering gericht op bewustmaking over het lijden van slachtoffers van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid en vormen van discriminatie, ook in historisch perspectief, in het bijzonder met betrekking tot de herdenking van de slachtoffers van slavernij en de transatlantische slavenhandel,

Herinnerend aan het Handvest van het Tribunaal van Neurenberg en het oordeel van de Tribunaal dat onder meer de SS-organisatie en haar integrale onderdelen, met inbegrip van de Waffen-SS, als crimineel heeft erkend, via haar officieel aanvaarde leden die betrokken zijn bij of met kennis van het plegen van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid in verband met de Tweede Wereldoorlog, als evenals andere relevante bepalingen van de Handvest en het oordeel,

Indachtig de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog, en in dit verband benadrukkend dat de overwinning op het nazisme in de Tweede Wereldoorlog heeft bijgedragen tot het scheppen van de voorwaarden voor de oprichting van de Verenigde Naties, bedoeld om toekomstige oorlogen te voorkomen en volgende generaties te redden van de gesel van de oorlog,

Eraan herinnerend dat de internationale gemeenschap in 2020 de vijfenzeventigste verjaardag van de overwinning op het nazisme in de Tweede Wereldoorlog viert, en in dit verband uitkijkend naar het houden van een speciale plechtige vergadering van de Algemene Vergadering,

Er tevens aan herinnerend dat de vijfenzeventigste zitting van de Algemene Vergadering samenvalt met de vijfenzeventigste verjaardag van de oprichting van het Tribunaal van Neurenberg en de goedkeuring van zijn Handvest,

Opmerkend dat neonazisme meer is dan alleen de verheerlijking van een beweging uit het verleden, het is een hedendaags fenomeen met sterke gevestigde belangen in raciale ongelijkheid en een investering in het verkrijgen van brede steun voor zijn valse beweringen van raciale superioriteit,

Herinnerend aan de relevante bepalingen van de Verklaring van Durban en het programma van Maatregelen aangenomen door de Wereldconferentie tegen racisme, rassendiscriminatie, 9 , met Vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid op 8 name paragraaf 2 september 2001, van de Verklaring en de paragrafen 84 tot en met 86 van het Actieprogramma, evenals de relevante bepalingen van het slotdocument van de Durban Review Conference van 24 april 2009,10 in het bijzonder de paragrafen 11, 13 en 54,

Verontrust over de verspreiding in vele delen van de wereld van verschillende extremistische politieke partijen, bewegingen, ideologieën en groepen met een racistisch of xenofoob karakter, waaronder neonazi's en skinheadgroepen, en over het feit dat deze trend heeft geleid tot

---

[9] Zie A/CONF.189/12 en A/CONF.189/12/Corr.1, kerel. I.

[10] Zie A/CONF.211/8, kerel. I.

bij de uitvoering van discriminerende maatregelen en beleid op lokaal of nationaal niveau,

Met bezorgdheid vaststellend dat, zelfs waar neonazi's of extremisten formeel niet deelnemen aan de regering, de aanwezigheid daarin van extreemrechtse ideologen tot gevolg kan hebben dat in het bestuur en het politieke discours dezelfde ideologieën worden geïnjecteerd die neonazisme en extremisme zo maken, gevaarlijk,

Gealarmeerd door muziekteksten en videogames die rassenhaat bepleiten en aanzetten tot discriminatie, vijandigheid of geweld,

Bezorgd over het gebruik van internetplatforms door groepen die haat bepleiten om informatie te plannen, geld in te zamelen en te verspreiden over openbare evenementen die gericht zijn op het bevorderen van racisme, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, zoals bijeenkomsten, demonstraties en gewelddaden,

Indachtig de rol die internet kan spelen bij het bevorderen van gelijkheid, inclusie en non-discriminatie,

Ernstig bezorgd over het feit dat neonazistische groepen, evenals andere groepen en individuen die ideologieën van haat aanhangen, zich in toenemende mate hebben gericht op vatbare personen, voornamelijk kinderen en jongeren, door middel van speciaal op maat gemaakte websites met als doel hun indoctrinatie en rekrutering,

Diep bezorgd over alle recente uitingen van geweld en terrorisme, aangewakkerd door gewelddadig nationalisme, racisme, antisemitisme, islamofobie, christianofobie, afrofobie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, ook tijdens sportevenementen,

Met diepe bezorgdheid de aanhoudende alarmerende toename erkennend van gevallen van discriminatie, onverdraagzaamheid en extremistisch geweld ingegeven door antisemitisme, Islamofobie en Christianofobie en vooroordelen tegen personen van andere etnische afkomst, religies en overtuigingen,

Onderstrepend het bestaande gebrek aan uniformiteit van normen met betrekking tot beschermde meningsuiting en meningsuiting en verboden rassendiscriminatie en het bepleiten van nationale, raciale of religieuze haat die aanzet tot discriminatie, vijandigheid of geweld,

In dit verband *met bezorgdheid opmerkend* dat de variatie in nationale normen die haatzaaiende uitlatingen verbieden, veilige havens kunnen bieden voor neonazistische, extremistische, gewelddadige nationalistische, xenofobe of racistische uitingen, aangezien veel neonazistische en relevante extremistische groeperingen van een racistisch of xenofoob karakter transnationaal opereren door te vertrouwen op internetserviceproviders of socialemediaplatforms,

Benadrukkend dat het aanpakken van haatzaaiende uitlatingen niet tot doel heeft de vrijheid van meningsuiting te beperken of te verbieden, maar om het aanzetten tot discriminatie, vijandigheid en geweld te voorkomen, hetgeen bij wet verboden is,

Uiting gevend aan zijn bezorgdheid over het gebruik van digitale technologieën door neonazi's en andere extremistische en haatgroepen om hun ideologie te verspreiden, en erkennend dat digitale technologieën van groot belang zijn voor de uitoefening van de mensenrechten en voor de bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante zaken in tolerantie,

1. *bevestigt* de relevante bepalingen van de Verklaring van Durban en van het slotdocument van de Durban Review Conference, waarin staten het voortbestaan en de heropleving van neonazisme, neofascisme en gewelddadige nationalistische ideologieën op basis van raciale en nationale vooroordelen veroordeelden en verklaarden dat die verschijnselen zouden in geen enkel geval of onder geen enkele omstandigheid kunnen worden gerechtvaardigd;

2. *herinnert aan* de bepalingen van de Verklaring van Durban en van het slotdocument van de Durban Review Conference, waarin staten de positieve bijdrage erkenden die de uitoefening van het recht op vrijheid van meningsuiting, met name door

de media en nieuwe technologieën, waaronder internet, en volledige eerbiediging van de vrijheid om informatie te zoeken, te ontvangen en te verstrekken, kunnen bijdragen tot de bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid;

3. *neemt met waardering kennis* van het verslag van de speciale rapporteur van de Mensenrechtenraad over hedendaagse vormen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, opgesteld in overeenstemming met het verzoek in zijn resolutie 74/136; [11]

4. *spreekt zijn waardering* uit voor de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten en haar bureau voor hun inspanningen om racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid te bestrijden, met inbegrip van het onderhoud door het Bureau van de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten van de databank over praktische middelen om racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid te bestrijden;

5. *spreekt zijn diepe bezorgdheid uit* over de verheerlijking, in welke vorm dan ook, van de nazi-beweging, het neonazisme en voormalige leden van de Waffen-SS-organisatie, onder meer door het oprichten van monumenten en gedenktekens, het houden van openbare demonstraties in naam van de verheerlijking van het nazi-verleden , de nazi-beweging en het neonazisme, die dergelijke leden en degenen die tegen de anti-Hitler-coalitie vochten, verklaarden of probeerden te verklaren, samenwerkten met de nazi-beweging en oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid begaan door deelnemers aan nationale bevrijdingsbewegingen, evenals door het hernoemen van straten die ze verheerlijken;

6. *roept op tot* de universele ratificatie en effectieve uitvoering van de Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie, en dringt er bij de staten die partij bij zijn die dat nog niet hebben gedaan op aan om te overwegen de verklaring op grond van artikel 14 af te leggen, waarmee het Comité voor de uitbanning van Rassendiscriminatie met de bevoegdheid om mededelingen te ontvangen en in overweging te nemen van individuen of groepen individuen binnen hun rechtsgebied die beweren het slachtoffer te zijn van een schending door een staat die partij is van een van de in het Verdrag uiteengezette rechten;

7. *dringt er bij* Staten op aan alle vormen van rassendiscriminatie met alle passende middelen uit te bannen, met inbegrip van wetgeving zoals vereist door de omstandigheden, en er tegelijkertijd voor te zorgen dat de daarin opgenomen definitie van rassendiscriminatie in overeenstemming is met artikel 1 van het Verdrag;

8. *moedigt* de staten die een voorbehoud hebben gemaakt bij artikel 4 van het verdrag aan serieus te overwegen om dergelijke voorbehouden met voorrang in te trekken, zoals benadrukt door de speciale rapporteur;

9. *erkent* dat discriminatie op grond van ras, etniciteit of religie in al zijn vormen en uitingen, met inbegrip van neonazisme, islamofobie, christianofobie en antisemitisme, een bedreiging vormt voor de sociale cohesie, niet alleen voor de raciale en etnische groepen die hun direct doelwit;

10. *herinnert eraan* dat alle wetgevende of constitutionele maatregelen die worden genomen ter bestrijding van extremistische politieke partijen, bewegingen, ideologieën en groepen met een racistisch of xenofoob karakter, met inbegrip van neonazi's en skinheadgroepen en soortgelijke extremistische ideologische bewegingen, in overeenstemming moeten zijn met de relevante internationale mensenrechtenverplichtingen, in het bijzonder de artikelen 4 en 5 van het Verdrag en de artikelen 19 tot 22 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten;

11. *moedigt* de staten die partij zijn bij het verdrag aan passende maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat hun wetgeving in overeenstemming is met hun verplichtingen uit hoofde van het verdrag, met inbegrip van die uit hoofde van artikel 4;

---

[11] A/75/329.

12. *benadrukt* dat het recht op vrijheid van meningsuiting, vreedzame vergadering en vereniging belangrijk zijn ter ondersteuning van de wereldwijde strijd tegen racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid;

13. *Benadrukt nogmaals* de aanbeveling van de Speciale Rapporteur dat "elke herdenkingsviering van het naziregime, zijn bondgenoten en aanverwante organisaties, officieel of niet-officieel, moet worden verboden" door Staten, en benadrukt ook dat dergelijke manifestaties onrecht doen aan de nagedachtenis[12] van de talloze slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en kinderen en jongeren negatief beïnvloeden, en benadrukt in dit verband dat het belangrijk is dat staten maatregelen nemen, in overeenstemming met de internationale mensenrechtenwetgeving, om elke viering van de nazi-SS-organisatie en al haar integrale onderdelen, met inbegrip van de Waffen-SS, en dat het verzuim van staten om dergelijke praktijken effectief aan te pakken, onverenigbaar is met de verplichtingen van staten die lid zijn van de Verenigde Naties krachtens het Handvest;

14. *spreekt zijn diepe bezorgdheid uit* over de toenemende frequentie van pogingen en activiteiten die bedoeld zijn om monumenten die zijn opgericht ter nagedachtenis aan degenen die tijdens de Tweede Wereldoorlog tegen het nazisme hebben gevochten, te ontheiligen of te slopen, en om de stoffelijke overschotten van dergelijke personen onrechtmatig op te graven of te verwijderen, en in dit verband aanzien dringt er bij Staten op aan hun relevante verplichtingen volledig na te komen, onder meer krachtens artikel 34 van Aanvullend Protocol I bij de Verdragen van Genève van 1949;[13]

15. *veroordeelt krachtig* incidenten die het nazisme verheerlijken en promoten, zoals daden waarbij pro-nazi-graffiti en schilderijen zijn betrokken, ook op monumenten ter nagedachtenis aan slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog;

16. *spreekt zijn verontrusting* uit over het gebruik door neonazistische groepen, evenals andere extremistische groeperingen en individuen die ideologieën van haat, informatietechnologieën, internet en sociale media aanhangen om nieuwe leden te werven, met name gericht op kinderen en jongeren, en om deze te verspreiden en om hun met haat gevulde berichten te versterken, terwijl ze erkennen dat internet ook kan worden gebruikt om deze groepen en hun activiteiten tegen te gaan;

17. neemt *met bezorgdheid* kennis van het aanzienlijke aantal racistische incidenten wereldwijd, waaronder de opkomst van skinheadgroepen, die verantwoordelijk zijn voor veel van deze incidenten, evenals de heropleving van racistisch en xenofoob geweld dat onder meer gericht is op personen die behoren tot nationale of etnische, religieuze en linguïstische minderheden, of op enige andere grond, met inbegrip van brandstichtingen op huizen en vernieling van en geweld op scholen, gebedshuizen en begraafplaatsen;

18. *bevestigt opnieuw* dat dergelijke handelingen in bepaalde omstandigheden kunnen worden gekwalificeerd als vallend binnen het toepassingsgebied van het Verdrag, dat ze mogelijk niet te rechtvaardigen zijn als uitoefening van de vrijheid van vreedzame vergadering, vrijheid van vereniging en vrijheid van meningsuiting en dat ze vaak zullen vallen binnen de reikwijdte van artikel 20 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten en kunnen onderworpen zijn aan bepaalde beperkingen, zoals uiteengezet in de artikelen 19, 21 en 22 van het Verdrag;

19. *Moedigt* Staten aan passende concrete maatregelen te nemen, met inbegrip van wetgevende en educatieve maatregelen, in overeenstemming met hun internationale mensenrechtenverplichtingen, om revisionisme met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog en de ontkenning van de misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden die tijdens de de tweede Wereldoorlog;

[12] A/72/291, para. 79.
[13] Verenigde Naties, *Verdragenreeks,* vol. 1125, nr. 17512.

20. *roept* staten op om actieve maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat onderwijsstelsels de nodige inhoud ontwikkelen om een nauwkeurig verslag van de geschiedenis te geven, en om tolerantie en andere internationale mensenrechtenbeginselen te bevorderen;

21. *neemt kennis* van de aanbeveling van de speciale rapporteur dat onderwijs dat de racistische effecten van nationalistisch populisme probeert te ondermijnen, nauwkeurige en representatieve verslagen van de nationale geschiedenis moet bevatten die een stem geven aan raciale en etnische diversiteit en dat de onwaarheden blootlegt van degenen die proberen schrijf etnische groepen uit nationale geschiedenissen en identiteiten om etnonationalistische mythen van raciaal of etnisch 'zuivere' naties in stand te houden;[14]

22. *veroordeelt zonder voorbehoud* elke ontkenning of poging tot ontkenning van de Holocaust, evenals elke uiting van religieuze onverdraagzaamheid, opruiing, intimidatie of geweld tegen personen of gemeenschappen op grond van etnische afkomst of religieuze overtuiging;

23. *bevestigt zijn diepe toewijding* aan de herdenkingsplicht en verwelkomt de oproep van de speciale rapporteur voor het actieve behoud van de Holocaust-locaties die dienst deden als nazi-vernietigingskampen, concentratie- en dwangarbeidskampen en gevangenissen, evenals zijn aanmoediging aan staten maatregelen te nemen, waaronder wetgevende, wetshandhavings- en educatieve maatregelen, om een einde te maken aan alle vormen van Holocaust-ontkenning;15

24. *neemt kennis* van de conclusies van de speciale rapporteur dat revisionisme en pogingen om de geschiedenis te vervalsen in bepaalde omstandigheden kunnen vallen onder het verbod op haatzaaiende uitlatingen krachtens artikel 4 (a) van het Verdrag, dat staten als strafbare feiten strafbaar moeten verklaren door de wet16 en dat rekrutering door neonazi's die extreme ideologieën of raciale, etnische of religieuze haat en intolerantie proberen te mainstreamen, onder artikel 4 (b) van het Verdrag kan vallen;

25. *roept* staten op om door te gaan met het nemen van alle passende maatregelen gericht op het voorkomen en bestrijden van haatzaaiende uitlatingen, ook op internet, en het aanzetten tot geweld tegen personen in kwetsbare situaties, met inbegrip van het organiseren van bijeenkomsten en gewelddadige protesten, fondsenwerving en betrokkenheid bij andere activiteiten ;

26. *spreekt zijn ernstige bezorgdheid uit* over pogingen om op wetgevend niveau symbolen te verbieden die in staten worden geassocieerd met de overwinning op het nazisme;

27. *spreekt zijn diepe bezorgdheid uit* over pogingen tot commerciële reclame die gericht zijn op het uitbuiten van het lijden van de slachtoffers van oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het nazi-regime zijn begaan;

28. *benadrukt* dat de nagedachtenis moet worden gerespecteerd en dat de hierboven beschreven praktijken onrecht doen aan de nagedachtenis van de talloze slachtoffers van misdaden tegen de menselijkheid begaan in de Tweede Wereldoorlog, met name die welke zijn gepleegd door de SS-organisatie en door degenen die hebben gevochten tegen de anti-Hitler-coalitie en samenwerkte met de nazi-beweging, en kinderen en jongeren negatief kan beïnvloeden, en dat het falen van staten om dergelijke praktijken effectief aan te pakken onverenigbaar is met de verplichtingen van staten die lid zijn van de Verenigde Naties krachtens het Handvest, met inbegrip van die met betrekking tot de doeleinden en principes van de Organisatie;

29. *benadrukt ook* dat al dergelijke praktijken hedendaagse vormen van racisme, rassendiscriminatie, antisemitisme, islamofobie, christianofobie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid kunnen aanwakkeren en kunnen bijdragen aan de verspreiding en vermenigvuldiging van verschillende extremistische politieke partijen, bewegingen en groepen van racistische of xenofobe

[14] A/73/305 en A/73/305/Corr.1, para. 56.
[15] A/72/291, para. 91.
[16] A/HRC/38/53, para. 15.

karakter, inclusief neonazi's en skinheadgroepen, en roept in dit verband op tot verhoogde waakzaamheid;

30. *spreekt zijn bezorgdheid uit* over het feit dat de mensenrechten en democratische uitdagingen die worden gesteld door extremistische politieke partijen, bewegingen en groeperingen universeel zijn en dat geen enkel land er immuun voor is;

31. *benadrukt* de noodzaak om passende maatregelen te nemen die nodig zijn om de hierboven beschreven praktijken tegen te gaan, en roept staten en alle andere belanghebbenden op om in overeenstemming met de internationale mensenrechtenwetgeving doeltreffender maatregelen te nemen om deze verschijnselen en extremistische bewegingen van een racistisch of xenofoob karakter, die een reële bedreiging vormen voor de democratische waarden, en om hun waakzaamheid te vergroten en proactief te zijn bij het versterken van hun inspanningen om deze uitdagingen te herkennen en effectief aan te pakken;

32. *onderstreept* het belang van gegevens en statistieken over racistische en xenofobe misdrijven voor het identificeren van de soorten gepleegde strafbare feiten, de profielen van slachtoffers en daders en of deze laatsten zijn aangesloten bij extremistische bewegingen of groepen, waardoor een beter begrip van het fenomeen wordt vergroot en de identificatie van doeltreffende maatregelen om dergelijke racistische en xenofobe misdrijven aan te pakken, en herinnert in dit verband aan de toezeggingen die zijn gedaan in de Agenda 2030 voor duurzame ontwikkeling inzake gegevens, monitoring en verantwoordingsplicht, met inbegrip van het verzamelen van[17] gegevens uitgesplitst naar kenmerken die relevant zijn in de nationale context;

33. *moedigt* staten aan om verdere maatregelen te nemen ter ondersteuning van de opleiding van politie en andere wetshandhavingsinstanties over de ideologieën van extremistische politieke partijen, bewegingen en groeperingen wier pleitbezorging het aanzetten tot racistisch en xenofoob geweld vormt, om hun vermogen om racistische en xenofobe misdaden aan te pakken te versterken , hun verantwoordelijkheid te nemen om de daders van dergelijke misdaden voor de rechter te brengen en straffeloosheid te bestrijden;

34. *spreekt zijn diepe bezorgdheid uit* over het toegenomen aantal zetels dat wordt ingenomen door vertegenwoordigers van extremistische partijen met een racistisch of xenofoob karakter in een aantal nationale en lokale parlementen, en benadrukt in dit verband dat alle democratische politieke partijen hun programma's en activiteiten moeten baseren betreffende de eerbiediging van de mensenrechten en vrijheden, democratie, de rechtsstaat en goed bestuur en om alle berichten te veroordelen die ideeën verspreiden die gebaseerd zijn op raciale superioriteit of haat en die tot doel hebben hedendaagse vormen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid;

35. *neemt kennis* van de bezorgdheid van de speciale rapporteur over de heropleving van het neonazisme in de huidige tijd en de groeiende steun voor en aanvaarding van neonazisme en aanverwante ideologieën in een toenemend aantal landen;18

36. *neemt* in dit verband met waardering kennis van de oproep van de speciale rapporteur aan politieke leiders en partijen om het aanzetten tot rassendiscriminatie of vreemdelingenhaat krachtig te veroordelen, tolerantie en respect te bevorderen en geen coalities te vormen met extremistische partijen van een racistische of xenofobe karakter;19

37. is *ingenomen* met de aanbeveling van de speciale rapporteur om door te gaan met het nemen van maatregelen door middel van nationale wetgeving, in overeenstemming met de internationale mensenrechtenwetgeving, gericht op het voorkomen van haatzaaiende uitlatingen en het aanzetten tot geweld, en steun - financiële en andere - van politieke partijen en andere organisaties in te trekken die zich bezighouden met neonazistische of andere haatzaaiende uitlatingen en stappen ondernemen om verantwoordelijke

17 Resolutie 70/1.

[18] A/HRC/38/53, para. 16.

[19] A/72/291, para. 83.

organisaties waar dergelijke haatzaaiende uitingen tot doel hebben, of redelijkerwijs kunnen worden verwacht, aan te zetten tot geweld;

38. *Moedigt* Staten aan om de diversiteit binnen wetshandhavingsinstanties te verbeteren en dringt er bij hen op aan alle passende maatregelen te nemen om het indienen van klachten over en het opleggen van passende sancties tegen personen binnen de openbare dienst die racistisch gemotiveerd geweld hebben gepleegd of hebben gebruikt Haattoespraak;

39. *spreekt zijn diepe bezorgdheid uit* over de toename van het aantal gemelde gevallen van racistische, antisemitische, islamofobe, arabofobe, afrofobe en xenofobe uitingen tijdens sportevenementen, waaronder die welke worden gepleegd door extremistische groepen met een racistisch of xenofoob karakter, waaronder neonazi's en skinheadgroepen, en roept staten, internationale organisaties, sportfederaties en andere relevante belanghebbenden op om de maatregelen om dergelijke incidenten aan te pakken te versterken, en verwelkomt tevens de stappen die veel staten, sportfederaties en clubs hebben genomen om racisme bij sportevenementen uit te bannen, onder meer door sport die wordt beoefend zonder discriminatie van welke vorm dan ook en in de Olympische geest, die menselijk begrip, tolerantie, inclusie, fair play en solidariteit vereisen;

40. *herinnert aan* de aanbeveling van de speciale rapporteur om in het nationale strafrecht een bepaling op te nemen volgens welke het plegen van een strafbaar feit met racistische of xenofobe motieven of doeleinden een verzwarende omstandigheid vormt, waardoor strengere straffen mogelijk zijn21, en moedigt staten aan waarvan de wetgeving geen dergelijke bepalingen om die aanbeveling in overweging te nemen;

41. *neemt kennis* van maatregelen die door staten zijn genomen om discriminatie te voorkomen van, in het bijzonder, maar niet beperkt tot, personen die behoren tot nationale of etnische, religieuze en taalkundige minderheden, mensen van Afrikaanse afkomst, Roma, migranten, vluchtelingen en asielzoekers, en om hun integratie te verzekeren in de samenleving, dringt er bij staten op aan te zorgen voor de volledige en effectieve uitvoering van wettelijke, beleidsmatige en institutionele maatregelen ter bescherming van deze individuen en groepen, inclusief vrouwen en meisjes, en beveelt staten aan iedereen daadwerkelijk, zonder enige vorm van discriminatie, hun mensenrechten te garanderen, inclusief die verband houden met veiligheid en beveiliging, toegang tot de rechter, passende schadeloosstelling en passende informatie over hun rechten, en vervolging en passende bestraffing, al naargelang van toepassing, van degenen die verantwoordelijk zijn voor racistische en xenofobe misdaden tegen hen, met inbegrip van de mogelijkheid om schadevergoeding of genoegdoening te vragen voor schade geleden als gevolg van dergelijke misdrijven;

42. *onderstreept* dat de wortels van extremisme veelzijdig zijn en moeten worden aangepakt door middel van adequate maatregelen zoals onderwijs, bewustmaking en bevordering van de dialoog, en beveelt in dit verband aan meer maatregelen te nemen om jongeren bewust te maken van de gevaren van de ideologieën en activiteiten van extremistische politieke partijen, bewegingen en groepen;

43. *bevestigt* in dit verband het bijzondere belang van alle vormen van onderwijs, met inbegrip van mensenrechteneducatie, als aanvulling op wetgevende maatregelen, en roept staten op te blijven investeren in onderwijs, zowel in conventionele als niet-conventionele leerplannen, inter onder meer om attitudes te veranderen en ideeën over raciale hiërarchieën en superioriteit tegen te gaan, en hun negatieve invloed tegen te gaan, en om de waarden van non-discriminatie, gelijkheid en respect voor iedereen te bevorderen, zoals uiteengezet door de speciale rapporteur;

44. *erkent* de cruciale rol van onderwijs bij het bevorderen van mensenrechten en fundamentele vrijheden en het bestrijden van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, met name bij het bevorderen van de beginselen van tolerantie,

[20] A/HRC/38/53, para. 35 (c).
[21] A/69/334, para. 81.

non-discriminatie, inclusie en respect voor etnische, religieuze en culturele diversiteit en het voorkomen van de verspreiding van extremistische racistische en xenofobe bewegingen en ideeën;

45. *veroordeelt* met klem het gebruik van educatief materiaal en retoriek in onderwijsomgevingen, die racisme, discriminatie, haat en geweld op grond van etnische afkomst, nationaliteit, godsdienst of overtuiging verspreiden;

46. *benadrukt* de aanbeveling van de speciale rapporteur die werd gepresenteerd tijdens de vierenzestigste zitting van de Algemene Vergadering, waarin hij het belang benadrukte van geschiedenislessen bij het onderwijzen van de dramatische gebeurtenissen en menselijk lijden die voortkwamen uit de aanvaarding van ideologieën zoals het nazisme en fascisme;[22]

47. *benadrukt* het belang van andere positieve maatregelen en initiatieven die erop gericht zijn gemeenschappen bij elkaar te brengen en hen de ruimte te geven voor een echte dialoog, zoals rondetafelgesprekken, werkgroepen en seminars, waaronder opleidingsseminars voor overheidsfunctionarissen en mediaprofessionals, evenals bewustmaking het stimuleren van activiteiten, met name de activiteiten die zijn geïnitieerd door vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld, waarvoor voortdurende staatssteun nodig is;

48. *onderstreept* de positieve rol die relevante entiteiten en programma's van de Verenigde Naties, met name de Organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, wetenschap en cultuur, op de bovengenoemde gebieden kunnen spelen;

49. *Bevestigt opnieuw* artikel 4 van het Verdrag, volgens hetwelk de Staten die partij zijn bij het Verdrag alle propaganda en alle organisaties veroordelen die gebaseerd zijn op ideeën of theorieën over superioriteit van een ras of groep personen van één kleur of etnische afkomst, of die trachten te rechtvaardigen of te promoten rassenhaat en discriminatie in welke vorm dan ook, en verbinden zich ertoe onmiddellijke en positieve maatregelen te nemen die bedoeld zijn om elke aansporing tot of daden van dergelijke discriminatie uit te bannen en daartoe, met inachtneming van de beginselen die zijn neergelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de rechten die uitdrukkelijk zijn uiteengezet in artikel 5 van het Verdrag, onder meer:

(a) Zal een strafbaar feit strafbaar verklaren door de wet alle verspreiding van ideeën gebaseerd op raciale superioriteit of haat, en het aanzetten tot rassendiscriminatie, evenals alle daden van geweld of aanzetten tot dergelijke daden tegen een ras of groep personen van een andere kleur of etnische afkomst, en ook het verlenen van hulp aan racistische activiteiten, met inbegrip van de financiering daarvan;

(b) verklaart onwettig en verbiedt organisaties, alsmede georganiseerde en alle andere propaganda-activiteiten, die rassendiscriminatie bevorderen en aanzetten, en erkent deelname aan dergelijke organisaties of activiteiten als een wettelijk strafbaar feit;

(c) Staat niet toe dat overheidsinstanties of openbare instellingen, nationaal of lokaal, om rassendiscriminatie te bevorderen of aan te wakkeren;

50. *bevestigt tevens* dat, zoals onderstreept in paragraaf 13 van het slotdocument van de Durban Review Conference, elke pleidooi voor nationale, raciale of religieuze haat die aanzet tot discriminatie, vijandigheid of geweld bij wet moet worden verboden, dat elke verspreiding van ideeën op grond van rassensuperioriteit of haat, of het aanzetten tot rassendiscriminatie, evenals alle daden van geweld of aanzetten tot dergelijke daden, strafbaar worden verklaard bij de wet, in overeenstemming met de internationale verplichtingen van Staten, en dat deze verboden in overeenstemming zijn met vrijheid van mening en meningsuiting;

51. *neemt kennis* van de lancering door de secretaris-generaal van de strategie en het actieplan van de Verenigde Naties inzake haatspraak, die een rol kan spelen bij het aanpakken van haatzaaiende uitlatingen

[22] A/64/295, para. 104.

over de hele wereld terwijl ze de vrijheid van mening en meningsuiting hooghouden, in samenwerking met regeringen, het maatschappelijk middenveld, de particuliere sector en andere partners;

52. *erkent* de positieve rol die de uitoefening van het recht op vrijheid van mening en meningsuiting, evenals volledige eerbiediging van de vrijheid om informatie te zoeken, te ontvangen en door te geven, onder meer via internet, kan spelen bij de bestrijding van racisme, rassendiscriminatie en vreemdelingenhaat en gerelateerde intolerantie;

53. *roept* staten op de vrijheid van meningsuiting te versterken, die een cruciale rol kan spelen bij het bevorderen van democratie en het bestrijden van racistische en xenofobe ideologieën die gebaseerd zijn op raciale superioriteit;

54. *roept ook* staten, die de primaire verantwoordelijkheid hebben om discriminatie en haatzaaiende uitlatingen tegen te gaan, en alle relevante actoren, waaronder politieke en religieuze leiders, op om inclusie en eenheid te bevorderen als reactie op de pandemie van de coronavirusziekte (COVID-19), en om racisme, vreemdelingenhaat, haatzaaiende uitlatingen, geweld, discriminatie en stigmatisering te voorkomen, zich uit te spreken en krachtig op te treden;

55. *spreekt zijn bezorgdheid uit* over het toegenomen gebruik van digitale technologieën ter bevordering en verspreiding van racisme, rassenhaat, vreemdelingenhaat, rassendiscriminatie en aanverwante onverdraagzaamheid, en roept in dit verband de staten die partij zijn bij het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten op om de verspreiding van de bovengenoemde ideeën met inachtneming van hun verplichtingen uit hoofde van de artikelen 19 en 20 van het Verdrag, die het recht op vrijheid van meningsuiting garanderen en de gronden schetsen waarop de uitoefening van dit recht legitiem kan worden beperkt;

56. *erkent* de noodzaak om het gebruik van nieuwe informatie- en communicatietechnologieën, waaronder internet, te bevorderen om bij te dragen aan de bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid;

57. *erkent ook* de positieve rol die de media kunnen spelen bij de bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, het bevorderen van een cultuur van tolerantie en inclusie en het vertegenwoordigen van de diversiteit van een multiculturele samenleving;

58. *Moedigt* Staten, het maatschappelijk middenveld en andere relevante belanghebbenden aan om alle kansen te benutten, ook die welke worden geboden door internet en sociale media, om, in overeenstemming met de internationale mensenrechtenwetgeving, de verspreiding van ideeën die gebaseerd zijn op raciale superioriteit of haat tegen te gaan en om de waarden van gelijkheid, non-discriminatie, diversiteit en democratie;

59. *moedigt* nationale mensenrechteninstellingen aan, waar ze bestaan, om passende programma's te ontwikkelen om tolerantie, inclusie en respect voor iedereen te bevorderen en om in dit verband relevante informatie te verzamelen;

60. *wijst* op het belang van versterking van de samenwerking op regionaal en internationaal niveau om alle uitingen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid tegen te gaan, met name met betrekking tot kwesties die in deze resolutie aan de orde worden gesteld;

61. *benadrukt* het belang van nauwe samenwerking met het maatschappelijk middenveld en internationale en regionale mensenrechtenmechanismen om doeltreffend alle uitingen van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, alsook extremistische politieke partijen, bewegingen en groeperingen, met inbegrip van neo- nazi's en skinheadgroepen en andere soortgelijke extremistische ideologische bewegingen die aanzetten tot racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid;

62. *herinnert aan* het verzoek van de Commissie voor de rechten van de mens, in haar resolutie 2005/5, aan de speciale rapporteur om over deze kwestie na te denken, relevante aanbevelingen te doen in toekomstige rapporten en in dit verband de standpunten van regeringen en particuliere organisaties;

63. *Verzoekt* Staten te overwegen om in hun rapporten voor de universele periodieke evaluatie en hun rapporten aan de relevante verdragsorganen informatie op te nemen over de stappen die zijn genomen om racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid te bestrijden, onder meer met het oog op de uitvoering van de bepalingen van deze oplossing;

64. *verzoekt* de speciale rapporteur om, voor voorlegging aan de Algemene Vergadering tijdens haar 67ste zitting en aan de Mensenrechtenraad tijdens haar zevenenveertigste zitting, rapporten voor te bereiden over de uitvoering van deze resolutie, en moedigt de Speciale Rapporteur aan om specifieke aandacht voor de punten 5, 11, 13, 14, 15, 17, 25, 26, 27, 44 en 46 hierboven, op basis van de standpunten die zijn verzameld in overeenstemming met het verzoek van de Commissie, zoals in herinnering gebracht in punt 62 hierboven;

65. *spreekt zijn waardering* uit voor de regeringen en niet-gouvernementele organisaties die informatie hebben verstrekt aan de speciale rapporteur in de loop van de voorbereiding van haar verslag aan de Algemene Vergadering;

66. *moedigt* staten en niet-gouvernementele organisaties aan om samen te werken met de speciale rapporteur, onder meer door informatie te verstrekken over ontwikkelingen met betrekking tot de kwesties die in deze resolutie aan de orde worden gesteld, teneinde bij te dragen aan de voorbereiding van toekomstige rapporten aan de Algemene Vergadering;

67. *benadrukt* dat dergelijke informatie belangrijk is voor het delen van ervaringen en beste praktijken in de strijd tegen extremistische politieke partijen, bewegingen en groepen, waaronder neonazi's en skinheadgroepen, en andere extremistische ideologische bewegingen die aanzetten tot racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en gerelateerde intolerantie;

68. *moedigt* regeringen aan meer middelen te investeren in het opbouwen en delen van kennis over succesvolle positieve maatregelen ter voorkoming en bestrijding van racisme, rassendiscriminatie, vreemdelingenhaat en aanverwante onverdraagzaamheid, die verder gaan dan het bestraffen van overtredingen zodra ze hebben plaatsgevonden, met inbegrip van het verstrekken van rechtsmiddelen aan slachtoffers van relevante overtredingen ;

69. *moedigt* regeringen, niet-gouvernementele organisaties en relevante actoren aan om op een zo breed mogelijke schaal informatie te verspreiden over de inhoud van en de beginselen die in deze resolutie worden uiteengezet, ook via de media, maar niet beperkt tot deze;

70. *Besluit* de kwestie in de gaten te houden.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den H aag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Direct oraat-Generaal
Recht spleging en
Recht shandhaving
Directie Juridische en
O perationele
A angelegenheden

T urfmarkt 147
2 5 11 DP Den H aag
P ostbus 20301
2 5 00 EH Den Haag
www.rijks overheid.nl/jenv

Ons kenmerk
3 4 15081

Uw kenmerk
2 0 21Z11968

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u s lechts één zaak in uw brief behandelen.

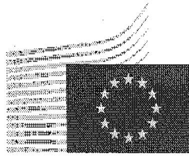
Datum 13 september 2021
Onderwerp Antwoorden Kamervragen inzake het niet strafbaar stellen van ontkenning Holocaust

In antwoord op uw brief van 28 juni 2021 (met kenmerk 2021Z11968**)** deel ik u mee dat de schriftelijke vragen van de leden Bisschop en Stoffer (beiden SGP) inzake het bericht dat Nederland op de vingers is getikt door Brussel vanwege het niet strafbaar stellen van ontkenning Holocaust, worden beantwoord zoals aangegeven in de bijlage bij deze brief. In verband met het gecombineerde antwoord op de vragen 4, 5, 7 en 8 deel ik u mede dat ik uw Kamer op 7 september jl. (nog ongenummerd) heb bericht dat ik in het standpunt van de Commissie aanleiding zie om een wetsvoorstel voor te bereiden.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

Prod-11

EUROPESE COMMISSIE
Kabinet van Eerste Vicevoorzitter Frans Timmermans

Lid van het Kabinet

Brussel, 13. 08. 2015
BM/kr Ares (2015) 2715348

Geachte heer Van den Wittenboer,

De eerste vicevoorzitter van de Europese Commissie, de heer Frans Timmermans, belast met betere regelgeving, interinstitutionele betrekkingen, rechtsstatelijkheid en het handvest van de grondrechten, heeft mij gevraagd u te bedanken voor uw brief van 24 juni 2015 inzake de toepassing door Nederland van de Europese regelgeving inzake racisme.

In uw brief vraagt u de Commissie om tegen Nederland een inbreukprocedure in te leiden wegens niet-nakoming van zijn verplichtingen op grond van Kaderbesluit 2008/913/JBZ betreffende de bestrijding van bepaalde vormen en uitingen van racisme en vreemdelingenhaat door middel van het strafrecht. Tevens stelt u dat de Commissie niet aan haar verplichting heeft voldaan om onpartijdig, eerlijk en binnen een redelijke termijn klachten te behandelen en haar rol als hoedster van de verdragen niet vervult bij het waarborgen van de fundamentele waarden van de Unie en het bestrijden van criminaliteit, racisme en vreemdelingenhaat in de lidstaten, zoals het gebruik van nazisymbolen. U wijst ook op een brief die u in september 2014 hebt verstuurd aan het Nederlandse parlement over deze kwestie en een petitie die u op 24 juni 2015 hebt verstuurd aan het Europees Parlement overeenkomstig artikel 227 VWEU.

U hebt deze kwesties reeds aangekaart bij de Europese Commissie in een klacht die wij hebben ontvangen op 8 januari 2015 (referentienummer CHAP(2015)00917) en in een later schrijven van 21 april 2015. De bevoegde dienst heeft u, na een zorgvuldige analyse van uw op- en aanmerkingen, een uitvoerig antwoord gegeven bij brief van 21 april 2015. In deze brief zijn de lopende acties en initiatieven van de Commissie beschreven die de correcte en effectieve omzetting en uitvoering van het kaderbesluit betreffende racisme en vreemdelingenhaat door de lidstaten moeten garanderen.

./..

De heer J.P. VAN DEN WITTENBOER
Voorzitter
Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights

E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com

Commission européenne, B-1049 Bruxelles / Europese Commissie, B-1049 Brussel - Belgium.
Office: BERL 12/231. Phone: direct line (32-2) 2965058

E-mail: bernd.martenczuk@ec.europa.eu

Na deze brief, en omdat u geen nieuwe wezenlijke informatie heeft verstrekt, heeft de Commissie u bij brief van 15 juni 2015 op de hoogte gesteld van haar beslissing om het dossier betreffende uw klacht af te sluiten.

Zoals reeds werd aangegeven in de aangehaalde antwoorden, kunnen individuele personen aan de Commissie weliswaar feitelijke of juridische informatie overleggen over aan een lidstaat toe te rekenen maatregelen of praktijken die onverenigbaar met een bepaling of beginsel van het recht van de Unie worden geacht, maar heeft de Commissie discretionaire bevoegdheid om te beslissen of de instelling van een procedure tegen een lidstaat wegens niet-nakoming van zijn verplichtingen op grond van het recht van de Unie op zijn plaats is.

Sta mij niettemin toe u nogmaals te verzekeren dat de Commissie streng toezicht uitoefent op de omzetting en uitvoering van het kaderbesluit door Nederland, net zoals zij dat doet voor alle andere lidstaten. Nu de Commissie sinds 1 december 2014 de bevoegdheid heeft om onder controle van het Hof van Justitie toezicht te houden op de toepassing van kaderbesluiten, is zij begonnen bilaterale dialogen met de lidstaten te voeren, inclusief met Nederland, om de volledige en correcte omzetting en uitvoering van het kaderbesluit te verzekeren. De Commissie zal niet aarzelen om op die basis inbreukprocedures in te leiden indien nodig.

Met vriendelijke groet,

Bernd MARTENCZUK

Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights

A A N T E K E N E N
Minister van Justitie en Veiligheid
D. Yesilgöz-Zegerius
Postbus: 20301
2500EH, DEN HAAG

Mierlo, 6 september 2022
betreft: te uwer informatie

Zijne Excellentie Yesilgöz-Zegerius,

Het feit dat ambtenaren in opdracht van bewindspersonen kritische stukken achterhouden door de beleidsregels en richtlijnen onder de verantwoordelijkheid van de Minister. Het gaat om een **brief van dd, 11 januari 2022** die aan de Minister van Justitie en Veiligheid D. Yesilgöz-Zegerius was gericht met afzender IFUD of Human Rights en waarvan het niet duidelijk is of die ooit bij U als Minister op het bureau terecht is gekomen.Dit probleem is thans opgelost door de bewuste brief te laten betekenen door een deurwaarder samen met nog wat andere stukken. Ik mag veronderstellen dat U ondertussen de bewuste brief heeft ontvangen van collega S.A.M. Kaag MA, MPhil viceminister-president van de Staat der Nederlanden.

Op bladzijde 20 van de brief staat een link naar het Jaarverslag van IFUD of Human Rights (pdf-bestand) op internet. Op bladzijde 473 -ter berichtgeving en onderzoek- de gefotoshopte afbeelding van vorige Minister van Justitie en Veiligheid Fred Grapperhaus. Vanaf 2020 is die afbeelding online en staat er heden nog steeds op online. We zien Grapperhaus als nazi uitgedost met pet en jasje, en voorzien van de symbolen van de voormalige SS van het Derde Rijk.

Voorbeeldfunctie

Bewindspersonen hebben een belangrijke voorbeeldfunctie,(het blauwe boek Handleiding voor bewindspersonen) Bron: Dit handboek is te vinden op Rijksoverheid.nl.,mr. Marianne Hordijk Secretaris ministerraad.U kunt daarom Uw verantwoordelijkheid niet voor 100 procent afschuiven op de techbedrijven.

Grondwet

De Grondwet wijst de minister aan als leidinggevende van het ministerie. Ook is de minister in formele zin de ‘bestuurlijke baas’ van de staatssecretaris op het departement, onverminderd het feit dat de laatste een eigen portefeuille heeft (zie verder het commentaar bij art. 46 Gw). Hieruit kan worden afgeleid dat de minister de leiding heeft over zijn ministerie en derhalve over alle ambtenaren. Hij is bevoegd bevelen en aanwijzingen te geven, alsmede richtlijnen en beleidsregels te geven bij de uitvoering van wettelijke en bestuurlijke taken. Vervolgens heeft de minister in dit kader ook rechtspositionele bevoegdheden ten aanzien van zijn ambtenaren, zoals benoeming en ontslag. Verder betekent de leidinggevende taak van de minister dat hij of zij verantwoordelijk is voor de ambtelijke structuur van zijn ministerie. De minister is tevens belast met het beheer van de begroting van zijn ministerie op basis van de Comptabiliteitswet

(zie art. 19). Dit alles bijeen genomen maakt hem tenslotte volledig en individueel verantwoordelijk voor zijn ambtenaren en zijn ministerie aan de Staten-Generaal (zie verder over de verhouding minister-ambtenaren art.42 Gw.) De ministeriële verantwoordelijkheid houdt in dat ministers, gezamenlijk en afzonderlijk, verantwoording aan het parlement afleggen voor hun beleidsdaden. Zij alleen zijn (politiek) verantwoordelijk voor wetgeving en beleid. De Koning, die tevens deel uitmaakt van de regering, is dat niet.

Art.44Sr, ambtsmisdrijf

Strafbare feiten begaan onder een van de verzwarende omstandigheden omschreven in artikel 44 van het Sr. Daarin wordt als verzwarende omstandigheid opgenomen: "gebruik maken van macht, gelegenheid of middel hem door zijn ambt geschonken."

Artikel 361 Wetboek van Strafrecht

1. De ambtenaar of een ander met enige openbare dienst voortdurend of tijdelijk belast persoon, die opzettelijk zaken bestemd om voor de bevoegde macht tot overtuiging of bewijs te dienen, akten, bescheiden of registers, welke hij in zijn bediening onder zich heeft verduistert, vernielt, beschadigt of onbruikbaar maakt, of toelaat dat zij door een ander worden weggemaakt, vernield beschadigd of onbruikbaar gemaakt, of die ander daarbij als medeplichtige terzijde staat, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren en zes maanden of geldboete van de vijfde categorie.

Ministeriële Verantwoordelijkheid

De minister van Justitie en Veiligheid die op grond van artikel 44, eerste lid, van de Grondwet daarover de leiding heeft is bevoegd aan alle bij die organisatie werkzame ambtenaren instructies te geven. Omdat de minister langs deze weg bevoegd is om volledig te bepalen wat er op zijn ministerie gebeurt, is hij voor alle handelingen binnen het ministerie volledig politiek verantwoordelijk. Alle ministers gezamenlijk zijn verantwoordelijk voor het algemene regeringsbeleid van de Nederlandse Staat, dat in de ministerraad wordt besproken.

Onder verwijzing

- Brief Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Kenmerk: 2022-0000123877 Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Datum:8 maart 2022, betreft:Hoofdlijnen beleid voor digitalisering De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Koninkrijksrelaties en Digitalisering.

- United Nations A/76/L.30 General Assembly, 13 January 2022 Seventy-sixth session Agenda item 16 Culture of peace.

In de bijlage(n) van deze brief

- Brief Ministerie van Justitie en Veiligheid aan Voorzitter Tweede Kamer der Staten-Generaal, 3 mei 2022,kenmerk: 3811068, Antwoorden Kamervragen over de uitwerking van de plannen inzake het toevoegen van ‘hate speech’ onder Artikel 83 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU).

- Contribution ID: 345f50f3-eb4d-4e19-859c-6ed0292e8db7, Date: 12/04/2021 , Targeted consultation: European Commission’s initiative to include hate speech and hate crime in the list of EU crimes provided for in Article 83(1) TFEU.

- Brief Ministerie van Ministerie Justitie en Veiligheid (Fred Grapperhaus) 13 april 2021,kenmerk: 3279371, Consultatie: EC’s initiative to include hate speech and hate crime in the list of EU crimes provided for in Article 83(1) TFEU.

- Kopie deurwaardersexploot L4200928 en kopie deurwaardersexploot L4201030.

IFUD of Human Rights
de Voorzitter
J.P. van den Wittenboer

Correspondence:Po.box 324, 5660AH Geldrop The Netherlands
Offices:Kastanje 28, 5731NK Mierlo The Netherlands
C.o.C.reg:41092925 Eindhoven N.L.
E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com
Internet: https://ifudofhumanrights.weebly.com
Phone:+31 -(0)6 50 425 552

Contribution ID: 345f50f3-eb4d-4e19-859c-6ed0292e8db7
Date: 12/04/2021 10:32:42

Targeted consultation: European Commission's initiative to include hate speech and hate crime in the list of EU crimes provided for in Article 83(1) TFEU

Fields marked with * are mandatory.

Introduction

Article 83(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) lays down a list of areas of crimes ('EU crimes') in which the harmonisation of the definition of criminal offences and sanctions by the EU is possible under the ordinary legislative procedure. EU crimes refer to areas of particularly serious crimes with a cross-border dimension, resulting from the nature or impact of such offences or from a special need to combat them on a common basis. Article 83(1) TFEU also provides for the possibility for the Council to adopt - unanimously, after obtaining the consent of the European Parliament - a decision to identify further areas of crime that meet these criteria, based on "developments in crime".

As a result of the transposition of Council Framework Decision 2008/913/JHA, of 28 November 2008, on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law, all EU Member States have national laws in place criminalising hate speech and hate crime on the grounds of race, colour, religion, descent or national or ethnic origin.

In the perspective of strengthening the fight against hate speech and hate crime in Europe, President Von der Leyen announced[1] the Commission's intention to propose the extension of the list of EU crimes to hate speech and hate crime – whether because of race, religion, gender or sexuality. This commitment is reflected in the Commission President's letter of intent, and the 2021 Commission Work Programme.

This key initiative, to be delivered in 2021, will also give effect to the EU Gender Equality Strategy 2020-2025[2] and the LGBTIQ Equality Strategy 2020-2025[3], which referred to the **extension of the list of EU crimes to cover hate speech and hate crime on grounds of sex and sexual orientation, respectively**.

The present questionnaire is targeted at national and international public authorities, key civil society organisations and networks, European networks of experts and research institutions, which have expertise on the national legal frameworks criminalising hate speech and hate crime and/or collect relevant data. The questions asked are meant to collect information and views on the current national legal frameworks and the landscape of hate speech and hate crime across Europe. In particular, the information to be collected on the scale, nature and impact of hate speech and hate crime will enable the Commission to assess whether these types of crime meet the criteria referred to in Article 83(1) TFEU, i.e. whether they are particularly serious crimes which have a cross-border dimension, and whether there are "developments in

crime” that justify their inclusion in the list of EU crimes.

The replies to the present **questionnaire will gather evidence, facts and information for this initiative** without either prejudging any action by the European Union or affecting the remit of its competences.

The European Commission will analyse the results of the consultation and will publish a summary of the contributions received in response to this survey.

For further information on this initiative, please see:
European Commission Roadmap: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12872-Hate-speech-hate-crime-inclusion-on-list-of-EU-crimes

[1] State of the Union Address by President von der Leyen, 16 September 2020
[2] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152
[3] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf

Instructions

The consultation will be open from **24rd February** to **10th April** at 00:00.

The consultation aims to gather information and data pertaining to individual Member States or aggregated at European level.

To provide information on several Member States, **separate replies to this questionnaire should be submitted for each Member State** .

Organisations operating or gathering information at European level, can submit such information in an aggregated manner, indicating which countries the data submitted relates to.

The consultation questionnaire should be completed only in English.

We encourage you to answer as many questions as possible, but even incomplete questionnaires will be taken into account. To finish the survey please click the “submit” button. If, in addition to completing this questionnaire, you wish to submit any relevant information, data or policy paper, please send it to JUST-NO-HATE@ec.europa.eu

Please refer to the privacy statement provided in the link in the right side of this page for information on data protection regarding this consultation.

We would like to thank you in advance for your time and input.

For any further questions, please contact JUST-NO-HATE@ec.europa.eu

Identification

* **What is the nature of your organisation?**

- EU Agency or body
- International organisation
- (selected) National public authority/administration
- National independent authority (e.g. independent body dealing with anti-discrimination policies, such as equality body, ombudsperson etc.)
- Judicial authority
- Public prosecution body
- Police
- Other law enforcement structure
- EU experts' network
- Civil society organisation
- Civil society network or umbrella organisation
- Research institution
- Other

Please specify the name of your organisation

* Name:

Ministerie van Justitie en Veiligheid

* Name of the contact person:

* Email address:

* **Please indicate the place of establishment of your organisation (main headquarters in case of multinational organisations):**

- Austria
- Belgium
- Bulgaria
- Czech Republic
- Denmark
- Germany
- Estonia
- Ireland
- Greece
- Spain
- France
- Croatia
- Italy
- Cyprus
- Latvia

- ( ) Lithuania
- ( ) Luxembourg
- ( ) Hungary
- ( ) Malta
- (x) Netherlands
- ( ) Poland
- ( ) Portugal
- ( ) Romania
- ( ) Slovenia
- ( ) Slovakia
- ( ) Finland
- ( ) Sweden
- ( ) Other

What is the nature of your work in the area of hate speech and hate crime?

[Multiple choice is possible]

- [x] Developing policies on combating hate speech, including online, and/or hate crime;
- [ ] Receiving and handling reports on incidents of hate speech and hate crime;
- [ ] Investigation or prosecution;
- [ ] Providing support, advice and/or legal assistance to victims;
- [ ] Conducting research;
- [ ] Collecting data;
- [ ] Carrying out advocacy and/or public awareness work;
- [ ] Carrying out training activities;
- [ ] Other

Do you consent that parts of your reply to this questionnaire or of other written contributions you may provide be cited in documents related to this initiative (such as in the external study or Commission documents), including the express quotation of your organisation's identity? Please note that your full reply/contribution will not be published (only parts of your reply/contribution might be cited).

[Multiple choice is possible]

- [x] Yes
- [ ] No
- [ ] I consent partially

* **Please indicate what national legal context you have expertise on/are familiar with/you are providing data about.**

NB: If you would like to describe more than one national legal framework you will have to submit another reply to this questionnaire. If you represent an organisation working at European level, you may select the option below "EU level" indicating for which countries you are submitting data. In this case, the section on the "national legal framework" may not be applicable for your organisation.

- ( ) Austria

- ( ) Belgium
- ( ) Bulgaria
- ( ) Czech Republic
- ( ) Denmark
- ( ) Germany
- ( ) Estonia
- ( ) Ireland
- ( ) Greece
- ( ) Spain
- ( ) France
- ( ) Croatia
- ( ) Italy
- ( ) Cyprus
- ( ) Latvia
- ( ) Lithuania
- ( ) Luxembourg
- ( ) Hungary
- ( ) Malta
- (•) Netherlands
- ( ) Poland
- ( ) Portugal
- ( ) Romania
- ( ) Slovenia
- ( ) Slovakia
- ( ) Finland
- ( ) Sweden
- ( ) European level

Section I - National legal frameworks on hate speech and hate crime

As a result of the transposition of Council Framework Decision 2008/913/JHA , of 28 November 2008, on combating certain forms and expressions of racism and xenophobia by means of criminal law, all EU Member States have national laws in place criminalising hate speech and hate crime on the grounds of race, colour, religion, descent or national or ethnic origin.

Some Member States also criminalise hate speech and hate crime on other grounds, including sex/gender, sexual orientation, gender identity/sex characteristics, disability and age. This section of the questionnaire intends to collect information on the criminalisation, at national level, of hate speech and hate crime on these grounds.

To your knowledge, does the national legal framework of the Member State(s) you are familiar with contain a specific provision criminalising hate speech on grounds of:

[Multiple choice is possible]

- [x] Sex/gender

- [x] Sexual orientation
- [x] Gender identity/sex characteristics
- [x] Disability
- [ ] Age
- [ ] None of the above
- [ ] I don't know
- [ ] I do not have any expertise on the legal framework

Please indicate the legal provision in question and mention any further information you consider relevant:

The Netherlands Criminal Code, Part V. Serious Offences against Public Order
Article 137c
1. Any person who in public, either verbally or in writing or through images, intentionally makes a defamatory statement about a group of persons because of their race, religion or beliefs, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, shall be liable to a term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the third category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category shall be imposed.
Article 137d
1. Any person who publicly, either verbally or in writing or through images, incites hatred of or discrimination against persons or violence against their person or property because of their race, religion or beliefs, their sex, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, shall be liable to a term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding four years or a fine of the fifth category shall be imposed.
Article 137e
1. Any person who, for any reason other than the provision of factual information:
1°. makes public a statement which he knows or should reasonably suspect to be offensive to a group of persons because of their race, religion or beliefs, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, or incites hatred of or discrimination against persons or violence against their person or property because of their race, religion or beliefs, their sex, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability;
2°. sends or distributes, without request, an object which he knows or should reasonably suspect to contain such a statement to another person, or has such object in store for public disclosure or distribution; shall be liable to a term of imprisonment not exceeding six months or a fine of the third category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the fourth category shall be imposed.

Please provide more information on the definition/scope of the ground(s) marked in the previous question

NB: For example, the criminal offence of hate speech based on sex may also cover hate speech on the basis of gender identity.

The criminal offence of hate speech based on sex/gender may also cover hate speech on the basis of gender identity, gender expression and sex characteristic.

Article 1 par 2 Equal Treatment Act (with effect in criminal law):
“Distinction based on sex/gender also includes distinction based on sex characteristics, gender identity and gender expression.”

See also for instance: Court of Appeal Leeuwarden 13 January 1995, NJ 1995/243.

To your knowledge, is online hate speech criminalised in a specific, distinct, manner?

- (x) No
- ( ) Yes
- ( ) I don't know

To your knowledge, does the national legal framework of the Member State(s) you are familiar with contain a specific provision criminalising hate crime on grounds of:

[Multiple choice is possible]

- [ ] Sex/gender
- [ ] Sexual orientation
- [ ] Gender identity/sex characteristics
- [ ] Disability
- [ ] Age
- [ ] All of the above
- [x] None of the above
- [ ] I don’t know

Please indicate the legal provision in question and mention any further information you consider relevant:

The Netherlands fully endorse the importance of the criminal justice authorities responding appropriately to hate crimes (i.e. offences motivated by discrimination). It is an element of criminal law policy for the Public Prosecution Service to demand heavier penalties for offences with a discriminatory aspect or discriminatory motivation. A penalty increase of up to 100% can be recommended. The Public Prosecution Service’s guidelines are deemed legislation within the meaning of section 79 of the Judiciary (Organisation) Act (Wet op de rechterlijke organisatie). This shows that in practice the Netherlands implements the objective of combating hate crimes, that is to regard a discriminatory or racist motivation as an aggravating circumstance. As indicated by letter of 19 June 2018 (Parliamentary Papers, House of Representatives, 2017/18, 29 279, no. 442), it might be possible to augment existing policy by adding discriminatory motivation as an aggravating circumstance. An academic study has been commissioned to identify the advantages and disadvantages. The study has been published and has been forwarded to Parliament, including a policy statement. The study consists of two parts. The first part focuses on how neighbouring countries take discriminatory motivation into consideration as an aggravating circumstance and how this works in practice (comparative law analysis). The second part aims at gaining insight into the extent to which the enhanced policy focus over the past few years has contributed to the proper implementation of existing policy on aggravating circumstances for offences with a discriminatory motivation. Also, an assessment was made to determine whether policy can be enhanced in other ways to improve current methods.

Please provide more information on the definition/scope of the ground(s) selected in your reply to the previous question.

NB: For example, the criminal offence of hate crime based on gender may cover both hate speech against women as well as hate speech against transgender people.

It is the task of the Public Prosecution Service to maintain the criminal legal order. With regard to discrimination, this task is in the first instance framed by the criminal law provisions on discrimination and the protected interests that the legislator has aimed at with these criminal provisions: protection of public order, protection of the unimpeded social functioning of groups and protection of individuals. The "Public Prosecution Service's guidelines on discrimination" provide a framework and rules for the criminal law approach to discrimination. The guidelines also pertain to general offenses with a discrimination aspect, also known as 'codis' offenses. This concerns, for example, offenses such as assault, overt assault, simple insult, threat, incitement, vandalism, arson or manslaughter in which a discrimination aspect under Article 137c or Article 137d of the Criminal Code has played as a motive or cause, or has been used to commit the offense more persistently. If the discrimination aspect lies in a gender identity that does not match the sex of birth, this is also considered a general offense with a discrimination aspect.

To your knowledge, does the offence of hate crime on the ground(s) selected in your reply to the previous questions cover:

- (x) All crimes committed with a bias motivation, which are criminalised under national law with a higher penalty;
- ( ) Only certain types of crimes or only crimes of particular seriousness (for example, hate crimes constitute a self-standing crime for only certain type of serious offenses)
- ( ) I don't know

Please indicate which penalties are laid down in the national legal framework for hate speech:

[Multiple choice is possible]

- [x] A custodial sentence
- [x] A financial penalty
- [x] Other
- [ ] I don't know

If other, please specify:

Community service; criminal order of the PPO; settlement; disqualification from exercising a profession

Please indicate the minimum and maximum thresholds (e.g. 12 months):

The legislation of The Netherlands only contains maximum thresholds:
- defamatory statement about a group of persons (137c CC): term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the third category
- incitement of hatred (137d CC): term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category
- publication or distribution of discriminatory content (137e CC): term of imprisonment not exceeding six months or a fine of the third category
- community service: max 240h

Please indicate which penalties are laid down in the national legal framework for hate crime:

[Multiple choice is possible]

- [ ] A custodial sentence
- [ ] A financial penalty
- [x] Other
- [ ] I don't know

If other, please specify:

Not applicable

To your knowledge, even if in the national legal framework there is no specific provision criminalising hate crime on the grounds of sex/gender, sexual orientation, gender identity/sex characteristics, disability or age, is there another criminal law provision of general application based on which national courts may nevertheless take into consideration the bias motivation of the perpetrator on such grounds when determining the criminal penalties?

NB: For example, the national criminal code may contain a provision of general application on the sentencing powers of the courts that allows them to take into account the motivation of the perpetrator when determining the criminal penalty.

- ( ) Yes
- (•) No
- ( ) I don't know

To your knowledge, are there other, alternative means of justice for victims of hate crimes on the grounds of sex/gender, sexual orientation, gender identity/sex characteristics, disability or age?

The Criminal Code does not provide that racist motivation constitutes an aggravating circumstance for any criminal offence. When an offence with a racist or otherwise discriminatory motive has been committed, the discrimination aspect must be emphasised in the public prosecutor's demand and included as an aggravating condition in the demand. This has been laid down in the Discrimination Instructions of the Public Prosecution Service (OM).
The following applies to the mandatory nature of the policy rules of the Public Prosecution Service (OM): the Board of Procurators General can give general and special instructions with regard to tasks and powers of the Public Prosecution Service (article 130, paragraph 6 of the Judiciary Organisation Act). Instructions in particular concern the investigation, prosecution and execution policy. Instructions may also refer to the implementation of (investigative) tasks that are carried out by the police and other investigative authorities under the authority of the Public Prosecution Service.
Instructions have legal effect and commit the Public Prosecution Service on the basis of principles of a due process of law in so far as it concerns instructions that are suitable to be applied as legal rules according to their content and purport. It concerns instructions and rules that apply in general and are (or must be) applied. Citizens can therefore derive certain rights from them. In view of this, the instructions are published in the State Gazette and on the website of the Public Prosecution Service.
The introduction of a discriminatory objective as a legal basis for aggravation is a possible supplement to existing policy. An academic study has been commissioned to identify the advantages and disadvantages. The study has been published and has been forwarded to Parliament, including a policy statement. The study consists of two parts. The first part focuses on how neighbouring countries take discriminatory motivation into consideration as an aggravating circumstance and how this works in practice (comparative law analysis). The second part aims at gaining insight into the extent to which the enhanced policy focus over the past few years has contributed to the proper implementation of existing policy on aggravating circumstances for offences with a discriminatory motivation. Also, an assessment was made to determine whether policy can be enhanced in other ways to improve current methods.

Please provide the reference of the national law(s) criminalising hate speech and hate crime on the grounds of sex/gender, sexual orientation, gender identity/sex characteristics, disability or age selected in reply to the previous questions, including the criminal law provisions of general application, where relevant.

The Netherlands Criminal Code, Part V. Serious Offences against Public Order
Article 137c
1. Any person who in public, either verbally or in writing or through images, intentionally makes a defamatory statement about a group of persons because of their race, religion or beliefs, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, shall be liable to a term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the third category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category shall be imposed.
Article 137d
1. Any person who publicly, either verbally or in writing or through images, incites hatred of or discrimination against persons or violence against their person or property because of their race, religion or beliefs, their sex, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, shall be liable to a term of imprisonment not exceeding two years or a fine of the fourth category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding four years or a fine of the fifth category shall be imposed.
Article 137e

1. Any person who, for any reason other than the provision of factual information:
1°. makes public a statement which he knows or should reasonably suspect to be offensive to a group of persons because of their race, religion or beliefs, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, or incites hatred of or discrimination against persons or violence against their person or property because of their race, religion or beliefs, their sex, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability;
2°. sends or distributes, without request, an object which he knows or should reasonably suspect to contain such a statement to another person, or has such object in store for public disclosure or distribution;
shall be liable to a term of imprisonment not exceeding six months or a fine of the third category.
2. If the offence is committed by a person who makes a profession or habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the fourth category shall be imposed.
Article 137f
Any person who takes part in, or who extends financial or other material support to activities, aimed at discrimination against persons because of their race, religion or beliefs, their sex, their hetero- or homosexual orientation or their physical, mental or intellectual disability, shall be liable to a term of imprisonment not exceeding three months or a fine of the second category.
Article 137g
1. Any person who, in the exercise of his office, profession or business, intentionally discriminates against persons because of their race shall be liable to a term of imprisonment not exceeding six months or a fine of the third category.
2. If the offence is committed by a person who makes a habit of it or by two or more persons in concert, a term of imprisonment not exceeding one year or a fine of the fourth category shall be imposed.
Article 137h
If the offender commits any of the offences defined in sections 131 to 134 inclusive,137c to 137g inclusive and 147a, in the exercise of his profession, he may be disqualified from practising that profession.
Part II. Minor Offences related to Public Order

Article 429quater
1. Any person who, in the discharge of his office, practice of a profession or in conducting a business discriminates against persons on the grounds of their race, their religion, their beliefs, their sex or their hetero- or homosexual orientation, shall be liable to a term of detention not exceeding two months or a fine of the third category.
2. Any person who, in the discharge of his office, practice of a profession or in conducting a business, undertakes or refrains from undertaking, for no reasonable grounds, certain acts which can have the purpose or effect in regard of persons with a physical, mental or intellectual disability of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise, on an equal footing, of human rights and fundamental freedoms in the field of politics or economics, in social or cultural matters or any other area of social life, shall be liable to the same punishment.

To your knowledge, are there any plans at national level to amend the existing legislation in order to criminalise hate speech and/or hate crime on any of the grounds of sex/gender, sexual orientation, gender identity/sex characteristics, disability or age?

- ○ No
- ◉ Yes
- ○ I don't know

If yes, please specify, in particular, whether the legislative amendments envisaged relate to hate speech and/or hate crime and on which of the above mentioned grounds.

Hate speech: A draft bill amending hate speech offences was opened for public consultation from 29 September to 30 November 2020. This draft bill aims to (i) a change in formulation from “hetero or homosexual orientation” to a more inclusive term “sexual orientation”, (ii) make explicit that the existing ground “sex” may cover “sex characteristics, gender identity and gender expression” and (iii) broaden the scope of two specific hate speech offences – i.e. public insults directed against a group of persons or a member of such a group defined by reference to race, religion or beliefs, hetero or homosexual orientation or physical, mental or intellectual disability (Article 137c Dutch Criminal Code) and the distribution of such a statement as mentioned in (Article 137e) – by adding the ground “sex characteristics, gender identity and gender expression” . Comments received will be incorporated and this draft will then follow the normal legislative process.

Hate crime: In January 2021 a draft bill was brought before Parliament, aiming to introduce a criminal law provision of general application by which crimes committed with a discriminatory motive are criminalised with a higher penalty. This bias motivation may cover race, religion or beliefs, sex (including sex characteristics, gender identity and gender expression), sexual orientation and physical and mental or intellectual disability. The determinate term of imprisonment imposed on the basic offence may be increased by one third.

Section II - Information and data on the scale of hate speech and hate crime, related trends and developments

This section of the questionnaire is intended to collect information and views on the scale of hate speech and hate crime and related trends, including by collecting data on incidents of hate speech and hate crime during the period of 2015-2020, if possible disaggregated by ground and by year.

* **Does your authority, body or organisation record hate speech, including online, and/or hate crime incidents or collect other relevant data?**

- (●) Yes
- ( ) No
- ( ) I don't know

* **Please specify which type of information is recorded or collected**:

[Multiple choice is possible]

- [ ] Data on hate speech online reported to social networks and other platforms;
- [x] Data on incidents reported to police, independent bodies or civil society organisations;
- [ ] Data on investigations of incidents;
- [x] Data on prosecutions;
- [ ] Data on convictions;
- [ ] Other

* **Is the information publicly available?**

- ( ) No
- (●) Yes

○ I don't know

* If yes, please add the name of the publication:

Data police and anti-discrimination bodies: Discriminatiecijfers [year]
Data public prosecutor’s Office: Cijfers in Beeld [year]

* **Is the data disaggregated by grounds (i.e. race, religion, sexual orientation, etc.)?**

◉ No
○ Yes

Please provide the data you collect, if possible, for the period 2015-2020. Please indicate which period the data relates to and, if possible, disaggregate per year.

* **In your view, do official statistics on incidents reported to and/or recorded by law enforcement (or other authorities) reflect the real number of incidents on hate speech and/or hate crime occurring in the Member State(s) you are familiar with?**

- ○ Yes
- ● No
- ○ I don't know

* If no, please explain further:

In The Netherlands, both "hate speech" and "hate crime" are no legal terms, which makes it difficult (if not impossible) to aggregate the requested data.

Would you have an estimate of the extent of under-reporting of incidents of hate speech and/or hate crime?

- ● No
- ○ Yes

In your view, what would be the main reasons for under-reporting?

[Multiple choice is possible]

- [ ] Lack of trust in police
- [x] Burden of proof
- [ ] Loss of evidence
- [x] Fear of secondary victimisation
- [ ] Fear of stigmatisation
- [ ] Other
- [ ] All of the above
- [ ] None of the above
- [ ] I don't know

In your view, has there been an increase of the phenomenon of hate speech and/or hate crime at national or European level in the last years?

NB: Please reply to this question, if possible, comparing the period 2018-2020 with the period 2015-2017.

- ● No
- ○ Yes
- ○ I don't know

Section III - Nature and impacts of the phenomena of hate speech and hate crime

This section of the questionnaire is intended to gather information and views on the interlinkages between hate speech and hate crime, the cross-border nature of these phenomena and their harmful impacts on individual victims and on society as a whole.

In your view, can hate speech perpetrated offline (e.g. orally or through symbols, in public places, in sport events or in political speech) have a spillover impact across national borders? (i.e. even if it occurs in one Member State, it can encourage/lead to instances of hate speech in (an) other Member State(s))

- ( ) Yes
- (x) No
- ( ) I don't know

* **In your view, can hate speech perpetrated online (e.g. through social media or online audiovisual services) have a spillover impact across national borders? (i.e. even if it occurs in one Member State, it can encourage/lead to instances of hate speech in (an)other Member State(s))**

- (x) Yes
- ( ) No
- ( ) I don't know

In your view, in what ways can hate speech committed in one Member State lead to instances of hate speech in (an)other Member State(s)?

[Multiple choice is possible]

- [x] Hateful messages in public, e.g. expressed in sport events, broadcast on television or contained in political speech, are reproduced and become easily available throughout the EU;
- [x] Through the increasing use of social media, people across the EU are exposed to similar online content, including the same hateful rhetoric;
- [ ] Hate speech may create a climate of fear or social conflicts, which may spill over from one Member State to the other;
- [x] The ideologies behind hate speech messages are developed internationally and are cross-border phenomena;
- [x] Hateful ideologies even when rooted in one location and related to the local context, can spread across borders through online platforms and the media;
- [x] Hateful messages are developed and propagated by networks with members from several countries (within or outside the EU) that inspire, organise or plan verbal attacks against specific groups that share a protected characteristic;
- [ ] Other
- [ ] All of the above
- [ ] I don't know

Could you further elaborate and/or provide examples of such a spillover impact?

- ( ) No
- (x) Yes

If yes, please further describe. Please add links to any relevant report/source of data.

Conspiracy thinkers, referring to QAnon's conspiracy theory, place flowers on graves of people who died at a young age. They claim the children were murdered by Satanists. (https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2369544-complotdenkers-hebben-het-gemunt-op-gedenkstenen-vaatstra-en-verstappen.html)

In your view, can hate speech, perpetrated online and/or offline in one Member State, have a spillover impact across national borders and induce people to commit hate crimes against (members of) groups that share a protected characteristic in (an)other Member State(s)?

- (•) Yes
- ( ) No
- ( ) I don't know

Could you further elaborate and/or provide examples of such a spillover impact?

- ( ) No
- (•) Yes

If yes, please further describe. Please add links to any relevant report/source of data.

> Various conspiracy theories are circulating, some of which suggest a link between 5G networks and COVID-19, leading to extremist incidents both at home and abroad.

In your view, can hate crime have a spillover impact across national borders? (i.e. even if it occurs in one Member State it can encourage/lead to instances of hate crimes in (an)other Member State (s))?

- (•) Yes
- ( ) No
- ( ) I don't know

In your view, in what ways can hate crimes committed in one Member State lead to instances of hate crimes in (an)other Member State(s)?

[Multiple choice is possible]

- [ ] The psychological impact or spillover effect of hate crimes on society may provoke follow-up hate crimes in other Member States, imitating or echoing the crime committed in the Member State where the first crime occurred;
- [ ] Hate crimes may create a climate of fear or social conflicts, which may spill over from one Member State to the other;
- [x] The ideologies behind hate crimes are developed internationally and are cross-border phenomena because they can be rapidly shared through social media;
- [ ] Hate crimes offences may be committed by networks with members from several countries (within or outside the EU) that inspire organise or plan physical attacks against specific groups that share a protected characteristic;
- [ ] Other
- [ ] All of the above
- [ ] None of the above
- [ ] I don't know

Could you further elaborate and/or provide examples of such a spillover impact?

- ( ) No
- (•) Yes

If yes, please further describe. Please add links to any relevant report/source of data.

> There is a radical undercurrent in which staunch distrust of the authorities can lead to extremist conduct, such as harassing politicians and journalists, intimidating police officers or publishing lists containing personal details of police offers and politicians (a practice known as 'doxing') as part of online anti-government activities.

In your view, does hate speech/hate crime cause harm to:

[Multiple choice is possible]

- [x] The individual victims;
- [x] The group sharing protected characteristics of the victim;
- [x] The perpetrators;
- [x] Society as a whole;
- [ ] Other
- [ ] None of the above
- [x] All of the above
- [ ] I don't know

In your view, what are the harmful impacts of hate speech/hate crime on the individual victims:

[Multiple choice is possible]

- [x] It affects their identity;
- [x] It provokes behavioural changes;
- [x] It provokes fear that the victim might be attacked again because of their personal characteristics;
- [x] It causes psychological distress;
- [x] It may prompt secondary victimisation;
- [ ] Other
- [x] All of the above
- [ ] None of the above
- [ ] I don't know

In your view, what are the harmful impacts of hate speech/hate crime on society as a whole:

[Multiple choice is possible]

- [x] Polarisation of the society, creation of social conflicts;
- [x] Creation of a climate of fear with a chilling effect on freedom of expression and engagement in democratic debate (both online and off line) for persons belonging to groups sharing protected characteristics;
- [x] Creation of a climate of fear with a chilling effect on freedom of expression and engagement in democratic debate (both online and off line) for journalists and politicians;
- [x] Creation of a climate of fear with a chilling effect on freedom of expression and engagement in democratic debate (both online and off line) for the public in general;
- [ ] Chilling effect on the willingness of citizens to engage in politics and to exercise official functions (such as mayors, politicians);
- [ ] Other
- [ ] All of the above
- [ ] None of the above

- [ ] I don't know

Could you elaborate, including by providing examples or data on impacts, if possible:

There are individuals in right-wing, identitarian and anti-government circles who sometimes make violent threats, both online and offline. So far, these threats have not been acted upon. In due course, the negative socioeconomic and political consequences of the pandemic are likely to prove more significant in terms of how the threat evolves than these calls for violence. Social cohesion could become threatened as a result of pressure from the politicisation and economic impact of the pandemic, creating more scope for extreme viewpoints. This has already been seen in the rise of nationalist and xenophobic sentiments in recent years.

Alongside the diverse, law-abiding upper layer of activists, there is also a radical undercurrent in which staunch distrust of the authorities can lead to extremist conduct, such as harassing politicians and journalists, intimidating police officers or publishing lists containing personal details of police offers and politicians (a practice known as 'doxing') as part of online anti-government activities.

Section IV - European Union action in the area of criminal law measures to combat hate speech and hate crime

This section of the questionnaire is intended to collect views on the added value of EU action as regards the criminalisation of hate speech and hate crime at EU level.

* **In your view, should the list of EU crimes in Article 83 TFEU be extended to include hate speech?**

- ( ) No
- ( ) Yes
- (•) I don't know

* **In your view, should the list of EU crimes be extended to include hate crime?**

- ( ) No
- ( ) Yes
- (•) I don't know

In your view, should the list of EU crimes be extended to include hate speech and hate crime on grounds of race, colour, religion, descent, national or ethnic origin?

NB: Please note that while Council Framework Decision 2008/913/JHA, already criminalises hate speech and hate crime on the above grounds, since the entry into force of the Treaty of Lisbon, the EU has no longer a competence to adopt any additional legislative measures further to the existing EU framework.

- ( ) Yes
- ( ) No
- (•) I don't know

In your view, which is the most important reason(s) justifying the extension of the list of EU crimes to hate speech and/or hate crime?

[Multiple choice is possible]

- [ ] The particular seriousness of these types of crimes, such as the distress caused to the victim;
- [ ] Their cross-border dimension, since they may lead to the commission of crimes in (an) other Member State (s);
- [ ] The developments in these areas of crime, since trends show an increase of these phenomena;
- [ ] To address and effectively tackle the extremist ideologies behind hate speech and hate crime;
- [ ] To address existing gaps and shortcomings at national level as regards the prosecution of hate speech and /or hate crime and the protection of victims;
- [x] Other
- [ ] All of the above
- [ ] I don’t think the list of EU crimes should be extended

If other, please specify:

We look forward to the Commission’s proposal, and will assess the proposal on its legal base, its proportionality and its subsidiarity.
- In the view of the Netherlands it is desirable that the definition of hate speech corresponds to Article 1 of the Council Framework Decision 2008/913/JHA.
- In the view of the Netherlands the main goal should be to ensure that, in line with Article 4 of the Council Framework Decision 2008/913/JHA, Member States shall take the necessary measures to ensure that national courts may take into consideration a broad bias motivation (i.e. on the grounds of race, religion or belief, sex, sexual orientation or disability).

Section V - Sources of information and data

Are you aware of any exercises to collect data or gather information on the criminalisation of hate speech and/or hate crime that are underway, already planned for the future or envisaged (for example in the context of an EU or national funded project)?

- ( ) No
- (•) Yes

If yes, please specify, adding, if possible, relevant links:

The national Action Programme on the Safety and Security of LGBTI persons includes an action point on defining ‘hate crime’ and ‘hate speech’, in order to better collect data.

Is there any other information or source of information related to the scale, impact or criminalisation of hate speech and hate crime or to relevant data that you would like to share with us?

- ( ) No
- (•) Yes
- ( ) I don't know

If yes, please specify:

The Minister for Legal Protection has requested the Scientific Research and Documentation Center (WODC) to conduct a study on the needs of victims of hate crime in the context of criminal proceedings and victim

support (https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/2404).
The motion of MP Bergkamp (Parliamentary Paper 30 420, no.324) requested the government to conduct an investigation into experiences abroad with the deployment of specialized investigators in the event of discrimination and to engage in dialogue with interest groups, the police and the Public Prosecution Service (OM). This has been included in the study.
This study primarily aimed to find an (explorative) answer to the question what procedural and supportive needs victims of hate crime have within the context of criminal proceedings, and to what extent the Dutch criminal procedure and victim support currently meet those needs. In order to answer this question, first an inventory was made of the impact of hate crime on various groups of victims, as well as their needs regarding and experiences with criminal proceedings and victim support. The procedural rights and provisions developed for victims of hate crime in foreign jurisdictions (United Kingdom and EU member states) were also studied.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Directie Europese en Internationale Aangelegenheden

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
3279371

Bijlagen
1

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Datum 13 april 2021
Onderwerp Consultatie: EC's initiative to include hate speech and hate crime in the list of EU crimes provided for in Article 83(1) TFEU

In acht genomen de afspraak gemaakt in het AO van 15 januari 2020 inzake EU-informatievoorziening[1], treft u bijgaand het antwoord van het kabinet op de op 10 april 2021 gesloten consultatie van de Commissie getiteld '*European Commission's initiative to include hate speech and hate crime in the list of EU crimes provided for in Article 83(1) TFEU'*.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

Ferd Grapperhaus

[1] Kamerstukken II, 2019-2020, 22112 nr. 2898

Deze zaak wordt behandeld door de heer J.P. van den Wittenboer van Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights te GELDROP (5660 AH, Postbus 324), onder referentie Audio-Rarities.

Telefoon: **06-50425552**
E-mail: **ifudofhumanrights@yahoo.com**

Dossiernummer L4200928

Heden, de derde augustus tweeduizendtweeëntwintig,

TEN VERZOEKE VAN:

de stichting Intermediaire Stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, (mede) handelend onder de naam Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights, zetelend te GELDROP, kantoor houdend te MIERLO, nader te noemen insinuante, te dezer zake woonplaats kiezende te 's-Gravenhage aan de Burgemeester Kolfschotenlaan 65, ten kantore van de gerechtsdeurwaarders G.Th. van der Velde en mr. E.J.M. van Hal, alsmede te Mierlo aan de Kastanje 28, ten kantore van de heer J.P. van den Wittenboer;

heb ik, mr. Erik Jozef Maria van Hal, gerechtsdeurwaarder gevestigd te 's-Gravenhage en daar kantoorhoudende aan de Burgemeester Kolfschotenlaan 65

AAN:

Staat der Nederlanden, meer speciaal het Ministerie van Financiën, meer speciaal de Minister van Financiën, kantoor houdend te 'S-GRAVENHAGE, nader te noemen geïnsinueerde, aan het parket van de procureur-generaal van de Hoge Raad der Nederlanden, in het gerechtsgebouw aan het Korte Voorhout 8 te 's-Gravenhage afschrift dezes, alsmede van na te melden stuk, latende aan:

mw C. Ramdhiansing, aldaar werkzaam;

1e BETEKEND:

een door insinuante op 4 mei 2022 aan geïnsinueerde gericht schrijven, met het onderwerp 'belastingdienst beoordeling eenmanszaak Audio-Rarities', met daaraan gehecht elf bijlagen, waaronder een compact disc getiteld 'Hitler' s Inferno', van welk schrijven de inhoud hier als herhaald en ingelast dient te worden beschouwd en naar de inhoud waarvan te dezen uitdrukkelijk wordt verwezen;

2e AANGEZEGD:

dat de te dezen betekende brief reeds bij exploit d.d. 29 juli 2022 aan geïnsinueerde werd betekend, doch exclusief hardcopy van de voornoemd omschreven compact disc.

van der Velde van Hal & Peers
gerechtsdeurwaarders en incassobureau

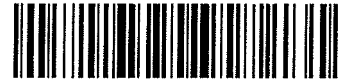
Geschiedende zulks ten effecte rechtens en opdat geïnsinueerde op legale wijze kennis drage, althans geen onwetendheid kan voorwenden.

w.g.
(t.) gerechtsdeurwaarder

G.Th. van der Velde • Mr E.J.M. van Hal • Mw. D.D. Peers • M. Koper
Burgemeester Kolfschotenlaan 65 • 2585 DZ Den Haag • Kantooruren: ma-do 09.00-17.00, vrij 09.00-16.00
Correspondentie adres: Postbus 85880, 2508 CN Den Haag • T. 070 346 07 07 • F. 070 346 97 55 • E. algemeen@veldehal.nl • www.veldehal.nl
ING IBAN: NL34INGB0000019390 BIC:INGBNL2A • ABNAMRO IBAN: NL18ABNA0550107509 BIC:ABNANL2A • t.n.v.: Gerechtsdeurwaarderskantoor Nassauplein B.V.

Deze zaak wordt behandeld door de heer J.P. van den Wittenboer van Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights te GELDROP (5660 AH, Postbus 324), onder referentie Notariaat.

Telefoon: 06-50425552
E-mail: ifudofhumanrights@yahoo.com

Dossiernummer L4201030

Heden, de tweeentwintigste augustus tweeduizendtweeëntwintig,

TEN VERZOEKE VAN:

de stichting Intermediaire Stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, (mede) handelend onder de naam Intermediary Foundation of the Universal Declaration of Human Rights, zetelend te GELDROP, kantoor houdend te MIERLO, nader te noemen insinuante, te dezer zake woonplaats kiezende te 's-Gravenhage aan de Burgemeester Kolfschotenlaan 65, ten kantore van de gerechtsdeurwaarders G.Th. van der Velde en mr. E.J.M. van Hal, alsmede te Mierlo aan de Kastanje 28, ten kantore van de heer J.P. van den Wittenboer;

heb ik,

Maarten Koper, als toegevoegd gerechtsdeurwaarder werkzaam ten kantore van mr. Erik Jozef Maria van Hal, gerechtsdeurwaarder te 's-Gravenhage en aldaar kantoorhoudende aan de Burgemeester Kolfschotenlaan 65;

AAN:

de publieke rechtspersoon Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, kantoor houdend te 2511 BW 'S-GRAVENHAGE, aan het Spui 184, nader te noemen geïnsinueerde, aldaar mijn exploit doende en afschrift dezes, alsmede van na te melden stuk, latende aan:

mevrouw M. van den Bossche, aldaar werkzaam

BETEKEND:

een door insinuante op 11 maart 2019 aan geïnsinueerde gericht schrijven, met het onderwerp 'Notariaat', van welk schrijven de inhoud hier als herhaald en ingelast dient te worden beschouwd en naar de inhoud waarvan te dezen uitdrukkelijk wordt verwezen.

Geschiedende zulks ten effecte rechtens en opdat geïnsinueerde op legale wijze kennis drage, althans geen onwetendheid kan voorwenden.

w.g.
(t.) gerechtsdeurwaarder

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving
Directie Juridische en Operationele Aangelegenheden

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
3811068

Uw kenmerk
2022Z01052

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum 3 mei 2022
Onderwerp Antwoorden Kamervragen over de uitwerking van de plannen inzake het toevoegen van 'hate speech' onder Artikel 83 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU)

In antwoord op uw brief van 24 januari 2022 deel ik u mee, mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dat de schriftelijke vragen van de leden Van der Staaij en Stoffer (beiden SGP) over de uitwerking van de plannen inzake het toevoegen van 'hate speech' onder Artikel 83 Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) worden beantwoord zoals aangegeven in de bijlage bij deze brief.

De Minister van Justitie en Veiligheid,

D. Yeşilgöz-Zegerius

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH GELDROP

Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving
Directie Juridische en Operationele Aangelegenheden

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon
burgerbrieven@minjenv.nl

T 070 370 79 11
F 070 370 79 00

Ons kenmerk
4196808

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Datum 9 september 2022
Onderwerp Uw brief plus bijlagen van 6 september jl.

Geachte heer Van Den Wittenboer,

Uw bovengenoemde brief plus bijlagen, die u mij ter kennisgeving heeft gestuurd, heb ik in goede orde ontvangen. In antwoord deel ik u mee dat ik met belangstelling heb kennisgenomen van uw correspondentie, maar geen reden zie om inhoudelijk te reageren.

Ik vertrouw erop u met het vorenstaande voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
De Minister van Justitie en Veiligheid,
namens deze,

C.A.M. Boekestein-Klöckner
Plv. Hoofd Afdeling Benoemingen, Burgercorrespondentie, Ondersteuning en Parlementaire Zaken

DIELEN
GERECHTSDEURWAARDERS

Schuttershofweg 1 4538 AA Terneuzen
Postbus 408 4530 AK Terneuzen
T 0115 612797 F 0115 694824
info@dielengerechtsdeurwaarders.nl
www.dielengerechtsdeurwaarders.nl

Intermediaire Stichting van de Universele
Verklaring van de Rechten van de Mens
T.a.v. de heer J.P. van den Wittenboer
Postbus 324
5660 AH Geldrop

Terneuzen, 10 november 2016

Betreft : IFUD OF HUMAN RIGHTS/HvJEU
Uw kenmerk : 3SRPKS773129447
Ons kenmerk : L161538

Geachte heer Van den Wittenboer,

In bovengenoemde zaak hebben wij uw opdracht in goede orde ontvangen en in behandeling genomen onder kenmerk L161538.

Conform afspraak zullen wij voor spoedige betekening door de Luxemburgse collega laten zorgdragen en u omtrent het verdere verloop op de hoogte houden.

Op onze werkzaamheden zijn onze algemene voorwaarden van toepassing, die u bijgaand aantreft.

Mocht u vragen hebben dan vernemen wij die graag.

Met vriendelijke groet,

Dielen Gerechtsdeurwaarders

DIELEN
GERECHTSDEURWAARDERS

Schuttershofweg 1 4538 AA Terneuzen
Postbus 408 4530 AK Terneuzen
T 0115 612797 F 0115 694824
info@dielengerechtsdeurwaarders.nl
www.dielengerechtsdeurwaarders.nl

Kenmerk: L161538

Heden, tien november tweeduizendzestien,

ten verzoeke van de stichting **INTERMEDIAIRE STICHTING VAN DE UNIVERSELE VERKLARING VAN DE RECHTEN VAN DE MENS**, gevestigd te 5731 NK Mierlo, gemeente Geldrop-Mierlo, aan de Kastanje 28, hierna te noemen requirante, te dezer zake domicilie kiezende ten kantore van requirante, ten deze vertegenwoordigd door J.P. van den Wittenboer, voorzitter van requirante, alsmede te 4538 AA Terneuzen aan de Schuttershofweg 1, ten kantore van Dielen Gerechtsdeurwaarders, alsmede te L-1461 Luxemburg (Luxemburg), aan het adres 65, rue d'Eich, ten kantore van gerechtsdeurwaarder Carlos Calvo,

heb ik, Paulus Johannes Dielen, gerechtsdeurwaarder met vestigingsplaats Terneuzen, aldaar woonplaats hebbende en kantoorhoudende aan de Schuttershofweg 1,

AAN:

Het rechtspersoonlijkheid bezittend lichaam **EUROPEES HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE**, (de voorzitter Koen Lenaerts),zetelend in het "Palais de la Cour de Justice" te L-2925 Kirchberg, (Luxemburg), aan het adres Boulevard Konrad Adenauer, zonder bekende woon- of verblijfplaats in Nederland, mitsdien ten deze ex artikel 56 lid 2 Rv. en uit kracht van de EG-verordening nr 1393/2007 van de Raad van de Europese Unie van 13 november 2007 (EU Betekenings-Verordening) twee exemplaren van dit exploot gesteld in de Nederlandse taal per aangetekende post verzonden naar de ontvangende instantie in Luxemburg, te weten:

-Gerechtsdeurwaarder Carlos Calvo, zetelende en kantoorhoudende te L-1461 Luxemburg (Luxemburg) aan het adres 65, rue d'Eich,-

Het formulier als bedoeld in artikel 4 lid 3 van genoemde verordening is door mij, gerechtsdeurwaarder ingevuld in de Nederlandse en in de Franse taal.

Aan de ontvangende instantie heb ik verzocht om dit exploot te betekenen, daarvan kennis te geven op de wijze als onder 5 in het hiervoor genoemd formulier "aanvraag om betekening of kennisgeving van stukken" omschreven, te weten betekening volgens de wet van de aangezochte staat (5.1. formulier).

BETEKEND:

Na te melden documenten, welke zijn gebundeld in een boekwerk getiteld: "Nothing but the truth, the Protection of whistle-blowers at EU level".

- Poster seminar ALDE "Nothing But The Truth" the protection of whistle-blowers at EU Level

- De samenvatting door IFUD of Human Rights van de ter betekening aangeboden stukken aan de deurwaarder inzake het Hof van Justitie,de voorzitter Koen Lenaerts 2016

- Deurwaarder exploot dossiernr: L3600573 van der Velde van Hal & Peers gerechtsdeurwaarders met de aanhechtingen,datum 9 maart 2016

- Europees Parlement JH/mb [IPOL-COM-PETI D (20160 14262] beslissing op verzoekschrift nr 0794/2015, datum besluit 8 april 2016,Cecilia Wikström Voorzitter van de commissie verzoekschriften

- Europees Parlement,betreft verzoekschrift nr. 1193/2013,ingediend door Elagoz Vahram (Oostenrijkse nationaliteit),over racisme in Italië,(belediging Cecile Kyenge Kashetu,(mededeling aan de leden)

- Europese Ombudsman: (Emily O'Reilly), brief:15-06-2015 Europese Ombudsman aan: IFUD of Human Rights,over "elkaar de hand boven het hoofd houden"

- Europese Ombudsman "Emily O'Reilly" bezoek Auschwitz Memorial,29 april 2015"

- OSCE: (Chiara Adamo) european commission Facing Facts, Brussel 4 maart 2015 "Make Hate Crimes Visible"

- Parliamentary Assembly (Council of Europe),Doc.13828, 23 June 2015 "Ending cyberdiscrimination and online hate" (motion for a resoltution) signed by: Khadija Arib,Netherlands,SOS

- Parliamentary Assembly (Council of Europe),Resolution 1967 (2014) final version "a strategy to prevent racism and intolerance in Europe"

- Europese Commissie,kabinet van eerste Vicevoorzitter Frans Timmermans, 13 augustus 2015, BM/nr Ares(2015)2715348

- Parliamentary Assembly "Countering Hate Speech" 26 januari 2016, met Miroslaw Wyrzykowski en Michael Whine

- Bewerkte afbeeldingen , waarop Juncker,Schulz en Rutte onder meer met hitlersnorren en hakenkruizen en SS-symbolen worden afgebeeld op het internet

- Brief Europees Gerecht van de Europese Gemeenschappen CVRIA Luxemburg – de griffier E.Coulon- verzonden aan IFUD of Human Rights,datum 25 april 2016.

4

MET AANZEGGING:

a. dat gerequireerde de ontvangst van de hierbij betekende stukken kan weigeren indien deze niet zijn gesteld in:
- een door de aangezochte staat erkende taal
- een taal van requirante die gerequireerde begrijpt

b. dat hierbij uitdrukkelijk naar de inhoud van de ten deze betekende stukken wordt verwezen.

Geschiedende deze betekening ten effecte rechtens en ter voldoening aan de wettelijke bepalingen.

De kosten dezes zijn voor mij, gerechtsdeurwaarder:

Exploot	€ 67,58
verschot conform artikel 9 Btag (portokosten)	€ 11,50
verschot conform artikel 10 Btag (btw)	€ 14,19
	€ 93,27

Hierbij verklaart ondergetekende dat bovenstaande verschotten zijn gemaakt voor de goede verrichting van de ambtshandeling en noodzakelijk waren, alsmede dat hij geen rechtstreeks of middellijk belang heeft in de onderneming of derde die bovenstaande verschotten factureert.

De kosten zijn verhoogd met de btw nu de verzoekende partij niet btw-plichtig is.

gerechtsdeurwaarder

4

DIELEN
GERECHTSDEURWAARDERS

Schuttershofweg 1 4538 AA Terneuzen
Postbus 408 4530 AK Terneuzen
T 0115 612797 F 0115 694824
info@dielengerechtsdeurwaarders.nl
www.dielengerechtsdeurwaarders.nl

AANVRAAG OM BETEKENING OF KENNISGEVING VAN STUKKEN

(Artikel 4, lid 3, van Verordening (EG) nr. 1393/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 13 november 2007 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (1))

(1) PB L 324 van 10.12.2007, blz. 79.
(*) Facultatief.

Referentienummer: L161538

1. VERZENDENDE INSTANTIE

1.1. Naam	: Dielen Gerechtsdeurwaarders
1.2. Adres:	
1.2.1. Straat en nummer/postbus	: Schuttershofweg 1 - Postbus 408
1.2.2. Postcode + Plaats	: 4538 AA Terneuzen - 4530 AK Terneuzen
1.2.3. Land	: Nederland
1.3. Telefoon	: (0031) (0)115 612797
1.4. Fax (*)	: (0031) (0)115 649824
1.5. E-mail (*)	: info@dielengerechtsdeurwaarders.nl

2. ONTVANGENDE INSTANTIE

2.1. Naam	: Carlos Calvo, Kurdyban - Lisé, Huissiers de Justice
2.2. Adres:	
2.2.1. Straat en nummer/postbus	: Rue d'Eich 65
2.2.2. Postcode + Plaats	: L-1465 Luxembourg
2.2.3. Land	: Luxemburg
2.3. Telefoon	: 00352441333-1
2.4. Fax (*)	: 00352441898
2.5. E-mail (*)	: info@huissier-luxembourg.com

3. AANVRAGER

3.1. Naam	: Intermediaire Stichting van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
3.2. Adres	: Kastanje 28 | Postbus 324 5731 NK Mierlo | 5660 AH Geldrop
3.2.1. Land	: Nederland
3.3. Telefoon (*)	:
3.4. Fax (*)	:
3.5. E-mail (*)	:

4

4. GEADRESSEERDE

4.1. Naam : Europees Hof van Justitie van de Europese Unie "Palais de la Cour de Justice"
4.2. Adres:
- 4.2.1. Straat en nummer/postbus : Boulevard Konrad Adenauer
- 4.2.2. Postcode + Plaats : L-2925 Kirchberg
- 4.2.3. Land : Luxemburg

4.3. Telefoon (*) :
4.4. Fax (*) :
4.5. E-mail (*) :
4.6. Persoonlijk identificatienummer, Sociale zekerheidsnummer, organisatienummer of gelijkwaardig kenmerk (*) :

5. WIJZE VAN BETEKENING OF KENNISGEVING

☒ 5.1. Volgens de wet van de aangezochte lidstaat
☐ 5.2. Op de volgende bijzondere wijze :
5.2.1. Indien deze wijze onverenigbaar is met de wet van de aangezochte lidstaat, moet van het/de stuk(ken) betekening of kennisgeving geschieden in overeenstemming met de wet van die lidstaat:
☐ 5.2.1.1. Ja
☐ 5.2.1.2. Neen

6. STUK WAARVAN BETEKENING OF KENNISGEVING MOET GESCHIEDEN

6.1. Soort stuk
☒ 6.1.1. Gerechtelijk
☐ 6.1.1.1. procesinleidend stuk
☐ 6.1.1.2. rechterlijke beslissing
☐ 6.1.1.3. hoger beroep, cassatie, verzet
☒ 6.1.1.4. overige :
☐ 6.1.2. Buitengerechtelijk

6.2. Datum of uiterste termijn, waarna de betekening en kennisgeving niet meer vereist zijn(*) :

6.3. Taal van het stuk:
6.3.1. origineel
☐BG ☐ES ☐CS ☐DE ☐ET ☐EL ☐EN ☐FR
☐GA ☐IT ☐LV ☐LT ☐HU ☐MT ☒NL ☐PL
☐PT ☐RO ☐SK ☐SL ☐FI ☐SV ☐andere:

6.3.2. vertaling (*)
☐BG ☐ES ☐CS ☐DE ☐ET ☐EL ☐EN ☐FR
☐GA ☐IT ☐LV ☐LT ☐HU ☐MT ☐NL ☐PL
☐PT ☐RO ☐SK ☐SL ☐FI ☐SV ☐andere:

6.4. Aantal bijgevoegde documenten : 2 x exploot en 1 x bijlage

7. TERUGZENDING VAN EEN KOPIE VAN HET STUK MET HET CERTIFICAAT (artikel 4, lid 5 van Verordening (EG) nr. 1393/2007)

☒ 7.1. Ja (in dit geval moet het stuk waarvan betekening of kennisgeving moet plaatsvinden in tweevoud worden toegezonden)

☐ 7.2 Neen

1. Op grond van artikel 7, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1393/2007 dient u zo spoedig mogelijk en in ieder geval binnen een maand na ontvangst van het stuk het nodige te doen voor de betekening of kennisgeving ervan. Indien de betekening of kennisgeving echter niet binnen een maand na ontvangst ervan heeft kunnen plaatsvinden, moet deze u instantie daarvan in kennis stellen door dit aan te geven in punt 13 van het certificaat van al dan niet betekening of kennisgeving van de stukken.
2. Indien u niet kunt voldoen aan deze aanvraag om betekening of kennisgeving met behulp van de toegezonden informatie of stukken, dient u op grond van artikel 6, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1393/2007 langs de snelst mogelijke weg contact op te nemen met deze instantie om de ontbrekende informatie of stukken te verkrijgen.

(1) PB L 324 van 10.12.2007, blz. 79.
(*) Facultatief.

Plaats	: Terneuzen
Datum	: 10/11/2016
Ondertekening en/of stempel	: P.J. (Hans) Dielen, gerechtsdeurwaarder

DIELEN
GERECHTSDEURWAARDERS

ANNEXE I

DEMANDE DE SIGNIFICATION OU DE NOTIFICATION D'ACTES

[Article 4, paragraphe 3, du règlement (CE) no 1393/2007 du Parlement européen et du Conseil du 13 novembre 2007 relatif à la signification et à la notification dans les États membres des actes judiciaires et extrajudiciaires en matière civile ou commerciale ([1])]

No de référence:

L161538

1. ENTITÉ D'ORIGINE

1.1. Nom:

Dielen Gerechtsdeurwaarders

1.2. Adresse:

1.2.1. Numéro/boîte postale et rue:

Schuttershofweg 1 | Postbus 408

1.2.2. Localité et code postal:

4538 AA Terneuzen | 4530 AK Terneuzen

1.2.3. Pays:

Pays-Bas

1.3. Téléphone:

0031115612797

1.4. Télécopieur (*):

0031115694824

1.5. Adresse électronique (*):

hans@dielengerechtsdeurwaarders.nl

2. ENTITÉ REQUISE

2.1. Nom:

Carlos Calvo

2.2. Adresse:

2.2.1. Numéro/boîte postale et rue:

65, rue d'Eich | B.P. 2625

2.2.2. Localité et code postal:

L-2925 Kirchberg | L-1026 Luxembourg

2.2.3. Pays:

Luxembourg

2.3. Téléphone:

2.4. Télécopieur (*):

2.5. Adresse électronique (*):

3. REQUÉRANT

3.1. Nom:

([1]) JO L 324 du 10.12.2007, p. 79.

(*) Facultatif.

Intermediaire Stichting van de Univerele Verklaring van de rechten van de mens

3.2. Adresse:

3.2.1. Numéro/boîte postale et rue:

Kastanje 28 | Postbus 324

3.2.2. Localité et code postal:

5731 NK Mierlo | 5660 AH Geldrop

3.2.3. Pays:

Nederland

3.3. Téléphone (*):

3.4. Télécopieur (*):

3.5. Adresse électronique (*):

4. DESTINATAIRE

4.1. Nom:

Europees Hof van Justitie van de Europese Unie (att. Koen Lenaerts)

4.2. Adresse:

4.2.1. Numéro/boîte postale et rue:

Palais de la Cour de Justice, Boulevard Konrad Adenauer

4.2.2. Localité et code postal:

L-2925 Kirchberg

4.2.3. Pays:

Luxembourg

4.3. Téléphone (*):

4.4. Télécopieur (*):

4.5. Adresse électronique (*):

4.6. Numéro d'identification/numéro de sécurité sociale/numéro d'organisation/ou équivalent (*):

5. MODE DE SIGNIFICATION OU DE NOTIFICATION

5.1. Selon la loi de l'État membre requis ☒

5.2. Selon le mode particulier suivant:

5.2.1. Si ce mode est incompatible avec la loi de l'État membre requis, l'acte ou les actes devraient être signifiés ou notifiés conformément à la loi de cet État membre:

5.2.1.1. Oui ☐

5.2.1.2. Non ☐

6. ACTE À SIGNIFIER OU À NOTIFIER

(*) Facultatif.

→

DIELEN GERECHTSDEURWAARDERS

6.1. Nature de l'acte

6.1.1. Judiciaire ☒

6.1.1.1. Acte introductif d'instance ☐

6.1.1.2. Décision ☐

6.1.1.3. Recours ☐

6.1.1.4. Autre ☒

Boekwerk met documenten

6.1.2. Extrajudiciaire ☐

6.2. Date ou délai à partir de laquelle/duquel la signification ou la notification n'est plus requise (*):

(jour) (mois) (année)

6.3. Langue de l'acte:

6.3.1. Original (BG, ES, CS, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV, autre):

NL

6.3.2. Traduction (*) (BG, ES, CS, DE, ET, EL, EN, FR, GA, HR, IT, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SK, SL, FI, SV, autre):

6.4. Nombre de pièces:

2

7. UN EXEMPLAIRE DE L'ACTE DOIT ÊTRE RETOURNÉ AVEC L'ATTESTATION DE SIGNIFICATION OU DE NOTIFICATION [article 4, paragraphe 5, du règlement (CE) no 1393/2007]

7.1. Oui (dans ce cas, l'acte doit être envoyé en double exemplaire) ☒

7.2. Non ☐

1. Aux termes de l'article 7, paragraphe 2, du règlement (CE) no 1393/2007, vous êtes tenu de prendre toutes les mesures nécessaires pour assurer la signification ou la notification de l'acte dans les meilleurs délais et, en tout état de cause, dans un délai d'un mois à compter de la réception. S'il ne vous a pas été possible de procéder à la signification ou à la notification dans un délai d'un mois à compter de la réception, vous devez en informer cette entité en l'indiquant au point 13 de l'attestation d'accomplissement ou de non-accomplissement de la signification ou de la notification des actes.

2. S'il n'est pas possible de faire aboutir la présente demande de signification ou de notification en l'état des informations ou des pièces transmises, vous êtes tenu, aux termes de l'article 6, paragraphe 2, du règlement (CE) no 1393/2007, de vous mettre en relation par les moyens les plus rapides avec cette entité afin d'obtenir les informations ou les pièces qui font défaut.

Fait à:

Terneuzen (Nederland)

Date:

10 / 11 / 2016

Signature et/ou cachet:

(*) Facultatif.

ETUDE Carlos CALVO
HUISSIERS DE JUSTICE ASSOCIÉS
Luxembourg

HUISSIERS DE JUSTICE
Carlos CALVO
Frank SCHAAL

L-1461 LUXEMBOURG • 65, rue d'Eich (Adr. Postale : B.P.2625 • L-1026 Luxembourg)

JoDe

ONTVANGEN 2 9 NOV 2016

CALVO & SCHAAL - Huissiers de Justice - B.P. 2625 - L-1026 LUXEMBOURG

DIELEN
GERECHTSDEURWAARDERS
Huissiers de Justice
Schuttershofweg 1 - Postbus 408
NL-4538 AA Terneuzen (ETR10531)

LUXEMBOURG, le 22/11/2016

Affaire:
n.réf.: ETR10531
v.réf.: L161538
votre personne de contact : Audrey BERNARD | (+352) 44 13 33-24 | audrey.bernard@huissier-luxembourg.com

Mes Chers Confrères

En réponse à votre courrier du 10 novembre 2016, je vous indique qu'il est impossible de procéder à la signification demandée.

Les intances européennes refusent toute signification par huissier.

Il convient de procéder par la voie diplomatique.

Vous trouverez ci-joint vorte acte en retour.

Veuillez agréer, Mes Chers Confrères l'expression de mes sentiments distingués.

Carlos CALVO
Huissier de Justice

(vertaling Franse taal in Nederlands)

De brief van de Luxemburgse deurwaarder aan zijn Nederlandse confréres

Beste confrères

In antwoord op uw brief van 10 november 2016 deel ik u mee dat het niet mogelijk is om de gevraagde dienst te verrichten.

De Europese rechtbanken weigeren betekening door een deurwaarder te aanvaarden. Het is raadzaam om langs diplomatieke weg te werk te gaan.

Hierbij zend ik uw akten retour verwijs naar de bijlage.

Hoogachtend,